

МІЖНАРОДНІ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ
НАУКОВІ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.economy-confer.com.ua

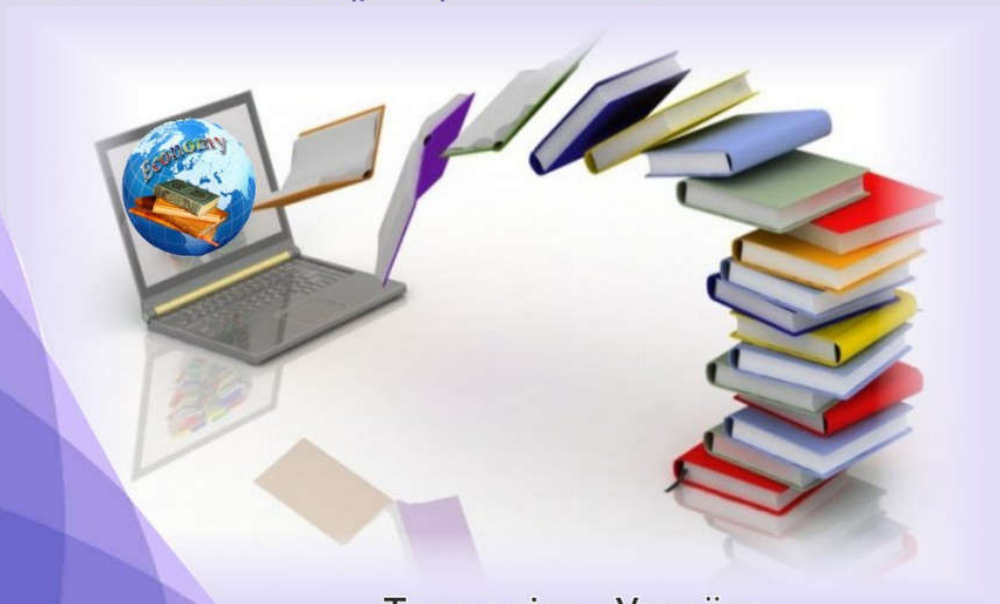
Світ наукових досліджень

Збірник наукових
публікацій міжнародної
Мультидисциплінарної наукової
інтернет-конференції

Випуск 15

19-20 грудня 2022 р.

ISSN 2786-6823 (print)

Тернопіль, Україна –
Переворськ, Польща
2022

УДК 001 (063)

«Світ наукових досліджень. Випуск 15»: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 19-20 грудня 2022 р.) / [редкол. : О. Патряк та ін.] ; ГО «Наукова спільнота»; WSSG w Przeworsku. – Тернопіль: ФО-П Шпак В.Б. – 195 с.

Збірник наукових публікацій укладено за матеріалами доповідей наукової мультидисциплінарної інтернет-конференції «Світ наукових досліджень. Випуск 15», які оприлюднені на інтернет-сторінці www.economy-confer.com.ua

Оргкомітет:

Патряк Олександра Тарасівна, кандидат економічних наук, Західноукраїнський національний університет;

Шевченко Анастасія Юрійвна, кандидат економічних наук, ТОВ «Школа для майбутнього»;

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Назарчук Оксана Михайлівна, доктор філософії (Ph.D.), ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

Савчук Надія Антонівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ

Яценко Василь Миколайович, кандидат педагогічних наук;

Рудакевич Оксана Мирославівна, кандидат філософських наук, Західноукраїнський національний університет;

Русенко Святослав Ярославович, аспірант, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Адреса оргкомітету:

46005, Україна, м. Тернопіль, а/с 797

тел. +380977547363

e-mail: economy-confer@ukr.net

Оргкомітет конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язковим. Усі роботи ліцензуються відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

ISSN 2786-6823 (print)

© ГО «Наукова спільнота» 2022

© Автори статей 2022

ЗМІСТ

Економічне спрямування

<i>Lidiia Vitaliivna Pashchuk, Yuliia Ruslanivna Honcharuk</i> TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL MACHINERY MARKET IN UKRAINE DURING THE WAR.....	11
<i>Акіншина Дар'я Юріївна, Андрющенко Ірина Євгеніївна</i> МЕХАНІЗМ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ.....	14
<i>Білова Катерина Вікторівна, Романова Ольга Вікторівна</i> РЕГУЛЮВАННЯ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОГЛЯД ЗМІН У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	16
<i>Білоцерківський Олександр Борисович, Васильченко Валерія Сергіївна</i> РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	19
<i>Богданюк Василь Васильович, Кобеля Зоряна Ігорівна</i> ЗНАЧЕННЯ «SOFT SKILLS» І «HARD SKILLS» У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	21
<i>Ватаманюк-Зелінська Уляна Зеновіївна, Куришко Неллі Вікторівна</i> СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	24
<i>Велецький Денис Андрійович, Мангушев Дмитро Валерійович</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	27
<i>В'юнник Катерина Іванівна</i> НЕОБХІДНІСТЬ І НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ.....	29
<i>Головчук Марина Іванівна</i> МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ.....	31

<i>Гуменюк Анжела Михайлівна</i> ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ CRM-СИСТЕМИ У ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ.....	33
<i>Калинюк Віктор Євгенович</i> ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗМІЦНЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	35
<i>Калініченко Андрій Петрович</i> АДАПТИВНИЙ ПІДХІД ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	36
<i>Митіна Анастасія Андрівна</i> ВПЛИВ ПОДАТКОВИХ ПЛЬГ НА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВИ.....	39
<i>Надьоха Юлія Олегівна</i> МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ.....	41
<i>Насікан Ніна Іванівна, Кондратенко Вікторія Юріївна</i> ПЛАНУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА.....	42
<i>Піштя Інеса Олександрівна</i> ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	45
<i>Посохов Ігор Михайлович, Рябко Марія Євгеніївна</i> ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	48
<i>Рудик Ольга Володимирівна</i> ОСНОВНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ДОСТАВКИ ВАНТАЖІВ У МІЖНАРОДНОМУ СПОЛУЧЕННІ.....	50
<i>Самборський Олександр Володимирович, Рак Євген Геннадійович</i> СУТНІСТЬ ФОРЕНЗІКУ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК ІЗ ПРАКТИКОЮ ОБЛІКУ, АУДИТУ, ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ.....	52

Сатур Лариса Михайлівна, Мелешко Антон Петрович
**КОМПЛЕКС МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО ТИПУ.....55**

Фатєєва Валерія Олексіївна **ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ
ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ.....58**

Інформаційні системи і технології

Белей Оксана Ігорівна, Штаєр Лідія Омелянівна **ТЕОРЕТИЧНІ
ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБЛЕННЯ БАЗИ ДАНИХ "ПАВОДКИ"60**

*Воробець Георгій Іванович, Воробець Олександр Іванович,
Макух Володимир* **СТРУКТУРУВАННЯ І ОБРОБКА
ДАНИХ В E-HEALTH ПОДІБНИХ СИСТЕМАХ.....61**

*Воробець Георгій Іванович, Воробець Олександр Іванович
Штефуряк Ігор Петрович* **КІБЕРНЕТИЧНА МОДЕЛЬ
СЕРВІСІВ СМАРТ-БУДИНКУ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЇ
ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ.....64**

Дем'янчук Тетяна Сергіївна
**ЦИФРОВІЗАЦІЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....67**

Кононенко Ілля Віталійович, Садовенко Володимир Сергійович
**ПРО ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМІВ ТЕХТ MINING ДЛЯ
АНАЛІЗУ ДАНИХ ПРО НАСТРОЇ АУДИТОРІЇ
СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ (НА ПРИКЛАДІ TWITTER)69**

Лисиця Надія Василівна **ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ
АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМ
ПІДПРИЄМСТВОМ НА ГРУНТІ СALS-ТЕХНОЛОГІЙ.....74**

Осташко Ігор Олександрович **ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА
КОНТРОЛЮ ТА МОНІТОРИНГУ ФУНКЦІОНУВАННЯ
БДЖОЛИНОГО ВУЛИКА.....76**

Abaturov O.E., Krivusha O.L., Nikulina A.O.

**MODERN ASPECTS OF INTERNATIONALIZATION
OF THE EDUCATIONAL PROCESS.....79**

Безкоровайна Оксана Леонідівна

**МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК АКАДЕМІЧНА
ДИСЦИПЛІНА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ.....82**

Головацька Юлія Богданівна **МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗВО УКРАЇНИ:
ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ЛОКАЛІЗАЦІЇ.....86**

Зайцева Наталія Григорівна **ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ
БІЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СЕРЕДНІХ
ШКОЛАХ США.....88**

Ізко Євгенія Станіславівна **ІНТЕРАКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ
«НАВЧАННЯ ЗА СТАНЦІЯМИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ
ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....92**

Куриця Алла Іванівна, Мазуряк Ангеліна Юрївна

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ КОРЕКЦІЙНОЇ
РОБОТИ З ПОДОЛАННЯ ЗАЇКАННЯ У ДОШКІЛЬНЯТ.....97**

Маковей Оксана Миколаївна, Маковей Радул Григорович

**АДЕКВАТНЕ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ЯК ЧИННИК АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ.....99**

Мешко Галина Михайлівна, Мешко Олександр Іванович

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ.....102**

Новицька Олена Леонідівна **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ**

В КОНТЕКСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....103

***Пивовар Юлія Вадимівна* ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ПІД ЧАС
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....105**

***Тищенко Ірина Валентинівна, Бондарева Оксана Олександрівна*
ЛЕКЦІЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ:
ВІДМІНИТИ ЧИ ЗАЛИШИТИ?108**

***Туренко Наталія Миколаївна* ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ЛОГОПЕДІЇ. «STORY CUBES».....110**

***Чорній Мирослава Миколаївна* ФОРМУВАННЯ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ
НА УРОКАХ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ
ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....112**

Юридичні науки

***Молодецька Дар'я Юріївна* ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВИХ РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ.....114**

***Молодецька Дар'я Юріївна* ЩОДО ПРАВОВОЇ ОСНОВИ
ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....116**

***Петришина Марина Олександрівна* УЧАСТЬ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СТВОРЕННІ
НАЛЕЖНИХ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ
СТРУКТУР: ДОСВІД ФРАНЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ.....119**

***Федуняк Ігор Осипович* ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ.....122**

Історичні науки

***Смагін Владислав Едуардович, Косминський Ігор Владленович*
ЕТАПИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ
МІСЦЕВОСТІ КЛОВ.....124**

***Хрипко Діана Олександрівна* ГЕНОЦИД ЄВРЕЙСЬКОГО
НАСЕЛЕННЯ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....127**

Філософські науки

***Сковронський Богдан Володимирович* КОМУНІКАТИВНА
СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ.....130**

Філологічні науки

***Білик Яна Сергіївна, Шultzженко Юлія Миколаївна*
АЛЮЗІЯ ЯК ОДНА З ДОМІНАНТ ІДІОСТИЛЮ
ДОННИ ТАРТТ У РОМАНІ «ЩИГОЛЬ».....133**

***Сопіна Ольга Анатоліївна* АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МОВИ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ.....137**

***Янишин Ольга Каролівна, Шкляр Владислава Іванівна*
ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ СУЧАСНИХ АНГЛІЙСЬКИХ
МЕДІАТЕКСТІВ ВОЄННОЇ ТЕМАТИКИ.....141**

Мистецтвознавство

***Хуторська Анна Йосифівна* ІНТЕРПРЕТАЦІЙНЕ БУТТЯ
ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ВОКАЛЬНОГО ТВОРУ В
АКТОРСЬКІЙ ТВОРЧОСТІ.....144**

Фізичне виховання та спорт

***Ковалюк Вікторія Олексіївна*
ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ГИРЬОВОМУ СПОРТІ.....149**

***Ковалюк Вікторія Олексіївна* ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ
УМОВАМИ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ВПРАВ
КЛАСИЧНОГО ГИРЬОВОГО ДВОБОРСТВА.....150**

Медичні науки

Воронич Віталій Олексійович, Семенченко Владислав Анатолійович
**ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ
В УМОВАХ ВІЙНИ.....152**

Городнов Євген Вадимович **ЛІКУВАННЯ ГЕНЕРАЛІЗОВАНИХ
ЗАХВОРЮВАНЬ ПАРОДОНТА У ХВОРИХ ІЗ ПРОЯВАМИ
ТРИВОЖНОСТІ МЕТОДОМ ПЛАЗМОЛІФТІНГУ:
АНАЛІЗ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....154**

Фармацевтичні науки

*Larysa Mykolaivna Makhinya, Valentyna Mykolaivna Minarchenko
Diana Dmitrivna Cherpurna* **ACANTHUS MOLLIS L.
PROSPECTIVE SPECIES FOR UKRAINE,
AS SOURCE OF POLYSACCHARIDES.....160**

Гадяк Соломія Богданівна, Гадяк Ірина Василівна
**ВИВЧЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО
ПОХОДЖЕННЯ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ У ВАГІТНИХ.....162**

Хімічні науки

Букет Олександр Іванович, Пінчук Тетяна Валентинівна
**ПОВІТРЯНО-ЦИНКОВА БАТАРЕЯ З АЛЮМІНІЄВОЮ
ОСНОВОЮ АНОДІВ ЯК АКУМУЛЯТОР І РЕЗЕРВНЕ
ДЖЕРЕЛО ЖИВЛЕННЯ.....164**

Біологічні науки

Криворучко Павло Юрійович **ОТРИМАННЯ БІОМЕТАНУ
З ОРГАНІЧНИХ МУЛЬТИСУБСТРАТНИХ СУМІШЕЙ.....165**

**Літвіненко Світлана Григорівна РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ОКРЕМИХ ПОПУЛЯЦІЙ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН
ХОТИНСЬКОГО ПРИРОДНОГО РАЙОНУ
(ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ)166**

**Цимбал Максим Євгенійович ПЕРСПЕКТИВИ ОТРИМАННЯ
БІООРГАНІЧНОГО ДОБРИВА НА ОСНОВІ
ВІДПРАЦЬОВАНОГО МЕТАНОГЕННОГО СУБСТРАТУ.....170**

Технічні науки

**Liliia Buival, Yixuan Cao ANALYSIS OF APPROACHES
IN ADAPTIVE WING DESIGN.....172**

**Olena Kosterna OVERVIEW OF TYPICAL MOBILE
PLATFORMS WITH ROLLER WHEELS AND MOTION
CONTROL METHODS.....173**

**Павлов Леонід Миколайович АВТОКОЛИВАЛЬНИЙ ПРОЦЕС
В ЗАРЯДНОМУ ПРИСТРОЇ.....179**

**Павлов Леонід Миколайович ПОРОГОВИЙ СЕНСОР
ТЕМПЕРАТУРИ.....182**

**Пересічна Світлана Михайлівна, Манойленко Юлія Василівна
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В ЗАКЛАДАХ ХАРЧУВАННЯ.....185**

**Токарчук Володимир Володимирович, Духнівська Тетяна
Олександрівна МОЖЛИВІ ШЛЯХИ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ
ВУГЛЕВИДОБУВАННЯ.....189**

Архітектура

**Andriy Liutyi, Iryna Berezovetska ON THE ISSUE OF THE
DEVELOPMENT OF TOURIST FACILITIES IN UKRAINE.....192**

**Мусієвська Вероніка Олегівна ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КІНО
ТА АРХІТЕКТУРИ.....193**

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL MACHINERY MARKET IN UKRAINE DURING THE WAR

Lidiia Vitaliivna Pashchuk

*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Department of International Economics and Marketing
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

Yuliia Ruslanivna Honcharuk

*second year Master's student, Department of
International Economics and Marketing
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4129/>

The agricultural machinery market in Ukraine developed rapidly until 2022, despite the peak of the coronavirus pandemic. There was an increase in sales for various groups of equipment. The full-scale invasion of Russia caused the fall of our country's economy and adjusted the development of the agricultural sector.

The study of this sector of the economy in the wartime period was conducted by experts of the Ukrainian Agribusiness Club (O. Nesterov, 2022), scientists of the Kyiv School of Economics (KSE Agrocenter, 2022), the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (O. Trofimtseva, 2022), the National Institute for Strategic Studies (V. Rusan, 2022). Mukha V. (2022) studied regional trends in the agricultural machinery market in Ukraine.

Foreign authors also started to make important studies. In particular, the impact of the Ukrainian agricultural sector on world agricultural markets and food security was covered in the works of Câmpeanu V., Banse M., Glauben T., Celi G., Guarascio D., Reljic J., Simonazzi A., & Zezza F., Fiott D. It was analyzed a number of factors that significantly slow down the market development. Ukraine is import-dependent on such items as tractors, combines, self-propelled sprayers. Domestic production does not cover the needs of farmers both in quantitative and qualitative terms. There are problems with the supply of components to factories for the assembly of equipment from many Western manufacturers. In addition, the cost of logistics has risen due to the closure of seaports and the increase in the cost of containers [4].

Analysis of sales for the last five months shows a significant "subsidence" for all types of equipment. Sales in some groups fell to zero. Only some types of machines, such as small tractors and tillage equipment had better results. Experts provide the most optimistic forecasts for foreign manufacturers in the tractor segment, as farmers use this equipment for many operations all year round and trust foreign brands [1].

Due to the situation, the tendency to rent harvesting equipment or order harvesting services is spreading among farm households. Combine harvesters are seasonal and expensive. In addition, there is a problem with the supply of equipment and components, even if they are paid in advance. Therefore, this segment is expected to see an even greater decline in sales.

The purchasing power of agricultural enterprises is one of the main factors affecting the agricultural machinery market. A significant number of companies note and predict a decline. The situation was complicated by the adoption of land reform before the war. Many farmers accumulated their funds for the possible purchase of land and postponed the purchase of equipment. Under current conditions, their solvency remains low, which implies a decrease in demand for machinery.

It should be taken into account that many farmers have stopped their activities or left their homes. The prospect of their business recovery is uncertain, which may lead to withdrawal from the agricultural sector or change of specialization. This is especially true for small enterprises that produced seasonal products.

Another factor of negative impact on the development of the industry is the reduction of cultivated agricultural land. According to research, the total losses from the Russian military attack reached \$ 4.3 billion, the largest losses – due to the destruction or damage of land [5].

The eastern and southern territories of Ukraine were occupied, which were mainly actively buying agricultural machinery. Business activity in these regions has significantly decreased. However, local dealers are adapting to changes in the market and offer a subscription option. In particular, many customers ask to keep tractors in warehouses, leave a subscription and plan to pick them up after some time.

The price situation for grains and oilseeds also causes the industry to fall. There is uncertainty about the forecasts, given that these crops are export-oriented and provide foreign currency to the country and farmers.

Financing opportunities and state support should be priorities for agricultural development. The simplification of the registration procedure during martial law makes it easier to do business both for farmers and equipment manufacturers.

This issue has become particularly important during the sowing season, as there is an urgent need to provide agricultural producers with technical means. Therefore, against the background of this problem, the Ministry of Agrarian Policy and the Government amended the Procedure for registration and deregistration of tractors, self-propelled chassis, self-propelled agricultural, road construction and land reclamation machines, agricultural machinery and other mechanisms [3].

The assistance from the Ukrainian government is not limited just to one change.

A number of support programs have been created in the tax and financial spheres: VAT reduction, optional tax payments for individual entrepreneurs of the first and second groups, providing access to cheap loans and opening new grant programs. The state abolished business inspections, introduced a declarative system of business operation, simplified customs procedures. The above measures of business support are reflected in demand and contribute to the development of the industry [2]. Nevertheless, now we are still on the way to victory and the process of restoring

the entire agricultural sector and the country as a whole is ahead of us. Therefore, there is a significant need for support from foreign funds, organizations and states.

Thus, the war in Ukraine has made its own adjustments in the production and sale of agricultural machinery, in particular, in the production chain, logistics within both the country and internationally, employment and solvency of the population. These factors were almost impossible to take into account for business and machinery manufacturers when planning their work for the year. However, according to reality, the agricultural sector is the sphere that should work even in such conditions, because the activity of related industries and enterprises depends on it, especially producers of basic resources: machinery, seeds, PPE, fertilizers.

List of used sources:

1. Mukha V. Regional trends in the market of agricultural machinery in Ukraine [Electronic resource] / V. Mukha – Access to the resource: http://www.ndipvt.com.ua/zbirnyk_2022_v1_4.html.
2. Negrey M. V. Analysis of the functioning of the agrarian sector of Ukraine in the conditions of war [Electronic resource] / M. V. Negrey, O. V. Trofimtseva – Access to the resource: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/20374/19146>.
3. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 12, 2022 [Electronic resource] – Access to the resource: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-vidomchoyi-reyestraciyi-ta-znyattya-z-obliku-traktoriv-samohidnih-shasi-samohidnih-silskogospodarskih-dorozhno-budivelnih-i-meliorativnih-mashin-434>.
4. Rusan M. V. Peculiarities of the functioning of the agrarian sector of the economy of Ukraine in the conditions of war [Electronic resource] / M. V. Rusan – Access to the resource: <https://niss.gov.ua/en/node/4589>.
5. Market of agricultural machinery in Ukraine during the war: state and forecasts from UCAB analyst [Electronic resource] – Access to the resource: <https://agroelita.info/rynok-s-h-tekhniky-v-ukraini-pid-chas-viyny-stan-ta-prohnozy-vid-analotyka-ukab/>

МЕХАНІЗМ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Акіншина Дар'я Юріївна

*студентка, Національний університет
«Запорізька політехніка», м. Запоріжжя*

Андрющенко Ірина Євгеніївна

*доктор економічних наук,
професор, Національний університет
«Запорізька політехніка», м. Запоріжжя*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4132/>

В сучасних умовах розвитку ринкового середовища та зростаючої мінливості характеру діяльності підприємства виникає необхідність стратегічного підходу до управління зокрема до планування діяльності підприємства.

Фінансова діяльність посягає значне місце в організації та управлінні підприємством. Вона має вплив на своєчасні і об'єктивні фінансові забезпечення виробничо – господарської діяльності, спрямованої на забезпечення підприємств фінансовими ресурсами, досягнення поставлених фінансових цілей.

Також можна зробити висновок щодо того, що фінансова стратегія виступає складовою загальної стратегії підприємства, основна мета якої полягає у забезпеченні стабільно високих темпів прибутковості, а також фінансово – економічних розвитків та зміцнення конкуренції.

За своєю суттю стратегія розвитку підприємства – це довгостроковий плановий документ, це так званий результат стратегічного планування. З цього виходить що стратегічне планування – це процес здійснення цілей на певний період та напрямків діяльності підприємства.

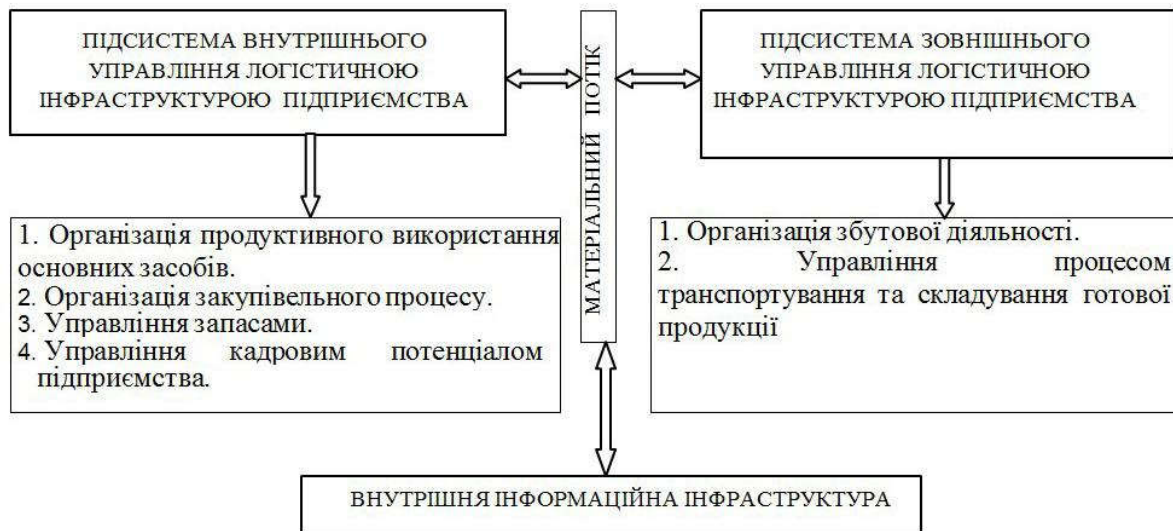
Місія та ціллю стратегічного планування є найбільш визначальне та суттєвим рішенням при стратегічному плануванні є вибір цілей діяльності підприємства. Існує система стратегічних цілей, яка має певні вимоги до себе.

Основна задача, або загальна ціль підприємства можна називати місією підприємства. Її вибір залежить від зовнішнього середовища та чинників існування конкретного підприємства.

В залежності від базових чинників загальної місії підприємства будується його стратегічні цілі. Від їх характеру буде залежати реальність та ефективність вибраної стратегії підприємства. Якщо стратегічні цілі будуть конкретними, вимірюваними, чітко орієнтовані в часі, досяжними, збалансованими, взаємо підтримуючими та ресурсно забезпеченими, то і стратегія підприємства буде визначена правильно та ефективно.

Розглядаючи стратегію розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства, необхідно звернути увагу, що усі фактори, які є складовими формули успішної діяльності підприємства, повинні бути узгодженими та

направленими на досягнення єдиних цілей, створення єдиного середовища співпраці. З метою зменшення витрат на збут пропонується створити логістичну інфраструктуру. Розумніше загальну систему управління логістичною інфраструктурою підприємства розглядати як сукупність двох підсистем, які мають певні зв'язки між собою та взаємозалежність.

Отже, вибір правильної стратегії підприємства завжди покращить та доведе до цілей виробничо – господарську діяльність. Цей крок повинен здійснюватися керівництвом на базі аналізу ключових факторів, що характеризують стан будь-якого підприємства, беручи до уваги результати аналізу замовлень, а також списку реалізованих стратегій.

Джерела:

1. Корінев В. Дослідження впливу ціни на прибутковість діяльності підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №2. – с. 92-98.
2. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / В.О. Подольська, О.В. Яріш. – Київ : ЦНЛ, 2007. – 488 с.

РЕГУЛЮВАННЯ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОГЛЯД ЗМІН У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Білова Катерина Вікторівна

студентка Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Романова Ольга Вікторівна

старший викладач Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4176/>

В умовах воєнного часу однією з основних цілей країни стає утримання прийняттого стану економіки, а отже: підтримка суб'єктів господарювання та забезпечення належного рівня їх функціонування. З цією метою були здійснені деякі зміни у чинному законодавстві, спрямовані на послаблення податкового тиску та відстрочення зобов'язань бізнесу перед державою. Так як більша частина українських підприємств або не припиняла своєї діяльності, або припиняла на невеликий час, вони повинні вчасно нараховувати та сплачувати податки і збори, вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність, незважаючи на активні бойові дії в Україні.

Отже, відкритим залишається питання щодо складу та вимог до подання проміжної та річної фінансової звітності вітчизняними компаніями в умовах воєнного стану, відповідно до нововведень.

Зміни податкової системи під час війни стали символом оновлення податкової системи України в напрямку посилення її стимулюючої та регулюючої функцій та створення сприятливої основи для сталого економічного відновлення і розвитку. У таблиці 1 наведено перелік основних реформ, які стосуються фінансової і податкової звітності підприємств.

Таблиця 1. Зміни у законодавстві України щодо подання фінансової і податкової звітності за умов воєнного часу

Закон	Нововведення
Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни»[5]	1) На період дії воєнного стану платники податків мають право подавати до контролюючого органу податкові декларації та інші документи в паперовій формі; 2) Адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання або несвочасне подання звітності у період воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення не застосовується на фізичних осіб, фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб;

	<p>3) Будь-яка особа, яка внаслідок безпосередньої участі у бойових діях фізично не може подати звіти чи документи, зазначені у частині першій, у визначений строк, звільнена від адміністративної та/або кримінальної відповідальності та може подавати звіти або документи протягом тридцяти календарних днів після закінчення наслідків, що перешкоджають подачі;</p> <p>4) У період воєнного стану перевірки своєчасності та повноти подання звітності та документів звітного характеру уповноваженими органами не проводяться.</p>
<p>Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» [4]</p>	<p>1) Передбачено звільнення платника податків від відповідальності у разі неможливості виконання податкових обов'язків;</p> <p>2) Податкові перевірки не починаються, а розпочаті перевірки припиняються;</p> <p>3) Не проводиться оподаткування операцій з будь-якого перерахування або відчуження коштів, товарів, надання послуг на користь Збройних Сил України та військ територіальної оборони;</p> <p>4) Термін дії ліцензій на виробництво підакцизної продукції буде продовжено.</p>
<p>Постанова Національного банку України «Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану» [6]</p>	<p>1) Надано дозвіл українським банкам, які не завершили роботу з підготовки річної фінансової звітності та консолідованої річної продовжити роботу над нею після припинення або скасування воєнного стану;</p> <p>2) Скасовано заходи впливу до українських банків, які порушили строки фінансової звітності разом з аудиторськими звітами під час дії воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування.</p>

Джерело: створено авторами на основі [5, 4, 6]

Також оперативно вносяться зміни і в певні форми звітності. Розберемо їх більш детально. Так, з 15.03.2022 почала діяти нова форма «Податкової декларації з податку на прибуток». Для платників, що визначають податок на прибуток з урахуванням мінімального податкового зобов'язання з'явився новий рядок 06.2 МПЗ, змінилась формула розрахунку в рядку 17 і з'явився новий додаток «МПЗ».

Наразі найбільші зміни торкнулись декларації з ПДВ, адже система електронного реєстрування була зупинена. Згідно з роз'ясненням Податкової служби України, платникам ПДВ за лютий 2022 при заповненні декларації

потрібно формувати податкові зобов'язання та податковий кредит на підставі зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних (що були зареєстровані в ЄРПН до 24.02.2022) та наявних у платника первинних документів бухгалтерського обліку. І вже за наступні звітні періоди (під час воєнного стану) зобов'язання та податковий кредит мають формуватися на підставі лише наявних у платника первинних документів [1].

За наявності можливості платники ПДВ можуть відображати в Таблиці 1.1 додатку 1 до декларації з ПДВ відомості про суми ПДВ, включені до складу податкових зобов'язань за звітний період, по не зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних (коригуваннях) та по первинних документах на дату подання податкової декларації з ПДВ. Суми податкового кредиту з ПДВ сформовані на підставі даних первинних документів, отриманих від постачальників товарів, повинні відображатися платниками ПДВ у таблиці 2.1. відомості про операції з придбання з податком на додану вартість, які підлягають оподаткуванню за основною ставкою (та ставками 7% і 14%), додатку 1 до податкової декларації з ПДВ. Якщо платник ПДВ допустив помилку у Декларації або не дотримався визначених законодавством терміном, він може додати спеціальну заяву і таким чином уникнути притягнення до відповідальності. Після завершення дії воєнного стану платники зобов'язані забезпечити реєстрацію в ЄРПН всіх податкових накладних та розрахунків коригування, реєстрація яких відтермінована на час дії військового стану [1].

На час воєнного стану для платників податків також було запровадили спецгрупу з єдиного податку. На неї можуть перейти фізичні та юридичні особи, які є резидентами і не займаються діяльністю, вказаною в п.8 розділу 10 «Перехідні положення» Податкового кодексу [3]. Вони можуть сплачувати лише 2% від обороту та отримали нову декларацію. Якщо ж платники податку не можуть своєчасно виконати свої обов'язки, зокрема щодо подання звітності, їх звільняють від цього на 6 місяців після припинення або скасування воєнного стану. Але потрібно мати докази такої неможливості.

Декларація відрізняється від звичайної для платників єдиного податку за такими пунктами:

- 1) показники у декларації — у гривнях з копійками.
- 2) прочерки у незаповнених комірках — лише для паперової форми, якщо таку подають. В електронній формі такі комірки залишаються порожніми;
- 3) виправлення — не допускаються взагалі;
- 4) при визначенні місяця, до якого належить дохід, діє касовий метод;
- 5) декларацію заповнюють за один (звітний) місяць, а не наростаючим підсумком [2].

Результати проведених досліджень дають підстави зауважити, що з ціллю підтримки українського бізнесу здійснено ряд законодавчих та правових змін у відповідності до специфіки подання фінансової та податкової звітності в умовах воєнного стану. Таким чином було значно знижено податковий тиск на український бізнес та зменшено заходи впливу, що стосуються правильності та вчасності подання фінансової і податкової звітності в умовах військового стану.

Список використаних джерел:

1. Державна податкова служба України. ПДВ в умовах воєнного стану від 16 березня 2022. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/576814.html>
2. Онищенко В. Як заповнити декларацію єдинника за ставкою 2%? 2022. 13 грудня. *Бухплатформа*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/9362-podatkova-deklaratsiya-platnika-spetsgrupi-dinogo-podatku-2-zrazok-zapovnennya-2022>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (ред. від 11.12.2022) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>
5. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03.03.2022 № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>
6. Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану: Постанова Національного банку України від 07.03.2022 № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0041500-22#Text>

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Білоцерківський Олександр Борисович

кандидат технічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
ORCID: 0000-0003-4707-7964

Васильченко Валерія Сергіївна

студентка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4111/>

В умовах російської агресії, коли зруйновані практичні всі великі підприємства, важливу роль в економіці України відіграє малий бізнес, що забезпечує як зайнятість населення, так і надходження до держбюджету країни.

Малий бізнес – це певна підприємницька діяльність, яка здійснюється на власний ризик, але при цьому не суперечить чинному законодавству та сприяє зайнятості невеликій кількості осіб. Малий бізнес створюється з метою самореалізації та отримання прибутку. Розвиток підприємництва України в умовах повномасштабної війни характеризується постійними викликами та труднощами. Війна – це криза. Після переломного моменту в розвитку завжди відкриваються нові перспективи. Малий бізнес є основною складовою розвитку держави. Він є мобільним, здатний швидко реагувати на потреби і

зміни ринку, пропонує унікальні товари та послуги, які користуються попитом серед населення. Найважливішими економічними та соціальними функціями, які здатен виконувати малий бізнес, є:

- свобода ринкового вибору;
- структурна перебудова ринку;
- створення нових робочих місць через збільшення кількості суб'єктів господарювання;
- формування конкуренції в умовах ринкової економіки призводить до створення товарів та послуг, які будуть затребувані на ринку;
- реалізація інноваційних ідей;
- надання гнучкості та адаптивності ринку.

Вітчизняний бізнес зазнав значних втрат і руйнувань через повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Значні виклики для бізнес-активності громадян створює прогнозоване падіння ВВП України близько 30-35 %, через що збільшується кількість безробітних, зменшуються доходи найманих працівників та зменшується кількість сплачених податків до місцевих та державного бюджетів. До основних проблем, через які важко відновлювати та розвивати бізнес в умовах війни, відносяться відсутність достатнього капіталу, неможливість спрогнозувати розвиток ситуації в країні, неплатоспроможність населення, зміна логістики товарів, значне підвищення цін. Проблемою у період відбудови бізнесу може стати пошук нових постачальників та нових ідей, креативних рішень щодо локацій підприємств. Тому важливим завданням для забезпечення економічної спроможності нашої країни протистояти викликам війни є підтримка українського бізнесу з боку держави. Під державною підтримкою слід розуміти державне регулювання підприємницької діяльності, що полягає у запровадженні стимулів, застосуванні фінансових та матеріальних ресурсів, що залучаються для його суб'єктів. Держава в умовах повномасштабної війни приймає заходи, які дозволяють підтримати підприємства в скрутних умовах, зокрема:

- 1) фізичні особи-підприємці I та II групи на час воєнного стану та протягом року після його завершення будуть звільнені від сплати ЄСВ;
- 2) підприємства та фізичні особи-підприємці III групи будуть звільнені від сплати ЄСВ за найманих працівників, які були призвані до лав ЗСУ, інших збройних формувань (в тому числі територіальної оборони). Збір буде сплачено за рахунок держави;
- 3) відтермінується сплата податків для всіх підприємств, які не спроможні їх заплатити;
- 4) відкладається впровадження РРО для всіх фізичних осіб-підприємців;
- 5) програми евакуації (релокації) підприємств із зони бойових дій.

Розробка заходів щодо стабілізації бізнесу та реформування системи державного регулювання підприємницької діяльності є ключовими елементами розвитку економіки в умовах воєнного часу. Тому Кабінет Міністрів України розробив та впровадив програми, які передбачають підтримку бізнесу та тимчасові послаблення. Таким чином, важливого значення у сьогоdnішніх реаліях набуває підтримка суб'єктів підприємництва, яка може виражатися

в створенні відповідної фінансово-кредитної системи, правової бази, матеріально-технічної підтримки підприємств, прозорості та відкритості проведення процедур надання державної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Білоцерківський О. Б., Шапран Є. М. Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Технологічне підприємництво та біржова діяльність»: для студентів спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» другого (магістер.) рівня усіх форм навчання. – Харків: НТУ «ХП», 2021. – 48 с.
2. Бізнес в умовах війни: що заважає підприємцям працювати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/stalo-vidomoyak-ukrajinskiy-biznes-ogovtuyetsya-vid-pershogo-shoku-viyeni-novini-ukrajina-11874339.html>
3. Без паніки: як вижити локальному бізнесу в умовах війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://business.rayon.in.ua/news/501552-bez-paniki-yak-vizhiti-lokalnomu-biznesu-v-umovakh-viyeni>
4. Державна підтримка бізнесу під час війни: що треба знати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eba.com.ua/derzhavna-pidtrymka-biznesu-pid-chas-vijny-shho-treba-znaty/>
5. Підтримка бізнесу в умовах війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://business.diia.gov.ua/wartime>.
6. Верховна Рада прийняла податкові стимули для бізнесу під час війни. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/pKXHSCN>.

ЗНАЧЕННЯ «SOFT SKILLS» І «HARD SKILLS» У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Богданюк Василь Васильович

*студент, Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича*

Кобеля Зоряна Ігорівна

*кандидат економічних наук,
доцент, Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4165/>

В умовах модернізації системи освіти та інтеграційних освітніх процесів професійний розвиток майбутнього фахівця-економіста стає предметом досліджень цілої низки науковців [1, 2, 3, 4]. Професійний розвиток економіста охоплює значну кількість набутих умінь, знань та навичок професійної діяльності, які здійснюють вплив на зростання його професійних успіхів.

У зв'язку з цим важливого значення набуває розвиток «soft skills» та «hard skills» [6, с. 41].

Поняття «hard skills» трактується науковцями як «...конкретні компетенції, які характерні для певної професії та розвиваються шляхом навчання та вдосконалення вже набутих знань і умінь. Такі навички можна визначити та виміряти» [7].

Інше поняття «soft skills» у наукових джерелах трактується як «...сукупність особливостей людини, рис характеру, нахилів і талантів, взаємодія із людьми та зацікавленість діяльністю, якою вона займається. Навички «soft skills» важко, а іноді і не можливо виміряти кількісними показниками» [5].

Серед важливих і доцільних «soft skills» для майбутнього професійного становлення фахівця економічного профілю можна виокремити наступні:

- керування часом – здатність визначити першочергове, основне завдання чи працювати одночасно з кількома завданнями;
- професійна етика – здатність бути комунікативним, рішучим та мати чітку мотивацію;
- відмінні комунікативні навички – уміння бути не лише хорошим слухачем, а й оратором;
- лідерство – впевненість у собі, спроможність виконувати завдання та надихати інших;
- емоційний інтелект – прийняття конструктивної критики, уміння розуміти й керувати власними емоціями;
- навички розв'язання проблем – здатність справлятися із складними ситуаціями й приймати швидкі, виважені рішення;
- критичне мислення – мислення об'єктивне та чіткий аналіз ситуації тощо.

Аналізуючи поняття «hard skills», зауважимо, то це технічні навички, які застосовуються у щоденній практиці за чітко встановленою послідовністю. Вони вкрай необхідні та входять до переліку вимог, викладених у посадових інструкціях. Звичайно, що кожен повинен уміти продемонструвати свої «hard skills», адже сформованість даних навичок свідчатимуть про рівень фахової підготовки економіста [8].

До основних базових «hard skills», властивих фахівцю-економісту, належать:

- мовлення і грамотність;
- знання змістового матеріалу, який викладається (попередній досвід у цій галузі, самоосвіта);
- навички, набуті шляхом підвищення кваліфікації (документи про освіту, сертифікати, відповідний кваліфікаційний рівень);
- базові навички роботи з комп'ютером та ін.

Впродовж усієї професійної діяльності ключем до успіху є опанування й знаходження балансу між «жорсткими» та «гнучкими» навичками, а також повне розуміння того, що потрібно для професійного росту та розвитку. Із викладеного вище узагальнимо, що «hard skills» і «soft skills» пов'язані

між собою нерозривно й не можуть існувати порізно та відокремлено в роботі фахівця-економіста.

Отже, вважаємо, що набуття та вдосконалення майбутнім фахівцем-економістом своїх «hard skills», вивчення нових технік і покращення важливих «soft skills» сприятимуть максимальному розкриттю свого потенціалу у процесі професійного розвитку та самовдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Акуленко К. Ю. Підготовка майбутніх економістів з використанням засобів інформаційних технологій. *Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво*. Луцьк, 2011. Вип. №3.
2. Вітер С. Вимоги до майбутніх фахівців економічного профілю та якості їх професійної підготовки в умовах сьогодення. *Молодь і ринок*. 2012. №4 (87). С. 149-153.
3. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів: монографія. Кременчук : Щербатих О. В., 2009. 348 с.
4. Шахматова Т. В. Актуальність проблеми професійної підготовки фахівців економічного профілю. *Педагогічні науки: зб. наук. пр. Херсон. держ. ун-т. Херсон* : [б. в.], 2009. Вип. 54. С. 389-393.
5. Ясна І. Soft skills: універсальні навички європейського рівня, 2015. URL : <https://studway.com.ua/soft-skills/>.
6. Glatthorn A. Teacher development : international Encyclopedia of Teaching and Teacher Education / Ed. by L. Anderson. London : Pergamon Press, 1995. 198 p.
7. Heckman J. J., Kautz T. D. Hard Evidence on Soft Skills. Working Paper 18121; National Bureau of Economic Research. June 2012. URL : <http://www.nber.org/papers/w18121>.
8. Kagan J. Hard Skills. Investopedia. 2022. URL: <https://www.investopedia.com/terms/h/hard-skills.asp>.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ватаманюк-Зелінська Уляна Зеновіївна

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансового менеджменту,
Львівський національний університет імені І. Франка
ORCID: 0000-0003-4971-5763

Куришко Неллі Вікторівна

здобувач вищої освіти,
Львівський національний університет імені І. Франка
ORCID: 0000-0002-4776-6033

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4152/>

Постановка проблеми. Початок повномасштабного вторгнення у 2022 році завдали значного удару по соціально-економічній сфері України. Близько п'ята частина населення були змушені покинути територію України або стати внутрішніми переселенцями. Держава повинна створити можливості для забезпечення найнеобхідніших потреб внутрішньо переміщених осіб, шляхом надання державних соціальних гарантій. Проте скорочення ВВП, значне збільшення бюджетного дефіциту, та посилення інфляційних процесів негативно впливають на стан національної економіки та зумовлюють значний брак бюджетних коштів.

Метою публікації є висвітлення проблематики державного фінансового забезпечення соціальними гарантіями категорії осіб, які постраждали внаслідок війни та були змушені мігрувати в межах країни.

Результати роботи. Внутрішньо переміщеною особою вважається громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили покинути або залишити своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

На сьогоднішній день держава забезпечує внутрішньо переміщених осіб соціальними гарантіями у сфері зайнятості, освітній сфері, кредитних відносинах, а також допомогою з проживанням.

Впродовж березня-квітня 2022 року допомога надавалася особам, які станом на 1 березня 2022 року отримували щомісячну адресну допомогу та особам, які перемістилися з тимчасово окупованих територій та з адміністративно-територіальних одиниць, де проводяться бойові дії [2, 3].

В травні 2022 року регламент надання соціальних гарантій внутрішньо переміщених особам змінився. Держава почала поступово зменшувати витрати на забезпечення ВПО внаслідок значного бюджетного дефіциту та падіння

національної економіки. Тому перелік осіб, які мають на отримання виплат поступово скорочується.

З травня 2022 року на отримання державної підтримки мають право особи, які перемістилися з тимчасово окупованої території або території територіальних громад, що розташовані в районі проведення бойових дій та особи, у яких житло зруйноване або непридатне для проживання. Для останньої категорії осіб зруйнування чи пошкодження житла має бути підтверджене відповідним документом, який видається органом місцевого самоврядування [4].

Список населених пунктів, які розташовані в районі проведення бойових дій або які перебувають в тимчасовій окупації, постійно змінюється та оновлюється. На офіційному сайті Мінінтеграції можна знайти актуальний перелік територіальних громад і дізнатися чи має відповідна особа право на отримання грошової допомоги.

Окрім того, особи, які були опубліковані як ВПО до 24 лютого 2022 року, можуть отримувати державну грошову допомогу лише вразі їх повторного переміщення з тимчасово окупованої території РФ території України, території територіальних громад, що розташовані в районі проведення бойових дій або які перебувають в тимчасовій окупації після 24 лютого. Виняток становлять особи, які отримували щомісячну адресну допомогу ВПО станом на 1 березня 2022 року.

Розмір допомоги складає 2000 гривень в місяць, а для дітей та осіб з інвалідністю така допомога становить 3000 гривень.

У сфері зайнятості внутрішньо переміщена особа, яка не мала можливості припинити трудовий договір, для набуття статусу безробітного та отриманню допомоги по безробіттю і соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття має право припинити такий трудовий договір в односторонньому порядку, подавши до центру зайнятості за місцем проживання внутрішньо переміщеної особи заяву на ім'я роботодавця про припинення такого договору [5].

У сфері освіти держава забезпечує дітям, зареєстрованих як ВПО, державну цільову підтримку для здобуття вищої освіти у державних та комунальних навчальних закладах. Взята на облік ВПО має право на продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету. Діти, які числяться як ВПО та навчаються у освітніх закладах незалежно від типів і форми власності, забезпечуються безкоштовним харчуванням [6].

У сфері кредитних відносин передбачається, що на час дії воєнного стану та у тридцяти денний строк після його припинення чи скасування у разі прострочення споживачем виконання зобов'язань за договором про споживчий кредит, споживач звільняється від обов'язку сплати кредитодавцю штрафу, пені та інших платежів, сплата яких передбачена договором про споживчий кредит за прострочення виконань, невиконання чи часткове виконання споживачем зобов'язань за таким договором [7]. Окрім того, в умовах воєнного стану забороняється збільшення процентної ставки за користування кредитом [8].

Держава захищає інтереси позичальників, проте сильніші послаблення у відносинах між кредитором та споживачем спричинять значні загрози для фінансово-банківської системи країни.

Окрім того, для внутрішньо переміщених осіб передбачена допомога від міжнародних фінансових організацій. До основних організацій, які надають грошову допомогу ВПО відносяться: Міжнародний комітет червоного хреста, Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців, Всесвітня продовольча програма ООН, ЮНІСЕФ, Міжнародна організація з міграції, Норвезька рада у справах біженців [9].

Але міжнародні організації не забезпечують виплатами кожного громадянина, який потребує грошової допомоги та є постраждалим внаслідок воєнних дій, тому що даний вид допомоги не є гарантований державою.

Отже, в умовах воєнного стану найбільш незахищеними верствами населення є громадяни, які були змушені здійснити міграцію всередині країни внаслідок воєнних дій. Держава зобов'язана забезпечити таких осіб грошовими виплатами для задоволення першочергових потреб, але внаслідок економічного спаду та продовження повномасштабного наступу на всю територію України, уряд змушений скорочувати список осіб, які мають право отримувати грошову допомогу. На сьогоднішній день забезпечення ВПО є недостатнім і потребує ефективний механізм реалізації матеріальної допомоги для внутрішньо переміщених осіб, оскільки ігнорування державою потреб постраждалих громадян створює умови для посилення процесів еміграції українців.

Список літератури

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. №1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 12.12.2022).
2. Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів від 01.10.2014 р. № 505. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.12.2022).
3. Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «єПідтримка»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. № 204-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.12.2022).
4. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.12.2022).
5. Кодекс законів про працю України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 12.12.2022).

6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>(дата звернення: 12.12.2022).
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії її норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 12.12.2022)
8. Цивільний кодекс України: *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.11.2022).
9. Інформація стосовно надання допомоги внутрішньо переміщеним особам міжнародними організаціями. *Краматорська міська рада*. URL: <https://krm.gov.ua/vpro-mizhnarodna-dopomoga/>(дата звернення: 12.12.2022).

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Велецький Денис Андрійович

студент 2 курсу магістатури,

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Мангушев Дмитро Валерійович

кандидат економічних наук, доцент кафедри

маркетингу, менеджменту та підприємництва,

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4109/>

Стрімкий розвиток міжнародної торгівлі створює передумови для розширення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних аграрних підприємств. Такі передумови зумовлюються як станом світового ринку сільськогосподарської продукції так і потенціалом аграрної галузі України. Водночас розвиток зовнішньоекономічної діяльності аграрної галузі неможливий без забезпечення доступу до кредитних ресурсів.

Банківське обслуговування ЗЕД аграрних підприємств передбачає надання широкого кола банківських послуг: відкриття та ведення рахунків в іноземній валюті, проведення міжнародних розрахунків за експортно-імпортними операціями, кредитування зовнішньоекономічної діяльності, консультаційні та гарантійні послуги тощо. Обслуговування розрахункових операцій сільськогосподарських підприємств є основною банківською послугою у ході їх зовнішньоекономічної діяльності.

Сільськогосподарські підприємства, які мають хорошу кредитну історію, заставне майно можуть розраховувати на отримання кредитування від комерційних банків. На рис. 1 наведено динаміку загального обсягу кредитування аграрних підприємств у 2019-2021 роках у розрізі валют.

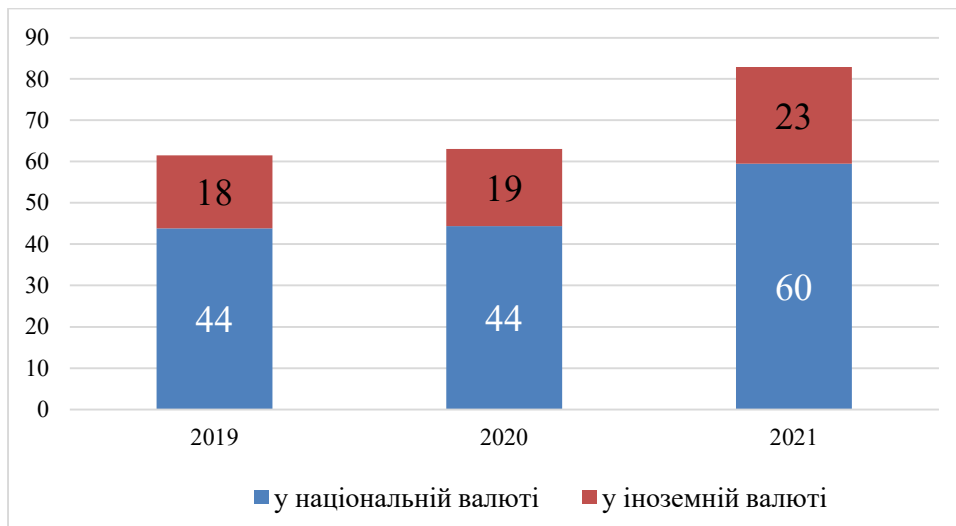

Рисунок 1 – Динаміка загального обсягу кредитування аграрних підприємств у 2019-2021 роках у розрізі валют, млрд. грн. [1]

За даними рис. 1 можемо зробити висновок про стабільне зростання обсягу кредитування сільськогосподарських підприємств, так у 2021 році він зріс на 35% у порівнянні з 2019 роком. Зростання характерне для кредитування як у національній так і іноземній валютах.

Основними гравцями на ринку банківського кредитування сільського господарства є іноземні банки та державні банки, а серед локальних приватних банків найбільший кредитний портфель у досліджуваній галузі має АТ «ПУМБ». І саме для нього характерний найбільший приріст кредитного портфелю за період 2019-2021 рр. [2].

АТ «ПУМБ» активно співпрацює з МСБ компаніями аграрного сектору, тому банк пропонує кредити і на поповнення обігового капіталу, і на покупку сільськогосподарської техніки, а також кредити під заставу депозиту. Цільове призначення кредиту на поповнення обігового капіталу може бути – на посівну чи збиральну кампанію, закупівлю насіння та ЗЗР, поточні витрати. Серед переваг такого кредиту – графік погашення з урахуванням сезонності, відсутність прихованих платежів та комісій. У банку також діють партнерські кредитні програми спрямовані на оновлення техніки, серед виробників с/г техніки – компанії США, Японії, Європи, СНГ та України. Так, у 2021 році АТ «ПУМБ» прокредитував сегмент агро малого бізнесу на суму у 2 млрд грн, а сукупний приріст з початку року склав понад 720 млн грн. Вагомий внесок у збільшення портфелю зробила державна програма підтримки «Доступні кредити 5-7-9%» та її антикризовий напрямок, завдяки якому клієнтам стали доступні позики на поповнення обігового капіталу під 0% річних [3].

Обґрунтовуючи необхідність активізації і розвитку ринку мікрокредитування аграрного сектору зауважимо, що одним із шляхів вирішення цього питання є взаємодія банків та небанківських фінансово-кредитних інститутів у сфері мікрокредитування суб'єктів малого аграрного бізнесу. Подібна співпраця розширить пропозицію кредитних послуг для сільськогосподарських підприємств, а також матиме ряд переваг для

комерційних банків та мікрофінансових організацій (МФО). Зокрема, можна виділити такі аргументи на користь співпраці банків і МФО:

1. доступ до різних джерел капіталу і можливість стійкого довгострокового розвитку для МФО.

2. скорочення витрат і підвищення рентабельності послуг мікрокредитування для банків.

3. можливість використання МФО банками для реалізації супутніх процесів.

4. скорочення витрат для МФО на розвиток інфраструктури (офісів, відділень у регіонах, комунікацій тощо), витрат на обробку операцій, вироблення іміджу тощо [4].

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Фонду розвитку підприємництва. URL: <https://bdf.gov.ua/uk>
3. Більше половини кредитів за програмою «5-7-9%» отримали аграрії. URL: <http://agroconf.org/content/bilshe-polovini-kreditiv-za-programoyu-5-7-9-otrimali-agrariyi-minfin>
4. Лупенко Ю. О., Андрос С. В. Банківське кредитування аграрного сектору економіки. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2019. № 16. С. 196-207.

НЕОБХІДНІСТЬ І НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

В'юнник Катерина Іванівна

магістрант, Державний

біотехнологічний університет, м. Харків

Науковий керівник: Нагасва Галина Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, Державний

біотехнологічний університет, м. Харків

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4168/>

Процес оптимізації складу та структури активів підприємств спрямований на забезпечення корисного використання окремих їх видів і збільшення операційного прибутку. Він передбачає врахування таких особливостей діяльності, як галузева приналежність підприємства, середня тривалість операційного циклу, оцінка різних видів активів тощо.

Забезпечення оптимізації складу і структури активів підприємства передбачає використання таких принципів: а) дотримання співвідношення сукупних розмірів необоротних і оборотних активів, які використовуються в процесі операційної діяльності; б) збереження пропорцій між активною та

пасивною частиною необоротних активів; в) забезпечення рівноваги основних видів оборотних активів.

Процес оптимізації складу і структури активів підприємства потребує: 1) врахування перспектив розвитку виробничої діяльності підприємства та її диверсифікації; 2) забезпечення відповідності складу активів структурі виробництва і збуту продукції. У зв'язку з тим, що багато видів активів формуються з урахуванням специфіки окремих видів продукції, цей процес повинен передбачати перспективні зміни номенклатури продукції. 3) вибір найбільш прогресивних видів активів із позицій їх здатності генерувати прибуток і підвищувати ринкову вартість.

Сучасний ринок засобів і предметів виробництва, а також фінансовий ринок пропонують для формування активів підприємства набір альтернативних об'єктів та інструментів. У процесі їх конкретного вибору варто, за інших рівних умов, враховувати перспективність, продуктивність, стійкість до морального зносу, багатофункціональність та інші особливості.

Пріоритетним напрямком забезпечення оптимальності складу активів із точки зору їх сукупної оборотності завжди виступає достатній рівень ліквідності. Оптимізація складу активів покликана забезпечувати достатню частку високоліквідних видів із позицій мінімізації ризику у процесі використання.

У процесі функціонування окремі види активів по-різному схильні до ризику втрат. Так, грошові активи втрачають свою вартість у процесі інфляції; активи у формі запасів товарно-матеріальних цінностей втрачають свою вартість від природної втрати і псування; активні види виробничих основних фондів і нематеріальних активів втрачають свою вартість при моральному зношенні, тому в процесі оптимізації складу активів слід мінімізувати сукупний ризик їх втрати [1].

Дотримання оптимального складу і структури активів підприємства є однією з найважливіших умов досягнення ефективності його діяльності та критерієм якості управління активами. Для підвищення ефективності використання необоротних і оборотних активів необхідна розробка системи заходів, які реалізуються як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі підприємства. Вони повинні охоплювати практично всі стадії господарського процесу, зачіпати всі аспекти його функціонування: технологічні, конструктивні, науково-технічні, організаційні, планові, облікові, мотиваційні та інші.

На жаль, сучасні вітчизняні підприємства обмежено використовують можливості інтелектуального управління виробництвом у реальному часі, а саме програмні рішення, що дозволяють конструювати і використовувати оптимізаційні моделі, які найповніше враховують зміни зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства і у підсумку ухвалювати управлінські рішення, що дають змогу досягати поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Камінська І. М., Дорош В. Ю., Ковальчук А. Ю. (2019). Методичні підходи до оцінки ефективності формування та використання активів підприємства. *Економічний форум*, 1(4), с. 188-199.

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ

Головчук Марина Іванівна

*студентка, Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету*

Науковий керівник: Громова Ольга Євгенівна

*доктор економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4120/>

Поведінка споживачів – це дії, які здійснює окрема особа, купуючи і користуючись продукцією чи послугами, це розумові і соціальні процеси, що передують цим діям або настають за ними.

Маркетинговий аналіз поведінки споживачів базується на мотиваційній концепції – бажанні людини задовольнити свої потреби. Задоволення потреб покупців – серцевина маркетингу і ринкової економіки. Відповідно до маркетингової філософії управління бізнесом саме споживач, його потреби визначають стратегію організації і є відправним пунктом у процесі розроблення маркетингового комплексу [1].

Вивчення споживачів – один із найбільш пріоритетних напрямів досліджень в діяльності підприємства, саме споживачі, що купують товари компанії, приносять їй прибуток. Досліджуючи своїх клієнтів, їх побажання, мотиви, процеси здійснення купівлі, підприємство може запропонувати споживачам саме те, чого вони потребують. При цьому компанія зможе задовольнити потреби своїх клієнтів, краще ніж конкуренти. Ось чому основна ціль багатьох фірм, які прагнуть успіху на ринку – орієнтація на споживача, на його потреби. За способом отримання інформації про поведінку споживачів в практиці маркетингових досліджень виділяють вторинні та первинні дослідження. Вторинні дослідження, як правило, базуються на вже наявній інформації і тому зветься кабінетними дослідженнями, за своїм змістом – це аналіз наявних джерел (внутрішніх та зовнішніх) про проблему, яку досліджує підприємство. В кабінетних дослідженнях використовують друковані джерела інформації, зовнішні статистичні данні, власна фінансова, економічна інформація тощо [3].

Володіння інформацією про фактори впливу на поведінку споживача та етапи прийняття ним рішення про купівлю товару не вирішує в повній мірі питання ефективного управління продажом. Для цього слід ще застосовувати маркетингові інструменти впливу на купівельну поведінку. Вони представляють собою сукупність важелів, за допомогою яких маркетолог може скеровувати покупців у напрямку здійснення ними купівлі товарів. Маркетингові інструменти необхідно розглядати у взаємозв'язку з факторами впливу на купівельну поведінку споживачів, вони між собою різняться (маркетингові інструменти вказують на те, як купівельну поведінку можна змінити в бажаному напрямі для продавця, фактори впливу – від чого вона залежить). Однак, з іншого боку, вони є взаємодоповнюючими один одного.

Для того, щоб маркетингові інструменти здійснювали ефективний вплив на поведінку покупців, слід дотримуватися таких вимог:

- врахування специфічних особливостей, характеру і суті цільової аудиторії споживачів;
- проведення періодичних маркетингових досліджень доцільності застосування певних маркетингових інструментів впливу на купівельну поведінку;
- комплексне використання маркетингових інструментів, які в даних ринкових умовах є найбільш ефективними і доповнюють один одного;
- обґрунтоване визначення кількісного чи якісного рівня маркетингових інструментів, який забезпечує найбільш оптимальний вплив на купівельну поведінку споживачів;
- передбачення можливості зміни пріоритетів споживачів, яка відповідно посилює, чи зменшує силу впливу на їх поведінку певних маркетингових інструментів;
- розробка програми застосування маркетингових інструментів [5].

Види маркетингових інструментів: товар, ціна, реклама, стимулювання збуту, упаковка, фірмовий стиль, спонсорство, прямий маркетинг, сервіс, мерчандайзинг, паблік рілейшнз, корпоративний імідж. Виставки [2].

Під час кампанії з просування товарів, робіт, послуг чи торгових марок безпосередній вплив на поведінку споживачів справляють за допомогою маркетингових комунікацій. Загальна програма маркетингових комунікацій, що називається також комплексом просування, є специфічним поєднанням засобів реклами, стимулювання збуту, персонального продажу, зв'язків з громадськістю, пропаганди, прямого маркетингу тощо.

Сучасна концепція інтегрованих маркетингових комунікацій передбачає ретельно зважену та скоординовану роботу всіх каналів комунікації для формування чіткого, послідовного та переконливого уявлення про виробника та його продукт [4].

Дієвість впливу різних видів комунікації на поведінку споживачів залежить від якості та складових елементів комунікації: емоційний вплив реклами, елементи оформлення рекламного оголошення, ефект повторення [5].

На різних стадіях готовності споживача до купівлі він використовує різні джерела інформації. Під час налагодження комунікацій важливо знати, на якому етапі прийняття рішення про купівлю знаходиться споживач і яку інформацію переважно він використовує. Реклама та зв'язки з громадськістю відіграють найбільшу роль на етапі усвідомлення потреби та пошуку інформації. На стадії оцінки альтернатив зростає роль персонального продажу, що підкріплений рекламою. А на етапі прийняття рішення головна роль відводиться стимулюванню збуту та персональному продажу [4].

Список використаних джерел:

1. Гаркавенко С. С. Маркетинг. – Київ: Лібра, 2002.
2. Мороз Л. А., Чухрай Н. І. Маркетинг. – Львів: Інтелект-Захід, 2002.
3. Смит П. Р. Маркетинговые коммуникации. – Киев: ЗнанняПресс, 2003.
4. <https://westudents.com.ua/glavy/79033-tema-8-marketingov-nstrumenti-vplivu-na-povednku-spojivachv.html.url>
5. Зозулев А. В. Поведение потребителей: Учеб. пособие. – К.: Знання, 2004. – 364 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ CRM-СИСТЕМИ У ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Гуменюк Анжела Михайлівна

*аспірантка, кафедра міжнародного туризму
і готельного бізнесу, Західноукраїнський національний
університет, м. Тернопіль, Україна*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4161/>

У процесі реалізації євроінтеграційного курсу України у системі соціально-економічних факторів важливе місце займає адаптація індустрії гостинності до європейських та світових норм і правил. Домінуючим інструментом послуг сфери гостинності є клієнтоорієнтований маркетинг, що передбачає створення споживчої цінності, збільшення емоційного залучення клієнтів до процесу вибору готелю чи ресторану, а також є генератором технічного прогресу в індустрії гостинності.

Поняття CRM-система (з англ. Customer Relationship Management – управління взаємовідносинами з клієнтами) – це стратегія, метою якої є створення довгострокових, взаємовигідних і прибуткових відносин з клієнтами за допомогою розуміння і задоволення індивідуальних потреб.

Створення інтерактивних мобільних додатків, інтегрованих із CRM-системами, дає змогу підприємствам сфери гостинності безконтактно вплинути на позитивне створення клієнтського досвіду ще на стадії попереднього вибору сервісного продукту, а також сприяє закріпленню позитивного клієнтського досвіду вже після виїзду гостя з готелю чи виходу з ресторану.

Крім того, імплементація CRM-систем дає змогу ефективно управляти маркетингом взаємовідносин, що є складовим елементом економіки вражень.

Конструктивні підходи до розвитку сфери послуг свідчать, що CRM-система є інструментом генерування споживчої зацікавленості, наслідком чого є формування взаємної цінності в процесі виробництва та реалізації послуг індустрії гостинності. CRM-система передбачає реалізацію напрямів діяльності, які спрямовані на задоволення й утримання клієнтів, оптимізацію діяльності підприємства, результатом чого є скорочення витрат, які виникають у зв'язку з пошуком інформації, її обробкою, аналізом даних, управлінням продажами тощо. Реалізація клієнтоорієнтованої моделі бізнесу підприємства сфери гостинності найчастіше передбачає великі, глобальні зміни та інновації. Це стосується бізнес-процесів, які відповідають за взаємодію з клієнтами: продажі, післяпродажний сервіс і маркетинг, а також всіх основних бізнес-процесів. Поява та поширення CRM-системи обумовлені різношвидкісною реакцією сучасного бізнесу на запити клієнтів, які поступово ускладнюються, що призводить до нерівномірного прогресу окремих сегментів індустрії гостинності. Передбачається, що впровадження заходів та інструментів CRM-системи сприятиме вирішенню таких завдань підприємств сфери гостинності: зростання рівня лояльності клієнтів шляхом надання сервісу найвищої якості; збільшення продажів за рахунок більш глибокого розуміння і задоволення потреб клієнтів; підвищення ефективності маркетингових заходів на основі ефективного планування, моніторингу і корекції; зберігання всієї інформації про клієнтів в одній базі даних; можливість порівняльного аналізу та оцінки роботи менеджерів; проектування та реалізація проектів, які мають значення для соціально-економічного розвитку підприємства сфери гостинності.

Отже, можна зробити висновок, що у умовах турбулентного глобального середовища з метою забезпечення сталої конкурентної позиції підприємства сфера гостинності необхідна розробка та імплементація дієвої CRM-системи, що враховує вплив як зовнішніх чинників, так і внутрішніх ресурсів. CRM-система є сукупністю дій, що передбачають поглиблення партнерських зв'язків підприємства сфери гостинності з клієнтами Крім того CRM-система стимулює дієві трансформації вітчизняних підприємств індустрії гостинності, що пришвидшить реалізацію на практиці ідей сервісної економіки.

Список використаних джерел:

1. Buttle F. Customer Relationship Management: Concepts and Technologies. 2nd Ed. USA: Elsevier Ltd, 2019. 415 p.
2. Wang Y., Feng H. Customer Relationship Management: Measurement and Consequences. *Management and Science*. 2020. No. 15 (61). P. 112-123.

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗМІЦНЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Калинюк Віктор Євгенович

аспірант кафедри економіки повітряного транспорту,

Національний авіаційний університет, м. Київ

ORCID: 0000-0002-9170-1237

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4144/>

Економічна життєздатність підприємства визначається здатністю підприємства формувати і реалізовувати економічний потенціал у процесі оптимальної взаємодії із економічною безпекою та раціонального використання наявних ресурсів. Теоретичні засади комплексної оцінки економічного потенціалу доцільно здійснювати через його компонентний склад (виробничий, трудовий, інноваційний, інвестиційний потенціал) та визначають економічну безпеку при господарюванні, розвитку виробничих систем, врахуванні інтересів зацікавлених сторін.

Економічний потенціал підприємства також необхідно ділити на короткостроковий і довгостроковий, оскільки вказує на його суттєву здатність максимально задовольнити споживача, оптимально використовувати наявні ресурси та і є основою забезпечення економічної безпеки. Це є передумовою для розвитку підприємства на ринкових умовах та визначає напрямок розробки перспективного плану дій. Такий поділ необхідний також з позиції того, що в довгостроковій перспективі факторів ризику з негативним впливом на економічну безпеку набагато більше, використання економічного потенціалу може бути нестабільним зважаючи на коливання споживчого попиту і можливостей платоспроможності споживачів. Крім того, важливу роль відіграє побудова, функціональне наповнення системи управління підприємства в цілому і місце стратегічного управління виробничо-комерційної діяльності.

Передумовою формування стратегічного потенціалу підприємства є пошук нових інструментів, які можуть забезпечити гармонію між економічним зростанням та екологічною стійкістю для забезпечення економічної та екологічної безпеки. Ось чому формування стратегічного потенціалу підприємства має базуватися на правильному використанні ресурсів, який полягає у переробці майже будь-якого товару, що забезпечить подальше впровадження інноваційно-інвестиційних процесів та забезпечення безвідходного виробництва [2].

За ефективної системи управління активізується поєднання економічного потенціалу і економічної безпеки, що призводить до підвищення ефективності діяльності підприємства і досягненні необхідного рівня конкурентоспроможності. Вони мають ієрархічну взаємозалежність, оскільки ресурсний потенціал підприємства є основою та необхідною умовою здійснення виробничо-господарської діяльності та прийняття ефективних

рішень щодо оптимізації економічних ресурсів. Для ефективного використання економічного потенціалу необхідно також враховувати людський капітал. Адже кожному напрямі бізнесу необхідно оцінювати поточні та майбутні потреби у висококваліфікованих робітниках, здатних адаптуватись до змінюваних умов через опанування суміжних професій і нових компетенцій.

Формування економічного потенціалу також слід розглядати як процес, який має об'єктивний і вірогідний вплив на його складові для підвищення потенціалу підприємства, економічного зростання, фінансової стабільності, економічної та соціальної ефективності. В даному контексті також можна виділити наявний потенціал, тобто той, який підприємство вже використовує для своєї комерційно-виробничої діяльності, і плановий, який потрібно створити для забезпечення діяльності у визначений період. Проте для більш активного використання ресурсів у процесі виробництва необхідно залучати відповідні рушійні сили: технологічні та економічні важелі, а також управлінські заходи та дії, спрямовані на підвищення ефективності виробництва.

Список використаних джерел:

1. Korytko T., Bryl I., Piletska S., Arefiev S., Arefieva O. Strategy of innovative development of an enterprise on the basis of evaluation of its intellectual capital. Scientific Bulletin of National Mining University. 2021, Issue 3, p134-141. 8p. <http://nvngu.in.ua/index.php/en/archive/on-the-issues/1866-2021/content-3-2021/5886-134>.
2. Kuzior A., Arefieva O., Poberezhna Z., Ihumentsev O. The Mechanism of Forming the Strategic Potential of an Enterprise in a Circular Economy. Sustainability. 2022. 14. 3258.

АДАПТИВНИЙ ПІДХІД ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Калініченко Андрій Петрович

магістрант, Білоцерківський національний аграрний університет

Науковий керівник, Сатир Лариса Михайлівна

доктор економічних наук, професор, Білоцерківський національний аграрний університет

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4166/>

На даний момент з'являється безупинна необхідність здійснення постійних досліджень, а також формувань різних алгоритмів та схем, систем використання методів і засобів, а також важелів, що сприятимуть поліпшенню функціонування підприємства. У нинішніх умовах глобалізаційних економічних процесів розвиток підприємства власне здійснюється у сучасних

непередбачуваних умовах. Відтак саме адаптивний підхід до питання управління потенціалом й обґрунтування ряду конкретних управлінських рішень передбачає врахування різноманітних видів ризиків, а також їх своєчасну й достовірну оцінку.

Однією із суттєвих причин непередбачуваності є саме наявність на економічному ринку країни різновидів ризиків, які заважають ефективному управлінню потенціалу певного підприємства, а ще сповільнюють у цілому межу його використання.

Ефективність використання потенціалу певного підприємства варто розглядати як напрям розвитку, що є комплексним відображенням усіх результатів використання певних економічних ресурсів суб'єкта господарювання власне за якийсь визначений період часу, щоб забезпечити розвиток виробничого потенціалу конкретного підприємства [1].

Прийняття кожного управлінського рішення щодо потенціалу підприємства тісно переплетено із ризиковістю. Тому будь-яке підприємство працюючи на українському ринку ставить собі першочергову ціль, це – отримання максимального прибутку.

У цілому основне завдання при управлінні ризиками полягає у формуванні виробничого потенціалу, а також у можливості визначити майбутній розвиток подій й роботи підприємства чи окремого його підрозділу, а також й оцінки ймовірності впливу ризиковості і наслідків настання тієї або іншої події [2].

За таких подій керівництво може спробувати отримати додаткову інформацію і після цього повторно зробити аналіз проблеми. Відтак, одним із методів подолання ризиковості й невизначеності виступає правильна оцінка ступеня ризиковості, управління невизначеністю й ризиками, а й власне своєчасна реакція на ризики.

На кожному етапі прийняття раціональних управлінських рішень мають своє місце різноманітні види ризиків, які власне слід врахувати і якомога оптимізувати їхній рівень, адаптувати, що власне дасть можливість приймати найефективніші рішення із меншими втратами ресурсів та максимальною можливістю їхньої реалізації [3].

Якщо ж розглядати механізм управління, то він власне сформований із різноманітних механізмів, які підпорядковуються між собою з використанням методу ієрархій. Таку схему домінантної ієрархії для управління потенціалом подано нами на наступному рисунку 1. [2].

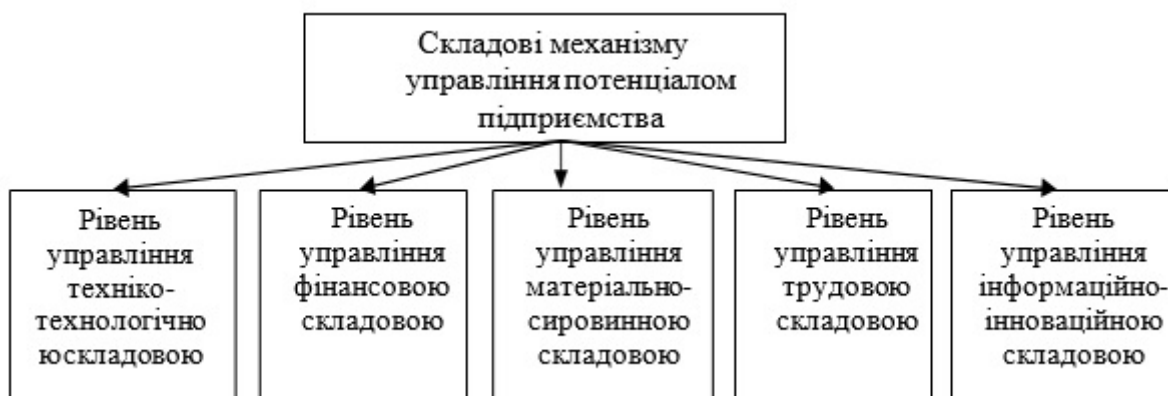

Рис. 1. Схема рівнів управління виробничим потенціалом підприємства

Опрацювавши інформацію рис. 1. можна стверджувати, що уся ця схема містить три частини, а саме: мета чи система управління виробничим потенціалом та головні під цілі або ж системи управління складовими виробничого потенціалу та рішення, тобто альтернативи або стратегії, що містять механізм управління, господарський й економічний процеси за певними різновидами ресурсів. Отже, кожна із складових має свою особисту важливість у використанні в управлінні виробничим потенціалом підприємства, оскільки вирішення цілей нижчого рівня у досить значній мірі надасть можливість досягнути цілі більш вищого рівня управління.

Таким чином, механізм управління виробничим потенціалом підприємства у сучасних умовах ризику повинен не лише брати за підґрунтя результати попередніх подій й досить традиційні методи чи інструменти управління, але також і враховувати сучасні управлінські технології, а саме, корпоративне управління й особистісно-орієнтоване управління, стратегічне управління, система збалансованих показників для успішного досягнення поставлених цілей, значного зниження рівня ризику та появи загроз, втіленні і реалізації завдань, які стосуватимуться підвищення ефективності використання виробничого потенціалу підприємства за доволі мінливого ринкового середовища.

Список використаних джерел:

1. Левик І. С. Стратегічний потенціал підприємства: суть та елементи. Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку : Львів : 2018. 216 с.
2. Лапин Е. В. Оценка экономического потенциала предприятия : Монографія. Сумы : ИТД «Университетская книга». 2018. 360 с.
3. Обуцак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 9. С. 92-98.

ВПЛИВ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ НА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВИ

Митіна Анастасія Андріївна

*студентка, Херсонський національний
технічний університет*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4134/>

В умовах нового етапу глобалізації соціальна політика України суттєво модифікується, розширюються її функції та завдання. Проте механізм її реалізації дедалі ускладнюється через військові дії в Україні та необхідність лібералізації фіскальної політики держави, що має сприяти інноваційному розвитку суспільства. Відповідно, необхідно зменшити податковий тиск на реальний сектор економіки, що згодом унеможливило б виконання багатьох соціальних завдань. Однією із суттєвих перешкод на шляху ефективної реалізації соціальної політики в Україні є недостатній рівень її фінансового забезпечення у поєднанні з нераціональним плануванням, розподілом та неефективним використанням наявних фінансових ресурсів.

В Україні застосовується найпоширеніший у світі порядок оподаткування, за яким функції нарахування і сплати податку покладаються на платника податку, тому конкретні суми належних і отриманих податкових пільг розраховуються безпосередньо платниками в розрізі видів податків і пільг. З точки зору публічних фінансів податкові пільги – це «випадаючі» доходи бюджету.

Згідно з довідником пільг станом на 01.01.2022 рік було затверджено 81 шт. податкових пільг, що є витратами доходів бюджету. Найбільшу кількість пільг надають платникам податку на додану вартість (36 пільг) та платникам податку на прибуток (20 пільг). Більшість пільг запроваджуються парламентом на невизначений термін, що звужує базу оподаткування та несправедливо перекладає податковий тягар на ефективних суб'єктів господарювання, які не користуються податковими пільгами (як правило, це представники середнього підприємництва) [1].

Основним недоліком системи пільгового оподаткування в Україні є відсутність державної системи оцінки та моніторингу пільг. Надаючи необґрунтовані пільги, держава втрачає мільярди гривень, оскільки не може об'єктивно оцінити їх ефективність.

Також Державний бюджет України зазнає значних втрат від тіньової економіки, зокрема через порушення митних правил, контрабанду та корупція на кордоні – на суму від 70 до 120 млрд. грн. щороку. Викликом для податкової системи в останні роки став контрафакт – виробництво та продаж фальсифікованих товарів, без сплати акцизного податку. Щорічно втрата бюджету від цього явища становить близько 38-43 млрд. грн. Від формування схемного податкового кредиту з бюджету втрачається від 24 до 30 млрд. грн. Найменше державний бюджет втрачає через використання псевдо-ФОП замість

найманих працівників (6-10 млрд. грн.) та зниження виторгу ФОПів (1,6-3 млрд. грн. на рік) [2, с. 54-55].

За таких обставин, для оптимізації системи бюджетних видатків у напрямку забезпечення соціально економічного розвитку держави слід:

1. Посилити контроль за платниками податків для зменшення кількості корупційних схем та унеможливлення ухилення від сплати податків. Необхідно збільшити розміри штрафів за порушення податкового законодавства та застосовувати поряд зі штрафними санкціями заходи немайнового характеру.

2. Посилити координацію діяльності різних державних органів і розроблення комплексних методів боротьби з ухиленням від сплати податків і зборів між відповідними органами: Держфінмоніторингом – Національним банком України – Державною податковою службою – Бюро економічної безпеки - іншими правоохоронними органами.

3. Посилити інформаційну та аналітичну складові діяльності митниці шляхом поетапного налагодження обміну митною інформацією з всіма країнами – сусідами та торговельними партнерами України, зокрема через розгортання комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS) (повна реалізація Закону України від 12.09.2019 року № 78-IX) та завершення процесу приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту (прямий обмін даними між українською митницею та митними органами країн ЄС);

4. Важливим джерелом збільшення бюджетних надходжень є зменшення податкових пільг. Обговорення податкових пільг має стати частиною бюджетного процесу. Це означає, що до податкових пільг мають застосовуватися ті ж правила та вимоги, що й до інших видатків бюджету.

5. Оптимізацію системи державних видатків неможливо здійснити без фундаментальної перебудови системи соціальних виплат. Серед напрямків її вдосконалення, на нашу думку, основними є: удосконалення моніторингу системи соціальних виплат шляхом визначення конкретних цілей, завдань та показників виконання бюджетних програм соціального захисту населення, забезпечення оцінки та моніторингу системи соціальних виплат. коригування видів державної соціальної допомоги, здійснення заходів щодо посилення адресності соціальної підтримки окремих груп населення з урахуванням матеріального стану та умов проживання сім'ї;

6. Формування податкової культури населення, в тому числі платників податків, роз'яснення порядку застосування податкового законодавства та організації навчання платників податків.

Література:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/> (дата звернення: 14.12.2022).
2. Дубровський В., Черкашин В., Гетман О. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні: 2021. *Центр соціально-економічних досліджень CASE Україна*. Київ. 2021. 55 с.

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ

Надъоха Юлія Олегівна

*студентка, Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету*

Науковий керівник: Громова Ольга Євгенівна

*доктор економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4118/>

Підприємствам, компаніям і брендам беззаперечно відомо, що маркетинг може неймовірно впливати на купівельну спроможність і поведінку споживачів. Однак часто найефективніші інструменти, які залучають клієнтів до продуктів або послуг ненавмисно ігноруються. Серед багатьох інших ролей маркетинг покликаний переконувати та широко інформувати споживачів про продукти або послуги, які пропонує компанія. Отже, якщо споживачі емоційно чи фізично не пов'язані з брендом, пропозицією продукту чи послуги, найімовірніше, що цілі продажів навряд чи будуть досягнуті. Безліч досліджень показало, що існує ряд ефективних маркетингових інструментів, які компанія може використовувати для впливу на поведінку споживачів і купівельну спроможність [1]. Розглянемо кожен із них:

1. Платна реклама в ЗМІ.

Це передбачає купівлю рекламного місця на медіа-каналі для просування вашого бренду серед більшої аудиторії. Зазвичай це забезпечує гарантовану реакцію, оскільки засоби масової інформації є каналом з унікальною здатністю охоплювати велику кількість людей за дуже короткий проміжок часу. На додаток до традиційної тактики платної медіа-реклами, є новіша онлайн-платна медіа-реклама на веб-сайтах, у пошукових системах, у соціальних мережах, блогах тощо.

2. Цифровий маркетинг.

Ми живемо у світі цифрової економіки, яка дуже швидко розвивається. На додаток до рекламного вмісту на різних цифрових/онлайн-платформах, це також передбачає використання вмісту соціальних медіа, впливових осіб і рекламного маркетингу, тобто використання хеш-тегів (#), веб-сайтів компаній, блогів, пошукової оптимізації, пошукового маркетингу, серед іншого, щоб охопити аудиторію. Це дає можливість посилити взаємодію між брендом і споживачем.

3. Прямий маркетинг.

Це місце, де підприємства продають свою продукцію безпосередньо населенню за допомогою електронних листів, телефонних дзвінків, текстових повідомлень, фізичних продажів тощо. Це усуває посередників, а оскільки безпосередній контакт дає людині відчуття, що її цінують, і крім бренду, це допомагає налагодити тісний зв'язок із клієнтами та потенційними клієнтами [2].

4. Тактика зв'язків з громадськістю.

Зв'язки з громадськістю – це професійна підтримка компанією сприятливого суспільного іміджу, це також допомагає будувати відносини між компанією та її клієнтами. Це можна зробити за допомогою організації подій, постійного спілкування з громадськістю через засоби масової інформації, підтримки третьої сторони або того, що зазвичай називають використанням амбасадорів бренду, спонсорства, чудових партнерських відносин і, що найважливіше, корпоративної соціальної відповідальності. Вони сприяють підтримці сприятливого іміджу бренду, який у свою чергу впливає та підвищує довіру, а отже, в кінцевому результаті викликає позитивну поведінку споживачів [3].

5. Програми лояльності споживачів.

Вони передбачають винагороду клієнтів, які постійно використовують або взаємодіють із вашим продуктом. Це економічно ефективний захід, яким більшість компаній часто нехтують, але втримати споживачів важливіше та зручніше, ніж шукати нових [4].

Зрештою, компанії та підприємства мають широкий спектр ефективних маркетингових інструментів для використання, але, звичайно, зі знанням того, який інструмент найкраще підходить для вас і вашого цільового ринку.

Список використаних джерел:

1. Апопій В. В. Комерційна діяльність: підруч. К.: Знання, 2008.
2. Старостіна А. О., Кравченко В.А. Сприймані ризики: теоретичні підходи // Маркетинг в Україні. – № 3. – 2003.
3. Пачковський Ю. Ф. Психологія підприємництва. – Львів: Афіша, 2001.
4. Джеймс Ф. Енджел, Роджер Д. Блекуелл, Пол У. Мініард. Поведінка споживачів, 2005.

ПЛАНУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

Насікан Ніна Іванівна

кандидат економічних наук,

Київський національний лінгвістичний університет

Кондратенко Вікторія Юріївна

студентка, Київський національний лінгвістичний університет

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4139/>

Одним із факторів, що визначають ефективне функціонування сучасних підприємств, виступає планування матеріального забезпечення виробництва. Відповідно організація закупівель матеріальних ресурсів відіграє ключову роль у системі управління комерційною діяльністю підприємства. Тому безперебійне та вчасне забезпечення виробництва необхідними матеріалами

та ресурсами стає важливим завданням керівництва, виконання якого сприяє утриманню стійкої конкурентної переваги підприємства на ринку.

Дослідженням питань планування матеріально-технічного забезпечення виробництва займалися такі вчені, як: Н. Краснокутська, А. Гордійчук, В. Васюта, В. Москалюк, Т. Кузнєцова та ін. Проте ця проблематика завжди залишається актуальною, оскільки мінливі умови зовнішнього середовища вимагають постійного покращення виробництва, включно і за рахунок зміни підходів до планування закупівлі матеріальних ресурсів.

Матеріальні ресурси (тобто виробничі запаси) являють собою запаси предметів праці, що призначені для виробництва. Тому основним завданням відповідного структурного підрозділу – відділу матеріально-технічного забезпечення (відділу постачання) є своєчасне і повне задоволення потреби підприємства у матеріальних ресурсах – сировині, матеріалах і комплектуючих, які повинні надходити у виробничий процес у встановлений термін, у потрібних обсягах та необхідної якості.

На думку А. Гордійчук, планування матеріального забезпечення виробництва – складний процес, який передбачає прийняття та обґрунтування економічних рішень щодо забезпечення підприємства матеріальними ресурсами відповідно до запланованих обсягів виробництва продукції [1, с.134]. У свою чергу, В. Васюта називає планування матеріального забезпечення процесом визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах, пошук і купівлю ресурсів підприємством [2]. Можна вважати, таким чином, що планування матеріального забезпечення – це процес, що забезпечує визначення потреби підприємства у матеріальних ресурсах та вибір найбільш економічно доцільних джерел її покриття.

Планування матеріального забезпечення виробничого підприємства починається з дослідження ринку сировини і матеріалів, що дозволяє визначитись із найбільш прийнятною для нього стратегією постачання, яка встановлює межу між закупівлями у сторонніх постачальників ресурсів, включно з імпортними, та можливостями власного виробництва необхідних матеріалів.

Наступним етапом планування матеріального забезпечення є створення матеріального плану постачання або плану закупівель, який формується у певній послідовності. Перш за все, визначається поточна і перспективна потреби у матеріалах відповідно до складеної виробничої програми та запланованих обсягів реалізації продукції у плановому році, норм витрат матеріалів, відомостей про їх складські залишки з минулих періодів. При розрахунку планової потреби ресурсів беруть до уваги норми витрат ресурсів і плановий обсяг виробництва. Водночас при плануванні матеріального забезпечення слід враховувати необхідність створення певного резерву матеріалів для безперебійного функціонування підприємства. Планування закупівель ресурсів передбачає також встановлення можливого виду закупівель (прямі або через посередника), строків і обсягів закупівель щодо кожного виду матеріалів. При цьому за основу беруть вартісний аналіз, який спрямований

на мінімізацію витрат на придбання, доставку і зберігання матеріальних ресурсів.

Складання плану закупівель дозволяє перейти до важливого етапу його реалізації із визначенням кращих постачальників та організацією господарських зв'язків із ними на засадах довгострокової співпраці. Слід підкреслити, що в сучасних умовах підприємства намагаються створювати стратегічні джерела постачання, будувати зв'язки з постачальниками, які реально призводять до отримання ними додаткової конкурентної переваги за рахунок таких механізмів, як: постачання від одного постачальника, залучення постачальника до проектування продукції, впровадження електронних закупівель, розвиток постачальника та його мотивування завдяки всебічній підтримці і надання актуальної зворотної інформації.

Вирішенню цих завдань сприяє і поступове поширення у практиці закупівельної діяльності системи «ощадливого виробництва» (Lean Production), яка дозволяє істотно знизити рівень резерву матеріалів і за рахунок надійних постачальників створювати мінімальні страхові запаси.

Отже, планування матеріального забезпечення дозволяє досягти запланованого обсягу випуску та оптимізації витрат на придбання, доставку і зберігання матеріальних ресурсів, що у підсумку сприяє генеруванню кращих фінансових результатів підприємства і посиленню його позиції на ринку.

Список використаних джерел:

1. Гордійчук А. С., Стахів О. А, Кузнєцова Т. В., Збагревська Н. В. Організація і технологія матеріально-технічного забезпечення підприємства: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2012. 256 с.
2. Васюта В. Б. Підвищення ролі матеріально-технічної бази як фактор ефективного функціонування підприємства. Економічні науки. №10.2014. URL: http://www.rusnauka.com/39_VSN_2014/Economics/10_182500.doc.htm

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Піштя Інеса Олександрівна

*магістрант 2-ого року навчання, Вищий навчальний заклад
Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Науковий керівник: Прасолова Світлана Павлівна

*кандидат економічних наук, доцент, Вищий навчальний заклад
Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4121/>

В умовах військового стану в Україні окремі вітчизняні підприємства зіштовхнулися з із частковим або повним призупиненням роботи, скороченням штатів або відправленням працівників у відпустку за власний рахунок. Окрім цього їх функціонування в цих реаліях ускладнене наростаючою кризою неплатежів, зростанням боргових зобов'язань, дебіторської та кредиторської заборгованості, дефіцитом грошових коштів. Все це актуалізує проблему забезпечення платоспроможності підприємств, як важливої умови їх життєдіяльності й стабільності, оскільки формування стійкого внутрішнього середовища суб'єкта господарювання надає змогу адаптуватися до умов зовнішнього середовища та контролювати ступінь його незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

У контексті вищезазначеного важливим є питання формування та реалізації економічно обґрунтованої системи управління платоспроможністю підприємства, що являє собою впорядковану сукупність цілісних взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів цілеспрямованого впливу на формування грошових потоків, активів та зобов'язань з метою підтримки стійкого його фінансового стану.

Варто відмітити, що система управління платоспроможністю підприємства має відповідати стратегії його розвитку, підпорядковуватися загальним принципам формування фінансової політики суб'єкта господарювання та бути невід'ємною складовою його фінансового менеджменту.

Необхідними складовими відповідної системи управління платоспроможністю підприємства (рис. 1) мають бути підсистеми прийняття управлінських рішень, а саме: система управління оборотним капіталом, система управління дебіторською заборгованістю, система управління грошовими потоками, система управління зобов'язаннями підприємства.

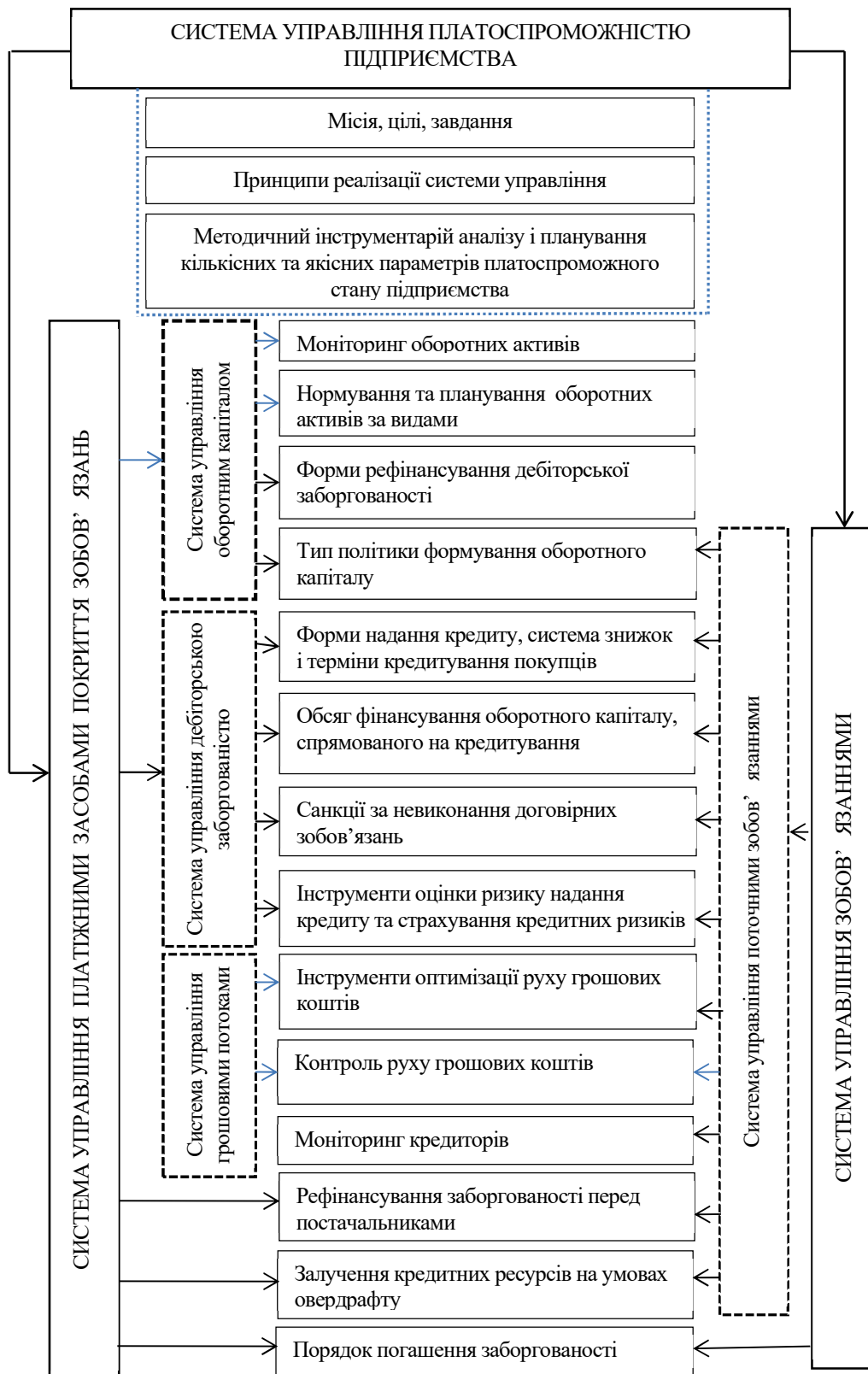

Рис. 1 Система управління платоспроможністю підприємства
 Джерело: [Складено самостійно на основі [1]]

На наш погляд, запропонована система управління платоспроможністю має сприяти покращенню платоспроможного стану підприємства та виконанню ним своєї місії, що полягає у розширенні ринків збуту продукції, робіт, послуг на основі формування позитивного іміджу. Метою реалізації відповідної системи управління є покращення фінансових результатів та підвищення фінансової безпеки підприємства. При цьому, основні завдання вбачаємо в налагодженні стійких ділових взаємовідносин з покупцями і постачальниками, а також в забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства шляхом оптимізації обсягів та підвищення якості його платіжних засобів і зобов'язань.

Для практичної реалізації системи управління платоспроможністю важливо дотримуватися наступних основних принципів стратегічного управління: розгляд підприємства як відкритої системи, здатної до самореалізації та дотримання підприємницького стилю управління; врахування базових стратегій фінансово-господарської діяльності підприємства та забезпечення альтернативності його стратегічного вибору; врахування рівня господарського ризику в процесі вибору напрямків фінансової політики та забезпечення адаптивності розробленої системи управління до впливу факторів зовнішнього середовища.

Підсумовуючи зазначимо, що в основу запропонованої концепції удосконалення управління платоспроможністю підприємства покладено системно-структурний підхід, який передбачає рекомендовану структуру складових системи управління платоспроможністю, врахування принципів її організації, мету, завдання та чинники впливу на забезпечення платоспроможного стану. На наш погляд, впровадження відповідної системи управління платоспроможністю підприємства дасть можливість своєчасно реагувати на загрози, які несе за собою втрата платоспроможності та забезпечить його стабільне функціонування у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Підручник. – Т. 2. – Киев : Ника-Центр ; Эльга, 2007. – 512 с.

ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Посохов Ігор Михайлович

доктор економічних наук, Національний технічний
університет «Харківський політехнічний інститут»
ORCID ID: 0000-0001-9668-642X

Рябко Марія Євгенівна

здобувач вищої освіти, Національний технічний
університет «Харківський політехнічний інститут»

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4172/>

Активна участь у міжнародній торгівлі послугами є невідкладною дією, яка не дозволить національній економіці та бізнесу України потрапити у пастку глобальних викликів. Проте, на жаль, Україна не повністю використовує власні можливості, через що займає незначну долю світового ринку послуг, тому це треба негайно виправляти [1, 2, 3, 4].

Насамперед, розглянемо стан сучасного ринку послуг. Велику частину (86%) в структурі експорту послуг займають транспортні послуги. Трубопровідному транспорту належить 70% обсягу експорту транспортних послуг, тобто обсягу транспортуванню газу та нафти [5, 6, 7, 8].

Вважаємо, що саме рекреаційно-туристичні ресурси України зможуть гарантувати розвиток міжнародної туристичної галузі країни та підвищити обсяги експорту послуг. Але для цього треба підготувати відповідну інфраструктуру сфери послуг.

Ще варто зазначити, що за останні роки більш динамічний розвиток має експорт технологій, також наша країна має гарний потенціал в напрямку надання послуг у галузі космічного туризму.

На етапі відновлення економіки України ще можна прогнозувати швидкий вихід на ринок наукомісткої продукції та послуг, тому що для цього потрібно визначити пріоритетні напрями науково-технічного прогресу, щоб втілити їх через систему науково-технічних програм, а також за допомогою розвитку технополісів, таких, як Київський (обчислювальна техніка та мікроелектроніка), Дніпропетровський (супутниковий зв'язок), Львівський (робототехніка) тощо.

Висновки. Запропоновано основні стратегічні напрями удосконалення зовнішньоторговельної діяльності та стратегічної політики України в умовах європейської інтеграції: поєднати структурну перебудову економіки з орієнтацією на активний експорт, створити та вдосконалити економічні, правові, організаційні, технічні умови для підвищення конкурентоспроможності країни, запровадити в практику економічну взаємодію з іноземними державами для взаємовигідного використання руху послуг. Слід зазначити, що під впливом розвитку нових технологій і позитивної динаміки доходів населення

розвинених країн, та частини країн, що розвиваються, зростає міжнародний попит на сектор ІТ-послуг, а також ділових, освітніх, медичних і туристичних послуг. Тому треба приділити особливу увагу розвитку зазначених секторів. Таким чином, пошук і формування конкурентних переваг у цих видах економічної діяльності має бути стратегією на макро- і мікрорівнях для того, щоб Україна пододала проблеми своєї участі в міжнародній торгівлі послугами та вийшла на новий рівень на світовому ринку послуг.

Список використаних джерел:

1. Posokhov I. M., Khodyrieva O. O., Marchuk L. S. (2018) The current state and trends of international trade in goods on the example of the Kharkiv region. Perspectives of science and education : proc. of the 6th Intern. youth conf., 14th December, 2018, New York, USA / ed. L. Koenig. Vienna : Premier Publishing s.r.o., 132-136.
2. Посохов І. М. Особливості розвитку міжнародної торгівлі витворами мистецтва та антикваріатом / І. М. Посохов, Д. Якімова // Innovations and prospects of world science : proc. of 5-th Intern. Sci. and Practic. Conf., 29-31 December 2021, Vancouver, Canada. – Electron. text data. – Vancouver, 2021. – P. 982-986.
3. Посохов І. М. Ключові ризики бізнесу в умовах міжнародної економічної інтеграції / І. М. Посохов, А. Ю. Кабиш, П. А. Падалка // Ризики в системі сучасних міжнародних економічних відносин: виклики та можливості : матеріали наук.-практ. конф., 26-27 листопада 2020 р. – Київ, 2020. – С. 49-52.
4. Посохов І. М. Вплив діджиталізації на систему міжнародних економічних відносин у ХХІ столітті / І. М. Посохов, Д. Д. Похвалітова // Development of modern economic science in the context of digitalization : proc. of the Intern. sci. conf., December 3-4, 2021. – Riga : Baltija Publishing, 2021. – P. 159-161.
5. Посохов І. М. Зона вільної торгівлі України та ЄС: сучасні результати та перспективи розвитку / І. М. Посохов // Угода про асоціацію з ЄС як інструмент забезпечення стійкості економіки України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 листопада 2021 р. : у 2-х ч. Ч. 1 = Association agreement with the EU as a resilience tool for Ukrainian economy : proc. of the intern. sci. and practical conf., November 25-26, 2021. : in 2 vol. Vol. 1. – Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2021. – С. 32-35.
6. Посохов І. М. Гонконг, Сінгапур, Україна – генезис міжнародних фінансових центрів, перспектива розвитку України / І. М. Посохов, І. О. Новік // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) = Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2022. – № 2. – С. 7-10.

7. Посохов І. М. Роль фінансової глобалізації у розвитку світового фінансового ринку / І. М. Посохов, В. С. Золенко // Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки в контексті інтеграції України в європейський науково-інноваційний простір : матеріали 24-ї Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 19-21 червня 2019 р. – Київ : Фенікс, 2019. – С. 86-88.
8. Посохов І. М. Місце інноваційного потенціалу у міжнародних економічних відносинах / І. М. Посохов, І. О. Новік, О. М. Синіговець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. пр. Сер. : Економіка і менеджмент. – Одеса : МГУ, 2019. – № 38. – С. 4-12.

ОСНОВНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ДОСТАВКИ ВАНТАЖІВ У МІЖНАРОДНОМУ СПОЛУЧЕННІ

Рудик Ольга Володимирівна

*здобувач РВО-II (магістерський) ОПП «Бізнес-логістика»,
Державний університет інфраструктури та технологій*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4137/>

Транспортування є ключовою комплексною діяльністю, пов'язаною з переміщенням матеріальних ресурсів, незавершеного виробництва або готової продукції певним транспортним засобом у логістичному ланцюзі. У свою чергу, він складається зі складних та елементарних видів діяльності, включаючи експедирування, обробку вантажу, пакування, передачу вантажу, права власності, страхування тощо.

Транспорт у логістичній системі відіграє подвійну роль: по-перше, це частина або складова основних функціональних галузей логістики (закупівель, виробництва, розподілу); по-друге, транспорт є одним із секторів економіки, в якому також розвивається підприємницька діяльність: транспорт пропонує на ринку товарів і послуг свою продукцію – транспортні послуги, за які отримує дохід і отримує прибуток [1].

Логістичні транспортні операції здійснюються в певному порядку, який відповідає технологічному процесу транспортування, залежно від характеристик якого вибирається спосіб доставки вантажу і конкретний маршрут.

Основними методами формування доставки вантажів у міжнародному сполученні є: унімодальний та змішаний методи.

Унімодальне перевезення вантажів здійснюється одним видом транспорту і використовується в заданих початкових і кінцевих пунктах транспорту логістичного ланцюга. Критеріями вибору виду транспорту при унімодальних перевезеннях зазвичай є вид вантажу, час доставки вантажу споживачеві та вартість перевезення. Автомобільний транспорт найчастіше використовується для унімодальних міжнародних перевезень. Для перевезення вантажів автомобільним транспортом одним видом транспорту можуть бути використані такі способи доставки: наскрізний та ділянковий.

Спосіб доставки вантажу від пункту відправлення до пункту призначення з використанням більш ніж одного виду транспорту називається змішаним транспортом або транспортом у змішаному сполученні, видами якого є мультимодальні та інтермодальні перевезення вантажів.

Мультимодальні перевезення являють собою тип вантажних перевезень, який передбачає використання щонайменше двох різних видів транспорту. Цей вид доставки є одним із найскладніших у транспортно-логістичній сфері.

Основною особливістю та перевагою мультимодальних міжнародних вантажних перевезень є те, що вони здійснюються під контролем лише однієї транспортної (логістичної) компанії. Він відповідає всім етапам транспортування, починаючи з упаковки вантажу в країні, де був придбаний товар, і закінчуючи його вивантаженням на складі одержувача. При цьому компанія відповідає за оформлення всіх документів і оплату послуг по всьому логістичному ланцюжку, наприклад, морське транспортування, митне оформлення (навіть якщо вантаж проходить через кілька країн), перевалку, перевантаження тощо. Використання мультимодального транспорту дає можливість вибрати оптимальний маршрут, що скорочує час доставки вантажу та вартість його транспортування.

Інтермодальні перевезення визначаються як перевезення, в яких використовуються кілька видів транспорту і для яких клієнт може укласти договір з кількома компаніями. У випадку інтермодального транспорту може бути багато видів транспорту, і відповідальність розподіляється порівну між усіма учасниками.

Перевезення в змішаному сполученні характеризується тим, що воно здійснюється на підставі договорів (при мультимодальних перевезеннях, як правило, оформляється один пакет документів на всі вантажі, при інтермодальних перевезеннях відмінність полягає в тому, що на всі вантажі оформлюється декілька пакетів документів (для всіх учасників перевезення вантажів), а правовий режим може бути різним на окремих етапах перевезення вантажу [2].

До повномасштабної війни в Україні одним із найпоширеніших методів доставки вантажів у міжнародному сполученні були контрейлерні перевезення, що передбачали перевезення залізницею навантажених автотранспортних засобів на основній частині шляху з подальшим їх використанням для місцевого транспорту. На сьогоднішній день, більшість із існуючих маршрутів не працюють, оскільки проходять через територію Білорусі та РФ.

Головною метою інтенсифікації контрейлерних перевезень є переведення частини вантажопотоків з автомобільних доріг на залізничний транспорт і створення більш збалансованої транспортної системи, що зменшує екологічне навантаження та підвищує ефективність міжнародних перевезень.

Привабливість перевезень контрейлерним методом полягає у високій швидкості доставки вантажів і практично в їх повній цілісності. Усі учасники ланцюга транспортування контрейлерами мають економічну мотивацію. Контрейлерні перевезення є яскравим прикладом продуманої транспортної та правової політики розвинених країн Європи та Америки [3].

Як альтернатива до контрейлерних перевезень вантажів зараз використовуються інші види мультимодальних перевезень – залізнично-поромні та автомобільно-поромні перевезення.

Використання тієї чи іншої форми доставки вантажів у міжнародному сполученні залежить від домовленостей та цілей транспортної компанії, що здійснює перевезення, та клієнта.

Список використаних джерел:

1. Економіка, менеджмент, фінанси: теоретичні та практичні аспекти розвитку: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 22-23 травня 2015 р.). У 2-х частинах. К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2015. Ч. 2. 140-144 с.
2. URL: <https://uk.container-trade.net/intermodalnye-i-multimodalnye-perevozki-v-chem-raznica/>
3. Шобанов А.В. Основи комплексної оцінки економічної ефективності контрейлерних перевезень / А.В. Шобанов // Наука, техніка, управління, 2000, № 6.

СУТНІСТЬ ФОРЕНЗІКУ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК ІЗ ПРАКТИКОЮ ОБЛІКУ, АУДИТУ, ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Самборський Олександр Володимирович

*кандидат економічних наук, доцент, професор
кафедри аудиту, Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: 0000-0003-0211-5488*

Рак Євген Геннадійович

*аспірант, кафедра аудиту, Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4138/>

У сучасних умовах однією з важливих умов ефективного функціонування і розвитку підприємства є аналіз фінансово-правової діяльності та економічна безпека бізнесу. Нехтування станом економічної безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду, зменшенню дохідності, погіршення ділової репутації та, найгірше, банкрутства підприємства. Підприємницька діяльність завжди пов'язана з різними видами ризиків, які перешкоджають її ефективності або взагалі можуть поставити під сумнів подальше існування бізнесу. Проте основними чинниками погіршення діяльності підприємств є саме внутрішні проблеми, серед яких: невігідні для компанії закупівлі і продажі, хабарництво, зловживання службовим становищем, розтрата або привласнення активів,

викривлення даних обліку, промислове шпигунство та ін. Наявні форми їхньої протидії, такі як аудит, внутрішній контроль, експертиза, вже не є повністю ефективними. Для цього необхідні попереджувальні заходи та знання у декількох специфічних сферах одночасно: економічній, юридичній, бухгалтерській, фінансовій, адміністративній. Тому виникає необхідність здійснення нових видів контролю, які б змогли не просто протистояти різного роду порушенням, а й упередити загрози та виявити проблеми ще до їх виникнення.

В Україні термін «форензик» почав використовуватись завдяки діяльності компаній «великої четвірки». Форензик хоч і означає широкий спектр послуг, але спрямованих, у першу чергу, на виявлення шахрайства. У розумінні європейського бізнесу форензик – це комплексна процедура, а її результати залежать від мети, яку власник ставить перед аудитором. Так, в Європі форензик дозволяє ефективно вирішувати корпоративні спори між акціонерами, збирає доказову базу для судових спорів та досить часто дозволяє вирішувати спори шляхом медіації. Прийнятий в 2021 році в Україні Закон «Про медіацію» визначає її як позасудову добровільну, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт шляхом переговорів. Крім того, форензик-розслідування використовуються не лише для пошуку шляхів вирішення уже існуючих проблем, а й для виявлення ризиків та слабких місць, своєрідного попередження корпоративного шахрайства тощо [1].

Forensic accounting або бухгалтерська експертиза – це тип бухгалтерського обліку, який аналізує фінансову інформацію для пошуку доказів потенційних фінансових зловживань. Судово-бухгалтерська експертиза досліджує фінансову інформацію для потенційних доказів злочинів. Бухгалтери-криміналісти використовують навички бухгалтерського обліку, аудиту та розслідування, щоб зрозуміти, чи вчинила особа або компанія фінансові порушення, такі як розкрадання або шахрайство. «Судово-бухгалтерська експертиза охоплює надання супроводу судових процесів і бухгалтерських послуг у розслідуванні», – каже Алан Шахтер, старший керуючий директор відділу економічних збитків та оцінки бізнесу в Guidepost Solutions. «Він надає бухгалтерський аналіз, який підходить для суду, який стане основою для обговорення, дебатів і, зрештою, вирішення спору». Будучи деяким об'єднанням аудиту та економічної експертизи, вмістивши в собі комплекс різних наук (не лише економічних), форензик-аудит має всі шанси стати потужним методом протидії економічним злочинам як у питанні їх розкриття, так і їх попередження та уникнення [2].

Керівництво компаній має унікальну здатність вчиняти шахрайство, оскільки воно часто в змозі прямо чи опосередковано маніпулювати бухгалтерськими записами та подавати викривлену фінансову інформацію. Шахрайство у фінансовій звітності часто передбачає ігнорування керівництвом засобів контролю, які в іншому випадку можуть здаватися ефективними. Аудитор повинен оцінити відсутність або недоліки засобів контролю, які спрямовані на запобігання та виявлення шахрайства. COSO чітко пояснює, що для того, щоб система внутрішнього контролю була ефективною, кожен

із 17 принципів пов'язані з п'ятьма компонентами внутрішнього контролю повинен, при розробці та впровадженні систем внутрішнього контролю, забезпечить ясність для користувача та культуру безпеки на підприємствах в цілому. Наявність належних процедур внутрішнього контролю, які включають відповідний план реагування, є фундаментальним для боротьби з шахрайством. Внутрішній аудит володіє глибокими знаннями про контроль організації. Комбінований підхід до впевненості є ключовим у цьому відношенні для розуміння прогалин у засобах контролю, які дозволяють виявити шахрайство [3].

Багатьма авторами, у тому числі й закордонними, форензик розглядається як комплекс наук різних сфер (бухгалтерського обліку, судових експертиз, психології та ін.). Спеціалісти з форензику мають володіти комплексними знаннями у сферах: бухгалтерського обліку і аудиту; економічних та фінансових злочинів; сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; психології та інших соціальних наук; криміналістики та девіантології.

Форензик-аудит ґрунтується як на офіційних, так і на неофіційних джерелах, крім того, при незалежному економічному розслідуванні аналізуються не тільки первинна документація, бухгалтерська та управлінська звітність, але і свідчення співробітників, контрагентів, незалежних експертів і колишніх партнерів. Тому форензик – це проведення внутрішнього розслідування випадків корпоративного шахрайства та інших зловживань з боку працівників і контрагентів компанії. Таке розслідування може проводитися щодо топ-менеджерів, рядових співробітників компанії, компаній-контрагентів, компаній, щодо яких плануються угоди злиття і поглинання, постачальників тощо. На даний час зарубіжні компанії активно використовують незалежні економічні розслідування в якості такого інструмента, як форензик, що допомагає здійснити реструктуризацію бізнесу з метою забезпечення його більшої ефективності шляхом:

- аналізу бізнес процесів;
- визначення точок ризиків і сірих зон в бізнесі;
- визначення неблагонадійних суб'єктів в бізнесі;
- формування карти ризиків бізнесу;
- побудови системи контролів в бізнесі.

В результаті проведення форензик-аудиту зазвичай отримують такі данні:

- перелік та результати проведених інтерв'ю;
- перелік та результати проведених аналітичних процедур в частині первинних документів; облікових реєстрів; фінансової звітності;
- обґрунтування (доказове) виявленого шахрайства;
- визначення ризиків бізнесу в частині можливого шахрайства та обчислення їх впливу;
- результати оцінки системи внутрішнього контролю;
- моделювання можливих шахрайств;
- рекомендації про оптимізації системи внутрішнього контролю та управління тощо;

Узагальнюючи вище викладене доцільно означити, що форензик-аудит є ефективним видом контролю, метою якого є виявлення фактів шахрайства,

фінансових зловживань, а також інших злочинних дій розслідувань. Крім фінансових розслідувань, що складають основу форензик, ця послуга включає пошук активів, виявлення ознак навмисного банкрутства, моніторинг підозрілих операцій, захист інтелектуальної власності, запровадження системи корпоративного комплаєнсу. В реаліях ведення бізнесу в Україні вчасне проведення форензик-аудиту дасть змогу українським компаніям гарантувати мінімізацію значних фінансових втрат і захист власної ділової репутації. Існуюча західна теорія і практика, а також нетривалий вітчизняний досвід фінансового розслідування повинні бути піддані детальному аналізу в умовах інтенсивної появи нових витончених шахрайських схем, розвитку комп'ютерних технологій, законодавства, що змінюється, щоб знайти шляхи вдосконалення методик форензика для їх застосування на підприємствах України.

Список літератури:

1. Марина Хеленюк / Форензик: європейський досвід vs. українські реалії // Юридична Газета – Київ: №8 (738), 2021 Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/forenzik-evropeyskiy-dosvid-vs-ukrayinski-realiyi.html>
2. Zoe Kaplan / Forensic Accounting: Definition and Overview // Forage – 2022. Режим доступу: <https://www.theforage.com/blog/careers/forensic-accounting>
3. AS 2401: Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit // PCAOB Release No. 2022-002(PDF) // American Institute of Certified Public Accountants. Режим доступу: <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards/details/AS2401>
4. Forensic Accounting // CFI Team – February 20, 2022. Режим доступу: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/accounting/forensic-accounting-litigation/>
5. Шевчук Ю. Форензик: як вчасно виявити шахрайство в бізнесі. FEMIDA.UA: Юридичний журнал. 2018. № 3(13). С. 33-36.

КОМПЛЕКС МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО ТИПУ

Сатир Лариса Михайлівна

доктор економічних наук, професор,

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: 0000-0003-0040-6863

Мелешко Антон Петрович

магістрант, Білоцерківський національний аграрний університет

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4167/>

Аграрна сфера займає особливе місце в економіці кожної країни. Такий сектор є виробничою та життєзабезпечуючою системою. Він забезпечує суспільство сільськогосподарською продукцією, виробництвом якої займаються

підприємства такого профілю. Стратегічне управління комплексом маркетингових комунікацій в агропромисловому комплексі має характерні особливості, тісно пов'язані з специфікою сільськогосподарського виробництва, що включають різноманітність асортименту продукції та учасників ринку, сезонністю виробництва, розбіжність робочого періоду та періоду виробництва, а також різноманіття організаційних форм господарювання.

Аналіз практики застосування та адаптації різних концепцій управління свідчить, що розвиток маркетингу та зв'язків з громадськістю в агропромисловому комплексі, спрямовані на найбільш повне та швидке задоволення попиту населення на сільськогосподарську продукцію через постійну підтримку комунікаційних процесів [1].

Основну увагу у формуванні позитивного іміджу АПК та розширенні каналів збуту слід акцентувати на розвитку різних інструментів PR, які доступні та застосовні у будь-якій управлінській стратегії, наприклад, участь у виставках та ярмарках, підтримки фірмового стилю, відгуки у пресі, інтерв'ю, прес-релізи та і т.д.

Ще одним ефективним та доступним комунікаційним ресурсом, що сприяє широкому рекламуванню та довгостроковим комунікаціям про сільськогосподарську продукцію, може стати Інтернет. Так, за прогнозами експертів із Zenith Optimedia, частка реклами сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів у загальному обсязі збільшилася з 15 % до 23 % у 2020 році.

Комплекс маркетингових комунікацій в агросфері насамперед ґрунтується на взаємодії сільгоспвиробника зі споживачами. Наприклад, система комунікацій покупців із продавцями реалізується в рамках заздалегідь спланованих на довгостроковій основі заходів: на сільськогосподарських ринках, сезонних ярмарках, за безпосереднього постійного продажу продукції покупцю, при продажу сільськогосподарської продукції в місцях масового перебування населення, у точках роздрібної торгівлі різного формату, що проводяться на регулярній основі і т.д.

Комплекс маркетингових комунікацій в агропромисловому комплексі на рівні організацій є розгалуженою системою різних інструментів, що використовуються відповідно до специфіки АПК та актуальності на певний проміжок часу. Отже, комунікації вимагають комплексного підходу, що може забезпечити всебічне охоплення всіх рівнів взаємодії маркетингових комунікацій у цьому секторі. На рис. 1. представлено загальну структуру комунікацій на підприємствах аграрного типу.

Успіх виробничої, адміністративної, комерційної, наукової чи будь-якої іншої організації залежить від її зв'язків з громадськістю, споживачами, вищими чи нижчими інстанціями, зі співробітниками та конкуруючими з нею організаціями, особливо від уміння налагодити з ними ефективні комунікації [2]. Саме тому ефективна організація такого способу просування підприємств АПК має сприяти вирішенню стратегічних та тактичних завдань будь-якої організації. Разом з тим, факти свідчать про те, що багато досить успішних

сільськогосподарських виробників України не можуть реалізувати свої можливості на ринку.

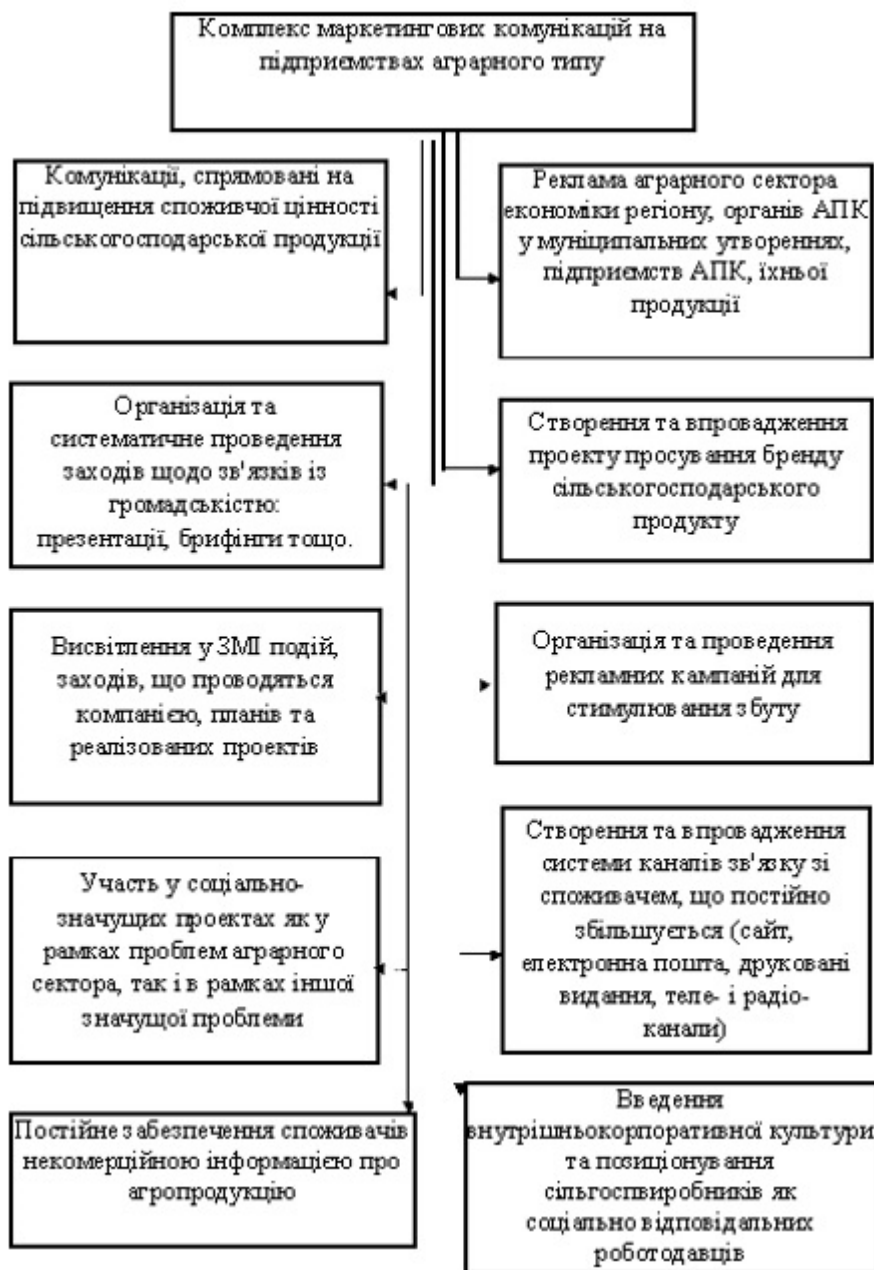

Рис. 1. Структура маркетингових комунікацій на підприємствах аграрного типу

Слабке місце у комунікаційній політиці вітчизняних товаровиробників – відносини з громадськістю. Екологічність та високі смакові якості вітчизняної продукції могли б стати відомими потенційним покупцям, як усередині країни, так і за кордоном [3]. Підприємства АПК не надають належної уваги до проблем управління ринковими комунікаціями в умовах відкритих ринків продовольства, що зрештою заважає розвитку аграрного сектора економіки України в цілому. Водночас робота із зв'язків із громадськістю дуже часто носить епізодичний характер, використовуючи не всі комунікаційні канали, які могли б бути більш ефективними для кожної окремо взятої ситуації.

Таким чином, певні особливості сільськогосподарського виробництва, значно знижують його привабливість для інвесторів. Значний негативний вплив на рівень конкурентоспроможності галузей АПК, надає сезонний характер даного виробництва, значно високий рівень фондомісткості, постійна залежність від кліматичних умов певного регіону, що призводить до високих ризиків отримання доходів, диспаритет цін, а також великий розрив у часовому періоді між понесеними витратами та отриманими прибутками підприємства. Саме тому, край необхідне втручання та змістовна підтримка держави всіх галузей АПК.

Список використаних джерел:

1. Россоха В. В. Управління господарською діяльністю аграрних підприємств та її збутова політика //Економіка АПК. – 2016. – № 8. – С. 71-79.
2. Квятковська Л. А. Механізм оцінки маркетингової стратегії. Маркетин і менеджмент інновацій. 2011. № 4. Т. 2. С. 98-104.
3. Івашова Н. В. Сучасний підхід до формування системи комунікацій промислового підприємства. Вісник Української академії банківської справи. 2011. № 1. С. 120-126.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фатєєва Валерія Олексіївна

*магістрант, Державний біотехнологічний
університет, м. Харків*

Науковий керівник: Нагаєва Галина Олександрівна

*кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4124/>

Вивчення процесів формування і використання фінансових ресурсів підприємств є актуальною проблемою економіки, дослідження якої у зв'язку з останніми подіями в Україні набуває особливого значення.

Фінансові ресурси на підприємстві виступають основою для здійснення виробничої та іншої діяльності, виконують важливу роль і входять до складу капіталу. Тому керівникам підприємств треба завжди планувати і управляти джерелами фінансових ресурсів, розрахувати їх необхідні обсяги для успішної і прибуткової діяльності. Нестача фінансових ресурсів може призвести до порушення відтворювального процесу на підприємстві що негативно впливає на конкурентну позицію підприємства і навіть може привести до втрати прибутку.

В умовах економічної нестабільності в країні, зниження можливостей суб'єктів господарювання повноцінно формувати власні та залучати позикові фінансові ресурси, нагальним завданням є пошук методів, способів та моделей фінансового забезпечення господарської діяльності.

Для вирішення цього завдання, суб'єкти бізнесу шукають нові підходи, схеми та механізми фінансової підтримки своїх проєктів. За умов нестачі власних фінансових ресурсів, обмеженості державних коштів, які були б спрямовані на розвиток реального сектора економіки та практичної відсутності зовнішніх запозичень, виникає необхідність звернення до банківського кредитування [1].

У зв'язку з запровадженням воєнного стану в Україні, основна частина фінансових ресурсів, які були в розпорядженні держави і фінансових інституцій, була спрямована на забезпечення оборонних та соціальних потреб, тож особливо гостро постали проблеми незбалансованості розподілу коштів у різні галузі економіки. Для їх вирішення Уряд затвердив програми фінансової підтримки населення і бізнесу. Однією з таких програм став «кредит до 60 млн грн будь-якому українському підприємству під 0% на час воєнного стану за програмою «5-7-9%»», згідно з умовами якої, підприємства (як мікробізнесу, так і великого бізнесу) можуть звертатися за отриманням кредиту під 0% на період дії воєнного стану, згодом вона буде становити 5%.

Наступною фінансовою програмою на яку треба звернути увагу є «державні гарантії на портфельній основі». Сутність полягає у тому, що державні гарантії надаються для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів, що надаються суб'єктам господарювання мікро-, малого та середнього бізнесу [2].

Залучення кредитних коштів – особистий вибір кожного підприємця і ми не можемо стверджувати, що розвиток підприємства за рахунок власних оборотних коштів має кращу характеристику результатів господарської діяльності. Позичені ресурси дають змогу за певних умов підвищити рівень рентабельності власних коштів, але в цілому кожне підприємство формує індивідуальну фінансову політику щодо формування ресурсів.

Розширення можливостей залучення фінансових ресурсів сприятиме розвитку підприємств, що у сучасних ринкових умовах є одним із основних чинників, який впливає на зростання економіки та покращення рівня життя населення країни. Прийняття урядом України програм фінансової підтримки на період воєнного стану є вагомим напрямком забезпечення безперебійного функціонування підприємств у складний для господарської діяльності час.

Список використаних джерел

1. Гайбура Ю. А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 14-21.
2. Богусхева Т. О. Фінансова підтримка державою господарської діяльності в умовах воєнного стану URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/bogusheva-t.-o._thesis.docx

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБЛЕННЯ БАЗИ ДАНИХ "ПАВОДКИ"

Белей Оксана Ігорівна

кандидат технічних наук, доцент,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу
ORCID: 0000-0002-2386-4106

Штаєр Лідія Омелянівна

кандидат технічних наук, доцент,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу
ORCID: 0000-0003-1013-9869

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4145/>

Паводкові води – це природне явище, яке для наукових досліджень було, є і залишається актуальною темою з метою зменшення їх негативного впливу на довкілля. Щоб краще вивчити основні фактори, чинники формування водних стихій природного характеру (паводки, повені, затоплення) застосовують як апаратні, так і програмні засоби.

Тому, авторами і запропоновано розробити базу даних "Паводки". При розробленні БД висуватимуться наступні задачі:

- інформаційний аналіз існуючих база даних (БД), щодо паводкових вод;
- обґрунтування вибору середовища розроблення;
- актуальність.

Розроблена база даних міститиме інформацію про існуючі автоматизовані системи та програмне забезпечення, які перебувають на стадіях впровадження чи у процесі розробки, їх місце розташування, вимоги до обслуговування, користувацький інтерфейс та доступність. Також буде вказано про контрольовані величини, наприклад метеорологічні фактори, рівень води річок, ґрунтовий покрив басейнів річок.

Щодо вибору середовища розроблення, то враховуватиметься актуальність та рейтинг реляційних та нереляційних баз даних. Варто також звернути увагу, на доступність програмного середовища для розроблення БД, рівень складності (інтерфейс, мова написання).

Актуальність майбутньої БД полягатиме у тому, що в одній інформаційній оболонці будуть дані про системи, програмне забезпечення, яке дозволить ознайомитись з системами захисту від паводкових вод, з основними причинами виникнення водних стихій і цим самим захистити населення від руйнування будинків та будівель, затоплення сільськогосподарських угідь, зсувів, знищення посівів та людських жертв [1, 2].

Список використаних джерел:

1. Клапоушак, Оксана Ігорівна Забезпечення екологічної безпеки довкілля шляхом моніторингу рівня паводкових вод : дис. канд. техн. наук : спец. 21.06.01 "Екологічна безпека" : Дата захисту 22.10.15 / О. І. Клапоушак. – Івано-Франківськ, 2015. – 141 с. : іл., рис., табл. – 122-141.
2. Заміховський, Л. М. Аналіз методів і систем контролю та прогнозування рівня паводкових вод / Л. М. Заміховський, О. І. Клапоушак // Нафтогазова енергетика. – 2011. – № 2. – С. 99-105.

СТРУКТУРУВАННЯ І ОБРОБКА ДАНИХ В Е-HEALTH ПОДІБНИХ СИСТЕМАХ

Воробець Георгій Іванович

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
завідувач, Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці
ORCID: 0000-0001-8125-2047*

Воробець Олександр Іванович

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці*

Макух Володимир

*магістрант, кафедра комп'ютерних систем
та мереж, Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4153/>

Цифровізація системи охорони здоров'я України надає широкі можливості для покращення якості надання медичних послуг громадянам та оптимізації лікарських кадрів і ресурсів у сфері медичного обслуговування та профілактики захворювань пацієнтів. Наразі за сприяння національної системи охорони здоров'я (НСЗУ) створено та введено в експлуатацію електронну платформу е-Здоров'я (e-Health), яка має дворівневу структуру [1]: на першому рівні послуги пацієнтам та організацію роботи системи забезпечують медичні інформаційні системи (МІС), а на другому вся інформація централізовано форматується у центральній базі даних (ЦБД). МІС – це комплексний програмний продукт, основне призначення якого автоматизація всіх основних процесів, пов'язаних із роботою відділів медичних установ різної спеціалізації: 1) реєстратура та електронні медичні картки пацієнтів; 2) дані медичних досліджень; 3) робочі місця лікаря і медсестри; 4) розподіл ресурсів установи, їхній розклад; 5) управління фінансами й облік; 6) адміністративна інформація і засоби комунікації співробітників; 7) лікарські призначення, журнал

призначень; 8) організаційні питання. Основні переваги МІС: управління даними й оптимізація процесів; підготовка звітності; доступність інформації. В Україні наразі налічується більше 40 різних МІС. Попри усі переваги, одним з недоліків їх є значний обсяг інформації, який наразі потребує ручного внесення до баз даних оператором.

Метою даних досліджень було обґрунтування та апробація методик автоматизації введення даних і реєстрація (АВДіР) їх у базах МІС. Зокрема враховуючи значний обсяг даних які можуть бути рознесені в різних системах і підсистемах, а також результати інструментальних досліджень і діагностики стану пацієнтів доцільним вважали два підходи до АВДіР (рис. 1): 1) застосування програмних методів пошуку даних на ресурсах МІС; 2) використання апаратно-програмних рішень, які б дозволили на основі технології Інтернету речей забезпечити запис даних інструментальної діагностики пацієнтів в МІС.

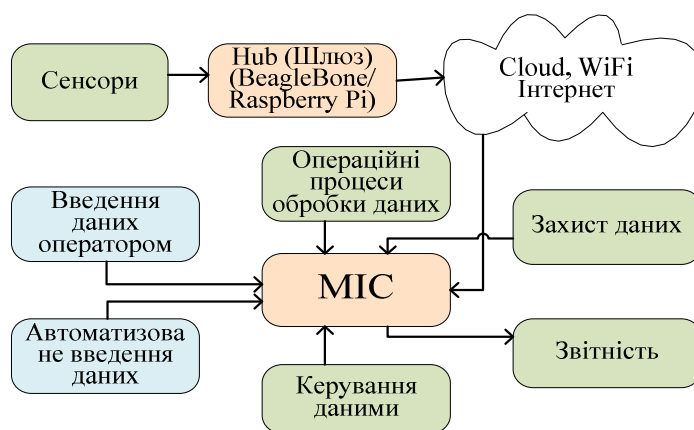

Рис.1 – Архітектура удосконаленої систем МІС з АВДіР

Для реалізації ескізних імітаційних моделей удосконаленої МІС засобами WEB-програмування було розроблено web додаток для обробки медичних даних, який виконує основні функції МІС, написаний мовою програмування PHP з використанням фреймворку Laravel. Клієнтська частина створена за допомогою бібліотеки Bootstrap із використанням інтегрованого середовища PHP Storm. Зв'язок з SQL – сервером відбувається через драйвер ODBC, за допомогою мови структурованих запитів до бази даних SQL.

Структура даних складається з 25 таблиць (рис. 2), і містить, зокрема, наступну інформацію: *appointments* – зберігає дані записів пацієнтів; *departments* – дані про кабінети; *diagnostics* – список доступних діагностик; *diagnostic functional* – записи виконаних діагностик; *employees* – дані про користувачів; *hospitals* – дані налаштування інформації клініки; *invoices* – дані рахунків оплати за надані послуги; *packages* – інформація про послуги, а також їх вартість; *patients* інформація про пацієнтів; *permissions* – дані прав доступів, і т.д. Таким чином, створена модель інформаційної системи дозволяє управляти великими масивами даних про пацієнтів і результати діяльності медичної організації.

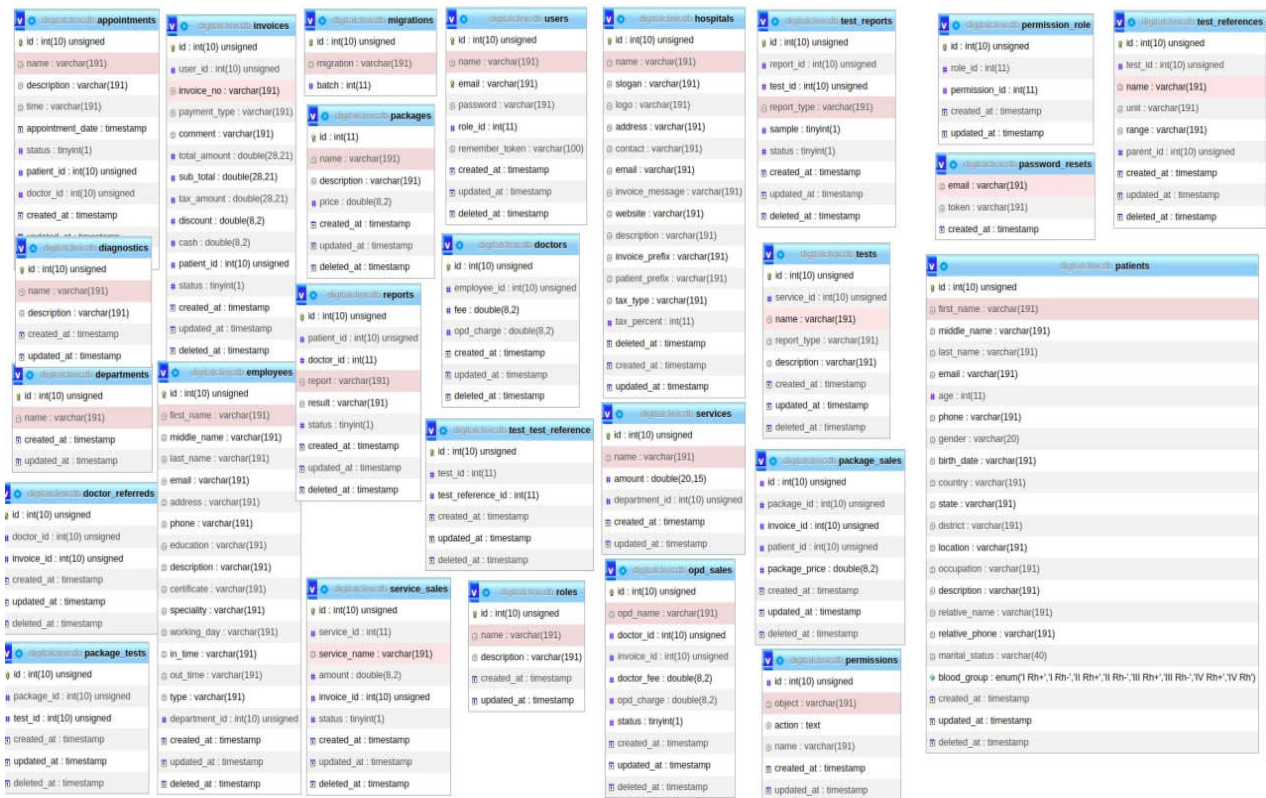

Рис. 2 – Діаграма “сутність – зв’язок” бази даних МІС

Запропоновані архітектурні рішення системи обробки медичних діагностичних даних змодельовано в пакеті Proteus і схемо технічно і значно розширюють функціонал МІС. Розглянуто апаратні та програмні засоби обробки даних із сенсорів AD8232 та DS18B20 за допомогою одноплатних комп’ютерів Raspberry Pi 3A+ / BeagleBone Black, на основі яких створено сервери доступу і обміну даними результатів моніторингу температурних показників, тиску і кардіосигналу пацієнтів. Програма розроблена в середовищі PyCharm IDE на ПК і безпосередньо виконується на пристрої Raspberry Pi 3 A+.

Список використаних джерел і літератури:

1. Електронна система охорони здоров'я в Україні – Режим доступу: <https://ehealth.gov.ua/>
2. Підключені до ЦБД Медичні Інформаційні Системи – Режим доступу <https://ehealth.gov.ua/pidklyucheni-do-ehealth-mis/>
3. Медичний онлайн сервіс для пацієнтів і лікарів. – Режим доступу: <https://h24.ua/>
4. Design of Mobile Healthcare Monitoring System Using IoT Technology and Cloud Computing. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/figure/AD8232-single-lead-ECG-sensor-Figure-10-ECG-electrodes-suitable-positions_fig3_343586676

КІБЕРНЕТИЧНА МОДЕЛЬ СЕРВІСІВ СМАРТ-БУДИНКУ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ

Воробець Георгій Іванович

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
завідувач, Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці
ORCID: 0000-0001-8125-2047

Воробець Олександр Іванович

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

Штефуряк Ігор Петрович

магістрант, кафедра комп'ютерних систем
та мереж, Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4154/>

Вступ. Створення та удосконалення технологічних систем і об'єктів на основі використання базових принципів Інтернету речей та кіберфізичних систем наразі є одним з основних напрямків розвитку сучасного виробництва, що дозволяє не тільки отримати додатковий профіцит при експлуатації системи, а й значно покращити її надійність, різельєнтність, зменшити прямі витрати на обслуговування, тощо [1]. Однією з таких систем [2], яка останнім часом інтенсивно удосконалюється і значно покращує життя людей є «смарт-будинки». Незважаючи на значну кількість практичних розробок і впроваджень запропонованих різними авторитетними фірмами у цьому напрямку [3-5], процес проектування та оптимізації структурних рішень наразі залишається у більшій мірі творчою мистецькою задачею, і значно залежить від досвіду розробника. Разом з тим, у комп'ютерній інженерії вже є достатній набір [6-8] технологій і підходів, застосовуючи для яких синергетичний підхід, можна удосконалити процес дизайну кіберфізичних смарт-систем та реалізовувати апаратно-програмні платформи уніфікованого типу за структурою, та з розширеним гнучким функціоналом у залежності від потреб замовника.

Метою даних досліджень було проведення ґрунтовного аналізу сучасних технологій Інтернету речей, комп'ютерних мереж, системного підходу та пропонування уніфікованої кібернетичної моделі гнучкого формування масиву сервісів та обґрунтування оптимальних апаратно-програмних рішень сучасних систем розумних будинків для забезпечення їх масштабування і стійкості.

Методика і результати досліджень. В основі методики проведених досліджень використано системний підхід і моделі кіберфізичних систем [1, 9], що можуть функціонувати в певних умовах невизначеності щодо параметрів

зовнішніх збурень, які діють на їх основні функціонально важливі характеристики, наприклад енергопостачання, подання технологічних розхідних матеріалів газу, води, тощо.

Загалом інформаційна модель «смарт будинку» (рис. 1) розглядається як певна цілісна технічна система (ЦТС), що формується з окремих об'єктів (приміщень) (О/П) – модулів (М) – елементів (Е) та/чи компонент (К) організованих за ієрархічною архітектурою та у вигляді стандартних схем керування технологічними процесами (СКТП) і мікрооб'єктами/виконавчими пристроями (МО/ВП) з елементами зворотного зв'язку. Набір сервісів (S) для окремих О/П описується наборами характеристик $S_{O/P} = \langle P, C, T, EC, D \rangle$, де P – масиви фазових станів О/П, які визначаються дискретними наборами значень; C – масиви умов, які однозначно описують стани P, визначаються технічними характеристиками О/П, і теж приймають дискретні набори величин; T – вектори переходів О/П між окремими фазовими станами, які можуть мати різну просторову розмірність в залежності від розмірності масивів C; EC – вектори впливу зовнішніх факторів/середовища на масив параметрів і характеристик P контрольованих кіберкомпонентою (CC) системи; D – набір векторів реакцій генерованих CC для забезпечення стабільності (резильєнтності) смарт системи та її окремих компонент, або для забезпечення заданої траєкторії окремих модулів системи у визначеному фазовому просторі станів P.

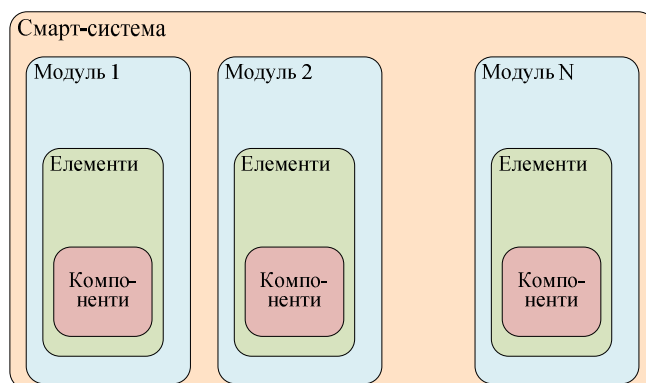

Рис.1 – Узагальнена ієрархічна модель смарт-будинку як ЦТС.

Така модель дозволяє врахувати варіації функціональних алгоритмів смарт-системи, забезпечити гнучкість та масштабованість системи при варіації компонент і їх характеристик. Однак для надійності системи має бути описано вимоги до критичних станів та умов регулювання системи. Що можна описати модифікованим набором гарантоздатності сервісів $S_{O/P_k} = \langle P_k, C_k, T_k, EC_k, D_k \rangle$. Такий підхід є важливим, оскільки смарт-система передбачає використання ресурсів і управління енергетичними потоками, вибухонебезпечними компонентами, тощо, і при певних сторонніх впливах може стати системою критичного застосування.

Узагальнена кібернетична модель далі розглядається для даної інформаційної моделі системи на основі системного підходу і проектується за методикою, описаною в [9], що передбачає мінімізацію цільової функції

задачі системного аналізу за параметрами використовуваних ресурсів в окремих модулях. Реалізація технічного проекту (рис. 2) передбачає застосування технології і можливостей сервісу Domoticz в парі з протоколом зв'язку Mosquitto MQTT Broker [7, 8], плат ESP8266 [6] для передачі даних між сенсорами і МО/ВП та сервером системи на одноплатному комп'ютері Beaglebone версії Black чи Raspberry Pi [1, 2]. Ескізне моделювання пропонуваніх підходів проведено із застосуванням програмних середовищ Proteus та Arduino IDE.

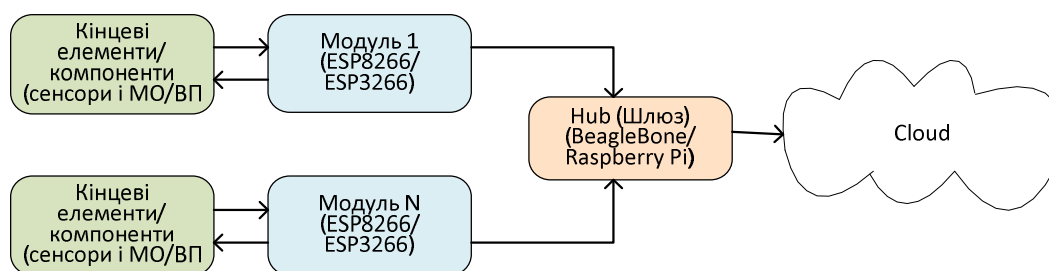

Рис. 2 – Технічна реалізація базової платформи смарт-системи «розумного будинку»

Застосування в технічному проекті ієрархії (Beaglebone Black/Raspberry Pi) – (ESP8266/ESP3266) надає широкі можливості реалізації різних алгоритмів роботи з сенсорами і МО/ВП, а також для деякої корекції програмної архітектури моделі системи відповідно до необхідних в різних реалізаціях сервісів, при зміні елементної наповнюваності модулів (рис. 1) смарт-системи.

Висновок. Запропонована уніфікована кібернетична модель гнучкого формування масиву сервісів для смарт-систем та технологія їх реалізації на основі системного підходу і сучасних апаратно-програмних ресурсів, дозволяє обґрунтувати оптимальні рішення сучасних систем розумних будинків, забезпечити їх масштабування і стійкості, розширити функціональність за рахунок корекції програмної архітектури моделі системи.

Список використаних джерел і літератури:

1. Internet of Things Technologies for Cyber Physical Systems: Practicum / Vorobets H. I. and Kharchenko V. S. (Eds.) – Ministry of Education and Science of Ukraine, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, National Aerospace University “KhAI”, Zaporizhzhia National Technical University, 2019. – 172 p. – Режим доступу: https://aliot.eu.org/wp-content/uploads/2019/10/ALIOT_MC4_IoT-Tech-for-CPS_web.pdf
2. Internet of Things for Industry and Human Application. In Volumes 1-3. Volume 3. Assessment and Implementation / V . S . Kharchenko (ed.) – Ministry of Education and Science of Ukraine, National Aerospace University KhAI, 2019. – 918 p. – https://csn.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/ALIOT_Multi-Book_Volume3_web.pdf - P.195-321.

3. Connected Life with SmartThings. – <https://www.samsung.com/us/smartthings/>
4. Один інтелектуальний додаток для всіх інтелектуальних пристроїв. – Режим доступу: <https://www.samsung.com/ua/apps/smartthings/>
5. Шлюз (хаб) для розумного дому Xiaomi Mi Smart Home Multifunction Gateway 3 Global (ZNDMWG02LM) (YTC4044GL). – Режим доступу: <https://skay.ua/uk/umniy-dom/48334-shlyuz-khab-dlya-rozumnogo-domu-xiaomi-mi-smart-home-multifunction-gateway-3-global-zndmwg03lm-ytc4044gl.html>
6. Простий розумний дім на ESP8266. – <https://www.youtube.com/watch?v=BG1y81V9dwI>
7. The Best MQTT Broker for IoT at Any Scale. – Режим доступу: https://info.hivemq.com/mqtt-broker?utm_source=adwords&utm_campaign=&utm_term=mqtt%20broker&utm_medium=ppc&hsa_tgt=kwd-338170319438&hsa_cam=17472918619&hsa_src=g&hsa_net=adwords&hsa_kw=mqtt%20broker&hsa_ad=621451130839&hsa_grp=138870236058&hsa_ver=3&hsa_acc=3585854406&hsa_mt=p&gclid=CjwKCAiAkfucBhBBEiwAFjbr420dQj9QMbitiD1Y8wZlnYwYr11AdDRq7o9p7rZS51OacC0ouJy2hoC3m4QAvD_BwE
8. How to Install The Mosquitto MQTT Broker on Linux. – Режим доступу: <http://www.steves-internet-guide.com/install-mosquitto-linux/>
9. Воробець Г. І., Воробець О. І., Гордіца В. Е. Застосування системного підходу для синтезу моделей базових елементів реконфігурованих структур в системах передачі інформації. // Електротехнічні та комп'ютерні системи. – 2018. – №28(104). – С.257-267. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/etks_2018_28_34.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Дем'янчук Тетяна Сергіївна
магістрант, Державний університет
«Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Городиський Микола Петрович
кандидат економічних наук, доцент,
Державний університет «Житомирська політехніка»

Інтернет-адреса публікації на сайті:
<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4123/>

Цифрові технології (електронні носії: телефон, планшет, ПК, хмарні, мережеві, локальні сервіси, пошта, відеозв'язок тощо) мають велике значення у процесі ефективного розвитку спеціалістів, їхньої компетентності (як професійної, так і цифрової). Вони підвищують інтерес і мотивацію до процесу навчання та виступають основою набуття навичок самостійності фахівця, його здатності здійснювати пошук інформації у найбільш ефективний спосіб, а також опановувати наступні операції у процесі роботи: збирання, зберігання,

опрацювання, подання та використання інформації, що забезпечують повноцінне бачення світу, його моделювання, прогнозування результатів рішень, які приймаються людиною.

До сучасних цифрових технологій як невід'ємних складових життя будь-якої людини відносять електронну пошту, Інтернет, мобільні телефони, MP3-програвачі тощо.

Сьогодні використання цифрових технологій в Україні розвивається активними темпами.

Цифрові технології, враховуючи стрімкий розвиток інформаційних технологій в умовах сьогодення, передбачають різні види відтворення інформації. Вони можуть бути як локальними (представлені графіками, діаграмами, презентаціями), так і мережевими (ментальні карти, презентації в хмарах, гугл- додатки для представлення інформації, хмарки тегів і т.д.).

Перспективи застосування у сфері бухгалтерського обліку й аудиту мають такі інформаційні технології, як: 1) хмарні технології; 2) технології програмних роботів та штучного інтелекту; 3) технології блокчейн; 4) технології роботи з великими масивами даних; 5) інтернет речей.

Основну особливість у процесі трансформації має займати тріада «оптимізація-ефективність-еволюція», дотримання якої сприятиме перебудові та переформатуванню облікової системи з максимальним використанням потенціалу цифрових технологій.

Цифровий бухгалтерський облік не виключає ролі бухгалтера і не применшує важливості бухгалтерських процедур, а навпаки цінує роботу бухгалтера й представляє її ефективнішою.

Канцедал Н. А. у своїх дослідженнях стверджує, що одним із ключових аспектів, що сприяють розвитку необхідних ділових навиків та успішної адаптації бухгалтера до вимог сучасності є вміння багатоаспектного дослідження економічної термінології, а також термінології технічного характеру, що є дотичною до бухгалтерського обліку [2].

Шишкова узагальнює теоретичні аспекти змін у системі бухгалтерського обліку в контексті модернізації соціально-економічних процесів цифрового характеру, розглядаючи можливості впровадження ІТ - технологій в теорії та практиці бухгалтерського обліку. Вона відзначає, що «консолідація функцій ІТ з основними вимогами розвитку термінологічної та змістовно-практичної основи бухгалтерського обліку здатна забезпечити інформаційну модернізацію сучасних економічних процесів» [3; с. 146].

Подальша цифровізація сфери бухгалтерського обліку в найближчій перспективі спричинить наступні процеси та явища: підвищення якості та оперативності обліку; збільшення кількості нових об'єктів обліку; формування інноваційних методів оцінки нових об'єктів обліку; формування нових підходів до комплексного інтегрування різних видів обліку; вдосконалення застосовуваних цифрових технологій обліку.

Разом з тим, подальші процеси цифровізації економіки та безпосередньо системи бухгалтерського обліку підійматимуть вирішення ряду питань, обумовлених цифровою трансформацією системи економічних взаємовідносин.

Цифровізація має відбуватись не стихійно, а прораховано з чітким розумінням наслідків змін і нового проекту розвитку. В іншому випадку цифрові перетворення матимуть зворотній ефект – імітаційний розвиток, що спричиняє формування ризикованої моделі розвитку підприємства [1].

Таким чином, перспективи розвитку та запровадження у бухгалтерський облік цифрових технологій відповідає вимогам сучасності, які продиктовані цифровим розвитком економіки. Виникає невідкладна потреба у створенні належної нормативної бази, впровадженні високих вимог щодо технічного забезпечення підприємства та відповідних умінь та навичок професійних бухгалтерів та аудиторів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бочуля Т. В. Цифровий базис інноваційного розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством [Електронний ресурс] / Т. В. Бочуля – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/oXz17GT>
2. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів [Електронний ресурс] / Н. А. Канцедал // Accounting and Finance. № 1 (83). – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.afj.org.ua/ua/article/631>
3. Шишкова Н. Л. Перспективи it-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики [Електронний ресурс] / Н. Л. Шишкова // Економічний вісник. №3. С. 146-159. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/3/EV20193_146-159.pdf

ПРО ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМІВ TEXT MINING ДЛЯ АНАЛІЗУ ДАНИХ ПРО НАСТРОЇ АУДИТОРІЇ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ (НА ПРИКЛАДІ TWITTER)

Кононенко Ілля Віталійович

магістрант, Державний університет телекомунікацій

Садовенко Володимир Сергійович

кандидат фізико-математичних наук, доцент,

Державний університет телекомунікацій

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4159/>

Постановка проблеми. Сьогодні характеризується швидким зростанням соціальних медіаплатформ (наприклад, Facebook, Twitter, Instagram, Tumblr тощо), де користувачі можуть публікувати власні думки та погляди на будь-яку тему. Це зростання популярності платформ соціальних медіа перетворило мережу зі статичного сховища інформації на динамічний форум із постійною зміною інформації. Платформи соціальних медіа надали людям можливість висловлювати та ділитися своїми думками та думками в Інтернеті дуже простим способом. Таким чином, так званий User-Generated Content дуже

різноманітний, від простих «лайків» до довгих текстових публікацій у блогах стає джерелом великою кількістю неструктурованих даних, яка може бути цінною для різноманітних сфер діяльності, які вимагають розуміння громадської думки щодо того чи іншого явища, ідеї, особи тощо. Типовий приклад, який ілюструє важливість громадської думки: підприємства можуть зафіксувати думку споживачів про свою продукцію або своїх конкурентів. Внаслідок чого цю інформацію можна використовувати для відповідного покращення якості послуг або продуктів. Водночас національні уряди можуть використовувати такі дані як джерело аналізу громадської точки зору щодо різних соціальних питань і відповідно реагувати оперативно.

Однак видобуток думок і настроїв у соціальних мережах дуже складний через величезну кількість даних, отриманих з різних джерел. Уявна інформація про тему прихована в даних, тому людині майже неможливо переглянути різні джерела та отримати корисну інформацію без використання спеціальних інструментів та методик. З цієї причини дослідники почали розробляти підходи, які можуть автоматично виявляти полярність тексту та ефективно видобувати інформацію навіть у величезній кількості неструктурованих даних (наприклад, у вигляді мікроблогів) [1].

Мета дослідження. Виявлення настроїв у Twitter – це нетривіальне завдання і значно відрізняється від виявлення настроїв у звичайних текстах, таких як блоги та форуми. Дослідники, які намагаються розробити ефективні методи TSA, мають зіткнутися з низкою проблем, які виникають через особливі характеристики Twitter. Наприклад, неформальний тип носія та обмеження довжини. Крім того, їм доводиться мати справу з динамічним вмістом, що розвивається. Все це вимагає розробки і застосування алгоритмів і нових підходів, які б дозволяли структурувати дані про настрої аудиторії соціальних мереж з подальшою їх обробкою класичними методами Text Mining.

Результати дослідження. Аналіз настроїв Twitter (TSA) розв'язує проблему аналізу повідомлень, опублікованих у Twitter, з точки зору настроїв, які вони виражають. Twitter є новим доменом для SA і дуже складним. Однією з головних проблем є обмеження на довжину, згідно з яким твіти можуть мати до 140 символів. Крім того, коротка довжина та неформальний тип медіа спричинили появу текстових артефактів (спотворень), які широко зустрічаються в Twitter. Таким чином, методи, запропоновані для TSA, повинні враховувати ці унікальні характеристики.

Мікроблоги – мережева служба, за допомогою якої користувачі можуть ділитися повідомленнями, посиланнями на зовнішні вебсайти, зображеннями або відео, які бачать користувачі, підписані на послугу.

Найважливіші проблеми TSA [2]:

- довжина тексту: однією з унікальних характеристик твітів є їхня коротка довжина, яка може складати до 140 символів; цим TSA відрізняється від попередніх досліджень аналізу настроїв більшого тексту, такого як блоги чи огляди фільмів;

- релевантність теми: більшість робіт, які виконуються над TSA, спрямовані на класифікація сентиментальної орієнтації твіту без урахування

тематичної релевантності; щоб зафіксувати актуальність теми твіту, багато дослідників просто вважають присутність слова показником актуальності теми;

- візуальні артефакти: через неформальний тип спілкування та обмеження тривалості повідомлення твіти характеризуються емоційним використанням верхнього реєстру, емоційним подовженням, скороченням та використанням сленгу та неологізмів;

- розрідженість даних: твіти містять багато шуму через широке поширення орфографічних помилок, що впливає на загальну ефективність аналізу настроїв;

- заперечення: наявність слів-заперечень відіграє важливу роль у виявленні полярності настрою повідомлення; заперечення можуть спричинити зміну полярності повідомлення (позитивне стає негативним або навпаки);

- токенізація: ще однією проблемою, пов'язаною з TSA, є токенізація речень.

Усі ці виклики є дуже важливими, і їх необхідно враховувати під час організації TSA. Саме тому, поширення набувають методи і алгоритми Text Mining, такі як Opinion Mining (OM) і Sentiment Analysis (SA) – два відносно нових напрямки досліджень, які мають на меті допомогти користувачам знаходити і вилучати інформацію та визначити полярність з неструктурованих текстів. OM і SA зазвичай використовуються як синоніми для вираження того самого значення. Однак деякі дослідники стверджують, що вони прагнуть розв'язувати різні проблеми. Так, OM має на меті визначити, чи містить фрагмент тексту думку або проблему, яка також відома як аналіз суб'єктивності, тоді як у центрі SA лежить безпосереднє виявлення полярності настроїв, за допомогою якої думка досліджуваного тексту позначається як позитивне або негативне.

OM і SA вивчалися на багатьох засобах масової інформації, включаючи огляди, обговорення на форумах та блогах. Останнім часом дослідники почали аналізувати думки та настрої, висловлені в мікроблогах, оскільки вони містять велику кількість думок. Одним із найпопулярніших мікроблогів є Twitter, який зумів залучити велику кількість користувачів, які діляться думками, думками та взагалі будь-якою інформацією на будь-яку тему, яка їх цікавить. Інформація, яка публікується в Twitter, часто містить думки про продукти, послуги, події або будь-що, що цікавить користувача. Завдяки своїй популярності Twitter нещодавно зацікавив багатьох дослідників, які аналізували дані Twitter для різноманітних завдань, таких як прогнозування, виявляючи настрої користувачів щодо різних тем, виявлення емоцій користувачів та виявлення іронії [3].

Повідомлення, які публікуються в мікроблогах, короткі на відміну від традиційних блогів. Одним із найпопулярніших мікроблогів є Twitter, який був запущений у 2006 році і з того часу привабив велику кількість користувачів. Зараз Twitter має 284 мільйони користувачів, які публікують 500 мільйонів повідомлень на день. Завдяки тому, що він забезпечує простий спосіб доступу та завантаження опублікованих публікацій, Twitter вважається одним із

найбільших наборів даних вмісту, створеного користувачами. Twitter характеризується деякими особливостями, які перелічені нижче [4]:

- твіт – це одне повідомлення, опубліковане у Твіттері; вміст твіту, який може містити щонайбільше 140 символів, може варіюватися від особистої інформації чи особистої думки про продукти, чи події до інших, таких як посилання, новини, фотографії чи відео;

- користувач/ім'я користувача: користувач має бути зареєстрований на платформі, щоб публікувати твіти;

- під час реєстрації користувач обирає псевдонім (ім'я користувача), який надалі буде використовуватися для розміщення повідомлень;

- згадка: згадки у твіті означають, що в публікації згадується інший користувач; щоб зробити це посилання на ім'я користувача, користувачі використовують символ @, після якого йде конкретне ім'я користувача, на яке вони посилаються (@username);

- відповіді: відповіді у твіті використовуються, щоб вказати, що публікація є відповіддю на інший твіт, і зазвичай використовуються для створення бесід; подібно до згадок, вони створюються за допомогою символу @, після якого йде ім'я користувача, на яке вони посилаються;

- підписуник: підписники – це користувачі, які стежать за твітами та діяльністю користувача; стежити за іншими користувачами – це основний спосіб зв'язатися з іншими користувачами в Twitter;

- ретвіт: ретвіти стосуються твітів, які повторно поширюються; коли користувач вважає твіт цікавим, він або вона може повторно опублікувати його за допомогою функції ретвітів;

- хештег: хештеги використовуються для позначення відповідності твіту певній темі; хештеги, які створюються за допомогою символу #, за яким слідує назва теми (#topic), виникли через необхідність позначати інформацію на опублікованих повідомленнях;

- конфіденційність: Twitter дає користувачеві можливість вирішити, чи будуть його/її твіти видимими для всіх чи лише для його/її схвалених підписників у Twitter.

Рис. 1. Типовий процес класифікації настроїв

Більшість методів TSA використовують метод із галузі машинного навчання, відомий як класифікатор. На рис. 1 показано найбільш типовий процес TSA. Перший крок включає збір твітів і позначення їх за настройми. Позначені твіти представляють навчальні дані. Хоча Twitter API (інтерфейс прикладного програмування) полегшує процес збору твітів, присвоєння міток є складним завданням, і до нього слід підходити обережно.

Коли структурована база даних заповнюється інформацією, отриманою з анотованих документів, дані нарешті готові до видобутку. У цьому контексті «видобуток» є синонімом «аналізу», оскільки метою є отримання корисної інформації з текстових даних для створення нових знань. Для цього, враховуючи, що дані тепер у структурованій формі, можна використовувати стандартні статистичні процедури та методи, застосовані до текстових даних, які тепер у структурованій формі. Іноді цей етап повторюються, доки інформація не буде вилучена.

Висновки і перспективи. В результаті проведених досліджень було зв'язовно, що видобуток тексту для аналізу даних про настрої аудиторії Twitter охоплює пошук інформації, аналіз тексту, безпосереднє вилучення інформації, кластеризацію, категоризацію, візуалізацію, використання методів інтелектуального аналізу баз даних та методів машинного навчання. Все це стає надзвичайно актуальним, особливо при використанні вилученої інформації для покращення якості продуктів або послуг і подальшої адаптації до ринкових вимог.

Список використаних джерел:

1. Giachanou A., Crestani F. Like it or not. ACM computing surveys. 2016. Vol. 49, no. 2. P. 1-41. URL: <https://doi.org/10.1145/2938640> (date of access: 16.12.2022).
2. Patodkar V. N., I.r S. Twitter as a corpus for sentiment analysis and opinion mining. Ijarccc. 2016. Vol. 5, no. 12. P. 320-322. URL: <https://doi.org/10.17148/ijarccc.2016.51274> (date of access: 16.12.2022).
3. Thelwall M., Buckley K., Paltoglou G. Sentiment strength detection for the social web. Journal of the american society for information science and technology. 2011. Vol. 63, no. 1. P. 163-173. URL: <https://doi.org/10.1002/asi.21662> (date of access: 16.12.2022).
4. Twitter: social communication in the Twitter age. Choice reviews online. 2013. Vol. 50, no. 10. P. 50–5424–50–5424. URL: <https://doi.org/10.5860/choice.50-5424> (date of access: 16.12.2022).

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ГРУНТІ CALS-ТЕХНОЛОГІЙ

Лисиця Надія Василівна

*кандидат економічних наук, Київський національний
університет будівництва і архітектури*

ORCID: 0000-0002-3353-8347

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4169/>

Сьогодні основною формою представлення результатів інтелектуальної діяльності є паперовий документ, який в такому вигляді розробляється, контролюється, узгоджується і затверджується. Дуже часто, навіть при використанні комп'ютерних систем, кінцевий результат інтелектуальної діяльності формується у вигляді паперового документа, а на наступних стадіях знову перетворюється в електронний вигляд. Кількість циклів перетворення і трудомісткість таких процесів досить великі. Тому перехід від паперового документообігу до електронного дозволяє багаторазово прискорити доставку документів потрібним особам, забезпечити паралельність обговорення, контролю та затвердження результатів роботи, істотно скоротити тривалість процесів. Однак при цьому важливо забезпечити мінімізацію помилок та комфортне користування електронними сурогатами документів [1].

Сучасний етап організації і управління знаменується переходом до безпаперових технологій, які забезпечують швидку і безпомилкову обробку документів різного типу. Однією з таких технологій являється концепція CALS.

Абревіатура CALS означає Continuous Acquisition and Life cycle Support та перекладається як «безперервний розвиток і підтримка життєвого циклу», вона об'єднує дві основні ідеї, які реалізують завдання CALS. Перша частина терміну «CALS» (Continuous Acquisition) означає постійне підвищення ефективності, тобто розвиток як самого продукту, так і процесів взаємодії між постачальником і споживачем продукції протягом його життєвого циклу. Друга частина терміну «CALS» (Life cycle Support) обумовлює шлях такого розвитку: впровадження нових організаційних методик розробки інформаційних систем, наприклад, розподіленого проектування або віртуальних робочих груп. Це призведе до збільшення інвестицій на етапах створення і модернізації виробу, але дозволить більш повно врахувати потреби замовника і умови експлуатації, що, в свою чергу, дозволить знизити витрати на етапах експлуатації та обслуговування виробу і в кінцевому підсумку, скоротити витрати на весь життєвий цикл виробу [2].

Основною метою концепції CALS є підвищення ефективності процесів життєвого циклу інформаційних систем за рахунок керування інформацією про об'єкт. Основним напрямком реалізації задуму CALS є перетворення життєвого циклу інформаційних систем шляхом реструктуризації етапів і процедур, які входять до нього [3].

Застосування CALS-технології в будівництві дозволяє істотно скоротити обсяги проектних робіт, оскільки опис багатьох складових частин обладнання, машин і систем, які проектувалися раніше, зберігаються в уніфікованих форматах даних мережевих серверів, доступних будь-якому користувачеві CALS-технологій [4]. При цьому істотно полегшується вирішення таких проблем, як ремонтпридатність, інтеграція продукції в різні функціональні системи і середовища, адаптація до мінливих умов експлуатації, інтеграція вузькоспеціалізованих проектних організацій і т.д.

Різноманіття процесів в ході здійснення операційної, фінансової і інвестиційної діяльності, сурава необхідність попередження загроз вимагають активної інформаційної взаємодії усіх підрозділів підприємства, а також ключових стейкхолдерів, які найбільшим чином впливають на фінансову стійкість. У зв'язку із тим, що з кожним роком зростає обсяг використовуваної та переданої інформації, потреба у створенні інтегрованої системи підтримки антикризового потенціалу підприємства на різних етапах життєвого циклу, систематизації інформаційної взаємодії компонентів системи забезпечення економічної безпеки, призводять до необхідності створення інтегрованої інформаційної системи (ІС). Така система має забезпечити можливість взаємодії різних підсистем підприємства та аналіз загроз від взаємодії із різними стейкхолдерами (постачальників, замовників, конкурентів, державних і місцевих органів влади, фінансово-кредитних організацій тощо) на предмет запобігання кризовому розвитку [5].

Список використаних джерел:

1. Боліла Н. В., Гусарова Л. В. Класифікація та систематизація загроз економічній безпеці будівельних підприємств. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, 2019. Вип. 40. С.40-45.
2. Stetsenko S., Sorokina L., Goiko A., Tsyfra T., Bolila N. CALS-model for forming the anti-crisis potential of construction enterprises. Scientific Journal of Astana IT University. 2020. №4. 49-57.
3. Tytok V., Bolila N., Ryzhakov D., Pokolenko V., Fedun I. CALS–technology as a basis of creating modules for assessment of construction products quality, regulation of organizational, technological and business processes of stakeholders of construction industry under the conditions of cyclical and seasonal variations. International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering. 2021. №1. 271-276.
4. Stetsenko, S. P., Tytok, V. V., Emelianova, O. M., Bielienskova, O. Yu and Tsyfra T. Yu. Management of Adaptation of Organizational and Economic Mechanisms of Construction to Increasing Impact of Digital Technologies on the National Economy. Journal of Reviews on Global Economic. 2020. №9. pp.149-164.
5. Боліла Н. В. Функціонально-операційна трансформація систем управління будівельним підприємством на ґрунті CALS-технологій. Управління розвитком складних систем, 2019. Вип. 40. С.156-159.

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА МОНІТОРИНГУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БДЖОЛИНОГО ВУЛИКА

Осташко Ігор Олександрович

*кандидат технічних наук, доцент кафедри інформаційних систем,
Український державний хіміко-технологічний університет*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4177/>

Інформаційні системи набули широкого поширення у різних сферах діяльності людини, у виробництві і побуті, розвагах та навчанні. Використання інформаційної системи дозволяє підвищити ефективність, покращити продуктивність, виявити недоліки та шляхи їх подолання. Незважаючи на широке поширення інформаційних систем у виробничій діяльності людини їх використання у сільському господарстві є досить обмеженим, зокрема у бджільництві.

Бджільництво є трудомістким видом діяльності в сільському господарстві, особливо багато часу та сил витрачається на обов'язковий щотижневий огляд вулика та бджіл, при чому, саме процес огляду має певний негативний вплив на бджіл, оскільки призводить до часткового руйнування гнізда, їх збудження та тривоги, втім огляд є необхідним, тому що дозволяє на ранніх стадіях виявити проблеми та відхилення у життєдіяльності бджолої сім'ї.

Основними параметрами, що відображають життєдіяльність бджолої сім'ї у вулику є температура, вологість, рівень звукових сигналів та активна вага вулика. Ці параметри дозволяють зробити висновок про усі важливі аспекти життєдіяльності бджолої сім'ї. За гучністю звукових сигналів можна визначити наступні параметри: силу бджолої сім'ї; кількість бджіл; відсутність королеви у сім'ї, її неповноцінність; напад з боку інших бджіл, ос та шершнів; порушення комфортних умови життєдіяльності; відсутність достатньої кількості корму; наявність ройового стану у сім'ї.

Контроль параметру температури є особливо важливим у період кінцівки зими та ранньої весни, коли температура навколишнього середовища може змінюватися у широкому діапазоні. Також, влітку виникає загроза через спеку, перевищення допустимого значення температури у вулику, що може призвести до запарення бджіл або їх зльоту.

Параметр вологості є вкрай важливим у зимовий період коли бджолої сім'я знаходиться у клубі, в цей період через те що сім'я знаходиться в малоактивному стані та виділяє велику кількість метаболічної вологи у випадку якщо циркуляція повітря є недостатньою, може розпочатися розвиток грибкових уражень воскового соту та дерев'яних елементів рамок та вулика. Крім того, параметр вологості у вулику може бути непрямым свідченням початку взятку. Параметри ваги вулика є вторинним параметром який дозволяє зробити висновки про наявність у бджолої сім'ї достатніх запасів меду, а також свідчити про початок взятку.

Створення інформаційної системи, що дозволяє контролювати вищенаведені параметри, а також виявляти їх відхилення від певних номінальних значень, дозволить суттєво спростити процес обслуговування бджолиних сімей, знизити кількість стресових станів сім'ї у зв'язку з оглядом, та в цілому покращити процес керування пасікою.

З літератури та на просторах інтернету наявна інформація про створення подібних інформаційних систем [1-2]. Втім, широкого поширення і успіху дані системи не отримали, оскільки їх функціонал дещо обмежений, а вартість не відповідає економічно обґрунтованим показникам для бджолярів.

Для реалізації подібної інформаційної системи необхідна наявність апаратного забезпечення у вигляді датчиків температури, вологості, сили звукових сигналів, та тензодатчиків, а також мікроконтролера з вбудованим wi-fi модулем та акумулятор для живлення цієї системи.

З врахуванням собівартості такої інформаційної системи в якості апаратного забезпечення було обрано мікропроцесор модуль esp8266, датчик температури та вологості dht22, тензодатчики jrb 144, датчик звуку isd 1820, також power bank xiaomi redmi 10000 mAh, а також будь який сучасний ПК або ноутбук.

Для реалізації програмного забезпечення було обрано середовище розробки Arduino ide, платформа системи локального серверу Open Server, а також програма Visual Studio, усі наведені програми є умовно безкоштовними.

Використовуючи всі вищенаведені апаратні та програмні засоби, була реалізована інформаційна система, що дозволяє контролювати, реєструвати та зберігати усі основні параметри життєдіяльності бджолиної сім'ї, та мати можливість при наявності доступу до інтернету постійно контролювати ці параметри з будь-якого браузера за IP-адресою локального сервера на якому зберігається база даних. В той же час, при наявності великої кількості бджолиних сімей такий контроль вимагав витрати великої кількості часу для бджоляра. Тому, доцільним виявилася розробка штучної нейронної мережі яка виконує функції аналізу основних параметрів бджолиного вулика та дає безпосередньо для бджоляра дані, що використовуються як рекомендації, щодо його дій відносно кожної бджолиної сім'ї.

Для реалізації штучної нейронної мережі обрано модель простої однозв'язної нейронної мережі. В якості навчальної вибірки взяти інформацію з особистого досвіду бджоляра. Використано двошарову штучну нейронну мережу. Розмір вхідного вектору 4, вихідний вектор 6 оскільки можливих шість відхилень від нормального функціонування бджолиного вулика. За алгоритм навчання обрано звичайний стохастичний градієнтний спуск.

Таким чином, запропоновано алгоритмічне, математичне, програмне забезпечення системи контролю та моніторингу функціонування бджолиного вулика.

Список використаних джерел:

- 1) Нерозна, Ірина Олегівна. Система управління параметрами мікроклімату бджолиного вулику. MS thesis. КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019.
- 2) Грик, О. В., and Т. А. Марусенкова. "BLUETOOTH-МЕРЕЖА ТОПОЛОГІЇ «ДЕРЕВО» ДЛЯ ЗБОРУ ДАНИХ З ВУЛИКІВ У «РОЗУМНІЙ» ПАСІЦІ."

MODERN ASPECTS OF INTERNATIONALIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS

Abaturov O.E.

*MD, PhD, DSc, Professor, Head of the Department
of Pediatrics I and Medical Genetics,
Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine
ORCID: 0000-0001-6291-5386*

Krivusha O.L.

*MD, PhD, Associate Professor Department
of Pediatrics I and Medical Genetics,
Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine
ORCID: 0000-0002-2095-5504*

Nikulina A.O.

*MD, PhD, Associate Professor Department
of Pediatrics I and Medical Genetics,
Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8617-9341*

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4171/>

Resume

Ensuring a high level of education quality is the main task of reforming modern national education. Modern requirements for students of higher education require the implementation of fundamentally new approaches and tools, which are based on person-oriented and competence-based approaches to learning, taking into account the personal abilities of the student of education and require systematic developments, the creation of educational and methodological complexes, the development of modern methods and technologies of learning. In the era of the development of the information society, in which knowledge becomes the main capital and the main resource of the economy, education should be not only the leading condition for self-realization and self-actualization of the individual, enrichment of his creative potential, but also the most important factor in the socio-economic and spiritual elevation of the state, ensuring its competitiveness on the world arena.

Key words: *higher medical education, internationalization, students of higher medical education, self-actualization of the individual*

Introduction

Education is a more important prerequisite for the existence and development of a person and society. The right of citizens of Ukraine to receive education is

enshrined in the Constitution of the state (Article 53 of the Constitution of Ukraine). Historically, the social institute of education was formed due to the need of society to accumulate knowledge, skills and abilities, to create prerequisites for the transfer of this knowledge to the next generation to ensure social, economic and cultural progress. Education is not only the property of an individual member of the community, but is an inviolable state and social value [6]. In the modern world, education is a multi-functional social phenomenon that allows you to develop abilities and shape individual aspirations. Education combines educational and educational activities and is oriented towards the social, economic and cultural needs of society [4, 6].

Ensuring the sustainable development of the modern state by the level of collective intelligence of its citizens

Education is a structured system of educational and educational institutions of various levels that carry out the main processes of transfer, assimilation and processing of knowledge and social experience. The development of education is influenced by both national factors and processes of globalization and internationalization. These general civilizational trends are able to form new qualities in the field of higher education, which will allow adapting the best effective international experience to the needs of the national social and economic system and meeting the needs of every educated person [1, 3, 5].

Internationalization in the modern conception is a purposeful objective process of integration and convergence of educational systems into a single global educational environment based on international cooperation with the preservation and development of the main national strategies [2, 5]. This process is constantly stimulated by increasing competition in the market of educational services and requires national educational institutions to move in the direction of convergence and integration with the best educational institutions of other countries. Internationalization for higher educational institutions of Ukraine is not an end in itself and is the most effective mechanism for improving the quality of education. The processes of internationalization of the educational space should be implemented thanks to international exchanges of teachers and students, export of educational programs from one country to another, cooperation and joint research on improving the quality of teaching and unifying the educational process. Internationalization involves building relationships between countries, people, cultures, institutions, and systems, promotes the openness of national higher education systems to each other, value and institutional harmonization, and mutual adaptation [4, 6].

Internationalization is not only an objective, but also a managed meaningful purposeful process. That is why one of the main tasks for higher education institutions of Ukraine is a reasonable combination of the problem of building a policy of exporting educational services to the world market and teaching foreign students with the preservation and transmission of national educational experience. Globalization processes, which are taking place today in all spheres of human activity, should not lead to the leveling of national differences. The main goal of solving the problem of internationalization of education should be the integration process with the

adaptation of the best foreign educational practices to the needs of the national economic system [2, 5, 6].

The war and the consequences of the pandemic became a significant challenge for the continuation of the processes of internationalization of national education

The coronavirus pandemic, which unexpectedly swept the world in 2019 and continues to keep humanity in a state of tension, fundamentally changed the lives of Ukrainians. Higher education has been the most affected by the pandemic on a global scale, but this area has turned out to be one of those that has quickly shifted to online work. The next powerful challenge for the functioning of the education system was the large-scale war unleashed in February 2022 by the Russian Federation on the territory of Ukraine. There was a vital need to quickly make non-standard decisions. The functioning of the education system in the conditions of martial law is characterized by an intensive search for new approaches to learning, innovative forms of organization of the educational process, effective pedagogical and information technologies.

The pandemic has already stopped the work of programs for the international exchange of student youth and university teaching staff, made it difficult for scientists to participate in international scientific and clinical research, negatively affected the opportunities to improve pedagogical and professional skills through participation in international and national congresses, congresses and conferences, and the war made these difficulties even more significant. Simultaneously with these problems, there was a need to make significant changes in the mechanism of state certification of students, organization of the work of university teachers. One of the effective methods of solving the problems and challenges of wartime and the pandemic should be to increase competitiveness by improving the quality of online education. The influence of modern changes on the educational process should be due to the introduction of new forms and new formats of virtual education, the development of anti-crisis measures in cooperation with international partners. It is necessary to conduct trainings and seminars for teachers in order to improve the skills of working on new information platforms. The formation of online communities of students and teachers to reduce pressure and overcome psychological stress due to a protracted full-scale war should also contribute to the improvement of the quality of education. These innovative and modern technologies will allow to improve the infrastructure of the university for teaching in the online format and ensure sufficient capacity of the educational process even in the conditions of the ongoing war and the consequences of the pandemic.

Conclusion

There is no doubt that this brutal war and pandemic will significantly change our usual world, but we must do everything possible to avoid the loss of national intellectual potential and raise the quality of education to the world level. Only the development and promotion of the national strategy of higher education, taking into account world experience, can increase the competitiveness of Ukrainian universities

in the world educational market and meet the needs of the national and global labor market.

Conflict of interest: The authors report no conflict of interest.

List of references:

1. Абатуров О. Є., Нікуліна А. О. Змішана форма навчання в реаліях сьогодення. Гуманітарний корпус: [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії]. Випуск 43. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2022. – 150 с.; с. 120-123.
2. Abaturov O. E., Nikulina A. O., Kryvusha O. L. Academic integrity in distance learning. Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу», присвяченій 30-річчю Незалежності України. Вид-во Івано-Франківського національного медичного університету МОЗ України. – 2021. – 219с.: 57.
3. Кульбашна Я. Інтернаціоналізація вищої медичної освіти: проблеми і перспективи. Вища освіта України. 2015;3:С.59-64.
4. Кучеренко Д. Г., Мартинюк О. В. Стратегії розвитку освітніх систем країн світу: монографія. – К.:ІПК ДСЗУ, 2011. -312с.
5. Красовська О. Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору. Вісник Академії митної служби України. Сер.: «Економіка». 2011;2 (46):102-109.
6. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. – 140 с.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК АКАДЕМІЧНА ДИСЦИПЛІНА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Безкоровайна Оксана Леонідівна

*кандидат філологічних наук, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
ORCID: 0000-0001-6050-7581*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4155/>

Сучасні зміни в системі вищої освіти України цілком підтверджують прагнення нашої держави стати повноправним членом Європейського освітнього простору. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2030 роки свідчить про бажання неухильно дотримуватися ключових принципів Болонського процесу щодо «сприяння мобільності громадян з метою подальшого навчання чи працевлаштування в єдиному Європейському просторі вищої освіти, підвищення сумісності та порівнянності систем вищої освіти країн-учасниць, підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти» [5].

Сьогодні не викликає сумнівів той факт, що майбутнє України безпосередньо пов'язане з її успішною інтеграцією у європейську спільноту шляхом «сприяння міжнародній співпраці та реформам, обміну знаннями, академічній мобільності студентів і персоналу, набуттю учасниками освітнього процесу міжнаціональних та міжкультурних компетентностей» [5].

У зв'язку з вищезазначеним, ще більшої актуальності для національної освіти набуває питання розвитку міжкультурної комунікації, яка становить основу інтеграційних процесів сучасного Європейського Союзу. Відомо, що деякі провідні університети України вже запровадили вивчення основ міжкультурної комунікації у вигляді тематичних модулів або окремих дисциплін. Проте, цей предмет поки що залишається досить новим для більшості вищих навчальних закладів нашої держави і потребує особливої уваги науковців. Саме тому підвищений інтерес дослідників викликає історія розвитку міжкультурної комунікації у інших європейських країнах, насамперед, у Великій Британії, оскільки в наш час англійська є визнаною мовою міжнародного спілкування.

Міжкультурна комунікація (МКК) як самостійна наукова дисципліна виникла з усвідомлення того, що навіть найкраще володіння іноземними мовами та навичками перекладу не може забезпечити успішного спілкування між представниками різних культурних традицій. Розуміння цього факту призвело до необхідності вивчення не тільки мов, але й культур інших народів, їх звичаїв, пріоритетів, моделей поведінки. Як відомо, МКК почала свій розвиток у США у середині ХХ століття. Декілька десятиліть потому ініціатива була підхоплена багатьма західноєвропейськими країнами.

У Сполученому Королівстві науковий інтерес до міжкультурної комунікації виник у 1990-х роках. Британські вчені пояснюють це тим, що наприкінці ХХ століття активізувалися науково-культурні зв'язки між країнами Євросоюзу, і у Велику Британію на навчання почали приїздити багато іноземних студентів. Важливу роль у цьому процесі відіграла некомерційна програма ЄС Erasmus, яка була затверджена Європейською комісією в 1987 році. Erasmus опікувався і зараз продовжує підтримувати проекти, партнерства, заходи і мобільність у сфері освіти і є програмою обмінів студентів, викладачів та науковців країн-членів Євросоюзу, а також Ісландії, Ліхтенштейну, Північної Македонії, Норвегії і Туреччини. Завдяки програмі тисячі іноземців отримали можливість навчатися, проходити стажування чи викладати в інших країнах. Згодом, за результатами діяльності Єврокомісія визнала Erasmus найуспішнішою освітньою програмою ЄС і важливим інструментом боротьби з молодіжним безробіттям.

Окрім великої кількості іноземних студентів і науковців, які обрали університети Великої Британії для отримання вищої освіти або підвищення кваліфікації, значним поштовхом до розвитку МКК в країні стало зростання популярності англійської мови, як засобу міжнародного спілкування. У всьому світі англійська стала виконувати функції Lingua Franca – мови міжетнічного спілкування, що використовується для комунікації між носіями різних мов [1].

Все більше іноземців приїздило у Сполучене Королівство заради вивчення мови і долучення до національної культури країни.

Перші навчальні програми з МКК були розроблені у Великій Британії в другій половині 1990-х років викладачами університетів Лондона, Вестмінстера, Бедфордшира та Лидса. Спочатку вони представляли собою тематичні модулі у складі традиційних філологічних та культурологічних дисциплін, які згодом переросли в окремі академічні курси. Поступово основи МКК стали обов'язковою складовою підготовки бакалаврів усіх вищих навчальних закладів Сполученого Королівства.

Перша магістерська програма з дисципліни була розроблена професором Гелен Спенсер-Оуті на базі бізнес-школи в Бедфордширському університеті (Лутон) у 2000 році [2]. Незабаром здобувачі вищої освіти могли отримати ступінь магістра з МКК і в інших навчальних закладах країни. Так, не одне десятиліття великою популярністю серед студентів користуються магістерські програми університетів Шеффільда і Ньюкасла. У першому з них підготовка спеціалістів відбувається на базі Школи мов і культур і включає в себе модулі, присвячені сучасним концепціям і підходам у вивченні МКК, етнографії та міжкультурній практиці. Також в межах програми викладаються п'ять іноземних мов, і студенти мають опанувати щонайменше дві з них на рівні Intermediate [3].

В університеті Ньюкасла магістерські програми з МКК розроблені на базі Школи освіти, комунікації та мовних наук. У цих програмах основний акцент робиться на міждисциплінарному характері досліджуваної галузі наук. Саме тому окрім теорії і практики міжкультурного спілкування вони передбачають вивчення деяких інших дисциплін, пов'язаних із освітою, ЗМІ та міжнародними відносинами [3].

На даний момент магістерські програми з МКК існують у понад двадцяти вищих навчальних закладах Великої Британії. Дисципліна викладається під різними кутами зору в залежності від напряму діяльності університетів, дослідницьких інтересів викладачів та студентів. Наприклад, якщо навчання відбувається на базі Шкіл менеджменту і бізнесу, студентам, як правило, пропонуються модулі з міжкультурних переговорів або міжкультурного ділового спілкування. Магістри педагогічних спеціальностей мають змогу поглибити знання соціокультурних аспектів дисципліни і набути навички формування міжкультурної компетентності у майбутніх учнів.

У більшості університетів, що пропонують магістерські програми з міжкультурного спілкування, студенти можуть продовжити післядипломне навчання і отримати науковий ступінь доктора філософії з МКК. Майже всі програми з дисципліни мають практико-орієнтовану складову, що полягає в проведенні здобувачами наукового ступеня етнографічних досліджень, країнознавчих розвідок, укладанні навчальних програм для представників різних країн і спеціальностей, знайомство з досвідом знаних науковців у царині міжкультурної взаємодії.

Сучасний розвиток МКК як галузі дослідження та академічної дисципліни відбувається у Великій Британії завдяки популяризації відповідних навчальних

програм, діяльності дослідницьких груп, а також через фінансування великих проектів у цій сфері. Одним із головних джерел матеріальної підтримки наукових розвідок є Дослідницька рада з питань мистецтва та гуманітарних наук. Ця організація сприяє всебічному розвитку нового напрямку сучасних досліджень, який отримав назву «переклад культур», і займається вивченням того, як мова, цінності, вірування, традиції та наративи однієї культури можуть стати зрозумілими і близькими для представників інших культур [3]. У наш час Дослідницька рада підтримує три великі проекти, один із яких зосереджується на питаннях транснаціоналізації мови (як у випадку з італійською), другий присвячений вивченню феномену багатомовності та його впливу на людину, а науковці з третього проекту, базуючись на лінгво-етнографічному підході, досліджують питання використання різних мов на території Сполученого Королівства.

Протягом двох останніх десятиліть науковий доробок Великої Британії у сфері МКК збагатився працями таких учених, як М. Байрам, М. Хендфорд, Дж. Вудін, Е. Фіппс, Т. Янг, Дж. Дженкінс, А. Холлідей, Е. Холмс та інших. Основними темами досліджень є теоретико-методологічні засади МКК, практичне застосування теоретичних положень про успішну міжкультурну взаємодію, діалог культур і пов'язані з ним поточні виклики, шляхи розв'язання міжетнічних конфліктів у сучасному глобалізованому світі тощо.

Отже, МКК як галузь наукового дослідження та академічна дисципліна набуває все більшої популярності у сучасній Великій Британії і слугує практичним цілям сталого розвитку мультикультурного і мультинаціонального суспільства країни. Ми впевнені, що досвід іноземних колег стане у нагоді нашій країні і допоможе в розбудові Європейського простору вищої освіти як «інклюзивного, інноваційного та взаємопов'язаного простору на підтримку стійкої, згуртованої та мирної Європи» [4, с. 2].

Список використаних джерел:

1. Jenkins, J. English as a Lingua Franca: Interpretations and Attitudes. Oxford, UK: World Englishes, Vol.29, №2. – 2009. – pp. 200-207.
2. Spencer-Oatey, H., Franklin, P. Intercultural Interaction: A Multidisciplinary Approach to Intercultural Communication. New York: Palgrave Macmillan, 2009. – 110 с.
3. Woodin, J. Intercultural Communication Study in the United Kingdom [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Acer/Documents/5.%20%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%90/Woodin/2.%20Woodin_ICC_study_in_the_UK-FinalDraft.pdf
4. Римське міністерське Комюніке [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: https://osvita.ua/doc/files/news/793/79352/list_komyunike.pdf
5. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2030 роки [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗВО УКРАЇНИ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ЛОКАЛІЗАЦІЇ

Головацька Юлія Богданівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

Тернопільський національний педагогічний

університет ім. Володимира Гнатюка

ORCID: 0000-0002-7740-9432

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4112/>

Модернізація системи вищої освіти України тісно пов'язана з процесами, які відбуваються на європейських теренах. Вхідження України до європейської спільноти, розвиток ринкових відносин, розширення та поглиблення міжнародних політичних, економічних і культурних відносин з країнами близького та далекого зарубіжжя все більше актуалізують потребу в підготовці висококваліфікованих перекладачів в ЗВО України [1, с. 94]. Сьогодні формування освітніх цілей відбувається не на рівні держав, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли основні пріоритети й цілі проголошуються в міжнародних конвенціях та документах і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти.

На розвиток і модернізацію системи вищої перекладацької освіти в умовах соціально-економічних трансформацій сучасного суспільства значною мірою впливають такі чотири взаємопов'язані фактори:

- швидкозмінність та швидкоплинність процесів суспільного розвитку;
- соціально-економічні трансформації в суспільстві, які призвели до виникнення принципово нового для нашої економіки і соціального буття явища – ринку праці;
- процеси глобалізації, які відгукнулися інтеграційними тенденціями в освіті;
- інформаційний «вибух» у суспільстві, зумовлений появою нових інформаційних технологій і мультимедіа [3, с. 69].

Одним із напрямків модернізації української освіти є більш широке використання компетентнісного підходу, що пов'язано з розширенням освітнього простору та формуванням навичок діяльності в конкретних ситуаціях. Останнім часом активно дискутується питання підготовки майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу як найефективнішого для освітнього процесу, такого, що забезпечує його підготовку відповідно до сучасних вимог суспільства. Сьогодні важливо бути не лише кваліфікованим фахівцем, а й, передусім, компетентним.

Адже перекладацька діяльність у широкому розумінні є формою суспільної діяльності і має соціально-політичний характер. У більш вузькому розумінні перекладацька діяльність – це інтеграція різних лінгвістичних і фонових знань, мовленнєвих і професійних умінь і навичок, направлених на

виконання перекладачем професійних завдань: здійснення усного і письмового перекладу [2]. Разом з тим, перекладацька діяльність характеризується специфікою взаємовідносин перекладача з оточенням, сильним фізичним, моральним та розумовим напруженням, за своїми цілями, мотивами, засобами і прийомами, зовнішніми і внутрішніми умовами існування.

Оскільки перекладацька діяльність передбачає напрацювання цілої низки умінь і навичок, то, вважаємо, що для майбутніх перекладачів доцільним є володіння сформованою готовністю до локалізації, щоб стати конкурентоспроможним фахівцем на ринку праці.

Очевидно, що нині, не зважаючи на російську-українську війну, наша держава налагоджує дедалі тісніші політичні, економічні, культурні зв'язки із країнами світу, що зумовлює нові вимоги до рівня знань з іноземної мови, потребує високої професійної підготовки фахівців у сфері іншомовної комунікації, перекладачів зокрема. Поза як зростають вимоги до якості перекладу, яка залежить від таланту, ерудиції перекладача, від рівня його професійної підготовки в цілому [4, с. 126-127]. Разом з тим, перекладач повинен знати як працювати з новими інформаційними технологіями, використовувати їх у перекладацькій діяльності, з метою, наприклад, *локалізації текстів*. Бурхливий розвиток засобів інформатизації (комп'ютерів, комп'ютерних комунікацій, електронних пристроїв різного призначення), а отже виникнення нових технологій обробки, передачі, одержання і збереження інформації відкриває нові можливості для застосування комп'ютерів не лише у професійній підготовці майбутніх перекладачів, але й у фаховій діяльності.

Так, сучасні науковці ведуть мову про те, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення майбутніми перекладачами іноземної мови з метою розвитку їх здатності до локалізації сприяє:

- індивідуалізації освітньої діяльності, максимальній її самостійності, її творчому характеру;
- максимальній комфортності, відповідності темпу освітньої діяльності індивідуальним особливостям студентів;
- формуванню в студентів навичок локалізації на основі вивчення соціокультурних, соціолінгвістичних, культурних особливостей комунікативної поведінки носіїв іноземної мови;
- формуванню навичок дослідницької діяльності;
- формуванню вмінь добувати інформацію з різноманітних джерел, обробляти, зберігати та передавати її;
- створенню справжнього мовного середовища, насамперед, за рахунок телекомунікаційних контактів з носіями мови тощо.

У процесі підготовки перекладачів із застосуванням засобів інформаційно-комунікаційних технологій з метою розвитку готовності студентів до локалізації проблемна ситуація створюється за умови послідовного нарощування розумових і психологічних навантажень, які передбачені особливостями діяльності перекладача. Деякі автори вважають за доцільне використання комп'ютера для навчання шляхом моделювання проблемних ситуацій і для виконання тренувальних вправ, що розвивають і закріплюють навички нової діяльності.

На практичних заняттях з іноземної мови та перекладу із застосуванням засобів інформаційно-комунікаційних технологій посилення самостійності досягається за рахунок необхідності використання кожним студентом певних знань та вмінь у процесі розв'язання навчальних завдань. Ступінь самостійності буде зростати і за рахунок того, що в процесі роботи з комп'ютером студент робить особисті мікровідкриття різного роду правил, закономірностей (при відповідному змісті програми), виконує творчі, більш цікаві для нього завдання.

Список використаних джерел:

1. Максименко Л. О. Втілення сучасних підходів у процес формування у філологів-перекладачів компетентності у письмовому перекладі наукових текстів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць.* 2017. Вип. 58. С. 93-101.
2. Олексієнко Л. А. Проблеми змісту професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти України та можливі шляхи їх розв'язання. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського.* 2019. Випуск 3 (116). С. 33-38.
3. Сімкова І. О. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх перекладачів до здійснення усного двостороннього науково-технічного перекладу : дис. док. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 539 с.
4. Черноватий Л. М. Зміст навчання майбутніх філологів галузевого перекладу: компетентнісний підхід. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Педагогіка. 2017. № 4. С. 126-134.

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ БІЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ США

Зайцева Наталія Григорівна

*кандидат педагогічних наук, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
ORCID: 0000-0002-0131-5368*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4119/>

Білінгвальне (двомовне) навчання є однією з можливостей найбільш ефективного реформування навчання іноземних мов у школі. Воно вже давно є однією з форм організації навчального процесу у багатьох освітніх закладах США. Проблема дослідження особливостей змісту двомовного навчання є актуальною і потребує вдосконалення і пошуку ефективних його форм. Проблемою двомовного навчання, визначенням особливостей його змісту опікувалися багато зарубіжних та вітчизняних дослідників: К. Бейкер (Baker C.), У. Вайнрайх (Weinreich U.), О. Гарсія (Garcia O.), Дж. Каммінс (Cummins J.), С. Крашен (Krashen S.), Л. Малаж (Malarz L.), Т. Скутнаб-Кангас (Skutnabb-Kangas T.), Т. Бондарчук, О. Літвінов, О. Товчигречка та ін.

Двомовне навчання – це засіб засвоєння учнями змісту загальноосвітніх предметів двома мовами. Метою двомовних шкіл є забезпечення усіх учнів якісною освітою. Порівнюємо зміст двомовного навчання американських шкіл різних штатів. Більшість шкіл у США, у яких запроваджується двомовне навчання, носять назву інтернаціональних. Розглянемо штат Каліфорнія (захід країни), де у м. Сан-Франциско функціонує німецько-американська інтернаціональна школа. Трансдисциплінарна програма школи ґрунтується на стандартах Міжнародної організації бакалавріату (International Baccalaureate Organization) штату Каліфорнія і німецькомовних країн, розроблена Міжнародним бакалавріатом (International Baccalaureate), охоплює два курси: вступний для 5 класу і основний для 6–8 класів. Двомовне навчання у школі починається з дошкільної ланки і продовжується до 8 класу середньої школи. Учні навчаються за двосторонніми двомовними програмами (two-way bilingual programs). Використовуючи такі програми, учні розвивають компетентність у двох мовах, бо мають відразу дві мови – англійську та другу мову засобами опанування змісту предметів. Етнічний склад учнів також не однорідний, зазвичай клас складається з половини носіїв англійської мови і половини носіїв іншої виучуваної мови. Метою двомовного навчання в школі є виховання впевненої в собі, здатної поважати інших, творчої, відповідальної особистості, яка навчається протягом усього життя і вміє глобально мислити. Вступний курс середньої двомовної школи складається з обов'язкових предметів і предметів за вибором (елективних). Обов'язковими предметами є: англійська мова, рідна мова (англійська або німецька), природничі науки (їх викладають англійською мовою), фізичне виховання, образотворче мистецтво, музика, танці та інші види мистецтва, які викладають двома мовами, консультації надають двома мовами. До елективних предметів відносять: іноземні мови (французьку або іспанську), математику, гуманітарні науки, які викладають англійською і німецькою мовами. Основний курс (6–8 кл.) містить: обов'язкові предмети (англійська мова, рідна мова (англійська або німецька), фізичне виховання (викладають двома мовами), консультації (двома мовами)) та елективні предмети (математика (викладають англійською і німецькою), гуманітарні науки (англійською і німецькою), іноземні мови (французька або іспанська), образотворче мистецтво, музика, танці та інші види мистецтва, які викладають двома мовами). Школа використовує інтердисциплінарний комплексний підхід до навчання (наявність міжпредметних зв'язків, узгодженість підходів до навчання), інтегрований підхід (передбачає інтеграцію знань з кількох дисциплін, використання ефективних прийомів і методів навчання), концептуальні (теоретично зумовлені) засади навчання мов, розвиває комунікативні навички учнів, міжкультурну компетентність, почуття поваги до інших культур, уміння користуватися комп'ютерними технологіями, виховує позитивне ставлення до навчання тощо [3]. Після закінчення середньої школи учні продовжують навчання у вищій школі, яку вони обирають самостійно.

Ознайомимося з однією з двомовних шкіл штату Вірджинія (схід країни). Діти у двомовних класах школи навчаються за програмою подвійного мовного занурення (dual immersion). Такі програми призначені для учнів, які є представниками мовної більшості і мовної меншості, задля опанування ними двох мов. Одна мова не замінюється іншою. Основною метою цих програм є досягнення учнями високого академічного рівня мовної компетентності в обох мовах та повага до культурного розмаїття у світі. До складу вищезазначених класів зараховуються англомовні й іспаномовні учні. Навчання починається із занять у підготовчій групі, де навчаються діти до 8 років. Серед них є такі, які ще з дитячого садка займалися за іспано-англійськими двомовними програмами, тому подальше навчання їм дається легше, ніж учням, які тільки-но розпочали займатися у двомовних класах. Заняття в середній двомовній школі поряд з іншими предметами передбачають вивчення англійської та іспанської мов. Математику вивчають двома мовами. У першій половині дня заняття в школі проходять іспанською мовою, у другій половині дня американською англійською. Учитель двомовного навчання в класі – емігрант з Пуерто-Ріко, який володіє іспанською й англійською мовами. Зазвичай цінують дипломованих учителів, але іноді, коли немає іншого вибору через нестаток таких фахівців, приймають на роботу людей без диплома, які є носіями тієї чи тієї мови або володіють відразу двома мовами. Суть занять для учнів полягає в тому, щоб засвоїти навчальний зміст предметів і «швидко схопити другу мову», не забуваючи при цьому свою рідну. Найчастіше за все використовують груповий або індивідуальний підхід до навчання, дітей «занурюють» в іншомовне середовище, де вони співають, танцюють, роблять різні вироби на уроках праці, при цьому спілкуються і допомагають один одному, взаємодіючи у процесі навчання, і поступово засвоюють зміст загальноосвітніх предметів. Заняття періодично ускладнюються згідно з рівнем опанування школярами другої мови. У результаті навчання учні мовної більшості здобувають міцні знання з іспанської мови, а учні мовної меншості опановують американську англійську на досить високому соціальному й академічному рівні. Причому помічено, що іспаномовні діти мають кращі успіхи в навчанні у порівнянні з англомовними [1]. На нашу думку, це можна пояснити тим, що іспаномовні діти мають сильнішу мотивацію до засвоєння другої мови та змісту загальноосвітніх предметів, бо їм необхідно соціалізуватися в іншомовному середовищі. У штатах Небраска (північ країни), Арканзас (південь країни), Делавер (схід країни) у школах навчаються тільки за одномовними програмами. Цим вони суттєво відрізняються від більшості штатів країни, які прагнуть до розвитку полікультурності і багатомовності. Штат Вірджинія фінансує тільки одномовні навчальні програми, тоді як штати Мічиган (північний схід країни) і Нью-Мексико (південь країни) фінансують суто двомовні навчальні програми і тим прагнуть до розвитку культурного і мовного багатоманіття [2]. У штатах Вашингтон (північний захід), Техас (південь), Іллінойс (північний схід) та багатьох інших штатах розповсюдженими є перехідні двомовні програми (transitional bilingual program), які передбачають заняття рідною мовою учня доти, доки

він не опанує англійську. Після того, як учень засвоїв англійську мову, заняття проводять тільки цією мовою. Навчання рідної мови припиняється, тому таку форму навчання важко назвати демократичною і найбільш продуктивною. Три роки учні отримують завдання рідною мовою у процесі вивчення англійської. Учителі навчають школярів говорити, читати та розвивають їхню письмову грамотність. Учні спираються на рідну мову тільки для переходу на англійську, поступово відбувається заміна цінностей, діти забувають свою рідну мову, що завжди негативно впливає на особистість. У Каліфорнії (захід), Нью-Йорку (північний схід) і багатьох інших штатах США у школах діти навчаються за двосторонніми двомовними програмами (two-way bilingual programs), які є дуже популярними, вважаються найефективнішими з усіх двомовних програм, але потребують найбільшого фінансування і компетентних двомовних учителів. Двосторонні двомовні програми передбачають вивчення шкільного матеріалу в однаковому співвідношенні рідною і другою мовами учнів. Можемо зробити висновок, що в найбільших за чисельністю жителів штатах (Нью-Йорк, Каліфорнія та ін.) розповсюдженими є двосторонні двомовні програми, які, на думку фахівців, є найбільш ефективними, а тому престижними, але й затратними, бо потребують посиленого фінансування та запрошення кваліфікованих учителів. У багатьох інших штатах країни, які не в змозі профінансувати дорогі проекти та забезпечити належний рівень функціонування двомовних програм такого типу, розповсюдженими є програми з низьким рівнем ефективності, як-то: програми подвійного занурення, перехідні двомовні програми, одномовні тощо. Найбільш розповсюдженими мовами меншин, які задіяні у двомовних програмах, є: іспанська (через найбільшу кількість іспаномовних емігрантів у США), німецька, французька, східні та ін. мови.

Отже, найбільш розповсюдженими особливостями змісту двомовних програм середньої школи США можна назвати: 1) спрямованість двомовних програм на забезпечення всіх учнів якісною освітою; 2) використання двох мов у різному співвідношенні для засвоєння учнями змісту немовних загальноосвітніх предметів (найчастіше математики, гуманітарних наук, різних видів мистецтва, фізичної культури), проведення консультацій зі школярами; 3) використання ефективних прийомів і методів навчання, концептуальних засад навчання мов; 4) розвиток високого академічного рівня мовної компетентності учнів в обох мовах; 5) сприяння паралельному розвитку полікультурності й багатомовності у двомовних школах тощо.

Список використаних джерел:

1. Bilingual education in the USA. URL: www.youtube.com/watch?v=88vxOj8CgKU
2. Requirements for the Education of Language Minority Children. URL: <http://www.users.interport.net/r/e/readinst/50state.html>
3. The German-American International School (GAIS). URL: <http://www.gais.org/>

ІНТЕРАКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ «НАВЧАННЯ ЗА СТАНЦІЯМИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Іжко Євгенія Станіславівна

кандидат педагогічних наук, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4133/>

В сучасній педагогіці приділяють велику увагу індивідуалізації процесу навчання. Індивідуалізація навчання обумовлена тим, що кожен студент має свій стиль навчання, тобто природню або звичну модель сприйняття та обробки інформації. В ідеалі процес навчання повинен пасувати під будь-який тип студента, тобто пропонувати різні способи навчання. Таким чином, виникає проблема створення ефективно організації навчального процесу з урахуванням різних типів студентів.

Найбільш поширеною та простою моделлю типології учнів вважається модель Нейла Флемінга [4], який розподіляє учнів на такі типи: візуальний; аудіо; кінестетичний або тактильний.

Під кутом зору можливості організації ефективного навчання для студентів - філологів вважаємо важливою моделлю стилів навчання, принцип якої полягає в чотирьохетапному циклі емпіричного навчання, Ця модель відома в педагогіці як модель Колба.

Психолог Девід Колб [6] відмітив чотири фази навчання: конкретний досвід; розумові спостереження; абстрактна концептуалізація; активне експериментування.

За теорією Д. Колба [6], починати навчання слід з конкретного досвіду, тобто експерименту та ін. Це призводить до спостережень та роздумів, які складаються в абстрактні поняття. А потім теорію застосовують на практиці. Активне експериментування створює новий досвід. Таким чином відбувається кругобіг чотирьох фаз навчання. Усі етапи формування розумових дій взаємодіють між собою та взаємодоповнюють один одного.

Д. Колб [6] розрізняє чотири типи учнів: раціоналіст, ірраціоналіст, теоретик, практик.

Раціоналісти активно застосовують знання на практиці та вирішують проблеми, які виникають. Ірраціоналісти характеризуються багатою уявою та вмінням добре аналізувати будь-які явища. Теоретики мають здібності створювати теоретичні моделі за допомогою індуктивних обґрунтувань. Практики використовують конкретний досвід та вважають важливим експериментувати й таким чином здобувати знання.

Існує розширена класифікація типів учнів [3]: аудитивний тип; візуальний тип; моторний тип; комунікативний; особистісно-орієнтований; медіа-орієнтований.

На практиці типи студентів не трапляються ізольовано, у чистому вигляді. Існують різноманітні поєднання основних типів.

Орієнтація студентів на індивідуальний стиль навчання з метою більш ефективного засвоєння матеріалу та самовдосконалення є запорукою успішності вивчення іноземної мови.

Найкращим способом втілити ідею індивідуалізації навчального процесу вважаємо використання інтерактивної технології «Навчання за станціями».

«Під час навчання за станціями студенти отримують від викладача робочі плани з обов'язковими та вибірковими завданнями, які називаються станціями. Завдання різних типів, призначені для послідовного виконання студентами, які рухаються (навіть у просторовому вимірі) від станції до станції. Усі завдання поєднані тематичним контекстом, але можуть бути виконані незалежно одне від одного і зазвичай у довільному порядку. Студенти мають можливість вибору щодо розподілу часу, послідовності виконання завдань, соціальних форм (робота одного студента, в парах або в групах) для того, щоб виконати завдання за певний час. Таким чином, студенти мають можливість контролювати свій шлях навчання відповідно до їхніх інтересів і здібностей. Обов'язкові завдання повинні бути виконані і служать для обробки нового матеріалу або закріплення та тренування. Вибіркові завдання можуть бути виконані і служать для розширення та поглиблення знань або для повторення матеріалу.

Метод навчальних станцій підкреслює різноманітність можливих підходів до засвоєння одного і того самого змісту, передбачаючи роботу усіх сенсорних каналів в залежності від характеру обраного матеріалу і завдань. Такий метод залучає студента чи учня до активної і відповідальної ролі в процесі навчання, що сприяє формуванню умінь автономного навчання. Важливим при цьому є також подолання психологічних бар'єрів, зумовлених невпевненістю студентів у власних здібностях. У процесі навчання за станціями значна відповідальність за перевірку і оцінку результатів покладається на самих студентів. Розгляд остаточних результатів може відбуватись, наприклад, у рамках підсумкової презентації. Тим не менш, доцільною може бути також повна відмова від загального порівняння результатів виконання завдань. Студентам надається можливість і допомога щодо випробування навчання як частково автономного, яке передбачає реалізацію самоцілей і водночас є приємним. З іншого боку, викладач отримує можливість бути для своїх студентів консультантом, посередником і зразком у навчанні» [5].

Кажан Ю. М. [1, 94] акцентує увагу на важливості станції релаксації, «завдання якої студент може виконати без особливих зусиль, а отриманий результат підвищить мотивацію до виконання інших завдань і змусить повірити у власні сили. Станція релаксації може взагалі не містити завдання, за виконання якого студент отримає бали. За виконання завдання студент може отримати

маленьку винагороду, наприклад, розгадавши закодоване слово, яке означає назву призу, він отримує його».

Р. Бауер [2] підкреслює, що метод навчальних станцій забезпечує умови для того, щоб ті, хто вивчає іноземну мову, вчитись активно і з радістю. На його думку, під час застосування цього методу схильність, інтереси і здатність студентів збігаються з розумінням, що завдання можна добре вирішити. Одним з головних аргументів Р. Бауера [2] на користь такого виду індивідуалізованого і самостійного навчання є те, що навчання групи або класу, яке орієнтоване на середні вимоги щодо групи, завжди хронічно недовантажує або перевантажує велику кількість членів групи. Уникнути цього можна, застосовуючи такий метод навчання, який дозволяє студенту зробити процес свого навчання більш відповідним до власних уподобань і здібностей. Таким чином, навчання відповідає результатам наукових досліджень, які визнають, що люди вчаться зовсім по-різному. Завдяки задіяності якомога більшої кількості органів почуттів і зміна каналів сприйняття інформації, навчання за станціями має в цілому позитивний вплив на результати навчання.

Враховуючі різні погляди на типи та стилі навчання та використовуючи різноманіття організаційних форм навчання, ми створили розробку заняття, яке оптимально підходить для всіх типів студентів.

Тема заняття: Mode und Geschmack.

Підтема: Bekleidung.

Рівень студентів: A2 +.

Оснащення:

- комп'ютери з підключенням до інтернету;
- проектор;
- роздатковий матеріал (картки, роздруковані тексти та завдання, паперові кукли і одяга, тестери парфумів);
- парти розташовані по колу або літерою «П».

Хід заняття:

На початку заняття викладач просить вгадати тему заняття. Він дає їй визначення, але не називає її. Після того, як студенти здогадалися, яка тема, викладач пише назву теми на дошці і просить студентів підійти і написати всі слова, які асоціюються з поняттям «Mode und Geschmack». Потім викладач пропонує студентам вибрати собі одне з запропонованих завдань, а також спосіб, в який вони будуть його виконувати і вирішити будуть вони працювати по-одиноці, вдвох або з групою студентів.

Завдання, які пропонуються, підібрані з урахуванням різних стилів навчання:

1. Прочитати та перекласти текст «Modegeschichte». Виписати і надрукувати на компютері ключові слова, дати їм пояснення. А також зробити стислий переказ прочитаної інформації.

Текст складається з декількох частин «Mode der 20-ger Jahren» і т.д. (400 др.зн.), які мають закінчений смисл. Студент повинен прочитати тільки одну частину. Таким чином, це завдання за бажанням можуть виконувати один або декілька студентів.

Задача викладача під час виконання цього завдання перш за все полягає в тому, щоб допомогти студентам розібратися в граматичних явищах, які дуже часто зустрічаються в тексті, а саме: ступені порівняння прикметників та відмінювання прикметників.

2. Пантоміма: показати слова, які є на карточці. Придумати з цими словами історію.

3. Одягти паперових ляльок: жінку, чоловіка, дівчинку та хлопчика. Презентувати свій вибір.

Студентам пропонується картки з ключовими словами та фразами, а також граматичні правила з тем «Ступені порівняння прикметників та відмінювання прикметників» в таблицях, які допоможуть висловити свою думку.

4. Серед тестерів парфумів підібрати та описати запах для різних особистостей. Обгрунтувати свій вибір, спираючись на текст «Як носити парфум», а також на картки з прикметниками, які описують запах.

5. Знайти в інтернеті інформацію про останні новинки моди. Показати та розповісти іншим студентам, що пропонують носити в цьому сезоні.

Завершенням цього завдання може бути дискусія.

6. Ролева гра.

Студенти повинні уявити, що вони члени однієї сім'ї. Дочка збирається на перше побачення, приміряє різні наряди і радиться з родиною. Счатлива, добра і весела матуся погоджується з будь-яким вибором дочки. Строгий і серйозний батько взагалі не хоче, щоб дочка йшла на побачення. Він критикує будь-яке її вбрання. Гарна старша сестра дає добрі поради. Молодший брат з захопленням спостерігає і також коментує цю ситуацію. Старенька бабуся дає свої старомодні поради.

Членів сім'ї може бути будь-яка кількість, в залежності від кількості студентів, які приймають участь в цій грі. Студенти можуть за бажанням змінювати ролі або придумувати власні варіанти.

7. Прослухати, повторити та вивчити слова за допомогою комп'юторної програми. Прослухати пісню про моду (або діалог), вставити пропущені в пісні слова.

Завдання побудовані так, щоб студенти могли використовувати свій попередній досвід та знання та пов'язувати їх з новою інформацією. Виконання кожного завдання розраховано приблизно на 20 хвилин. За цей час студенти працюють самостійно, але мають можливість звернутися до викладача за допомогою. Роль викладача виявляється консультативною. Викладач повинен ретельно стежити за ходом виконання завдань і вчасно приходити на допомогу. У викладача повинні бути наготові граматичні схеми, таблиці, картки з фразами,

які допомагають висловлювати думки і т.д., щоб у випадку необхідності забезпечити цим матеріалом студентів і тим самим зберегти час. Після виконання завдання студенти повинні продемонструвати свої результати всій групі. Таким чином, поділитися інформацією, закріпити та розширити знання інших студентів, залучити їх до взаємодії. Під час такого заняття студенти тренують всі канали сприйняття. Заняття побудоване таким чином, що спочатку кожен студент самостійно знайомиться з новою лексикою, інформацією за темою певним способом, який максимально підходить до його типу сприйняття, та, використовуючи всі свої здібності, продумує, як він передасть та пояснить ці знання іншим студентам. А в другій частині заняття студенти у взаємодії один з одним постійно закріплюють та розширюють знання за темою, виступаючи то активним то пасивним діячем.

Вважаємо, що навчання за станціями є найефективнішим методом індивідуалізації навчального процесу. Цей метод спрямований на особистісні якості студента, розвиває навички самоконтролю та свідоме ставлення до навчання і сприяє підвищенню мотивації, що в сукупності призводить до ефективного вивчення іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Кажан Ю. М. Метод навчальних станцій як один з ефективних методів інтерактивного навчання німецької мови студентів – майбутніх вчителів. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2014. – Вип.73. – Ж. – с. 94-97.
2. Bauer R. Lernen an Stationen. Neue Möglichkeiten schülerbezogenen und handlungsorientierten Lernens / R. Bauer // Pädagogik. – 1998. – № 7/8. – S. 25-27
3. Falk-Frühbrodt Christine. Lerntypen I, II, III [Electronic resource] / Christine Falk-Frühbrodt. – Berlin : Institut für integratives Lernen und Weiterbildung, 2005. – Access mode: <http://www.iflw.de/wissen/lerntypen.htm>.
4. Fleming N. D. Helping Students Understand How They Learn / N. D. Fleming, C. Mills // The Teaching Professor, Magma Publications, Madison, Wisconsin, USA, 1992. – Vol. 7. – No 4. – P. 23-31.
5. Schutt Manuella. Unterrichtsmethode Stationenlernen [Elektronische ressource] / Manuella Schutt. – 2011. – Zugriffsmodus: <http://www.welleg.de/unterricht/stationen>.
6. Smith M. K. David A. Kolb on experiential learning [Elektronische ressource] / M. K. Smith. – 2001. – Zugriffsmodus: <http://www.infed.org/biblio/b-explrn.htm>

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПОДОЛАННЯ ЗАЇКАННЯ У ДОШКІЛЬНЯТ

Куриця Алла Іванівна

кандидат психологічних наук, старший викладач

кафедри логопедії та спеціальних методик

Кам'янець-Подільського національного

університету імені Івана Огієнка

ORCID: 0000-0002-0079-6817

Мазуряк Ангеліна Юрївна

магістрантка ОП Спеціальна освіта (Логопедія),

Кам'янець-Подільського національного

університету імені Івана Огієнка

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4146/>

Експериментальна методика використання ігрової діяльності в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку із заїканням будується поетапно. В процесі її використання створюються умови здобуття знань, умінь і навичок в різних видах гри на основі комплексу спеціально розроблених вправ, різноманітної допомоги дітям, здійсненні індивідуального та диференційованого підходу.

Формуючий експеримент проводиться в старших групах для дітей із заїканням у дошкільних навчальних закладах.

Формами організації були нетрадиційні заняття, які проводилися 2 рази на тиждень у другій половині дня (ігри зі співами та рухами, робота над казками, розподіл ролей і репетиції), співбесіди з дітьми. До реалізації методики крім експериментатора були залучені логопед, вихователі, музичний керівник, які включали до традиційних занять завдання з експериментальної методики, батьки дітей.

Експериментальні дані та їх аналіз продемонстрували, що у старших дошкільників з заїканням розвиток ігрових засобів набагато нижчий, ніж у їх однолітків, з нормотиповим розвитком.

Результати дослідження показали, що на формувальному етапі експерименту помітні істотні зрушення у дітей із невротичною та неврозоподібною формою заїкання експериментальної групи у порівнянні з контрольною групою. Діти експериментальної групи показали вищі показники рівнів ступеня прояву заїкання у дітей дошкільного віку в різних комунікативних ситуаціях на відміну від дітей контрольної групи.

Отже, результати формувального експерименту підтверджують, що діти із невротичною та неврозоподібною формами заїкання контрольних груп

після корекційного навчання мають значно нижчий показник рівня ступеня прояву заїкання в різних комунікативних ситуаціях на відміну від дітей експериментальних груп, які навчалися за експериментальною методикою корекції заїкання засобами ігрової діяльності. Що підтверджено також відсотковою різницею індексів групового показника ступеня прояву заїкання в різних комунікативних ситуаціях.

Отже, аналізами проведених досліджень було встановлено той факт, що корегування заїкання у дітей старшого дошкільного віку має високу ефективність в разі залучення ігрової діяльності, завдяки якій зникають напруга, страх мовлення. Діти значною мірою починають самостійно контролювати мовленнєві висловлювання. Можна спостерігати прояв ефективного впливу на те, як розвивається мовленнєве дихання, виникають умови, що є найкращими для того, щоб покращилась темпо-ритмічні основи мовленнєвої функції, розвинулася моторика, підвищилась комунікабельність, здійснюється вагомий вплив на розвиток продуктивної діяльності дітей (зображувальна, музична, мовленнєва).

Проведені дослідження не вичерпують усіх аспектів проблематики корегування заїкання з допомогою засобів ігрової діяльності. Диференційованому змісту, а точніше, питанням удосконалення його корекційної роботи необхідна подальша розробка, які залежать від різновиду форм прояву заїкання, що ускладнюються несформованими засобами спілкування, а також втнекненням проблем у процесі розвитку психоневрологічної сфери; організації різних видів ігрової діяльності в загальній системі освітнього простору в логопедичних групах для дітей із заїканням. Дошкільнята стають більш впевненими в собі, починають більше довіряти оточуючим, легше сприймають новий матеріал.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Розвиток теорії та практики дитячої гри / Дошкільне виховання. 2001. № 7. С. 18-19.
2. Балаховцева Т. А. Особливості використання ігрових технологій при корекції заїкання у дітей 6-ти річного віку / Вісн. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Корекц. педагогіка і психологія. 2014. Вип. 5. С. 103-107.
3. Літовченко О. Заїкання у дітей: профілактика та лікування / Дошкільна освіта. 2021. С. 81-83.

АДЕКВАТНЕ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ЯК ЧИННИК АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Маковей Оксана Миколаївна

старший викладач, кафедра іноземних мов,

Національний аерокосмічний університет

імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

ORCID: 0000-0002-8979-7866

Маковей Радун Григорович

старший викладач, кафедра іноземної філології

та перекладу, Харківський національний університет

міського господарства імені О. М. Бекетова

ORCID: 0000-0002-7144-822X

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4131/>

Невід'ємною складовою академічної доброчесності є коректне оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Правильно організований поточний і підсумковий контроль уможливорює адекватний характер оцінювання, якому передуює процес оптимізації викладачем вже існуючих та долучення інноваційних методів контролю.

Оцінювання навчальних робіт і знань студентів мусить мати об'єктивний характер з подальшою тенденцією до його максимальної диференціації.

Поєднання різних форм контролю сприяє усвідомленому сприйняттю навчального матеріалу в цілому, і конкретних форм зокрема, а також кращому запам'ятовуванню ключових питань, що закріплюються під час розгляду завдань. Такий підхід до контролю знань створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних здібностей студентів і активізації їхньої самостійної роботи на заняттях [1, с. 43].

Застосований викладачем комплекс методів оцінювання має передбачати поетапний та послідовний контроль, що сприяє не лише отриманню студентами дійсно якісних знань, умінь та навичок з предмету, але й насамперед об'єктивізації самого процесу контролю.

З усіх існуючих на різних етапах навчального процесу видів контролю саме підсумковий слугує визначенню рівня сформованості у здобувачів освіти іншомовних комунікативних компетенцій. У підсумковому контролі на перший план виступає контролююча функція [2, с. 235]. Важливою складовою підсумкового оцінювання є контроль практичних навичок і вмінь. Цей етап вважається вкрай важливим, оскільки дає можливість оцінити рівень формування професійних рис у студентів. Тож ризики необ'єктивного оцінювання саме на етапі підсумкового контролю мусять бути ретельно

прораховані. В умовах військової агресії на території України до загальновідомих проблем адекватного оцінювання в умовах дистанційного навчання, а саме:

- розрив соціальних комунікацій та «живого спілкування» між викладачем і студентом;
- відсутність безперервного доступу до мережі Інтернет;
- проблема ідентифікації студента, так як відеоспостереження не завжди є можливим;
- проблеми зі зворотнім зв'язком;
- обмежені можливості зрозуміти індивідуальні потреби кожного учасника навчального процесу;
- відсутність досконало розроблених онлайн-курсів,

додалися проблеми, пов'язані з психічним здоров'ям студентства та викладачів: пригнічений стан, підвищення тривожності, страх. Наслідком негативного психологічного стану учасників дистанційного освітнього процесу можуть бути проблеми з концентрацією на навчанні, що значною мірою ускладнює коректність оцінювання навчальних здобутків. При цьому існуючі раніше проблеми адекватного оцінювання загострилися. Так, через руйнування інфраструктури країни в результаті військової агресії якісний та безперервний доступ до мережі Інтернет став проблематичним для багатьох студентів та викладачів. Тож контролююча функція в таких умовах часто зазнає ризиків і не є достатньо ефективною. З метою нівелювання можливого суб'єктивізму в оцінюванні необхідно автоматизувати процес контролю знань шляхом тестування, перевагами якого є точність і комплексність перевірки знань. Тестові завдання дозволяють неупереджено, швидко і надійно оцінити здобуті компетентності студентів в процесі поточного і підсумкового контролю. Комп'ютерне тестування висуває певні вимоги щодо розробки тестових завдань і методів їх використання, які потребують постійного удосконалення, тому залишаються на сьогоднішній день предметом освітніх досліджень. Важливими завданнями актуальних досліджень можуть бути зокрема:

- виявлення дослідним шляхом можливих недоліків навчального процесу, що є чинниками порушення академічної доброчесності;
- аналіз різних систем онлайн-тестування з метою визначення критеріїв коректного оцінювання навчальних досягнень;
- дослідження ефективності існуючих тестових завдань за принципом валідності в синхронному та асинхронному режимі оцінювання.

Результатами подібних досліджень мають стати зокрема:

- розроблення оптимальної системи коректного онлайн-тестування для підтримки real learning;

- підбір матеріалів і розроблення системи валідних тестових завдань з урахуванням визначених дослідженням критеріїв коректного оцінювання навчальних досягнень;
- створення навчальної нормативної бази;
- впровадження та дослідження розробленої системи коректного онлайн-тестування у навчальний процес з метою створення добросовісного навчального середовища в умовах віддаленості учасників освітнього процесу;
- освоєння та оптимізація результатів експериментального дослідження;
- надання методичних рекомендації щодо коректного використання розроблених механізмів контролю за дотриманням норм академічної добросовісності в умовах дистанційного навчання.

Відмінна риса тесту – наявність вимірювання, функція якого полягає в тому, щоб надавати кількісну і якісну інформацію щодо прогресу навчання, діагностики недоліків, прогнозування успішності [3, с.157].

Стрімке впровадження цифрових технологій у освітній процес не тільки суттєво змінило вимоги до організації навчального процесу, а й значно підвищило очікування щодо результатів навчання. Необхідність модернізації викладання змусило переглянути, адаптувати і доопрацювати існуючі можливості навчання та контролю з урахуванням інноваційних потреб. Успішність реалізації завдань полягає у тісному зв'язку із вдосконаленням навчального процесу і його повним інформаційно-науковим забезпеченням. Результати та матеріали освітніх досліджень повинні впроваджуватися як в аудиторний, так і поза аудиторний навчальний процес.

Список використаних джерел:

1. Зварич. Проблема удосконалення контролю і оцінки знань студентів. Рідна школа. – 2000 №10. – С. 43-45.
2. Слєпкань З.П. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. – К., 2000. – 235с.
3. Столярчук Ганна, Кудлай Ольга. Удосконалення методики контролю й оцінювання іншомовної комунікативної компетенції студентів у ЗВО. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруюва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. № 9 (113). С. 157-168.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Мешко Галина Михайлівна

доктор педагогічних наук,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ORCID: 0000-0002-3168-3954

Мешко Олександр Іванович

кандидат психологічних наук,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ORCID: 0000-0003-4463-7073

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4142/>

Формування професійної відповідальності майбутніх учителів – тривалий і складний процес, який відбувається паралельно, взаємообумовлено і взаємопов'язано з формуванням почуття професійного обов'язку, засвоєнням системи професійних цінностей. Формування професійної відповідальності передбачає вплив на моральну свідомість, сумління особистості, професійну самосвідомість, розвиток критичного професійного мислення.

Професійна відповідальність не виникає сама по собі, а розвивається, формується і виховується тими умовами, в яких перебувають студенти-майбутні вчителі. Важливу роль у формуванні професійної відповідальності відіграє інтегрований курс «Педагогіка», який вміщує такі змістові модулі: «Вступ до педагогічної професії», «Педагогіка школи», «Основи інклюзивної освіти», «Історія педагогіки», «Професійна практика» [1, с. 105].

Формування професійної відповідальності майбутніх учителів передбачає передусім врахування механізмів формування означеного феномена, а саме: усвідомлене наслідування, переконання, навіювання, зараження, емпатія, професійна ідентифікація та власне усвідомлення, рефлексія, а також мотиваційна регуляція. «Головна сутність психологічного механізму, що забезпечує професійно відповідальну поведінку, полягає в саморегуляції мотивації відповідальної поведінки», вважає М. Савчин [2, с. 246].

У контексті формування професійної відповідальності важливим є положення про етапність мотивації відповідальної поведінки. Мотивація відповідальної поведінки охоплює такі етапи: ініціювання, вибір вчинку, формування наміру чинити відповідально, його здійснення (реалізація) та післявчинкове осмислення [2, с. 247].

Формування професійної відповідальності майбутніх учителів передбачає: засвоєння моральних норм (Кодексу) педагогічної діяльності; засвоєння системи професійних цінностей; інформування студентів про зміст, структуру та критерії професійної відповідальності та розуміння важливості їх значення;

створення моральної установки, формування наміру чинити відповідально; закріплення відповідальної поведінки у процесі самостійного виконання завдань, проєктів, участі у тренінгах, а також під час проходження педагогічних практик; розвиток моральних якостей студента через схвалення, контроль і самоконтроль; самопізнання, самооцінку і саморозвиток особистості студента, формування професійної Я-концепції студента; розвиток його самокритичності, здатності до самоосмислення своїх дій і вчинків; розвиток регуляторної основи професійної діяльності.

Означені аспекти необхідно враховувати під час вибору методів роботи, зокрема: переконання; позитивний приклад; практичне привчання до виконання Кодексу педагогічної діяльності; тренінгова практика, моделювання й аналіз професійних ситуацій; розв'язування педагогічних задач; мікрвикладання; контроль за виконанням вимог і завдань деонтологічного характеру.

Формування професійної відповідальності передбачає постійний моніторинг процесу набуття майбутніми вчителями нових професійно значущих якостей і, за потреби, їх корекцію.

Список використаних джерел

1. Мешко Г. М., Мешко О. І. Формування професійної відповідальності майбутніх учителів. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2021. Випуск 2(49). С. 103-106.
2. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. 280 с.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Новицька Олена Леонідівна

старший викладач кафедри іноземних мов,

Національний аерокосмічний університет ім. М. С. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

ORCID: 0000-0002-5689-6251

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4130/>

В останні роки у зв'язку з пандемією та початком війни дистанційне навчання у середній та вищій школі як у синхронній, так і асинхронній формі стало основним трендом у системі освіти України.

З одного боку, таке навчання має безліч позитивних сторін: доступність з будь-якої точки світу (безліч учнів змушені перебувати за межами країни з міркувань безпеки, але продовжують навчання в Україні); ефективний розподіл часу (доступ у навчальних матеріалів у будь-який час доби); більш тісна взаємодія між викладачем та студентами в онлайн форматі поза стінами аудиторії.

З іншого боку, безсумнівно, є й негативні сторони: доступність технологій (наприклад, відсутність доступу до інтернету в умовах відключення електроенергії; низька комп'ютерна грамотність (як студенти, так і викладачі не завжди володіють сучасними комп'ютерними технологіями); самоорганізація учнів та викладачів; академічна доброчесність (100% достовірні результати неможливо отримати в процесі дистанційного навчання).

В умовах дистанційного навчання контроль зазвичай здійснюється за допомогою тестів або за можливості усного спілкування з викладачем. Якщо співбесіду при наявності відео зв'язку можна оцінити досить об'єктивно та звести вірогідність шахрайства до мінімуму, то письмові роботи такої можливості не дають.

При вивченні іноземної мови письмовий контроль зазвичай включає такі аспекти, як Use of English, Reading, Listening, Writing. Виконання цих завдань передбачає обмеження часу і неможливість доступу до будь-яких довідкових ресурсів. І якщо першого можна досягти викладаючи завдання у певний час із лімітом виконання або за допомогою онлайн тестів, то запобігти другому практично неможливо.

При порівнянні результатів тестування в кількох групах студентів в умовах аудиторії та дистанційно було зазначено, що не менше 70% учнів значно (до 30%) підвищили свої результати, здаючи тести онлайн.

Таким чином, можна дійти висновку, що така розбіжність у рівні однієї і тієї ж групи студентів є результатом списування-виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, що згідно статті 42 Закону України "Про освіту" є порушенням академічної доброчесності і унеможливорює об'єктивне оцінювання. Необхідно шукати шляхи та прийоми, які підвищують якість контролю знань студентів.

Список використаних джерел:

1. Кухаренко В. М., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : навч. пос. / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко. – Х: НТУ «ХПІ», «Торсінг», 2002. – 320 с.
2. Методичне об'єднання вчителів дистанційного навчання [Електронний ресурс] // Дистанційне навчання у вінницькому районі. – Режим доступу: http://vin-distanziyne.at.ua/index/virtualne_mo/0-14
3. Навчальний сайт Харківського національного аерокосмічного університету [Електронний ресурс] // Сайт системи підтримки Харківського національного аерокосмічного університету. – Режим доступу: <http://mentor.khai.edu>.
4. Blake, R. J. (2009). The use of technology for second language distance learning. *The Modern Language Journal* 93.1, С. 822-835.
5. Comas-Quinn, A., de los Arcos, B. & Mardomingo, R. (2012). Virtual learning environments (VLEs) for distance language learning: Shifting tutor roles in a contested space for interaction. *Computer Assisted Language Learning* 25.2, С. 129-143.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Пивовар Юлія Вадимівна

*вчитель української мови та літератури,
Криворізька гімназія №37 КМР*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4113/>

Професія вчителя сьогодні тісно пов'язана з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та їх впливом на освітні процеси та професійну діяльність.

Одним із головних інструментів успіху нової української школи є наскрізне застосування інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі. Сучасний вчитель має навчитися створювати та використовувати мультимедійний та інтерактивний контент, щоб зацікавити цифрове покоління учнів. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти розглядає інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі як «інструмент забезпечення успіху» Нової української школи.

Роль сучасного вчителя, рівень його підготовки – зокрема цифрова компетентність – є надзвичайно важливою для впровадження цінностей Нової української школи. Так у формулі НУШ вказано «Наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти має стати інструментом забезпечення успіху нової української школи. ІКТ суттєво розширюють можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, таким чином формуючи в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності».

Цифрова компетентність – це не просто можливість зацікавити дітей навчанням, а ще й чудовий шанс значно полегшити собі роботу. І зробити її ще цікавішою. Онлайніві навчальні матеріали допомагають вчителю додатково вмотивувувати учнів, урізноманітнювати уроки та робити їх більш сучасними. Більшістю з них можна користуватися на мобільних пристроях учнів, а ще вони містять бібліотеки готових вправ.

На сьогодні, існує великий вибір Інтернет-сервісів для використання в освітньому процесі. За допомогою різних сервісів можна створювати різні освітні матеріали, організувати проєкту і дослідницьку діяльність учнів, представити результати своєї діяльності, провести вебконкурси, інтерактивні ігри або вікторини, наприклад:

Quizizz – чим корисний цей ресурс? Тут можна знайти як готові набори, так і створити індивідуальну вікторину для учнів, використовуючи кілька доступних режимів. Для практики у класі сміливо обирайте «живу» гру, де учні

змагаються та бачать таблицю лідерів. Після чого можна зупинитися на проблемних питаннях.

Jamboard – це безкоштовний інтерактивний сервіс від Google, покликаний допомогти без проблем передати власні ідеї, працювати та допрацьовувати цікаві креативні рішення спільними зусиллями. Базується цей девайс на хмарних технологіях, тож користуватися ним можна з будь-яких гаджетів. І все в режимі реального часу. Багато в чому сервіс схожий на звичайну білу дошку для малювання маркерами.

Новинка на Всеосвіті.

Вебквести – сучасний і зручний інструмент для навчання та контролю рівня знань. З його допомогою учні вчаться мобілізуватися і дуже швидко розв'язувати нестандартні завдання, з якими у звичайному житті навряд чи стикалися. Завдяки редактору на «Всеосвіті» ви можете швидко та якісно створювати вебквести для своїх учнів.

elpom.com.ua – електронний помічник вчителя. Інтерактивні завдання і вправи, тести, вікторини, онлайн тренажери. Також є наочність та уроки.

Canva — платформа графічного дизайну, яка дозволяє користувачам створювати графіку, презентації, афіші та інший візуальний контент для соціальних мереж. Доступна як веб версія, так і мобільна. Сервіс пропонує великий банк зображень, шрифтів, шаблонів та ілюстрацій. Це чудова можливість для створення нових інтерактивних матеріалів для будь-якого формату навчання.

«**Мова – ДНК нації**» – це:

- освітній проєкт для тих, хто хоче вдосконалити свої знання з мови;
- спроба трьох небайдужих людей поділитися закоханістю в рідну мову;
- мрія про те, що колись в Україні буде модно знати декілька мов, а говорити українською.

Matific – безкоштовний ресурс для вивчення математики в ігровій формі для учнів 1-6 класів. Учні можуть розв'язувати задачі, проходити тести, досліджувати математичні концепції та прийоми. Matific дозволяє відстежувати успіхи всіх учнів через звіти в реальному часі (для цього потрібно заповнити форму).

Childdevelop – генератор практичних завдань, який дозволяє створювати та роздруковувати завдання для дітей різного віку з математики, читання та письма. Наприклад, прописи, анаграми, завдання на додавання чи віднімання.

Студія коду – це курси з інформатики для дітей 4-18 років. На платформі є відео, плани уроків і завдання. Частина матеріалів – англійською мовою.

Learning.ua – інтерактивні завдання з математики, української, англійської для дітей дошкільного і шкільного віку (до 8-10 класу). Також тут можна потренуватися до ЗНО і пройти пробні тестування попередніх років.

MozaWeb має цифрові книги, інтерактивний зміст, пов'язані з навчальними предметами програми та ігри, більш ніж 1200 3D-сцен та відео. Сервіс платний, але є можливість створити безкоштовний акаунт і користуватися частиною опцій.

Kahoot – англomовний сервіс, де можна створити вікторини з множинним вибором для всього класу. Учні зможуть працювати через браузер або додаток. Побачити, як це – можна в демонстраційному відео.

Storyboard – ресурс для створення коміксів. Цей ресурс було створено спеціально для вчителів. Яскраві мальовані історії дозволяють пояснити матеріал зрозуміло та наочно.

Learningapps – безкоштовний онлайн конструктор створення інтерактивних ігор (наприклад, склади пару, перший мільйон, знайди слово та ін.), кросвордів, вікторин.

Rebus1.com – унікальна розробка україномовного генератора ребусів. Задайте будь-яке слово або фразу, і програма миттєво згенерує по вашому запиту ребус! Зверніть увагу, що використовуючи відповідний перемикач, можна створювати спеціальні ребуси для дітей, в яких використані зображення дитячих героїв з казок та мультфільмів.

renderforest.com – допоможе створити ефектні відео, анімації, презентації, графічний дизайн та професійні сайти.

Застосування «цифрових» технологій в освіті – наразі одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Вони дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. «Цифрові» технології дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. При цьому технології не замінюють викладача, а доповнюють його.

Список використаних джерел:

- <https://naurok.com.ua/post/mozhливosti-servisuv-canva-dlya-roboti-z-ditmi-pid-chas-distanciyno-formi-navchannya>
- <https://naurok.com.ua/post/taemnici-roboti-z-interaktivnoyu-doshkoyu-jamboard>
- <https://nus.org.ua/articles/30-instrumentv-dlya-dystantsijnogo-navchannya-dobirka-nush/>
- <https://drive.google.com/file/d/16jVaUqLOdcN3G60PpJiruAyToWd0hVHi/view>
- <https://vseosvita.ua/news/stvoriuiemo-vlasni-komiksiy-shist-krashchykh-onlain-resursiv-36254.html>
- <https://sites.google.com/site/internetresursinaurokah/5-osoblivosti-vikoristanna-internet-resursiv-u-navcalnij-dialnosti>

ЛЕКЦІЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: ВІДМІНИТИ ЧИ ЗАЛИШИТИ?

Тищенко Ірина Валентинівна

кандидат медичних наук, доцент,
Дніпровський державний медичний університет
ORCID: 0000-0002-8864-3523

Бондарева Оксана Олександрівна

кандидат медичних наук,
Дніпровський державний медичний університет
ORCID: 0000-0003-3732-0502

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4175/>

Оволодіння будь-яким фахом в сучасному світі передбачає засвоєння значної кількості теоретичної інформації, а також оволодіння фаховими практичними навичками. Вивчення медичної науки від найдавніших часів і до сьогодні було надзвичайно складним і тривалим процесом. Студент в дуже стислий термін повинен оволодіти не тільки базовими знаннями і навичками, а й знаннями інформаційних технологій, розвинути просторове і критичне мислення, навчитися виявляти проблемні питання та визначати їх комплексне вирішення, працювати в команді, бути готовими до змін. В цьому процесі роль викладача залишається дуже важливою: він повинен допомогти студенту систематизувати його теоретичні знання і ефективно застосовувати ці знання на практиці. В цій роботі лекція як елемент навчання посідає не останнє місце [1, 2, 3].

Мета: проаналізувати особливості застосування лекції як інструмента викладання основних питань ендокринології студентам 4 курсу за спеціальністю «Медицина» в сучасних умовах.

В 2022-2023 н.р. відповідно до нового навчального плану кількість лекційних годин на кафедрі ендокринології для здобувачів вищої медичної освіти 4 року навчання скоротилась. До того ж через масштабні бойові дії на території України радикально змінились умови навчання: навчання переважно дистанційне, підвищилась роль забезпечення студентів і викладачів комп'ютерною технікою, зв'язком, електроенергією. Слід також зазначити негативний вплив фізичного і психо-емоційного стресу через зміни побутових умов, повітряні тривоги, тощо.

Заплановані лекції демонструвались у відеоформаті за допомогою сервісу Google-meet як наживо, так і у попередньому запису. Згідно із вимогами сучасності, компактні варіанти лекцій у вигляді слайдів викладені на веб-сайті кафедри, і студенти мали змогу неодноразово їх переглянути.

В окремий час, відведений лектором, кожен студент мав змогу поставити свої запитання. Для оцінки засвоєння матеріалу кожної лекції студентам були запропоновані по 5-6 коротких питань, письмові відповіді на які потрібно було надіслати на електронну адресу кафедри. Після перевірки відповідей на

наступному практичному занятті викладачі підводили підсумки, виокремлювали найбільш типові помилки і давали пояснення для їх виправлення. До того ж, безпосередньо по закінченні кожної лекції студентам були задані усні питання з метою з'ясувати, як здобувачі вищої освіти розуміють основні положення запропонованого лекційного матеріалу в актуальний час. Не можемо не відмітити, що більшість відповідей (78%), як усних, так і письмових, продемонстрували достатній ступінь засвоєння нової лекційної інформації. Проте ці дані потребують окремого аналізу.

Анкетування проводилось серед здобувачів освіти 4 курсу медичного факультету ДДМУ в осінньому семестрі 2022-2023 н.р. наприкінці останнього практичного заняття, про що студенти були попереджені на початку навчального циклу. Застосовували спеціально розроблену нами анкету, яка містила питання щодо доцільності проведення та задоволення якістю лекційного курсу. Присутні були опитані анонімно, за згодою. Було роздано 50 анкет. Вікова категорія аудиторії – від 19 до 24 років. Всі анкети повернені заповненими повністю або майже повністю.

Опитані студенти без виключення відвідали лекції згідно із навчальним планом. За їх твердженням, вони не мали ніяких проблем із пошуком посилань для приєднання до Google-зустріч. Згідно з результатами анкетування дистанційний формат, на думку багатьох студентів (68%), має певні позитивні сторони: можливість зручно влаштуватися і не відволікатись під час демонстрації лекції, що дало змогу достатньо добре засвоїти основні питання лекції. В той же час, приблизно половина опитаних (48%) відповіли, що віддали б перевагу проведенню лекції в звичайному форматі з демонстрацією тематичних слайдів; вони вважають дуже важливою харизму лектора, певну емоційність безпосереднього зорового та аудіо-контакту в лекційній аудиторії, які підтримують зацікавленість в темі лекції. Найбільшою проблемою, на думку опитаних (74% відповідей), була технічна якість (проблеми зі звуком при високій якості оформлення слайдів). Це змусило студентів додатково переглянути слайди, які є в загальному доступі. Цікавим виявився такий погляд студентів, що розглядати питання лекції бажано на конкретних клінічних прикладах, що прискорило б засвоєння матеріалу. Можливо, дається взнаки недостатність клінічного досвіду внаслідок карантинних обмежень на попередніх курсах.

Більшість студентів (від 74 до 90 % в різних групах) не вважає доцільною додаткову перевірку засвоєння лекційного матеріалу, насамперед тому, що всі запропоновані стандартні запитання все одно вивчаються на практичному занятті.

Майже всі студенти (45 осіб, 90%) вважають лекцію важливою частиною навчання і вони категорично проти її ліквідації як компонента навчального процесу. На думку здобувачів вищої освіти 4 року навчання, лекція сприяє систематизації та швидкому орієнтуванню в абсолютно новій галузі медичних знань, значно економить їх час та допомагає більш успішному засвоєнню нових знань.

Переважає більшість анкетованих (82%) позитивно оцінили можливість задати питання стосовно певних положень лекційного матеріалу і досить велика кількість осіб (74%) зацікавлено відреагувала на не зовсім очікувані (за їх словами) контрольні питання викладача в реальному часі.

Висновки. Лекція залишається важливою частиною динамічного навчального процесу у закладі вищої медичної освіти. Подання лекційного матеріалу неодмінно співвідноситься з розвитком комп'ютерних технологій та сучасними змінами в освітньому процесі. Матеріал лекцій засвоюється студентами вже під час їх проведення. Підготовка та читання лекцій з основних питань ендокринології залишаються невід'ємним видом навчальних занять зі здобувачами вищої медичної освіти 4 року навчання і наразі не можуть бути скасовані.

Список використаних джерел:

1. Мачинська Н. І., Стельмах С. С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник / Н. І. Мачинська, С. С. Стельмах. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 180 с.
2. Троян А. В. Типові помилки викладача під час проведення лекції / Актуальні проблеми управління освітою і навчальними закладами: зб. наук. пр. Електронне видання; за заг. ред. В. Ф. Русакова, І. М. Зарішняк. Вип. 4. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 159-166. <https://japuoinz.donnu.edu.ua/article/view/11253> (дата звернення 19.12.22 р.).
3. Роль сучасних інформаційних технологій у забезпеченні якості медичної освіти / В. М. Лісовий та ін. Медична освіта. 2019. № 3 (дод.). С. 35-37. <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/23551> (дата звернення 20.12.22).

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГОПЕДІЇ. «STORY CUBES»

Туренко Наталія Миколаївна

кандидат педагогічних наук, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

ORCID: 0000-0002-2201-197X

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4115/>

Дошкільний вік являє собою період, в якому діти набувають необхідних знань, умінь, навичок, які у подальшому вдосконалюються і виступають базою для розвитку та соціалізації дітей. Саме в цей період педагоги ЗДО, вчителі-логопеди та батьки значну увагу звертають на формування та розвиток мовлення дітей. Одним із видів мовлення, розвиток якого вимагає багато різноманітних засобів та часу, – зв'язне мовлення. Монологічне мовлення, яке є його складовою, формує у дошкільника вміння самостійно висловлювати свої думки, відображати у власних висловах зв'язки між предметами та явищами,

уточнювати знання і уявлення про явища та навколишній світ. Відносно новою технологією, спрямованою на розвиток монологічного мовлення, в основі якої лежить ігрова діяльність є «Story cubes».

В основі «Story cubes» лежить маркетинговий прийом storytelling (від англ. story – «історія» и to tell – «розказувати») який був використаний головою міжнародної компанії Armstrong International Девидом Армстронгом.

Мета «Story cubes» – збагачення словника дітей, розвиток уміння складати розповіді. У грі приймають участь дорослий (батьки, вихователь, логопед) та діти (1-5 дітей). Матеріал- 9 (12) кубиків із зображенням тварин, одягу, явищ природи, овочів, фруктів тощо.

Варіантів гри може бути декілька:

1. Одна дитина бере 3-4 кубики, перемішує їх у долонях, кидає на стіл, роздивляється зображення на сторонах кубика і складає за ними розповідь. Дозволяється розкладання зображень у вільному порядку.

2. Дитина бере образу усі кубики в долоні, перемішує, кидає на стіл і складає розповідь із урахуванням запитань інших дітей, які беруть участь у грі і чекають своєї черги для ходу.

3. Одна дитина бере один кубик, кидає його на стіл і починає свою розповідь з того зображення, яке намальовано на лицьовій стороні кубика. Потім, інші діти кидають кубики та продовжують розповідь не змінюючи її ідеї. Для дітей із порушеннями мовлення, у яких в процесі гри може виникнути труднощі, з'являється потреба в уточненні та спрощенні завдань. Цього можна досягти орієнтуючи їх на обов'язкову наявність складових розповіді – вступ, основна частина та висновки. Для спрямування мислення дитини у створенні вступної частини розповіді, можна запропонувати підказки:

- Яюсь жабенятко...
- Багато років тому...
- Минулого літа
- Сталося це під час подорожі;

При складанні основної частини, де висвітлюється основний сюжет, корисними будуть навідні запитання:

- Що трапилось з головним героєм розповіді?
- Що він знайшов?
- Кого зустрів?
- Як він планує це використати?
- У кого попросить допомогу?

Заключна частина, яка потребує розв'язання певної проблеми та формулювання висновків, також потребує допоміжних запитань:

- Що вдалося зробити головному герою?
- Хто йому допоміг?
- Чи досягнуто мети подорожі? Тощо

Отже, використання «Story cubes» у корекційно-розвитковій роботі з дітьми дошкільного віку, що мають порушення мовлення, сприятиме розвитку уваги, пам'яті, уяви, мислення, словникового запасу, вмінню грати в команді та дотримуватись правил гри, комунікувати з дорослими та однолітками. Дошкільники набуватимуть тих умінь і навичок, які їм будуть корисними для подальшого навчання у школі.

Список використаних джерел:

1. Story dice – <https://davebirss.com/storydice-creative-story-ideas>
2. Rory's Story Cubes <https://gamewright.com/product/Rorys-Story-Cubes>
3. Кубики історій <https://doshkilnyk.in.ua/category/teoretychnyj-material>

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Чорній Мирослава Миколаївна

кандидат педагогічних наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4150/>

Комунікативний підхід найбільш поширений при вивченні іноземних мов. Проте не всі вчителі достатньо ознайомлені з основними його принципами, що має негативний вплив на проведення уроків і на ефективність засвоєння іноземної мови учнями.

При вивченні польської мови як іноземної вчитель виконує функцію лідера й організатора навчального процесу. Якщо у щоденних ситуаціях учні під час спілкування мають рівні комунікативні права, то на уроках іноземної мови спостерігається відсутність комунікативного партнерства. Учитель визначає час та тривалість відповідей, може переривати будь-коли чи виправляти, тоді як учень повинен виконувати усі вказівки, боячись зниження балів, критики чи несхвалення з боку вчителя. Іншим важливим елементом комунікативної ситуації на уроках польської мови є розподіл часу, передбаченого для комунікації окремими учнями та ініціювання комунікації, роль якого виконує

вчитель, звертаючись до учнів, ставлячи питання і очікуючи відповіді. Учителеві польської мови варто наближувати комунікативну ситуацію на уроках до автентичної, не забуваючи при цьому про невербальне спілкування. Учні вивчають польську мову через спілкування нею, тому вправи мають відображати автентичну комунікацію (Richards і Rogers, 2001). Виконання вправ автентичної комунікації передбачає, що учителі не повинні працювати лише з підручником, але й використовувати автентичні матеріали: фільми, пісні, розклади руху та інше.

Щоб уникнути штучної типової атмосфери на уроках польської мови, науковці пропонують враховувати основні механізми комунікації: забезпечення партнерства у взаємодії, врахування невербальних елементів комунікації, підбору мовленнєвих конструкцій, залежно від ситуації, а також факту, що хід розмови може бути не завжди передбачуваний (Komorowska, 2005).

Для досягнення партнерства під час взаємодії на уроках рекомендується скорочувати ініціативу та тривалість розмови з боку вчителя. Для ефективного оволодіння комунікативною компетенцією при вивченні польської мови як іноземної необхідно поступово заохочувати учнів до формулювання пропозицій, висловлювання думок чи формулювання питань, таким чином, щоб вони встановлювали контакт, розпочинали розмову, відповідали частіше і більше. Крім того, вчитель може спонукати учнів звертатися один до одного, а не тільки до нього. Налагодження партнерської взаємодії і досягнення учнями високого рівня комунікативної компетентності відбувається через контакт з однокласниками, а саме через роботу у відкритих або закритих парах і інших різноманітних форм роботи у групах (Savignon, 2001). Робота у парах сприяє створенню або покращенню позитивних міжособистісних взаємин у класі, особливо коли учні працюють один з одним. З психологічної і педагогічної точок зору зазначені методи мають багато переваг: дозволяють зменшити час на оволодіння навичками говоріння, сприяють взаємній підтримці та підвищують активність учнів на уроці, відчувають відповідальність за результат своєї діяльності. працюючи у парах навіть несміливі учні більш охоче беруть участь у комунікативній взаємодії, ніж у класі загалом. Формування комунікативної компетентності неможливе теж без врахування вікових особливостей учнів, рівня їх мотивації та інтересу до навчання, що буде детальніше відображено у наступних наших дослідженнях.

Список використаних джерел:

- Komorowska, H. *Metodyka nauczania języków obcych*. Fraszka Edukacyjna, 2005
- Richards, J.C., Rogers, T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge
- Savignon, S. *Communicative Curriculum Design for the 21st century*. W: *Teaching English as a Second or Foreign Language*. (red.) M.Celce-Murcia. Heinle&Heinle, 2001.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВИХ РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ

Молодецька Дар`я Юріївна

здобувач вищої освіти,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник: Щebetун Ірина Степанівна

кандидат юридичних наук, доцент,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4114/>

Місцевий референдум є формою вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення, що передбачено чинним законодавством України.

У Конституції України є низка статей, які безпосередньо стосуються місцевого референдуму, зокрема, стаття 38: «Громадяни мають право брати участь...у всеукраїнському та місцевих референдумах...»), стаття 69: «Народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії»; стаття 92 пункт 20: «Виключно законами України визначаються ... організація і порядок проведення виборів і референдумів); стаття 143: «Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування...забезпечують проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів...» [4], проте, організація та проведення місцевих референдумів вимагає окремого регулювання на законодавчому рівні, а відсутність відповідного закону в Україні обумовлює актуальність дослідження цього питання.

Враховуючи наявність у парламенті держави проектів закону щодо врегулювання зазначеної проблеми, хотілося б зупинитися на окремому аспекті досліджуваного інституту, а саме вимог щодо формулювання питань, які можуть виноситися на розгляд місцевого референдуму. ...» [1, с. 5]

Погоджуємось із думкою дослідників, що воно має бути ясным; не повинно вводити в оману; не повинно наводити на відповідь; виборці повинні бути поінформованими про наслідки референдуму і мають бути здатними відповісти на поставлене питання виключно «так» / «ні» або залишити бюлетень незаповненим [2, с. 4]. Слушними є також думки вчених, що питання можуть бути провокативними, які розколюють націю, чи популістськими тощо (наприклад, щодо скасування пільг для депутатів; щодо нагородження посмертно державними нагородами певних історичних осіб, хоча й важливих для історії України, але які викликають суперечливі почуття; щодо надання статусу державної мови якійсь іншій мові, окрім української тощо) [3, с. 2].

До того ж вважаємо доцільним закріпити в майбутньому законі вимогу щодо неможливості виносити на розгляд місцевого референдуму більше двох питань одразу, оскільки йдеться про прийняття рішень із найважливіших питань місцевого значення, тому до їх вирішення варто підходити виважено, обґрунтовано і відповідально. На нашу думку, більша кількість питань, з одного боку, буде дещо знижувати значущість цієї найважливішої форми народовладдя, з іншого – певним чином може розпорошуватися увага щодо актуальних проблем місцевого життя, з'явитися відчуття «легкого» вирішення будь-якого питання і знецінення важливості прийнятого рішення. ...»

Отже, інститут місцевого референдуму є не лише важливою формою народовладдя, але й впливовим інструментом вирішення певних суперечок та непорозумінь між громадою та відповідними органами та посадовими особами місцевого самоврядування. Він може бути ефективним саме у випадках, коли відповідна рада не може чи не хоче прийняти суспільно-значиме рішення, як спосіб розв'язання конфлікту представників більшості та опозиції та можливість досягти певної згоди між сторонами.

Враховуючи досвід інших країн, законодавцю варто передбачити не імітацію залучення громадян до участі у суспільно-політичних процесах, а забезпечити реалізацію рішень місцевого референдуму та унеможливити використання цього інституту представниками певних політичних сил чи груп впливу для підняття своїх рейтингів або перенесення відповідальності прийняття рішень на громадян, що зможе підвищити рівень політичної культури українців та дасть реальну можливість безпосередньої участі у вирішенні місцевих проблем своїх громад. ...»

Також важливим є використання досвіду демократичних зарубіжних країн щодо чіткого визначення переліку питань, які виступають в якості предмету місцевого референдуму, зокрема, ті, які стосуються змін адміністративно-територіального устрою; назв населених пунктів; прийняття основних нормативно-правових актів муніципалітетів (концепцій, стратегій розвитку); розпорядження муніципальною власністю і т.і.

Список використаних джерел:

1. Гультай Б. В. Тенденції розвитку конституційно-правового регулювання проведення місцевих референдумів в Україні. *Конституційне право. Муніципальне право*. 2022. №2. С. 1-6.
2. Бодрова І. І. (2012). Проблеми правового регулювання інституту місцевих референдумів в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. № 8. С. 1-13.
3. Желнін В. Є. (2021). Проблеми реалізації безпосередньої демократії в Україні в контексті всеукраїнського та місцевих референдумів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №3. С.1-5.
4. Конституція України від 28 червня 1996 року. 254к/96-В. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. Ст.38, 69, 70, 92, 143.

ЩОДО ПРАВОВОЇ ОСНОВИ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Молодецька Дар`я Юріївна

здобувач вищої освіти,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник: Павлюченко Юлія Миколаївна

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри

господарського та адміністративного права

Донецького національного університету імені Василя Стуса

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4128/>

Органічне сільське господарство розглядається і як новітній метод господарювання, і як один зі способів підприємництва, і як засіб підтримки екологічної, економічної, медико-біологічної сфер життєдіяльності суспільства [1, с. 93], а також пріоритетний напрям державної аграрної політики. Україна у 2021 році відповідно до звіту Європейської Комісії посіла 5-те місце зі 126 країн за обсягами імпортованої органічної продукції до ЄС. Так, протягом 2021 року до ЄС було ввезено 2,87 млн. тон органічної агропродовольчої продукції, з них – 190 тис. тон (6,6%) з України [5]. Стрімкий розвиток органічного сільського господарства потребує відповідного нормативно-правового регулювання, яке б охоплювало всі основні аспекти та здійснення такої господарської діяльності, тому аналіз і конкретизація правової основи органічного сільського господарства не втрачає своєї актуальності.

Питанню щодо законодавчого забезпечення органічного сільськогосподарського виробництва присвячені праці таких дослідників, як: Н.А. Берлач, Х.А. Григор'єва, А.В. Духневич, Н.Я. Кутаренко, Т.О. Коваленко, С.М. Романко, Т.С. Сиротенко, Т.А. Сокур та інших, напрацювання яких взяті за основу у цьому дослідженні.

Правова основа органічного сільського господарства формується навколо Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 10 липня 2018 року, прийняття якого стало визначальним в даній сфері. Цим Законом закріплено правові та економічні основи виробництва, обігу та маркування органічної сільськогосподарської продукції та сировини, зокрема, врегульовано відносини контролю та нагляду за функціонуванням на ринку органічної продукції, встановлено вимоги до виробників та виробничих процесів такої продукції, наведено загальні засади сприяння раціональному використанню ґрунтів та забезпечення доцільного використання і відтворення природних ресурсів.

В цьому аспекті важливе значення мають положення Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 року, яким передбачено проведення обов'язкової агрохімічної паспортизації земель. Результатом проведення паспортизації є формування

агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки сільськогосподарського призначення, розробка якого здійснюється з метою державного контролю за зміною показників родючості, забруднення ґрунтів токсичними речовинами і радіонуклідами, раціонального використання земель сільськогосподарського призначення. Агрохімічна паспортизація є комплексним інструментом регулювання, що відображає оцінку якісних змін стану ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення [2], що особливо важливо для ведення органічного сільського господарства.

Також вартий уваги Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Важливість цього Закону для розвитку органічного виробництва полягає в закріпленні норм безпечності та якості харчових продуктів, постанові вимог маркування продукції з вказуванням наявності чи відсутності генетично модифікованих організмів [4]. Водночас висловлюється думка, що основними проблемами розвитку аграрного сектору економіки є: нестабільність конкурентних позицій вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках внаслідок незавершення процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів; відсутність у сільськогосподарських товаровиробників мотивації до дотримання агроекологічних вимог [5].

Продовжуючи шлях адаптації до європейських вимог варто брати до уваги, що Європейський Союз перебуває на етапі впровадження низки нових підходів у сфері органічного виробництва. Нові зміни вступили в дію з 2022 року, та Україна повинна брати їх до уваги при формуванні державної політики стосовно органічного виробництва. Важливою зміною, яка вплине на українських виробників органічної продукції, є зміна до підходів щодо визнання еквівалентності. На сьогодні більшість органічних виробників сертифіковані приватними органами сертифікації, які працюють в Україні за стандартами ЄС на основі «еквівалентності». Вже сьогодні українським виробникам та органам сертифікації потрібно готуватися як до нових змін, які відбудуться в «органічних стандартах» ЄС, так і до початку повноцінного функціонування українського стандарту для органічного виробництва [4]. Саме органічні стандарти, з метою покращення якості харчової продукції, встановлюють вимоги до виробництва продукції, а інспекція та сертифікація забезпечують дотримання даних вимог. Отже, сертифікація є необхідною умовою для збалансування інтересів виробника та споживача. В Україні розроблено власний державний стандарт, що визначено Законом України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Цей стандарт максимально наближено до стандартів ЄС. В той же час, оскільки національне законодавство України у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції ще не запрацювало в повній мірі, то сертифікація продовжує здійснюватися переважно за стандартами, що

еквівалентні стандартам ЄС. Основою сертифікації органічної продукції є такі різновиди стандартів:

- Існують приватні, так звані базові стандарти IFOAM (COROS), ухвалені Міжнародною Федерацією рухів органічного сільського господарства (IFOAM – Organics International).

- Постанова Ради ЄС 834/2007 та Постанова Ради ЄС 2092/91 про органічне виробництво та відповідне маркування сільськогосподарської продукції і продуктів харчування;

- Стандарти органічного сільськогосподарського виробництва та маркування сільськогосподарської продукції і продуктів харчування «БІОЛан» – приватні українські стандарти [7].

До правової основи органічного сільського господарства також варто включати нормативно-правові акти, які втілюють стратегію державної економічної та аграрної політики. Зокрема, на органічному секторі акцентувала увагу Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 року за №806-р, в якій серед пріоритетних напрямів досягнення стратегічних цілей було вказано забезпечення продовольчої безпеки держави шляхом сприяння розвитку органічного землеробства, насамперед в особистих селянських і середніх господарствах.

Отже, можна стверджувати, що на даному етапі розвитку органічного виробництва є достатньо сформована правова основа, яка складається з двох рівнів: загального та спеціального, який формується навколо Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 10 липня 2108 року . Однак, існує, те, що ще потребує подальшого нормативно-правового регулювання, наприклад, необхідним є розвиток запровадження власних стандартів сертифікації щодо цієї сфери, та також є доцільним враховувати досвід Європейського Союзу. Також варто було би прийняти нову Стратегію розвитку аграрного сектору економіки на період від 2022 року, в якій зазначити більш детально положення щодо розвитку органічного господарства.

Список використаних джерел:

1. Сиротенко Т. С. Правові аспекти розвитку органічного сільського господарства в Україні. 2017. С.1-30.
2. Агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення. URL: <http://surl.li/eatlw>
3. Кутаренко Н. Я. Правове регулювання виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні. Агросвіт. 2013. №22. С.1-8.
4. Мовчан Ю. Нові тенденції в правовому регулюванні органічного виробництва ЄС. URL: <https://blog.liga.net/user/yumovchan/article/38912>

5. Органічне виробництво в Україні. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini#:~:text=%D0%92%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%B7%D0%B2%D>
6. Сокур Т. А. До питання про удосконалення засад правового регулювання органічного виробництва в Україні. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 2018. С.
7. Гуцаленко О.О. Сертифікація органічної продукції в Україні. URL: <https://www.sworld.com.ua/index.php/economy-411/environmental-economics-and-the-environment-411/11827-411-1103>.

УЧАСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СТВОРЕННІ НАЛЕЖНИХ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ СТРУКТУР: ДОСВІД ФРАНЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Петришина Марина Олександрівна

*кандидат юридичних наук, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0002-5702-0112*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4122/>

Досвід розвинутих зарубіжних держав свідчить про те, що органи місцевого самоврядування займають чільне місце в системі інноваційних відносин, у тому числі, беруть активну участь як у формуванні місцевої (муніципальної) інноваційної політики (як складової загальнодержавної), так і стимулюванні інноваційної діяльності на місцях [1]. Органи місцевого самоврядування відіграють важливу роль у розробці місцевих програм економічного розвитку, інноваційних багатосторонніх проєктів для реалізації стратегічних цілей громади і, таким чином, формують рівень якості життя членів територіальних колективів, розвитку економіки регіону, держави в цілому.

Огляд напрацювань зарубіжних дослідників свідчить про зростання інтересу до питань, що пов'язані з визначенням підходів до розуміння інновацій, інноваційної системи, інноваційної діяльності загалом. До порівняно нових досліджуваних характеристик можна віднести ступінь інноваційної спрямованості муніципального розвитку, можливості використання наявного інноваційного потенціалу, участь місцевого самоврядування у формуванні інноваційно-орієнтованого середовища, зокрема, й дослідницьких структур.

Метою цієї роботи є вивчення основних проблем, пов'язаних із участю місцевого самоврядування у створенні організаційних та правових передумов розвитку дослідницьких структур, зокрема на основі аналізу досвіду держави-учасниці ЄС Франції, а також можливостей його використання Україною.

Франція, яка вважається родоначальницею континентальної системи місцевого самоврядування вирізняється промоцією та підтримкою інновацій саме на рівні держави, зокрема, Міністерства Європи та закордонних справ, а також державних агенцій. Зокрема, у 2017 році Уряд Французької Республіки офіційно заявив, що бере курс на формування «start-up» нації. Крім того, Уряд Франції запроваджує і підтримує різні ініціативи, які спрямовані як на створення та розвиток екосистеми окремих регіонів (наприклад, Бордо, О-де-Франс та ін.), а також на вибудовування зв'язків із зарубіжними екосистемами, підтримання французьких науково-дослідних організацій за кордоном, посилення доступу до ринку вітчизняних інноваційних компаній, підвищення привабливості держави як місця для ведення бізнесу [2].

Стратегія цієї держави ЄС полягає радше у взаємодоповнюваності, аніж у конкуренції, що передбачає фінансування Урядом дослідницьких організацій, які фінансово забезпечують більшу частину дослідницької інфраструктури. У свою чергу, у 2021 році Франція пішла далі і виступила з ініціативою «Welcome to la French Tech», що була спрямована на повернення / переїзд компаній до країни. З цією метою було не лише запропоновано допомогу в забезпеченні доступу до відповідних служб, а й спрощено процедури та створено мережу «French Tech» контактів в усіх префектурах.

Реалізація цих та ряду інших заходів, метою яких було створення «French Tech» екосистеми, покладено як на органи державної влади, так і на місцеве самоврядування, у тому числі, за посередництвом префекта, як представника інтересів держави. Йдеться про такий бік роботи префектів, який пов'язаний з місцевою економікою та зв'язками з бізнесом і передбачає встановлення контактів з місцевими виборними представниками та іншими партнерами чи асоціаціями у різних сферах (промисловість, сільське господарство, крафтове виробництво тощо) [3].

Відтак, крім реформи децентралізації, яка не оминула Францію і призвела до суттєвого розширення повноважень органів місцевого самоврядування і послаблення надмірної «опіки» з боку префекта за діяльністю його органів та посадових осіб, слід зважати на такі забезпечувальні заходи, як: 1) достатньо високі (5 % ід ВВП) витрати на освіту і науку (майже 45 % населення віком 25 – 34 роки, а також майже 34 % віком 25 – 64 мають вищу освіту; країна займає 8 місце у світовому рейтингу за продуктивністю праці); 2) достатньо високі (більше 2 % від ВВП) витрати на наукові дослідження і розробки (зокрема, найбільші інвестиції залучаються у сфери виробництва автомобілів, літаків, космічних кораблів, фармацевтики, науково-технічну діяльність, а також ІТ та інформаційні послуги); 3) достатньо великі інвестиції у розвиток місцевої, у тому числі, дослідницької інфраструктури (більше 70 %); 4) розробка і впровадження новітніх програм у сферах біотехнологій, екологічних технологій тощо [4].

Досягненню Французькою Республікою високого рівня конкурентоспроможності наукових досліджень і науково-технічних розробок сприяла, у тому числі, згуртованість регіонів, що стала в нагоді після світової економічної кризи 2008 року. В результаті у 2013 році було створено

Agence France Locale, головною метою діяльності якого є фінансування місцевого самоврядування, а його власниками є органи місцевого самоврядування Франції.

Відтак, у Франції йдеться і про вироблення «дорожньої карти», планування і про внесок громади (roadmap, planning, community input), і про внесок на наднаціональному рівні (supranational input (ESFRI, InRoad) [5].

Попередньо підсумовуючи, можна зазначити, що характерні риси та особливості системи місцевого самоврядування так чи інакше проявляються на рівні конституційно-правового регулювання питань щодо організації та діяльності місцевого самоврядування у зарубіжних країнах, зокрема, у Франції. Наведений приклад особливостей інноваційного розвитку зарубіжної країни, зокрема, держави-учасниці ЄС Франції, свідчить про важливість обрання та конституційно-правового закріплення власної моделі місцевого самоврядування з одного боку (що ґрунтується на тій чи іншій системі, зокрема, континентальній), а також про здатність до трансформації (гнучкість) системи публічної влади в державі загалом, й місцевого самоврядування зокрема.

У свою чергу, діяльність держави у сфері підвищення рівня конкурентоспроможності наукових досліджень і науково-технічних розробок в Україні сьогодні триває не зважаючи на обставини. Про це свідчать розроблені і прийняті нормативно-правові акти, пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства з питань реалізації експериментальних проєктів у цій сфері тощо. Не зважаючи на вкрай важкі обставини, на місцевому рівні не лише тримають постійну оборону, забезпечують життєво важливі потреби членів громад, а й продовжують втілювати політику інноваційного розвитку, цифровізації, удосконалення надання публічних послуг. Таким чином, вивчення зарубіжного досвіду в означеній сфері є вкрай важливим і актуальним, зокрема, зважаючи на необхідність повоєнного відновлення України.

Список використаних джерел:

1. Kousuke Araki. Technological innovation, national urban policy and local development: policy implications of the concept technopole and Japan's technopolis programme for developing countries. W. P. # 110. – 2000. – 40 p.
2. Eco-innovation at the heart of the European policies. URL: https://ec.europa.eu/environment/eoap/sites/default/files/field/field-country-files/eio_country_profile_2018-2019_france.pdf
3. What exactly does a préfet do? The Connexion. URL: <https://www.connexionfrance.com/article/Archive/What-exactly-does-a-prefet-do>
4. Entrepreneurship and investing in France. URL: https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/economic-diplomacy-foreign-trade/entrepreneurship-and-investing-in-france/#sommaire_5
5. Optimising the operation and use of national research infrastructures OECD Science, Technology and industry policy papers. August, 2020 No. 91. URL: <https://www.scienceurope.org/media/cbchuqj/se-oecd-policy-paper-optimising-the-operation-and-use-of-national-research-infrastructures-aug-2020.pdf>

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Федуняк Ігор Осипович

кандидат економічних наук, доцент,

Відокремлений підрозділ Національного університету

біоресурсів і природокористування України

«Бережанський агротехнічний інститут»

ORCID: 0000-0002-8399-5167

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4160/>

Мале і середнє підприємництво є основою конкурентних економік економічно розвинених держав світу, сталого економічного зростання, підвищення рівня суспільного добробуту та покращення життя громадян.

Малому та середньому підприємництву належить особлива роль у соціально-економічному прогресі будь-якої країни – потенційному локомотиву національної економіки. Його значимість розкривається у низці економіко-інвестиційних і соціальних функцій. Головна мета суб'єкта господарювання – отримання прибутку та задоволення суспільних й особистих потреб. Для досягнення цієї мети суб'єкти малого підприємництва повинні спрямовувати свою діяльність на інноваційність виробленої продукції (робіт, послуг).

Становлення і розвиток малого і середнього підприємництва в Україні є необхідною умовою вирішення комплексу соціальних і економічних проблем, залучення до підприємницької діяльності значної частини незайнятого населення, переорієнтації кредитної і податкової політики на потреби стимулювання виробництва, переходу до інноваційного типу економічного розвитку, що є неможливим без відповідного законодавчого забезпечення.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють сферу малого підприємництва в Україні є Господарський Кодекс України (ГК України) та Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» [1].

Згідно зі ст. 42 ГК України підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [2].

Малі та середні підприємства за певних умов і за підтримки з боку держави – тенденційно інноваційні, гнучкі й витратоефективні, мають підприємницький досвід і достатній професійний рівень [3, с. 88].

За допомогою права необхідно забезпечити не тільки обмежувачий вплив на підприємницьку діяльність, а й стимулюючий. Підприємництво покладається на конституційний захист і державну підтримку підприємництва як основного інституту суспільства, що забезпечує одержання прибутку, зайнятість населення і підвищення його життєвого рівня.

Таким чином, регулювання й підтримка малого та середнього підприємництва полягає, в основному, в розробці відповідної законодавчої

й нормативної бази, організації спеціальних органів підтримки, розширенні доступу до фінансових ресурсів і інновацій, забезпеченні повної й своєчасної інформації та організації навчання працівників [4].

Формування правової бази малого та середнього підприємництва – найголовніша передумова його становлення та розвитку. Законодавство у сфері малого та середнього підприємництва має становити єдину систему як за взаємною узгодженістю норм, так і за цілісністю самого нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Господарський кодекс України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Вінник О. М. Господарське право: Навчальний посібник. 2-ге вид., змін, та доп. К., 2009. 766 с.
4. Жирко С. О. Проблеми розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.<http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-2/doc/2/25.pdf>

Історичні науки

ЕТАПИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ МІСЦЕВОСТІ КЛОВ

Смагін Владислав Едуардович

студент, Національний університет
«Києво-Могилянська академія»

Косминський Ігор Владленович

кандидат технічних наук, доцент,
Київський національний університет
будівництва і архітектури
ORCID: 0000-0003-0234-7166

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4147/>

Стародавній район Клов давно вважається містичним і легендарним місцем. Він виник на висоті долини однойменної річки. Саме слово "Клов" означає "бурхливий", "пінний" і взагалі історична річка Клов ніколи не була болотистою річкою Либеде [1]. Територіально Клов розташований на перетині вулиць Липок, Нової Будівлі та Печерська, в районі вулиць Кловський узвіз, Мечникова та Пилипа Орлика, наприкінці вулиці Грушевського.

Рис. 1 Клов на карті старого Києва [2]

На думку історика І. М. Каманіна, назва «Клов» або «Клов'є» означає також озеро, де ловили рибу шляхом забивання паль [3]. За легендами, в давнину в районі Кловського Провалля існувало велике язичницьке капище (можливо,

навіть кілька язичницьких храмів) [2]. Вперше згадується у давньоруських літописах XI-XII століттях, де, зокрема, фігурував монастир Стефана на Клові (заснований близько 1040 року, востаннє згаданий 1112 року), залишки монастиря розкопані на підвір'ї будинку по Шовковичній вулиці, 25а.

Довго на Клові ніхто не жив – давні духи ревно оберігали своє місце.

На початку XVIII ст. Стародавній Клов прокинувся від сплячки. На території урочища був побудований Кловський палац, до речі, мало хто знає, що саме навколо цього палацу зростала та сама липова роща, що дала назву цілому історичному району.

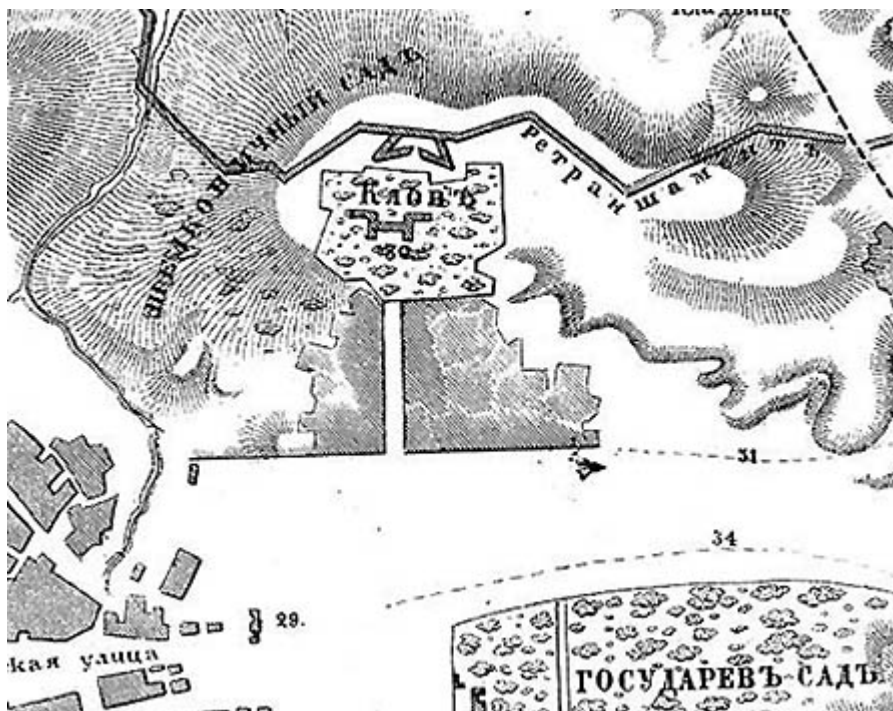

Рис.2 Клов на карті XIX століття [2]

Через цю місцевість проходила легендарна Собача стежка забутий історичний шлях, який проходили православні паломники у XIX – на початку XX століття. Шлях йшов від вулиці Басейної, тодішнього кордону Старого Києва до Києво-Печерської лаври.

Стежка називалася «собачою», тому що під час рясних дощів на ній утворювалися маленькі болотя, пройти через які було можливо тільки забруднившись, як собака. Але оскільки це був справді найкоротший і найзручніший шлях на Печерськ і до лаври, паломники мирилися і з брудом, і з небезпекою бути пограбованими розбійниками. Ще в середині XIX ст. Собачка вважалася глухим і небезпечним місцем, де промишляли банди бессарабських босяків та інших «темних особистостей». Після настання сутінків тут запросто могли пограбувати, доценту, тому військові, які винаймали помешкання «в місті», прочани, прислуга, що приходила до особняків, торговці та інші люд намагалися дістатися Старого міста засвітло. "Коли їздили зі Старого Києва до Лаври, – писав мемуарист Хижняков В. А., – треба було повертатися засвітло, оскільки місцевість була вкрита густим лісом, яким увечері

було небезпечно проїжджати"[4]. Педагог та мемуарист Солтановський А. Я. (1840) зазначив, що "на Собачій стежці могли і роздягнути, і пограбувати, і зарізати" [5].

До речі Київський поліцеймейстер 1870-х років Гюббенет жив на Еспланадній вулиці, всього за кілька кварталів від розбійної "Собачої стежки", і це нікого не дивувало.

«Собачка» була не більш ніж вузькою стежкою, яка пролягала між ярами вздовж струмка Клов (нині район станції метро «Кловська»), піднімалася Печерським узвозом, далі – вулицею Рибальською, яка закінчується Свято-Введенським монастирем, йшла поряд з Арсеналом і закінчувалася біля самої лаври.

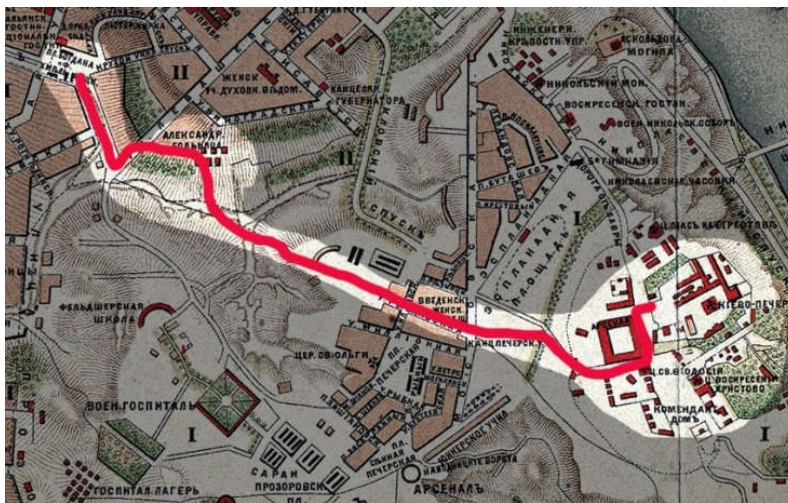

Рис. 3 Собача стежка – шлях паломників[8]

Лише на початку ХХ століття після будівництва Олександрівської лікарні (Центральна Міська Клінічна Лікарня) тут була прокладена вулиця, що отримала назву Кловський бульвар.

Сьогодні верхня частина Собачки забудована елітними будинками та називається Печерським узвозом, а нижня частина (нинішня вулиця Мечникова), де після Другої світової війни проклали трамвайну лінію та засипали яри, стала жвавим мікрорайоном зі своєю станцією метро (Кловська) зеленої гілки. Каналізаційна система не дає опадам жодного шансу. Розташування біля центру, при цьому досить спокійне та тихе, як для центру, місце.

Список використаних джерел:

1. Пономаренко Л., Різник О. Короткий топонімічний довідник Київ. Київ: Павлім, 2003. 106 с.
2. Киев: энциклопедический справочник / под ред. А. В. Кудрицкого – К. : Гл. ред. Украинской Советской Энциклопедии, 1982. – 704 с.
3. Каманин, Иван Михайлович, Последние годы самоуправления Киева по Магдебургскому праву / И. Каманина. – Киев : Типография Г. Т. Корчакъ-Новицкаго, 1888. – 91 с. – Оттискъ изъ "Кіевской Старины".

4. Хижняков, Василий Михайлович. Воспоминания земского деятеля / В. М. Хижняков ; предисл. В. Я. Богучарского. – Пг., 1916. – XV, 251 с.
5. Отрывки из записок Автонома Акимовича Солтановского // Киевская старина. – 1892. – №№ 4-12; 1893. – №№ 3-5, 7, 9, 11, 12; 1894. – №№ 1, 3.
6. Г. Ю. Івакін Клов // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наукова думка, 2007. – Т. 4 : Ка – Ком. – С. 354. – 528 с. : іл. – ISBN 978-966-00-0692-8.
7. В. В. Ковалинський Клов // Енциклопедія сучасної України / ред. кол.: І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001—2022.
8. По Собачей тропе ; : Каким был путь киевских паломников сто лет назад. Birdinflight веб-сайт. URL: <https://birdinflight.com> (дата звернення: 13.12.2022)

ГЕНОЦИД ЄВРЕЙСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Хрипко Діана Олександрівна

магістрант спеціальності 032 Історія та археологія,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Науковий керівник: Міронова Ірина Сергіївна

доктор історичних наук, професор,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4157/>

Голокост був систематичним вбивством європейських євреїв нацистами та їхніми посібниками під час Другої світової війни. Ця програма цілеспрямованих масових вбивств була центральною частиною більш широких планів нацистів щодо створення нового світового порядку, заснованого на їхній ідеології. Нацистська програма антиєврейських переслідувань почалася з приходом А. Гітлера до влади у 1933 р. Спочатку вони використовували антисемітське законодавство та обмеження поряд із порочною пропагандою, щоб створити культуру сегрегації та ворожості¹.

Цей процес віктимізації був покликаний ізолювати єврейський народ від іншого населення, щоб спонукати його емігрувати. Процес переслідування осіб єврейської національності загострився наприкінці 1930-х рр., згодом він переріс у кампанію масових убивств у ході Другої світової війни. Великомасштабні вбивства розпочалися під час німецького вторгнення до Радянського Союзу у червні 1941 р. Мобільні розстрільні загони, що склалися

¹ Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. / гол. ред. Губерський Л. В. Київ : Знання України, 2004. Т. 2. С.187

з нацистів і підтримувалися місцевими колаборантами, діяли за німецькою політикою. Вони вбили понад мільйон єврейських цивільних осіб на окупованих територіях. Десятки тисяч ромів було вбито разом із євреями в рамках цієї політики Голокосту².

Із початку 1942 р. масові вбивства євреїв були об'єднані в програму скоординованого знищення. Мільйони євреїв були депортовані з гетто чи таборів для вбивства. Більшість із них були відправлені у спеціально збудовані центри, що отримали назву «табори смерті», інших представників цієї національності засуджували до концентраційних таборів. Нацисти займали центральне місце в цьому процесі, але вони діяли не поодиночці і покладалися на підтримку та співучасть сотень тисяч людей по всій Європі.

Євреї, відправлені до концентраційних таборів, були ув'язнені разом із сотнями тисяч інших людей, які були поневолені та стали жертвами нацистів у гонитві за так званим новим світовим порядком. Політичні опоненти, роми, Свідки Єгови, поляки, радянські військовополонені та інші були вбиті або померли в таборах унаслідок голоду чи хвороб. Німеччина спочатку використовувала концентраційні табори як місця терору та незаконне ув'язнення політичних опонентів. Велика кількість євреїв була відправлена туди після Кришталевої ночі у листопаді 1938 р. На початку війни в 1939 р. було створено нові табори, багато з яких знаходилися за межами Німеччини в окупованій Європі. Після 1942 р. економічна функція таборів, що раніше була вторинною по відношенню до їх пенітенціарних і терористичних функцій, вийшла на перший план. Примусова праця табірних ув'язнених стала звичним явищем. Охоронці стали набагато жорстокішими, що призвело до зростання смертності ув'язнених. Vernichtung durch Arbeit («Винищення працею») – політика нацистів щодо ув'язнених у табори, які буквально працювали до смерті або до фізичного виснаження, після чого їх труїли газом або розстрілювали. Німці рахували середню тривалість життя ув'язненого в концтаборі – три місяці, внаслідок нестачі їжі та одягу, постійних епідемій та частих покарань за незначні провини. Що стосується кількості євреїв, які загинули під час Голокосту³:

Розстріли в різних місцях центральної та південної частини Польщі, окупованої Німеччиною: не менше 200 000 чоловік.

Смерть в інших установах, позначених німцями в якості концентраційних таборів: не менше 150 000 чоловік.

Розстріли та застосування мобільних газових камер у сотнях місць на окупованих Німеччиною територіях Радянського Союзу: не менше 1,3 мільйони чоловік.

Розстріли в Радянському Союзі (німецькі, австрійські, чеські євреї, депортовані до Радянського Союзу) : приблизно 55 000 чоловік.

² Шаповал Ю. І., Левенець Ю. А. Політична енциклопедія. Київ: Парлам. вид-во, 2011. С.476

³ Зашикільняк Л. Козицький А. Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у ХХ столітті (причини, особливості, наслідки): навч. посіб. Львів: Літопис, 2012. С.258

Підрахунок числа жертв має велике значення для дослідження та розуміння масштабів злочинів. І цей масштаб чітко означений. За кожною цифрою стоять люди, чії надії та мрії були зруйновані. Зусилля щодо встановлення імен жертв важливі для відновлення індивідуальності та гідності, які так прагнули знищити їхні вбивці.

Список використаних джерел:

1. *Запкільняк Л. Козицький А.* Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у ХХ столітті (причини, особливості, наслідки): навч. посіб. Львів: Літопис, 2012. 608 с.
2. *Шаповал Ю. І., Левенець Ю. А.* Політична енциклопедія. Київ: Парлам. вид-во, 2011. 807 с.
3. Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. / гол. ред. Губерський Л. В. Київ : Знання України, 2004. Т. 2. 797 с.

КОМУНІКАТИВНА СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ

Сковронський Богдан Володимирович

кандидат філософських наук, доцент кафедри
дизайну та реклами, Національний педагогічний
університет ім. М.П. Драгоманова, м. Київ
ORCID: 0000-0001-5413-6630

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4178/>

Ю. Лотман говорить про «два можливих напрямки передачі повідомлення». Першим є напрямок «Я»-«Інший», «у якому “Я” – це суб’єкт передачі, власник інформації, а “Він” – об’єкт, адресат. В даному випадку передбачається, що до акту комунікації певне повідомлення відомо “мені” і невідомо “йому”». Другим є «напрямок в передачі комунікації, який можна охарактеризувати як напрям “Я”-“Я”. Випадок, коли суб’єкт передає повідомлення самому собі» [1, с. 24]. Ключовим, у даному відношенні, стає той чинник, що повідомлення є апріорі відомим адресату. «Якщо комунікативна система “Я - Інший” забезпечує лише передачу певного константного об’єму інформації, – пише Ю.Лотман, – то в каналі “Я - Я” відбувається її якісна трансформація, яка призводить до зміни самого цього “Я”» [1, с. 26]. Відповідно до сказаного, комунікативний акт починає працювати на переосмислення змісту повідомлення: «... текст в каналі “Я-Я” має тенденцію набувати індивідуальних значень і отримує функцію організатора невпорядкованих асоціацій, що накопичуються у свідомості особистості. Він перебудовує ту особистість, яка включена у процес автокомунікації» [1, с. 35].

Виходячи зі сказаного можна говорити про два виміри комунікації, один із яких працює на передавання змісту, а тим самим є *екстенсивним*, забезпечуючи кількість інформації та її незмінність. Другий вимір пов’язаний із якістю змісту, а отже його можна охарактеризувати як *інтенсивний*. Ю. Лотман називає такий вимір «автокомунікацією», або «автокомунікативною системою» [1, с. 30].

Для нашого міркування важливим є те, що інтенсивний вимір комунікації пов’язаний із тривалістю, оскільки остання, за словами В. Шкловського, пов’язана із «переживанням роблення речі» [3, с.13] в мистецтві, в чому можна побачити ключовий момент семіозу як презентації знаком зображуваної речі, про що можна говорити як про перебування у певному стані свідомості. Автокомунікація, з огляду на сказане вище, є тим особливим видом комунікації, який обумовлює трансформацію свідомості, «перемикаючи» її в режим самонавіювання, коли артикулювання тексту, його наділення змістом починає змінювати саму сприймаючу свідомість.

В даному відношенні М. Мамардашвілі та О. П'ятигорський говорять про те, що: «текст – це певна тривалість змісту, орієнтована на певний стан свідомості» [2, с. 67], а «свідомість є такий текст, який виникає актом читання цього тексту» [2, с. 77]. Отже, мова йде про перебування у певному стані, в «акті читання тексту». Можна побачити, що тривалість, на думку авторів, є умовою, необхідною для формування даного стану, – в даному випадку, як про це йшлося вище, – стану артикулювання повідомлення, тобто його означування або наділення змістом. Кожне нове сприйняття твору мистецтва, з даних позицій, є новим процесом означування. Звичайно, що сам твір, в основі якого, як про це теж було сказано вище, покладено певне повідомлення із константним змістом, – не змінюється. Змінюється стан свідомості реципієнта. Останній є кожного разу новим станом, який потрібно із необхідністю пережити в акті сприйняття твору мистецтва.

В останньому полягає суттєва різниця між двома вимірами комунікації, описаними вище – екстенсивним та інтенсивним. Суть даної різниці полягає в тому, що зміст *комунікується*, тобто передається як повідомлення від адресанта до адресата, тоді як стан свідомості – *не комунікується, а виникає*. Саме в цьому можна побачити суть феномену «катарсису», який є відомим з часів Аристотеля і являє собою не що інше, як оновлення стану свідомості. З даної точки зору можна розглядати один із ключових феноменів артизації сучасної культури, а саме, «рекреацію». Рекреація є не що інше як «перестворення», тобто створення дечого в новому вигляді, оновлення. Саме такого оновлення прагне сучасний споживач культурних цінностей, занурюючись, наприклад, у світ видовищ – телевізійних шоу. Яскравим прикладом такої рекреації є шоу на кшталт «Шукачів неприємностей», коли людина ніби потрапляє у тропічні джунглі або пустелю, де вимушена існувати на межі виживання. За суттю – це вистава, яка розігрується перед глядачем, але таким чином, що глядач не просто спостерігає, а відчуває себе у одному просторі із дійовою особою.

Аналогічну мету – рекреацію свідомості – переслідує ленд-арт, але йде до неї іншим способом: твори цього напрямку покликані змінювати простір навколо людини. Такими є, наприклад роботи Христо Янчева, який обгортає тканиною природні об'єкти, створюючи з них арт-об'єкти, або роботи Роберта Смітсона, зокрема його «Спіральна пристань». Аналогічну функцію виконують також об'єкти «стріт-арту» – «мурали», «граффіті» тощо. Такі різновиди дизайну, як ландшафтний дизайн і дизайн інтер'єру теж йдуть описаним вище шляхом, змінюючи оточуючий людину простір, а тим самим, оновлюючи його сприйняття.

Висновки. Сучасне мистецтво, як це стає зрозуміло виходячи із здійснених міркувань, спілкується посередництвом зображення чи інших матеріальних носіїв, що комунікують зміст через презентацію певного «образу», але робить це не стільки для того, щоб презентувати цей образ, скільки для того, щоб створити саму презентацію, тобто викликати у свідомості дещо незмістове – те, що не комунікується, а лише виникає – враження, настроїв. Текст, в даному відношенні, стає «дзеркалом» свідомості, символом, який може бути наповнений будь-яким змістом. Свідомість може входити в одну

й ту ж змістову структуру повідомлення, але для мистецтва, при цьому, важливим є не стільки ця структура, скільки процес структурування свідомості, який оновлює останню.

Список використаних джерел:

1. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история / Ю. М. Лотман. – М.: Языки русской культуры, 1996. – 464 с.
2. Мамардашвили М. К. Символ и сознание / М. К. Мамардашвили, А. М. Пятигорский. – М.: Языки русской культуры, 1997. – 217 с.
3. Шкловский В. Искусство как прием // О теории прозы / Виктор Шкловский. – М.: Изд-во «Федерация», 1929. – 266 с.

АЛЮЗИЯ ЯК ОДНА З ДОМІНАНТ ІДІОСТИЛЮ ДОННИ ТАРТТ У РОМАНІ «ЩИГОЛЬ»

Білик Яна Сергіївна

магістрант, Кременчуцький національний
університет імені Михайла Остроградського

Шульженко Юлія Миколаївна

старший викладач кафедри перекладу,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
ORCID: 0000-0002-7659-6002

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4136/>

Переклад художнього твору є складним, багатовимірним процесом. Перед перекладачем неодмінно постають проблеми не лише відтворення сюжетної лінії, а й проблема адекватної передачі ідіостилю автора. Від того, наскільки будуть збережені домінанти мовної майстерності письменника засобами цільової мови, залежить кінцевий результат перекладу.

Відсутність точних дефініцій термінів «ідіостиль» і «ідіолект» спонукало і спонукає лінгвістів неодноразово звертатися до теоретичного обговорення цього питання. Незважаючи на відмінність підходів і те, що досі немає єдиної позиції як у визначенні суттєвих рис категорії ідіостилю, так і у вживанні терміну (ідіостиль, ідіолект, індивідуальний стиль, мовленнєва манера), що легко пояснюється відносною «молодістю» самої проблеми, дослідники загалом досить схоже описують / бачать його сутність.

У нашому дослідженні ми не розмежуємо поняття «ідіостиль», «ідіолект», «індивідуальний стиль», «мовленнєва манера». Ми відштовхуємося від розуміння *індивідуального стилю автора* «як своєрідної, історично зумовленої, складної, структурно цілісної системи засобів і форм словесного вираження в її розвитку; у стилі письменника поєднані, внутрішньо пов'язані та естетично виправдані усі використані мовні засоби» [1, с. 169]. Положення, від яких ми відштовхуємося у трактовці поняття «ідіостиль» у нашому дослідженні є наступними: 1) індивідуальний стиль – складна і цілісна система; 2) ідіостиль не є простою тотожністю сукупності усіх мовних засобів окремих рівнів чи набором окремих тропів; 3) ідіостиль є художньою цілісністю, що відображає світогляд автора; 4) ідіостиль – сукупність глибинних механізмів, що творять авторський текст і відрізняють автора художнього твору з-поміж інших.

Донна Тартт (нар. 1963) – американська письменниця, уродженка штату Міссісіпі. Її перу належать три романи, на написання кожного з яких вона витратила по 10 років: «Таємна історія» (1992), «Маленький друг» (2002) та «Щиголь» (2013). Кожен із романів є складним синтетичним цілим, що складається з безлічі алюзій на живопис, літературу, кінематограф. Донна Тартт детально опрацьовує свої тексти: кожне слово, кожен образ у її романах має своє завдання [5]. Таке ставлення до письменницького ремесла у Донни Тартт сформувало її зв'язок із мистецтвом, і зокрема з літературою, ще з дитинства.

Ідея роману «Щиголь» прийшла Донні Тартт в Амстердамі, коли вона презентувала «Таємну історію», там же з'явилися і перші нотатки, які згодом заклали основу роману [6]. Тартт довго вибирала картину, яку можна було б взяти як головний артефакт, але, побачивши полотно Фабриціуса, вона зрозуміла, що на ньому її пошук закінчиться, оскільки картина виявилася досить маленькою, щоб її могла винести дитина, і співзвучною роману за атмосферою і смисловою наповненістю [8]:

Саме в цьому романі максимально відбилися риси поетики Донни Тартт та традиції американської літератури. Головний герой, Теодор Декер, – сирота, продавець антикваріату, людина, яка втратила все – сидить у готелі в Амстердамі і під звук дзвонів із церкви Крейтсберг розповідає історію загибелі своєї матері та свою подальшу долю, намагаючись таким чином відновити та оцінити своє життя.

Роман «Щиголь» Донни Тартт має фрагментарну структуру й численні елементи сюжету, що перегукуються, віддзеркалюють один одного і водночас імітують літературні моделі романів Ч. Діккенса, Ф. Достоєвського та Дж. Роулінг. Багаторівнева літературна гра дозволяє письменниці дотримуватися власного бачення історії через наслідування. А літературна реконструкція, таким чином, стає простором діалогу між минулим та сучасністю, між різними ідентичностями та поглядами [2].

Текст роману «Щиголь» Д. Тартт певного мірою можна вважати реконструкцією досвіду сприйняття і переживання мистецтва засобами самого мистецтва. Інтертекстуальність тут багаторівнева – зв'язки постають на рівні тексту, художніх прийомів, образів, мотивів і навіть ідей.

Так, сторінки роману наповнені назвами класичної («Ідіот» Ф. Достоєвського, «Війна і мир» Л. Толстого, «Олівер Твіст» Ч. Діккенса, «Євгеній Онегін» О. Пушкіна, «Макбет» В. Шекспіра, вірші Уолта Вітмена, «Кельтські сутінки» В.Б. Єйтса тощо) та сучасної світової літератури (Е. Уортон, «Френні і Зуї» Дж.Д. Селінджера), живопису («Урок анатомії» Рембрандта, натюрморти Адріана Коорта, «Хлопчик із черепом» Франца Хальса, пейзажі Егберта ван дер Пула, полотна Ван Гога), музики (Бетховена, «Четвертої симфонії» Шостаковича). Назви розділів («Хлопчик із черепом», «Вітер, пісок і зірки», «Ідіот» тощо), кількість розділів і частин можуть трактуватися як додатковий знак (5 частин п'ятиактної трагедії, 12 глав, серед назв яких «Хлопчик із черепом», «Урок анатомії», «Льодяник із морфіном»), адже у фіналі при зовнішньо оптимальному для головного героя вирішенні ситуації в його душі залишається пекло – «життя як катастрофа». Епіграфи із творів А. Камю,

А. Рембо, Ф. Ларошфуко, Ф. Шиллера, Ф. Ніцше викликають не лише інтерес, а й бажання зрозуміти авторський культурний код. Через введення до сучасного дискурсу тих чи інших елементів та ідей попередньої культури створюється своєрідний простір діалогу між минулим і сучасністю. [2]

Специфіка ідіостилю роману Донни Тартт «Щиголь» визначається його інтертекстуальністю та інтермедіальністю. Як зазначає О. Козій: «у романі «Щиголь» Д. Тартт виявила себе талановитим майстром, живописцем слова, тонким психологом та філософом. А її твір – це багатогранний кристал, скринька із секретами, які ще будуть розкриті. Завдяки художнім деталям – зоровим та слуховим – перед читачем розкривається процес становлення людини і митця».

Грунтуючись на класифікації інтертекстуальних елементів Н. А. Фатєєвої [4], в ході дослідження роману були виявлені наступні інтертекстуальні включення: цитати, алюзії та ремінісценції.

Оскільки в романі «Щиголь» цитата, алюзія та ремінісценція відіграють одну спільну роль – внесення додаткового змісту в авторський твір, що надає тексту найбільшої глибини, та враховуючи не лише інтертекстуальність, а й інтермедіальність роману, у нашому дослідженні ми об'єднуємо їх у поняття «алюзивний елемент», і слідом за О. Селівановою потрактуємо це поняття як «вияв текстової категорії інтертекстуальності, прийом художньої виразності, що змістовно збагачує текстову інформацію, створюючи численні асоціації унаслідок явного натяку на події, факти, реальних осіб, інші тексти, їх персонажів» [3].

Слід зазначити, що у романі «Щиголь» питома вага алюзій, що базується на джерелах кінематографа, телебачення і поп-музики є значною порівняно з більш традиційними (історичними чи біблійними, наприклад). Алюзія у тексті роману функціонує як засіб розширеного переносу властивостей і якостей не тільки міфологічних, біблійних, літературних і історичних персонажів і подій, але і зі сфери сучасної поп-музики, мас-медіа та інші. Тобто, є не лише засобом підсилення того чи іншого значення, привносячи додаткові знання в інтерпретацію поняття. Функціонування алюзії у романі є засобом непрямого опису або характеристики певного персонажа чи явища.

Проведений аналіз емпіричного матеріалу дозволяє зробити висновок, що у романі «Щиголь» алюзивність виконує характеризуючу функцію, формуючи групи персонажів виходячи з їх ставлення до мистецтва, функцію пророчого зображення майбутніх подій і психологічну функцію, реалізовану відображенні емоційних станів героїв.

Тематична атрибуція алюзій у романі Донни Тартт надзвичайно широка. досліджуваній вибірці, що базується на тексті роману Донни Тартт «Щиголь», ми виокремлюємо такі тематичні класи алюзій:

1) теологічні: *Running my fingertip incredulously around the edges of the board, like Doubting Thomas across the palm of Christ.*; 2) міфологічні: *There sat my tweed-cap nemesis Mr. Beeman, pompous as ever with his waistcoat and watch chain...*; 3) літературні: *On the Lower East Side—well, you know what it's like down there, always something new, but for me it's more this Rip van Winkle feeling,*

always further and further away.; 4) історично-суспільні: *His ruddy cheeks and his long, old-fashioned nose, in combination with the prematurely white hair, gave him the amiable look of a lesser founding father, some minor member of the Continental Congress teleported to the twenty-first century.*; 5) термінологічні: *... but trying to get Boris to understand about the Bill of Rights, and the enumerated versus implied powers of the U.S. Congress, reminded me of the time I'd tried to explain to Mrs. Barbour what an Internet server was*; 6) побутові: *“Everybody always says this painting is about reason and enlightenment, the dawn of scientific inquiry, all that, but to me it's creepy how polite and formal they are, milling around the slab like a buffet at a cocktail party.*; 7) географічні: *Clearly, it was the Sargasso Sea of the apartment, where objects banished from the carefully decorated public rooms washed up*; 8) світ моди: *Mrs. Barbour (all Valentino-ed up and on her way out the door to an event at the Frick) stopped by Andy's room ...*; 9) мистецькі алюзії (музика, образотворче мистецтво, реставрація меблів, світ кіно): *...it's almost, like, kind of retro and cool? Coke bottle glasses? Orange corduroys and a haircut like Darth Vader's helmet?*

Як бачимо з наведених прикладів, алюзії входять до складу порівнянь, когнітивних метафор, метонімії, слугують засобом гіперблізації чи іронії.

Проведений аналіз емпіричного матеріалу дозволяє зробити висновок, що у романі «Щиголь» алюзивність є багатофункціональною домінантою з широкою тематичною атрибуцією в авторському ідіостилі. Алюзії в романі утворюють безліч зв'язків, що перегукуються один з одним, формуючи вертикальний і горизонтальний контекст.

Список використаних джерел:

1. Виноградов В. В. О языке художественной литературы. Москва: Гослитиздат, 1959. 654 с.
2. Бугрій А. Літературна реконструкція як діалог минулого і сучасного у романі «Щиголь» Д. Тартт. *Studia philologica*. № 2. 2019. с. 106 – 111.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. Київ, 2006. 716 с.
4. Фатеева Н. А. Контрапункт интертекстуальности, или интертекст в мире текстов. Москва: Агар, 2000. 280 с.
5. Birnaum R. Donna Tartt Interview. URL: <http://www.identitytheory.com/donna-tartt/>
6. Miller L. Donna Tartt: «The fun thing about writing a book is that it really is a different life». URL: https://www.salon.com/2013/10/22/donna_tartt_the_fun_thing_about_writing_a_book_is_that_it_really_is_a_different_life/
7. Tartt D. *The Goldfinch*. N. Y.: Little, Brown and Company, 2013. 880 p.
8. Wark K. Donna Tartt discusses *The Goldfinch*. Waterstones. 2014. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RPgPixshbXo>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОВИ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

Сопіна Ольга Анатоліївна

кандидат філологічних наук, доцент,

Бердянський державний педагогічний університет

ORCID: 0000-0001-5230-3669

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4163/>

Вплив інформаційної сфери на формування політико-економічного та духовно-естетичного світогляду громадян посилюється в умовах лібералізації та демократизації суспільства. Суспільна формація за сучасних умов залежить від характеру тієї інформації, яку вона отримує зі ЗМІ, що впливає не лише на формування інформаційної картини світу членів соціуму, але й підвищення їхньої мовної культури. Названий процес актуальний через те, що більша частина населення України свідомо чи автоматично використовує засоби масової інформації (далі – *ЗМІ*) як сферу функціонування сучасної української літературної мови.

Питанню функціонування мови у сфері діяльності ЗМІ присвячені праці багатьох учених-філологів: Н. Бабич, В. Гак, М. Жовтобрюх, О. Зелінська, А. Капелюшний, Є. Карпіловська, Н. Карпенко, Б. Коваленко, І. Лисичкіна, Н. Лиса, А. Мамалига, Н. Непийвода, Б. Обрисько, О. Пономарів, В. Різун, О. Сербенська, І. Соколова, Л. Ставицька, О. Стишов, О. Тараненко, С. Федорець та ін. Вони розробили загальні теоретико-методологічні основи особливостей використання літературної мови у ЗМІ, дослідили специфіку вживання окремих лексичних одиниць у цій сфері та виявили закономірності у функціонуванні мовностилістичних особливостей цього виду діяльності.

На сучасному етапі активізації державотворчих процесів у демократичному руслі велика увага приділяється лінгвістичному аспектові діяльності ЗМІ. Уваги заслуговує мовлення телеведучих, які не лише інформують населення за допомогою засобів мови, а й впливають на мовні норми (вимову, мелодику), словниковий запас глядачів. Відомим є той факт, що тележурналісти порушують правила вимови звуків, звукосполучень, граматичні та лексичні норми, неправильно наголошують слова, також їм часто бракує ораторської майстерності.

Метою статті є виявлення недоліків у мовному середовищі сучасних українських ЗМІ.

Закономірності економічного та соціального розвитку держави в трансформаційний період переходу до інформаційної економіки створюють якісно нові завдання діяльності ЗМІ. Окрім інформаційного наповнення, мовне забезпечення в ньому є інструментом не лише продуктивного та доцільного викладу інформації, але й є для сучасного суспільства своєрідним зразком функціонування сучасної української літературної мови.

Враховуючи аналіз діяльності сучасних ЗМІ, можна зробити висновок про низький рівень їх мовного забезпечення та, як наслідок, негативний вплив на формування мовної компетенції та культури членів соціуму. Звичайно, вплив ЗМІ на формування мовної культури є суміжним з іншими факторами. Головною причиною низького рівня мовної культури є необізнаність із мовними нормами, байдуже ставлення, лінивість думки, мовна неохайність, невміння контролювати себе. Ці критерії нами сформульовано щодо пересічного носія мови, але у сучасних умовах глобалізації та суцільної інформатизації ці фактори посилюються культивуванням ненормованих мовних одиниць у суспільному житті. ЗМІ – це продукт праці багатьох авторів. Якщо їхня інформаційна актуальність і наповненість залежить від рівня професійної компетенції фахівців інформаційної сфери, то мовне забезпечення її залежить від рівня сформованості мовно-мовленнєвої компетенції та освіченості. Можна стверджувати, що джерелом виникнення мовних помилок у ЗМІ є саме особистісний фактор фахівця.

Дослідження мовного середовища українських ЗМІ розмежується на функціонування мови у друкованих виданнях та у прямому ефірі.

Щодо особливостей функціонування мови у друкованих виданнях України можна стверджувати, що оперативність роботи журналіста не дає змоги опрацювати матеріал на належному рівні. Деякі ЗМІ, прагнучи зекономити час, не звертають належної уваги на неякісне виконання роботи. Тому так важливо, на нашу думку, звертати увагу працівників ЗМІ на мовленнєві неточності, що найчастіше зумовлені «нерозумінням мовцем справжнього (точного) лексичного значення слів» [2, с. 306] або характерних смислових відтінків, певних особливостей сполучення слів з іншими.

Аналіз мови друкованих ЗМІ показав наявність таких основних помилок:

- ненормативне використання закінчень -у/-а в іменниках чоловічого роду II відміни, наприклад: *...кілька полотен усе ж можна побачити в Луврі, музеї Орсе... Російському музеї Санкт-Петербургу...* [4];

- неправильне відмінювання першої частини слова, утвореної від числівників – назв десятків, наприклад, *восьмидесятники, шістидесятники* тощо;

- ненормативне утворення форм наказового способу за допомогою дієслівної частки *давай/давайте* (вплив російської мови): *...давай розпочнемо з екскурсу в минуле; давайте рахувати методом виключення* [4];

- використання невдалих лексичних одиниць, що несуть негативне семантико-стилістичне забарвлення, наприклад, *Донедавна діти-товстуні в Україні були радше винятком, ніж правилом, а зараз, здається, ситуація змінюється* [5];

- надмірне та часом невинувдане використання жаргонів, що призводить до їхнього перетворення з лексики обмеженого до лексики повсякденного вжитку. Найпопулярнішими в українській друкованій пресі є

жаргони: *відшити, бабло, лимон, втовкти, заказуха* тощо. Л. Ставицька так пояснює актуальність використання жаргонів у ЗМІ: «...Функціонально-стилістичний параметр жаргонної лексики насамперед пов'язаний із потужною сміховою першоосною, котра є складником культури як такої та національної сміхової культури зокрема» [3, с. 11-12];

- надмірне використання слів іншомовного походження (найчастіше англіцизмів) при наявності українського відповідника: наприклад, вживання англіцизмів *спіч* (промова), *меседж* (повідомлення), *перфоменс* (вистава);

- порушення лексичних норм та вживання ненормативних словосполучень телеведучих: *не стидно, вот так, винувата, на даний час, судячи по твою виду*;

- ненормативне вживання у друкованому матеріалі термінологічних одиниць журналістики, наприклад: *Мене не цікавить біжучий рядок із вказівкою марки одягу ведучого, було б цікавіше прочитати прізвище редактора передачі* [1], де замість словосполучення біжучий рядок нормативно вживати термін «рухомий рядок»;

- відсутність розмежування літер *г* і *г*: *грунтуються, підгрунтя, обгрунтовані*;

- вживання росіянізмів та їх калькованих форм;

- недотримання правил пунктуації тощо.

Окрім наведеного списку найуживаніших помилок у мові ЗМІ, звичайно, існують й інші відхилення від норм чинного правопису, що характерні для всіх функціональних стилів мовлення (невиконання правил евфонічності, неправильне наголошування слів, недотримання правила вживання великої літери, помилки у творенні третьої особи дієслова та ін.).

Таким чином, мовний стан українських друкованих ЗМІ є не дуже сприятливим для його ототожнення із джерелом нормативного мовного забезпечення. Воно потребує докорінного реформування та радикальних змін для створення позитивного іміджу національного масмедіа.

Щодо специфіки українського прямого ефіру, то можна стверджувати, що він виступає, як і друковані видання, посередником у процесі передачі-сприймання інформації, оскільки потреба в інформуванні широкого кола людей змушує журналістів у сучасних умовах створювати різновидові телевізійні продукти, орієнтуючись не на якість інформаційної програми, а на масштабність заповнення телевізійного ефіру.

Аналіз мовлення телеведучих (на телеканалах «1+1», «Інтер») показав наявність не лише помилок у пропонованій інформації, а й загальноорганізаційних, зокрема, і мовних, які умовно можна поділити на два види: 1) помилки, викликані низьким рівнем мовно-мовленнєвої компетенції фахівця, 2) цілеспрямоване відхилення від норм чинного правопису.

До першого виду належать помилки, які є індикатором рівня культури мови та мовно-мовленнєвої компетенції працівника українського ефіру. До них

можна віднести низьку освіченість фахівця, індивідуальні особливості мовлення, фактори тимчасової дії (механічні помилки, технічна специфіка організації ефіру тощо). Мовні помилки прямого ефіру співпадають із помилками преси, хоча трапляються й дещо інші:

- вживання прийменників у невластивому їм значенні: *с комплементами, в третіх*;
- вживання неправильних закінчень при творенні відмінкових форм у власних назвах: *жителі Львівщині*;
- орфоспічні: *гуртожїтки, відвезли, кілометрів, феноменом*;
- вживання слів у невластивому їм лексичному значенні: *перебігає фестиваль*;
- використання тавтології: *рятувальника, що кинулися рятувати*;
- труднощі в поєднанні числівника з іменником: *два з половиною рази, ста дев'яносто п'ять кілограмів*;
- труднощі в утворенні ступенів порівняння прикметників: *самий великий, самий новий, найбільш прийнятніший*;
- нехтування формами кличного відмінка та вживання невластивих українській мові пестливих форм: *Анічка, Катічка, Ваня, Леночка*;
- використання суржику як «некодифікованої просторозмовної мови, яка виникла як наслідок масової тривалої контактної українсько-російської двомовності в її диглосній формі» [3, с. 77]: дієслова-гібриди (наприклад, *поняв* (утворене від рос. *понял* та укр. *зрозумів*), *зробил* (від укр. *зробив* та рос. *сделал*); запозичення російських слів в українському морфологічному та фонетичному оформленні (*больниця* (лікарня), *ніззя* (не можна), *садік* (садок); фонетичні відхилення (зокрема, так зване «акання»): *кааліція, мажливість, пам'якшення*.

Складніше мінімізувати кількість другого виду помилок, до якого належить цілеспрямоване нехтування чинними нормами правопису. Це зумовлюється неприйняттям мовного середовища, невдоволення певними аспектами організації нормативного мовного забезпечення, політичними поглядами та спробою модернізувати розвиток мови в сучасних умовах.

Систематизовано помилки, що виникають у процесі мовно-мовленнєвої діяльності телеканалів, виглядають так:

- використання як нормативної флексії -и в родовому відмінку однини іменників III відміни з основою на групу приголосних: *вісти, злости, радости*;
- відмінювання невідмінюваних іменників: *пальта, кіна, авта, бюра*;
- вживання апострофа у випадках, коли я, ю позначають пом'якшення приголосного: *б'юджет, б'юро* тощо;
- вживання літери е замість літери є: *Европа, евро* тощо.

Зрозуміло, що наявність помилок як на телебаченні, так і у друкованих українських виданнях призводить до їх культивування у всіх сферах суспільного життя і, як наслідок, спричиняє зниження загальної мовної культури суспільства.

Таким чином, сучасний стан мовного середовища українських ЗМІ вимагає структурних змін і розробки дієвого алгоритму подолання диспропорцій у процесі функціонування мови в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. День: газета [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/> (дата звернення: 19.12.2022).
2. Дудик П. С. Стилїстика української мови: навч. посіб. К., 2005. 368 с.
3. Ставицька Л. О. Суржик: суміш, мова, комунікація / Л. Ставицька, В. Труб // Українсько-російська двомовність. Лінгвосоціокультурні аспекти: зб. наук. праць; за заг. ред. Л. Ставицької. К.: Пульсари, 2007. С. 31-120.
4. Український тиждень: журнал; гол. ред. Д. Крапивенко [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://tyzhden.ua/> (дата звернення: 19.12.2022).
5. Урядовий кур'єр: газета Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua/uk/> (дата звернення: 19.12.2022).

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ СУЧАСНИХ АНГЛІЙСЬКИХ МЕДІАТЕКСТІВ ВОЄННОЇ ТЕМАТИКИ

Янишин Ольга Каролівна

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології та перекладу, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
ORCID: 0000-0003-2539-7406*

Шкляр Владислава Іванівна

магістрант Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4151/>

Інформаційно-новинний текст як об'єкт перекладу – це виражений в письмовій або усній формі самодостатній мовний добуток, якому притаманні певна структурна організація, зміст (тема), ситуативно-обумовлена комунікативна установка, що й співвідноситься з певним стилем чи жанром не/художньої словесності. Такі тексти інформують про поточні події в житті суспільства, створюють і підтримують інформаційну картину світу. Їм притаманний ряд мовностилістичних і форматних ознак: нейтральність і деперсоніфікованість у комплексі з точністю, ясністю та стислістю викладу [1].

Щодо лексичної наповнюваності, медіатекстам притаманно вживати клішовані словосполучення, спеціальну лексику з різних галузей знань, власні імена, аббревіатури, цитати і посилання на джерела інформації, культуру

марковані одиниці на позначення предметів і явищ певної культури, численні текстоутворюючі елементами.

Особливої уваги заслуговує перша та неодмінна складова медіатексту – заголовок. Базою дослідження стали 22 новинні тексти з інтернет-сайтів BBC NEWS (BBC NEWS Online) та їхні переклади з BBC NEWS Україна (BBC NEWS Ukrainian) за листопад–грудень 2022 р. [2; 3]. Для аналізу їх заголовків використано комплексну схему класифікації заголовків медіатекстів за двома головними критеріями: типом мовленнєвого акту та граматичними ознаками.

За першим критерієм виявлено, що тільки 9% заголовків є квестивами, оскільки це питальні речення, що заохочують читачів до подальшого ознайомлення з текстом новини. Решта, 91%, – констативи, функція яких полягає в інформуванні чи констатації факту.

Класифікація за граматичними ознаками виявила 14 однотипних назв, кожна з яких складається з двох частин, побудованих таким чином, що перша може слугувати рубрикою, а друга – уточненням в межах загальної теми – «Україна та війна» – «*Ukraine war*». Такий підхід сповіщає, що новина стосуватиметься саме війни в Україні. З позицій граматики, *Ukraine war* є низкою іменників, проте в англійській мові у такій лексичній моделі тільки останнє слово відіграє функцію іменника, а попереднє має атрибутивну ознаку.

Щодо другої частини, яка за двокрапкою актуалізує предмет повідомлення, та решти аналізованих заголовків, то це може бути словосполучення з безособовою формою дієслова (*Facing a harsh winter on the front line*), речення з опущеною частиною присудка (*Kyiv not to blame for Poland missile*), еліптичне речення (*Torture claims and MH17 convictions*), просте розповідне речення з цитуванням (*US says Iran now Russia's 'top military backer'*), просте питальне речення (*Is attacking Ukraine's power grid a war crime?*) чи складнопідрядне речення з дома повними граматичними основами (*Russia hits out as Pope labels minority ethnic soldiers 'cruel'*) та ін.

У третині аналізованих заголовках виявлено вкраплення цитат відомих людей чи посадових осіб (як-от українського президента В. Зеленського, Державного секретаря оборони ВБ Бена Воллеса, мера Маріуполя тощо), завдяки яким автори медіатекстів можуть зняти з себе відповідальність або уникнути оцінювання ситуації. Приміром, цитування слова «*cruel*», яке вийшло із уст понтифіка, вказує не тільки на те, як сам мовець оцінює дії ставлення до дій росії в Україні, але й на зміну його власного ставлення до ситуації).

Опираючись на дані структурного аналізу, можемо підсумувати, що для заголовків сучасних англійських медіатекстів воєнної тематики характерні групування за тематичним принципом, чому сприяють двоклапкові заголовки, перша частина яких окреслює власне тематику воєнних подій в Україні. Більшість заголовків містить різноманітні відступи від граматичних норм, а саме: опущення цілого присудка (40%), опущення цілої граматичної основи (13%), опущення частини присудка (7%). Найчастіше зустрічається опущення артикля (57%) та відхилення від граматичної форми дієслова (42%).

До граматичних факторів, які ускладнюють переклад заголовків, додаються лексичні та культурно марковані, зокрема це переклади військової термінології (*army facility, blackouts, flattened Mariupol, front line, missile, pull-out, pound, surrender hotline, 'top military backer'* – найчастіше перекладають за допомогою еквівалентів), незвичні для іншомовної аудиторії власні та географічні назви чи засоби вимірювання та аббревіатури. Акцентуємо на ненормативному транслітеруванні прізвища президента України (*Zelensky*), вживанні означеного артикля *the* у поєднанні з *Donbas* (що підкреслює особливий історично-географічний статус цього регіону), аббревіатурах '*top 1bn views*'. Характерно, що деякі словосполучення з тексту-оригіналу передані аббревіатурами в тексті перекладу: *Air force, US Navy, Russian Foreign Ministry* – ВПС, ВМС, МЗС РФ.

Для перекладу новотворів треба шукати інше рішення. Приміром нове значення *weaponizing* у новотворі "*weaponizing winter*" в українському варіанті ВВС переклали як (Москва) "*зробить своєю зброєю зиму*". Можливо, на нашу думку, вжити й еквівалент – «воєнізує зиму» або смисловий відповідник «мобілізує зиму».

Підсумуємо: для розуміння та якісного перекладу мови сучасних медіатекстів воєнної тематики перекладач потребує специфічних фонових знань зі сфери військової термінології, суспільно-політичної лексики, знати специфіку медіатексту та володіти перекладацькою майстерністю.

Список використаних джерел:

1. Білецька О. О. Переклад інформаційно-новинних текстів у контексті міжкультурної комунікації. Молодий вчений. 2016. № 3. С. 638-642.
2. <https://www.bbc.com/news/world-60525350>.

ІНТЕРПРЕТАЦІЙНЕ БУТТЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ВОКАЛЬНОГО ТВОРУ В АКТОРСЬКІЙ ТВОРЧОСТІ

Хуторська Анна Йосифівна

*кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри
сценічної мови Харківського національного
університету мистецтв імені І.П. Котляревського
ORCID: 0000-0001-6933-8286*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4110/>

Тема інтерпретації композиторського твору виконавцями різних спрямувань вже довгий час знаходиться у топі наукових штудій, що є показовим з точки зору актуальності ролі особистості у творчому процесі. Тому поява дисертаційного дослідження Ю. Ніколаєвської «Музична комунікація як інтерпретативний феномен» стала знаковою подією, бо основною її тезою є пріоритетність для сучасної культури суб'єкта мистецтва над об'єктом. Суб'єкта позначено як Homo Interpretatus, на відміну від Homo Ludens до якого ми вже звикли. Комунікативним простором спілкування визнано «твір як потенційну семіотичну структуру, що програмує процес сприйняття/розуміння» [1, с. 19].

Це був довгий шлях від людини граючої до людини інтерпретуючої, у мистецькій «гойдалці» де з одного боку терезів тяжіння до всього справжнього, первозданного – фольклорна автентичність, барокова музика загра на старовинних інструментах, нашарування композиторських ремарок у сучасному нотному запису, що мають втримати виконавця у полі власне композиторського замислу. На іншому боці цих мистецьких терезів джазова імпровізаційність, пріоритетність постаті аранжувальника чи саунд-продюсера над автором у естрадній музиці, а також повна довіра до виконавця у деяких академічних сучасних композиціях, де і метро-ритмічна складова, і навіть звуковисотність віддані на відкуп виконавцю. Тобто, у суперечці порядку та анархії, виграє остання, і це вже визнає сучасна мистецька наука. Однією зі сходинок до цього була і є інтерпретаційність буття художнього образу вокального твору в акторській творчості.

Як відомо, роботу співака (будь якого спрямування) над твором можна охарактеризувати як виконання, інтерпретацію або імпровізацію. Важливими чинниками для подібної диференціації стають якісні та кількісні зміни, що їх вносить виконавець в оригінальний твір – тобто глибина інтерпретаційності та її напрям. На відміну від композитора, що може й не ідентифікувати себе з героєм твору, виконавець у момент репетиції чи виступу завжди стає таким

героєм. Тож на створення художнього образу працюють (або не працюють) природні властивості голосу – тип, тембр, а також вік співаючої людини та «вік голосу» – адже це вже характеристики героя, від яких досить складно абстрагуватися. Композитор у своєму баченні також розраховує на певний тип голосу та намагається окреслити це у нотному тексті, або безпосередньо – твір написано для сопрано, альту, тенора, або опосередковано – через використання теситури, діапазону, що є більш прийнятним для того чи іншого голосу. Так, високі голоси частіше асоціюються з молодістю, згадуючи оперні ампула Радамес – назавжди тенор, а Аїда – сопрано. Голосові ампула в опері, то фактично останній форпост композиторського задуму на шляху до режисерського свавілля, що характеризує реалії сьогодення.

Саме відношення до композиторського тексту як об'єкту виконавської інтерпретації стає тим наріжним каменем, за яким розходяться шляхи акторів та співаків академічного спрямування. Навіть, якщо останні відносяться до *Homo Interpretatus*, адже вокаліст, якщо він собі не ворог, не стане виконувати твір, що йому не підходить за голосом. В оперній постановці це неприйнятно, адже є загальний тональний план, а у царині камерної музики є традиції виконання.

Співаючий актор може знехтувати цим пунктом з огляду на деякі причини. По-перше – коли актор на сцені чи у кадрі є втілювачем режисерського задуму, що таким чином може підкреслити щось у події чи персонажі. По-друге – актор може змінити усе і від себе – через імпровізацію, занурившись у творчий процес. Адже звучання голосу не є самоцінним, важливішим стають інтонаційна правдивість та виразність забарвлення, тож можна транспонувати будь який нотний текст. Міра інтерпретаційності в акторському співі завжди вища, але вона має бути підкріплена режисерським задумом чи власне акторським рішенням, що має художні підстави. По-третє – докорінні зміни можливі при створенні каверів, мешапів, шаржів, пародій та інших характерних перетворень, коли актор постає у концертній обстановці.

У подібному нехтуванні композиторським задумом актори споріднені з естрадними та джазовими співаками, що також завзято ламають стереотипи, та до будь яких творів підходять з позицій джазового стандарту, що може бути втілений у будь яких тембрах, не мають гендерної приналежності. Навіть такі сталі характеристики як стиль та жанр також втрачають свої нормативні позиції. Музичний артефакт стає беззахисним перед виконавським свавіллям, бо єдине, що має значення, то смак *Homo Interpretatus* та вподобання слухачької аудиторії. «Ave Maria» Ф. Шуберта – твір дуже складний з витонченою ритмо-інтонаційною структурою у виконанні Флор Янсен – фронтвумен фінського симфонік-метал гурту «Nightwish», втрачає свої первісні якості через зміни в акомпанементі. У даній інтерпретації жорсткий та грубий саунд навмисно протиставлено легкому голосу співачки – цей контраст дуже виразний, тож акомпанемент розширює інтерпретаційні можливості через зміни тембральних та фактурних якостей. Звісно, актори також часто цим користуються, у жанрових трансформаціях на театральній сцені найчастіше використовується гітара у руках актора. Якщо у театральній постановці герої

наспівує аріозо під власний гітарний супровід, це сприймається як вихід до камерності – на кшталт міському романсу з зовсім іншим спектром виразових засобів.

Вокальний твір має багато можливостей для створення різно-векторних інтерпретаційних стратегій виконавцем. Часто таким пошукам в акторській творчості слугує поетичний текст – першоджерело вокального твору. Вибірково підкреслюючи ти послаблюючи окремі слова, надаючи їм різне тембральне забарвлення актор може актуалізувати ті грані художнього образу, повз які пройшов сам композитор, тобто наблизитись до імпровізаційного дискурсу буття музичного твору. Академічний вокаліст у пошуках власної інтерпретації не вийде за рамки інтерпретаційних традицій, адже головним серед його завдань є адекватна передача композиторського задуму через пошуки власної своєрідності. Тому й зміни будуть у виконавському рівні тексту (звукова емісія, агогіка, динамічне та ритмічне нюансування, тембральне забарвлення), також можуть бути зрушення на змішаному композиторсько-виконавському рівні (темп, вербальні позначення, інтонування поетичного тексту). Актор знаходиться в іншій ситуації, оскільки власне вокальне виконавство слугує лише засобом для розкриття образу ролі, «персонажного» мислення, що знаходиться у консонансі чи дисонансі з заспіваним твором. Тож він може йти далі та вносити зміни на композиторському рівні тексту (фактура, артикуляція, штрихи, формообразуюча динаміка, ритмічний малюнок, звуковисотність та навіть форма, тобто цілісність композиції). Такі зміни можуть призвести до кардинальних зрушень в образно-емоційній площині твору та нівелюють композиторський задум. Підтвердження цієї тези можна знайти у науковій літературі, так Л. Шаповалова та інші дослідники вважають, що коли мова йде про відносини між автором твору та актором, що співає, «необхідною є взаємодія двох закономірностей – нейтралізації та компенсації, на кожному рівні звернення до тексту. Композитор, створюючи пісню, нейтралізує окремі елементи поетичного першоджерела, натомість компенсуючи їх за рахунок музичної виразності, і актор, виконуючи твір на сцені, нівелює окремі елементи художнього артефакту, компенсуючи це власною виразністю та новим контекстом» (переклад мій – А.Х.) [2, с.142].

Обираючи приклади я намагалася знайти щось в сучасному українському кінематографі, бо це на слуху, та мене вразила одна проста річ – актори майже не співають у сучасному кіно, якщо це не мюзикл (на кшталт оновленої «Гуцулки Ксені» Я. Барнича) чи якісь комедійні епізоди («Одинадцять дітей з Моршина», «Сказане весілля»). Вже традиційним є створення саундтреку відомими виконавцями чи використання відомих композицій. У цьому ключі дуже цікавою є пісня «Чому?» С. Джамаладінової (співачка Джамала) створеної до стрічки «Поводир», де співачка грає одну з ролей. Цей твір вона виконує й на концертах, але часто в іншому аранжуванні. У якості саундтреку композиція звучить дуже проникливо та трагічно, дисонуючи з поетичним рядом, що й намагалася підкреслити у даному випадку співачка на прохання режисера. Контекст концертних виступів може бути зовсім не схожим на сюжетний простір кінофільму, тож і співачка знаходить інші варіанти звучання голосу, або

доповнює власний виступ відеорядом, щоб налаштувати слухачів концерту на потрібній настрій.

Питання малої кількості виконуваних на екрані пісень у сучасному українському кіно дуже цікаве, на мій погляд на це є ціла низка причин, що можуть стати окремим об'єктом наукового розгляду. Наведу лише декілька міркувань. Змінився мистецький дискурс, і кіно як жанр напрацювало палітру власних виразових засобів, що тяжіють до реалістичності зображення дії. Та театральна умовність, де герой у момент найбільшого потрясіння починає співати вже не «в моді», зараз режисер просто вдасться до накладення фонові музики чи пісні, що буде співзвучна емоціям, почуттям, діям героя. Взагалі фонові музика почала відігравати більш значну роль, вона нарешті «відіграла» свої провідні позиції з часів німого кіно. Фонова музика супроводжує нас по всяк час, тож якщо кадр лишається без музичного обрамлення – це також привертає увагу глядача. Ще одна причина мабуть в тому, що й вимоги до співу у кадрі занадто високі, ми звикли до професійного виконання запрошених співаків. Використовуючи типологію жанрів музики Х. Бесселера можна стверджувати, що якщо у другій половині ХХ ст... музика у кадрі ще поділялася на ту, що подається у якості естетичного феномену (*Darbietungsmusik*) та ту, що вживається у побуті, використовуючи прикладні жанри (*Umgangsmusik*), то зараз кількість «повсякденної» музики збільшилася у рази, а варіант «музики, що подається», переродився у створення саундтреку. Але ось на театральній сцені ситуація поки що інша, хоча й тут режисери йдуть на використання фонограм, якщо актор співає невпевнено, чи звуко-підсилюючої апаратури.

Інтерпретаційність підходу до реалізації художнього образу вокального твору акторами можна диференціювати за відношенням до вербального та вокального компонентів твору. Зазвичай актори обирають вербальний компонент, до прикладу можна навести багато вистав на сцені Харківського державного академічного театру ляльок імені В.А. Афанасьєва. Багато вистав йдуть з пісенним супроводом, що створюють композитор К. Палачова та аранжувальник Г. Гуриненко. Актори співають під фонограми у яких подано мелодію, але на сцені вони можуть продекламувати майже увесь текст пісні, використовуючи характерний тембр, що личить персонажу. Автору статті довелося співпрацювати з акторами театру у виставі за мотивами української народної казки «Івасик-Телесик», де було використано багато народнопісенного матеріалу – колискових, обрядових пісень. Але ось ключовий негативний образ Зміївни потребував знаходження нових, дисонуючих мотивів, у співпраці з актором ми зробили акцент на декламуванні двох рядків, що постійно повторювалися у різних голосових регістрах – від штробасу до фальцету, що надавало їм містичного характеру, звісно, у цьому випадку не йшлося про красу співу, бо його функція була протилежною. Усі варіанти інтерпретаційного буття художнього образу вокального твору у акторській творчості мають свої сильні сторони, що проявляються при взаємодії з режисерським задумом.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєвська Ю. В. Музична комунікація як інтерпретативний феномен (на прикладі творчості ХХ–початку ХХІ ст.): дис.... докт. мистецтвознав.: 17.00.03 //Одеська нац. муз. акад. ім. АВ Нежданової. Одеса. 2021. 36 с.
2. Sharovalova, L., Nikolaievskaya, Y., Mykhailova, N., Romaniuk, I., & Khutorska, A. Vocal and choir performance in the music and theater university (psychological and communicative aspects). AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. Special Issue no, 11(2), 141-146.

Фізичне виховання та спорт

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ГИРЬОВОМУ СПОРТІ

Ковалюк Вікторія Олексіївна

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4117/>

Спорт відіграє важливу роль у житті людини. Незважаючи на рівень розвитку сучасного суспільства та активне впровадження політики гендерної рівності, професійний спорт все ще підтримує традиційну концепцію чоловічої першості [1]. Окремі види спорту досі недоступні для жінок або жінки в них зазнають сексуальної об'єктивізації.

Гирьовий спорт в уявленнях пересічних громадян все ще є суто чоловічим видом спорту. Проте в Україні цей вид спорту активно розвивається серед представників обох статей. Крок за кроком впроваджується концепція гендерної рівності як на всеукраїнському, так і на міжнародному рівні.

Програма змагань з гирьового спорту сьогодні налічує кілька дисциплін: ривок, поштовх, поштовх по довгому циклу, естафета. За останні 5 років сталися суттєві зміни у правилах змагань через порушення питання гендерної рівності. До 2018 року міжнародні та всеукраїнські офіційні змагання проводила в дисципліні “ривок” для жінок та дисциплінах “двоборство”, “поштовх по довгому циклу”, “естафета” для чоловіків. Змагаючись у відповідних дисциплінах спортсмени могли виконувати нормативи та отримувати спортивні звання. Як бачимо, розрив між суто “чоловічими” та “жіночими” вправами досить великий. Жінки не мали можливості обирати змагальну дисципліну в гирьовому спорті на відміну від чоловіків.

Кардинально ситуація змінилася у 2018 році, коли до програми чемпіонату України з гирьового спорту були вперше внесені змагання серед жінок у дисциплінах “двоборство” та “поштовх по довгому циклу”. Згодом перелік дисциплін для чоловіків та жінок став ідентичним і на міжнародних стартах. Таке рішення дало можливість спортсменкам обирати змагальну дисципліну на рівні з чоловіками та навіть більше. Згодом список дисциплін для жінок та чоловіків став однаковим.

У 2019 році сталася ще одна важлива для реалізації концепції гендерної рівності у спорті подія - було внесено зміни до Кваліфікаційних норм та вимог Єдиної спортивної класифікації України з неолімпійських видів спорту. Жінки отримали можливість на рівні з чоловіками виконувати нормативи та отримувати спортивні звання та розряди у нових спортивних дисциплінах [2].

Отже, гирьовий спорт – один із видів спорту, що незважаючи на популярність як суто “чоловічий” активно розвивається та стає однаково доступним як для жінок, так і чоловіків. Представники обох статей мають однакові можливості у виборі змагальних дисциплін. У гирьовому спорті вимоги до екіпірування спортсменів різної статі ідентичні [3].

Список використаних джерел:

1. Скіндер Н. В. Олімпіада-2016 та нові спроби встановлення гендерної рівності у спорті : Гендерна політика очима української молоді, (м. Харків, 30 листопада 2016 року). ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. 229 с.
2. До Кваліфікаційних норм та вимог Єдиної спортивної класифікації України з неолімпійських видів спорту : Наказ про зміни від 09.08.2019. С. 1-4.
3. Про внесення змін до правил змагань з гирьового спорту : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 18.02.2019. №183. С. 1-15.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ВПРАВ КЛАСИЧНОГО ГИРЬОВОГО ДВОБОРСТВА

Ковалюк Вікторія Олексіївна

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4116/>

Заняття спортом – одна з умов гармонійного розвитку особистості. У студентів ЗВО зі специфічними умовами навчання рівень фізичної підготовки напряму пов’язаний з формуванням професійних компетенцій та виконанням службових обов’язків у майбутньому.

“Особливістю правоохоронної діяльності є те, що ніколи достовірно не відомо, які саме фізичні здібності знадобляться поліцейському для виконання покладених на нього завдань. Чи це буде витривалість, аби досить довго переслідувати правопорушника, чи реакція та спритність, щоб швидко приймати рішення та діяти” [1].

Виконання вправ гирьового двоборства позитивно впливає на розвиток силової витривалості, сили, координації рухів, статичної витривалості окремих груп м’язів. Систематичні заняття спортом розвивають важливі для навчання та роботи якості: наполегливість, самодисципліна, цілеспрямованість [2]. Разом з тим гирьовий спорт – доступний вид спорту. Оскільки для таких тренувань необхідні лише гири та приміщення для занять.

Класичне гирьове двоборство складається з двох вправ: ривок та поштовх. Ривок однієї гири – вправа, що виконується кожною рукою по черзі без постановки гири на поміст. Спортсмену необхідно безперервним рухом підняти гирю вгору на випрямлену руку та зафіксувати її. Поштовх двох гирь – вправа, що виконується зі стартового положення на грудях. Спортсмен має

зафіксувати обидві гирі у верхньому положенні так, щоб руки, ноги та тулуб були випрямлені [3].

Під час тренувань спортсмени можуть використовувати гирі різної ваги, виконувати вправи короткими або довгими підходами. Важлива особливість гирьового спорту – гендерна рівність спортсменів. Незалежно від статі та гендерну обидві вправи класичного двоборства однаково доступні для спортсменів.

Отже, гирьовий спорт може суттєво покращити фізичні якості студентів ЗВО зі специфічними умовами навчання незалежно від їх статі. Гирі – доступний інвентар для тренувань, що слід використовувати під час загальної та спеціальної фізичної підготовки студентів. Регулярне виконання вправ гирьового двоборства позитивно вплине на витривалість, силу та координацію рухів.

Список використаних джерел:

1. Трень Т., Анісімов Д. Рівень фізичних здібностей як необхідна умова професійної підготовки поліцейських. Правові аспекти застосування прийомів рукопашного бою при силовому затриманні та проблемні питання надання домедичної допомоги : матеріали Всеукраїнського круглого столу, (м. Дніпро, 5 лютого 2021 року). Дніпро, 2021. С. 100-101.
2. Грибан Г.П., Ткаченко П.П. Основи підготовки у гирьовому спорті : Навчально-методичний посібник. Житомир, 2013. 4 с.
3. Про внесення змін до правил змагань з гирьового спорту : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 18.02.2019. №183. С. 14-15.

Медичні науки

ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Воронич Віталій Олексійович

*асистент, Івано-Франківський національний
медичний університет*

Семенченко Владислав Анатолійович

*асистент, Івано-Франківський національний
медичний університет*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4174/>

Сучасні реалії ефективного функціонування закладу охорони здоров'я свідчать про суттєвий вплив двох головних чинників – це матеріально-технічне оснащення лікарні та висококваліфікований медичний персонал. До об'єктів матеріально-технічного забезпечення відносяться лікарські засоби, медичні вироби, в тому числі медичне обладнання, господарські об'єкти, будівлі та споруди, їх оснащення, автотранспорт [1]. Щодня порушуючи всі можливі конвенції, російська орда бомбардує мирні міста, цілеспрямовано влучає в лікарні, амбулаторії та вбиває дітей, мирних жителів. За понад 8 місяців повномасштабної війни російські агресори пошкодили понад 920 закладів медичної інфраструктури охорони здоров'я України, з них понад 144 – зруйновано повністю [2]. Питання щодо виявлення та попередження чинників, що стримують ефективне надання послуг населенню та яке неможливе без якісного діагностичного та технічного обладнання, допоміжних реактивів та розхідного матеріалу у даному контексті є актуальним. Діяльність роботи організації залежить від результативності роботи її працівників, тому витрати на постійне професійне навчання та розвиток, як зазначає автор В. Жуковська, є однією із стратегічних цілей підприємства, у тому числі і закладу охорони здоров'я [3]. Вагомий вплив на ефективність роботи лікарні впливає високий рівень культури комунікацій лікарів і молодших фахівців, які зараз ціною свого життя надають допомогу на передовій фронті, стабілізуючи важких хворих у надскладних умовах під обстрілами, без світла. Далі за подальшу долю поранених бійців відповідають лікарні, де також завдяки своєчасному зворотному зв'язку надається допомога в операційній діяльності відділень хірургії, травматології та ін. Швидкість у прийнятті рішень та залучений медперсонал у часи війни, медичні працівники ціною свого життя залишаються відданими своїй справі у кризових умовах, зважаючи на проблеми електропостачання тепла та води. Втім актуальність питань навчання цифровим технологіям медичного персоналу в судинній хірургії, що наразі є важливим, передбачає удосконалення діагностичного обладнання медичних закладів для

якісного лікування пацієнтів. Дослідження та узагальнення сучасного законодавства дозволило виокремити для системного розуміння матеріально-технічного забезпечення додаткові класифікаційні ознаки та їх елементи у практиці управління лікарні (рис.1).

За джерелами фінансування	<ul style="list-style-type: none"> • за рахунок НСЗУ; • із місцевого бюджету • кошти благодійників та кошти пацієнтів
За розміром фінансування	<ul style="list-style-type: none"> • високо затратні – більше 1 млн грн • середньо затратні – від 1 млн до 10 тис грн • низько затратні – до 10 тис грн
За строком служби	<ul style="list-style-type: none"> • основні засоби та оборотні засоби
За призначенням	<ul style="list-style-type: none"> • медичне забезпечення • адміністративно-господарське забезпечення
За методом придбання	<ul style="list-style-type: none"> • через систему прозоро • за прямими договорами з постачальником

Рис. 1. Класифікаційні ознаки матеріально-технічного забезпечення медзакладу.

Джерело: авторська розробка на основі [3] та практики досліджень.

Зважаючи на нові виклики розвитку медичної галузі, виокремлено такі напрями удосконалення матеріально-технічного забезпечення закладу охорони здоров'я: застосування компетентнісного підходу цифрової підготовки медичного персоналу, у тому числі судинної хірургії; активізація практики партнерства Міністерства охорони здоров'я України, благодійних фондів, ВООЗ, обласної військової та районних адміністрацій та місцевими громадами; професіоналізація медичного персоналу у закладі охорони здоров'я; урізноманітнення форм організації співпраці з інвесторами ЄС (вебінари, конференції, тренінги) у фінансування проєктів.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
2. Новини МОЗ. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/z-pochatku-vijni-vdalosja-vidnoviti-85-medzakladiv-sche-ponad-200-%e2%80%93-vidnovleni-chastkovo>.
3. Жуковська В. М. Соціальний розвиток організації: потенціал, управління, інновації: [монографія]. К. : КНТЕУ. 2018. 352 с.

ЛІКУВАННЯ ГЕНЕРАЛІЗОВАНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ПАРОДОНТА У ХВОРИХ ІЗ ПРОЯВАМИ ТРИВОЖНОСТІ МЕТОДОМ ПЛАЗМОЛІФТІНГУ: АНАЛІЗ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Городнов Євген Вадимович

*аспірант кафедри стоматології, Національний медичний
університет імені О.О.Богомольця, м. Київ, Україна*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4135/>

Проблема. Серед стоматологічних захворювань, проблема лікування пародонту є найбільш поширеними не лише в Україні, а й далеко за її межами. Діагностика та комплексне лікування такого типу захворювань не тільки не втратили своєї актуальності, а навпаки, набули ще більшої гостроти. Його метою є зменшення запальних процесів у пацієнтів, усунення негативного впливу патологічного процесу у тканинах пародонту на організм, зниження ризику виникнення ускладнень, а також тривале підтримання досягнутого результату лікування. Тому у стандартне комплексне лікування такого захворювання входить не лише разове відвідування, а й регулярна підтримуюча терапія [1].

Важливим напрямом у лікуванні захворювань пародонту стає розробка та застосування лікарських препаратів та методик, які поєднують у собі безпеку та високу біологічну активність по відношенню до тканин організму [1].

На сьогоднішній день таким може стати ін'єкційний метод із використанням плазмоліфтингу, багатого на тромбоцити. В сучасних умовах плазмоліфтинг збагачений тромбоцитами, широко застосовується в різних розділах галузей медицини: хірургії, стоматології, ортопедії, травматології, косметології, дерматології. Тромбоцити містять щільні гранули з біологічно активними молекулами, які беруть участь у біохімічних та обмінних процесах організму, у тому числі у запальних та регенеративних реакціях [2; 5; 8; 9; 12; 14].

Мета дослідження здійснити аналіз наукової літератури з проблем вивчення методу плазмоліфтингу та застосування його в лікуванні генералізованих захворювань пародонту у хворих з проявами тривожності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано теоретичні методи дослідження, а саме: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація наукової літератури з проблеми лікування генералізованих захворювань пародонту у хворих з проявами тривожності.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз наукової літератури доводить, що проблеми лікування пародонту тривалий час привертають увагу дослідників та лікарів – практиків у різних країнах.

Зокрема, дослідження проведені групою фахівців під керівництвом Filardo G. et al., встановили позитивний лікувальний ефект від використання PRP у вигляді ін'єкцій при лікуванні остеоартриту [11].

На думку W. Richter при збільшенні концентрації тромбоцитів збільшується концентрація факторів росту, а саме: тромбоцитарного фактора росту (PDGF-aa, PDGF-bb, PDGF-ab), трансформуючого фактора росту (TGF-b1, TGF-b2), фактора росту ендотелію судин (VEGF) [15].

Дослідницька група на чолі з Li Q, et al., виявила позитивну здатність PRF викликати диференціацію остеобластів та стимулювати утворення нової кістки [13].

Науковець Borie E, et al., та члени його наукового колективу провели аналіз літератури з метою визначення ефективності застосування PRF і прийшли до висновку, що застосування цього матеріалу несе з собою низку переваг, як при самостійному застосуванні, так і в комбінації з іншими остеопластичними матеріалами. Більше того, вони рекомендували широко використовувати метод плазмоліфтингу, зокрема, в загальній медицині [10].

Дослідники A. Sanchez, P. Sheridan, L. Kurr показали, що крім факторів росту, тромбоцити секретують безліч інших активних біологічних сполук (наприклад, фібрoneктії, вітронектин, сфінгозину 1-фосфат), які відіграють важливу роль у процесі загоєння ран [16].

Лікарі Baeyens W., Glineur R., Evrard L., у своїй роботі відзначають, що багаті на тромбоцити фібрин і плазма з успіхом використовуються в різних галузях медицини, особливо в хірургічній стоматології та щелепно-лицьовій хірургії. Крім того, вони акцентують увагу на тому, що тромбоцити містять інсуліноподібний (IGF) та епітеліальний (EGF) фактори росту, котрі призводять до підвищення щільності кісткового трансплантату та прискорення регенерації в щелепно-лицьовій хірургії [9].

Теоретичні дослідження Hartshorne J., Gluckman H., у своєму огляді літературних джерел з PRF, вказують, що ефект тромбоцитарного препарату зобов'язаний унікальній взаємодії фібрину й клітин крові: тромбоцитів, лейкоцитів, стовбурових клітин та біологічно активних речовин, що продукуються в процесі їх взаємодії. Автори відзначають вплив цього препарату на заживлення тканин і регенерацію, що включає проліферацію, диференціацію, синтез екстрацелюлярного матриксу, хемотаксис і ангиогенез. Вони констатують, що поглиблення теоретичних знань та розвиток технологій призвели до зростання ефективності використання PRF у пародонтології, імплантології та щелепно-лицьовій хірургії [12].

Авторський колектив під головуванням Miron RJ, et al., у своїй статті стосовно використання PRF у стоматологічній практиці, зосереджує свою увагу, зокрема, на проблемах регенерації внутрішньокісткових та фуркаційних дефектів, заповненні післяекстракційних комірок, синус ліфтингу, усунення рецесії ясен та направленої кісткової регенерації. Автори роблять висновок, що PRF найчастіше використовується для лікування захворювань пародонта та відновлення м'яких тканин, що підтверджує його високу ефективність. Однак вони наполягають на необхідності подальшого вивчення впливу цього препарату на регенерацію КТ [14].

Група науковців Кузняк Н. Б., Продан М. П., Трифаненко С. І., вивчали ефективність застосування збагаченої тромбоцитами плазми крові для оптимізації репаративного остеогенезу після атипового видалення зубів. Вони детально описують методіку отримання результатів, що є дуже важливим для правильності інтерпретації результатів. На підставі проведених ними клініко-рентгенологічних досліджень встановлено, що додавання збагаченої тромбоцитами плазми прискорює репарацію кістки, запобігає виникненню післятравматичних ускладнень, покращує результати лікування [5].

За результатами досліджень Вовк В., Вовк Ю., Дельцової О. визначено, що збагачена тромбоцитами плазма крові, додана до кальцій-фосфатного біоматеріалу Calcibone, спричиняє прискорене формування зрілої кісткової тканини в порожнистих кісткових дефектах, що обґрунтовує його остеоіндуктивні властивості. Авторами також встановлено, що темпи кісткоутворення при остеопластиці дефектів за участю кальцій-фосфатного носія та збагаченої тромбоцитами плазми крові на місяць швидші, ніж у ділянках, де застосовували тільки кальцій-фосфатний біоматеріал. Вони вважають, що результати їхнього експериментального дослідження дають підстави рекомендувати кальцій-фосфатний біоматеріал зі збагаченою тромбоцитами плазмою крові для трансплантації у кісткові дефекти, які характеризуються слабким остеорегенеративним потенціалом [3].

Автори А. Махмутова, А. Насібуллін та Р. Ахмеров стверджують, що лікування хронічних катаральних гінгівітів і пародонтитів I-II тяжкості із застосуванням багатой тромбоцитами аутоплазми дозволяє знизити частоту загострень та продовжити ремісію захворювань пародонту. Вони зазначають, що в результаті застосування багатой тромбоцитами аутоплазми вдавалося усунути запальні процеси в пародонті, запобігти зменшенню кісткової тканини, підвищити місцевий імунітет, усунути дисбаланс мікрофлори ротової порожнини [6].

Наукові результати проведених досліджень Горицькою К., доводять, ефективність застосування збагаченої тромбоцитами плазми для оптимізації остеогенезу при травматичних переломах нижньої щелепи отримано якісно нові результати лікування, котрі свідчать про активування та оптимізації остеогенезу з повноцінним відновленням пошкодженої кісткової тканини [4].

Дослідження науковцями Філіпським А., Горицькою К., Готь М., застосування фібрину, збагаченого тромбоцитами, отриманого за класичною методикою за умови центрифугування на центрифусі ЕВА-20 («Hettich», Німеччина) упродовж 12 хв. при швидкості 2600 об/хв., не зафіксували жодних реакцій несумісності чи несприйнятливості організмом введення матеріалу завдяки його абсолютній біосумісності. Дослідники у цій роботі підтвердили низьку вартість виготовлення збагаченого тромбоцитами фібрину, порівняно з іншими остеопластичними матеріалами, беззаперечно технологічну простоту й можливість отримання в необхідному обсязі безпосередньо в умовах операційної. Збагачений тромбоцитами фібрин вони рекомендували для аугментації кісткових порожнин щелеп після видалення одонтогенних кист різних розмірів, зокрема середніх та великих [8].

Автори Р. Ахмеров, В. Гусева, Б. Семенов у своїй роботі переконливо доводять ефективність методу плазмоліфтингу для лікування хронічного пародонтиту. Дослідники встановили, що тромбоцити містять щільні гранули з біологічно активними молекулами. Вони беруть участь у біохімічних та обмінних процесах організму, у тому числі у запальних та регенеративних реакціях. Чинники зростання тромбоцитарної аутоплазми відрізняються від рекомбінантних факторів росту тим, що аутоплазма модулює і регулює функцію первинних, вторинних і третинних факторів росту, тим самим впливає на всі стадії регенерації одночасно, а рекомбінантні фактори росту відповідають за окремий механізм регенерації [7].

Науковці Білоклицька Г., Копчак О., вивчали клінічну ефективність застосування тромбоцитарної аутоплазми при лікуванні хворих на генералізований пародонт з супутньою кардіоваскулярною патологією, зміни функціональної активності тромбоцитів та їх концентраційної здатності при отриманні PRP-препаратів. Отримані результати показали, що при комплексному лікуванні пародонту у групі, до лікування якої був доданий метод плазмоліфтингу, призвело до найкращий терапевтичного ефекту: відбулася активація природних процесів відновлення тканин, запалення ясен зменшилося, утворилися нові капіляри, покращилось кровопостачання та обмін речовин, а також місцевий імунітет порожнини рота підвищився [2].

Висновки. Підсумовуючи вказане, можемо констатувати, що вивчення впливу методу плазмоліфтингу на тканини пародонту, перебіг та ефективність його застосування для досягнення стійкого позитивного ефекту є актуальною та привертає увагу доволі широкого кола як вітчизняних, так і закордонних фахівців. На цій підставі можна стверджувати, що метод плазмоліфтингу збагачений тромбоцитами, широко застосовується в різних розділах галузей медицини: хірургії, ортопедії, травматології, косметології, дерматології, стоматології, тощо.

Аналіз наукових доробок дає можливість стверджувати, що використання аутоплазми нині міцно посіло своє місце у світовій клінічній практиці. Враховуючи універсальний механізм її дії, вона застосовується у різних галузях медицини та потенціал їх використання ще не вичерпано.

Автори абсолютної більшості робіт вважають, що методика плазмоліфтингу має низку переваг: вона проста, ефективна, має низьку собівартість. До того ж тромбоцити, що містять фактори росту, не є мутагенами, тому не можуть спричинити розвиток пухлин. Звідси випливає можливість скорочувати час лікування та стабілізувати отриманий результат на більш тривалій термін за умов включення до комплексної терапії тромбоцитарної аутоплазми. Фахівці констатують, що доступність методу та його ефективність є перспективними для його ширшого використання в стоматології. Це дозволяє більш ефективно лікувати захворювання пародонту, знімати кровоточивість ясен, усувати рухомість зубів, неприємний запах з рота, відновлювати жувальну функцію.

Водночас слід відзначити, що у сучасній науковій літературі питання застосування методу плазмоліфтингу для комплексного лікування генералізованих захворювань пародонту у хворих з проявами тривожності не відображені. На думку автора, потребує поглибленої розробки та більш детального вивчення питання об'єктивності оцінки результатів такого лікування, висвітлення проблем планування й дослідження всіх етапів його проведення, підвищення ефективності поєднання цієї методики з іншими комплексними підходами лікування та профілактики генералізованих захворювань пародонта у хворих із проявами тривожності.

Список використаної літератури:

1. Антоненко М. Ю. Наукове обґрунтування сучасної стратегії профілактики захворювань пародонта в Україні Київ: Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця, Полтава: Укр. мед. стоматол. акад. МОЗ України; 2012. 41с.
2. Білоклицька Г.Ф., Копчак О.В. Оцінка клінічної ефективності модифікованої методики лікування запально-дистрофічних захворювань тканин пародонта з застосуванням ін'єкційної форми тромбоцитарної аутоплазми. Зб. наук. праць. Київ: НМАПО ім. П. Л. Шупика; 2015; 24(1), с. 482-488.
3. Вовк Ю. В., Вовк В. Ю., Дельцова О. І. Експериментальне вивчення репаративного остеогенезу кісткових дефектів, заповнених кальцій-фосфатним біоматеріалом у поєднанні зі збагаченою тромбоцитами плазмою крові. Новини стоматології. 2009; 1: 53-63.
4. Горицька К. В. Використання збагаченої тромбоцитами плазми для оптимізації репараційного остеогенезу при травматичних переломах нижньої щелепи [автореферат]. Львів: ЛНМУ імені Данила Галицького; 2009. 20 с.
5. Кузняк Н. Б., Продан М. П., Трифаненко С. І. Ефективність застосування збагаченої тромбоцитами плазми крові для оптимізації репараційного остеогенезу після атипичного видалення зубів. Клінічна та експериментальна патологія. 2013. 12/2(44):103-5.
6. Махмутова А. Ф. Комплексне відновне лікування захворювань пародонту з використанням багатоклітинної плазми / О. Ф. Махмутова, Т. М. Циганова// Альтернативна медицина, 2009. № 2 (17). – С. 13-21
7. Плазмоліфтинг – ANIMALS – новий метод лікування у ветеринарній медицині / В. А. Гусева, Б. С. Семенов, Р. Р. Ахмеров, Т. Ш. Кузнецова // Матеріали II Між. Ветер. Конгресу VETinstanbul Group, 2015. – С. 168.
8. Філіпський А. В., Горицька К. В., Готь М. М. Віддалені результати застосування збагаченого тромбоцитами фібрину при заміщенні великих посткістозних порожнин на нижній щелепі. Новини стоматології. 2014; 4:8-13.
9. Baeyens, W. The use of platelet concentrates: platelet-rich plasma (PRP) and platelet-rich fibrin (PRF) in bone reconstruction prior to dental implant surgery / W. Baeyens, R. Glineur, L. Evrard //Service de Stomatologic et de Chirurgie Maxillofacial Hospital Erasme, Bruxelles. Rev Med Brux. – 2010 – Vol. 31 (6). – P. 521-527.

10. Borie E., Oliví G. D., Orsi I. A., Garlet K., Weber B., Beltran V., et al. Platelet-rich fibrin application in dentistry: a literature review. *Int J Clin Exp Med* 2015; 8(5):7922-9.
11. Filardo G., Kon E., Matteo B., Marino A., Sessa A., Merli M. L., et al. Leukocyte-poor PRP application for the treatment of knee osteoarthritis *Joints*. 2013; 1(3):112-20.
12. Hartshorne J., Gluckman H. A. Comprehensive clinical review of Platelet Rich Fibrin (PRF) and its role in promoting tissue healing and regeneration in dentistry. Part II: Preparation, optimization, handling and application, benefits and limitations of PRF. *International Dentistry. African Edition*. 2016; 6(5):34-51.
13. Li Q., Pan S., Dangaria S. J., Gopinathan G., Kolokythas A., Chu S., et al. Platelet-Rich Fibrin Promotes Periodontal Regeneration and Enhances Alveolar Bone Augmentation *BioMed Research International*. Volume 2013; Article ID 638043, 13pages Available from: <http://dx.doi.org/10.1155/2013/638043>
14. Miron R. J., Zucchelli G., Pikos M. A., Salama M., Lee S., Guillemette V., et al. Use of platelet-rich fibrin in regenerative dentistry: a systematic review. *Clin Oral Invest*. 2017; 21:1913-27.
15. Richter, W. Alternativen und Visionen zur Verbesserung der Knorpelregeneration / W. Richter // *Trauma Berufskrankh.* – 2002. – Vol. 4. – P. 100-103.
16. Sanchez, A. R. Is platelet-rich plasma the perfect enhancement factor? A current review / A. R. Sanchez, P. J. Sheridan, L. I. Kupp // *Int J Oral Maxillofac Implants.* – 2003. – Vol. 18 – P. 93-103.

ACANTHUS MOLLIS L. PROSPECTIVE SPECIES FOR UKRAINE, AS SOURCE OF POLYSACCHARIDES

Larysa Mykolaivna Makhinya

PhD (BiolSc), associate professor,
Bogomoletz National Medical University
ORCID: 0000-0002-8095-4255

Valentyna Mykolaivna Minarchenko

Dr (BiolSc), professor Bogomoletz
National Medical University
ORCID: 0000-0002-5049-7620

Diana Dmitrivna Chepurna

student Faculty of Pharmacy of the Bogomoletz
National Medical University

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4126/>

Due to the globalization of the world, there are more and more plants from other continents settle on the territory of Ukraine, both by migrating independently and as a result cultivation on homestead plots. One of these migrant plants is *Acanthus mollis* L., which is mainly distributed in the eastern and central regions Mediterranean and on the territory of North Africa [5]. Through fast distribution in the world, this species became invasive for the ecosystem of Australia, New Zealand and several other parts of the globe in Northern Europe, Asia (China, India), South Africa and South America. It is registered in Global database of invasive species (<http://www.gbif.org/species/5415455>) [5]. The ability to grow in shaded, moderately moistened places, valleys [2] gives it is possible to feel quite comfortable with *A. mollis* on the territory of Ukraine and give significant phytomass.

One of the ways to fight invasive species is to use them for needs medicine and pharmacy. *A. mollis* is traditionally used as a diuretic, anti-inflammatory agent for swelling of the legs [6] and as an enveloping agent for mucous membranes of the digestive tract and urinary system, as well as externally for healing wounds and burns, it also exhibits analgesic, anti-inflammatory and antifungal effect [3, 4, 6]. It is also known that acanthus leaf extract exhibits pronounced antioxidant and anti-inflammatory effects [4]. Conducted studies show that ethanol serves as an excellent extractant for obtaining the highest concentration of biologically active substances, in particular polysaccharides, phenols, anthraquinones and flavonoids [3, 4]. It should be noted that all are effective concentrations were

devoid of cytotoxicity, in particular in keratinocytes, which emphasizes the safety of the extract for the treatment of inflammatory skin diseases [4].

We carried out a quantitative determination of the amount of polysaccharides in leaf *A. mollis* according to the method from the monograph of the State Pharmacopoeia of Ukraine 2.1 "plantain big leaves" [1]. The determination was based on the isolation of water-soluble polysaccharides from raw materials, their precipitation with ethyl alcohol from water extracts, drying and further gravimetric analysis. The content of polysaccharides in the subject of the sample was 15.8%, while in the leaves of the large plantain it was from 12% to 14.7%. Therefore, the leaves of *A. mollis* can be recommended as an additional source of raw materials, containing polysaccharides with no cytotoxicity. Use of this a representative in medicine and pharmacy will also prevent its uncontrolled spread on the territory of Ukraine.

References:

1. Державна Фармакопея України/ ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». 2-ге вид. // Х. – 2015. – Т. 1. – 167 с.
2. Encyclopedia of Garden Plants: The Most Authoritative Guide to the Best Flowers, Trees, and Shrubs for North American Gardens. – Fr. Tenenb. (Editor): 2003. P. 4-5.
3. Jara Carlos, Leyton Miguel, Osorio Mauricio, Silva Viviana, Fleming Francisco, Paz Marilyn, Madrid Alejandro & Marco Mellado Antioxidant, phenolic and antifungal profiles of *Acanthus mollis* (Acanthaceae). Formerly Natural Product Letters Vol. 31, 2017. – Issue 19. P. 2325-2328.
4. Matos P., Figueirinha A., Paranhos A., Nunes F., Cruz P., Gerales C.F.G.C., Cruz M.T., Batista M.T. Bioactivity of *Acanthus mollis* – Contribution of Benzoxazinoids and Phenylpropanoids. Journal of Ethnopharmacology Vol. 227, 2018, p. 198-205.
5. Özenver Nadire, Effertha Monika, Effertha Thomas Ethnopharmacology, phytochemistry, chemical ecology and invasion biology of *Acanthus mollis* L. – Journal of Ethnopharmacology, Vol. 285, 2022, Article 114833
6. Quattrocchi Umberto F.L.S. CRC World Dictionary of Medicinal and Poisonous Plants: Common Names, Scientific Names, Eponyms, Synonyms, and Etymology. – CRC Press Taylor & Francis Group. – 2012. – p. 43.

ВИВЧЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ У ВАГІТНИХ

Гадяк Соломія Богданівна

*студентка, Івано-Франківський національний
медичний університет*

Гадяк Ірина Василівна

*кандидат фармацевтичних наук, асистент,
Івано-Франківський національний медичний університет
ORCID: 0000-0001-8818-4868*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4162/>

За даними Європейського агентства по лікарських засобах використання лікарських засобів рослинного походження під час вагітності має проводитись тільки під контролем, щоб уникнути небажаних наслідків – передчасних пологів, викиднів чи вроджених вад.

ВООЗ прийняла директиву, що держави повинні проводити систематичний аналіз лікарських рослин, які призначаються лікарями та науково обгрунтовано визначати рослинні препарати, що мають оптимальне співвідношення ефективність / безпека, включати їх у Національний формуляр чи Фармакопею, інші регуляторні переліки. Законодавчі вимоги до використання лікарських рослинних засобів затверджені у Державній Фармакопеї України (ДФУ) [2]. Так, ДФУ другого видання, третій том містить монографії на лікарські рослинні засоби та лікарську рослинну сировину, що застосовуються в Україні.

Вивчення публікацій про ефективність та безпечність застосування рослинних засобів під час вагітності вказує, що до безпечних лікарських рослинних засобів можна віднести: імбир лікарський, каштан кінський, часник, ромашка лікарська, лимон, звіробій звичайний, м'ята перцева, женьшень, журавлина звичайна, чорниця, касія гостролиста [3].

Найбільш популярні рослини, які застосовують при вагітності [3] є імбир лікарський, журавлина, валеріана лікарська, малина звичайна, ромашка лікарська, м'ята перцева, шипшина, брусниця, подорожник великий, розмарин лікарський, золототисячник звичайний, любисток лікарський, лимон, ехінацея пурпурова, собача кропива, часник, мучниця звичайна, лимон, валеріана лікарська [1].

Виявлено, що найбільш часто використовуваними рослинами при вагітності є: імбир лікарський у вигляді чаю, який застосовують при нудоті та блювоті під час вагітності та для полегшення симптомів грипу; чай з ромашки лікарської – при розладах шлунково-кишкового тракту, при тривожних станах; чай з листків м'яти перцевої застосовують як дезінфікуючий та протинудотний засіб; екстракт часнику у вигляді вагінальних супозиторій використовують при вагінальних інфекціях; часто використовуються – сік

із журавлини – при інфекції сечових шляхів; настойка ехінацеї пурпурової – застосовується при гострій респіраторній вірусній інфекції; чай з малини звичайної використовується як тонізуючий засіб для матки, формує здоровий епітелій тканин матки, а також при діареї та в після пологовий період як відновлюючий засіб.

Застосування таких лікарських рослинних засобів вагітними для лікування шлунково-кишкових розладів, таких як нудота, блювота, здуття живота, болі в животі, а також лікування інфекції сечових шляхів та для полегшення симптомів гострих респіраторних вірусних інфекцій коли дотримуватись дозування є безпечним.

Список використаних джерел:

1. Максимович Н. М. Аналіз доказової інформації з профілактики і лікування прееклампсії вагітних / Н. М. Максимович // Ліки України плюс. – 2014. – №4 (21). – С. 71-74.
2. Державна Фармакопея України: в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». – 2-е вид. – Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014.
3. Максимович Н. М. Аналіз доказових даних та напрями інформаційного забезпечення фармацевтичної допомоги для вагітних жінок / Н. М. Максимович // Соціальна фармація в охороні здоров'я. – 2016. – Т.2, №3. – С. 38-48.
4. Максимович Н. М. Системи доказової інформації про лікарські рослинні засоби, які застосовуються при вагітності / Н. М. Максимович, І. Г. Мудрак, О. М. Заліська // Фармацевтичний журнал. – 2016. – № 6. – С. 32-39.

ПОВІТРЯНО-ЦИНКОВА БАТАРЕЯ З АЛЮМІНІЄВОЮ ОСНОВОЮ АНОДІВ ЯК АКУМУЛЯТОР І РЕЗЕРВНЕ ДЖЕРЕЛО ЖИВЛЕННЯ

Букет Олександр Іванович

*кандидат технічних наук, хіміко-технологічний факультет,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»*

Пінчук Тетяна Валентинівна

*хіміко-технологічний факультет, Національний технічний
університет України «Київський політехнічний
інститут ім. Ігоря Сікорського»*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4156/>

Перспективні розробки хімічних джерел струму мають відповідати актуальним викликам, наприклад, невизначеності умов життя та очікуваних витрат завдяки здатності забезпечити живлення навіть після повного розряду акумулятора. Таку проблему вирішити лише підбором електрохімічної системи поки що неможливо. Вирішити проблему може повітряно-цинковий акумулятор з алюмінієвою основою анодів, які обробляють цинкатним електролітом [1]. Для цієї системи розроблено дуплексний режим експлуатації: як вторинної (основний режим) або первинної (резервний, додатковий режим) батареї. Додатковий режим вмикає контролер за попереднім рішенням користувача для разового резервного продовження струмовіддачі від вже повністю розрядженої акумуляторної батареї в критичних ситуаціях. При цьому частково або повністю втрачається здатність елементів до повноцінного зарядження. Показано, що напруга під навантаженням повітряно-цинкового елемента становить 0.7 В, а у режимі резервного первинного алюміній-повітряного елемента – 0.4 В. Розроблено дуплексний режим комутації восьми елементів батареї: режим повітряно-цинкового акумулятора з номінальною напругою 1.4 В (паралельно комутують чотири пари послідовно з'єднаних елементів) та режим резервної алюміній-повітряної батареї з напругою 1.6 В для живлення критичних систем (паралельно комутують пару чотирьох послідовно з'єднаних елементів).

Список використаних джерел:

1. Букет О. І., Панасенко В. Ф., Хірх-Ялан І. Ф. Вірогідний механізм підвищення адгезії гальванічних покриттів на легкі метали цинкатною обробкою / Вісник ХПІ. – 33. – 2008. – С. 16-21.

ОТРИМАННЯ БІОМЕТАНУ З ОРГАНІЧНИХ МУЛЬТИСУБСТРАТНИХ СУМІШЕЙ

Криворучко Павло Юрійович

*студент, Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
ORCID: 0000-0002-2782-0127*

Науковий керівник: Дігтяр Сергій Вікторович

*кандидат технічних наук, доцент,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
ORCID: 0000-0002-6872-2865*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4148/>

Однією з глобальних проблем сьогодення є вичерпність традиційних енергоресурсів та загальна нестабільність енергетичного ринку. Суттєво зменшити гостроту питання може активне впровадження використання альтернативних видів палива та технологій їх отримання. Так досить перспективним вбачається промислове виробництво біопалива, зокрема метановмісної біогазової суміші.

Процес біометаногенезу відбувається внаслідок комплексу біохімічних реакцій, завдяки яким органічна речовина перетворюється на кінцевий продукт – біогаз, основним складовим компонентом якого є метан. Традиційним субстратом, що використовується у даній енергетичній біотехнології, є відходи сільськогосподарського сектору економіки як фітогенного (солома, бадилля) так і зоогенного (гній, гноївка, пташиний послід) походження. Це в свою чергу дозволяє вирішувати ще одну актуальну задачу, а саме – їх утилізацію. Екологічна спрямованість даної біотехнології полягає, насамперед, у вирішенні різноманітних проблем довкілля, що виникають як негативний наслідок господарської діяльності людини.

Згідно Європейської хартії з навколишнього середовища і охорони здоров'я кожна людина має право на оточення, яке б сприяло найбільш високому рівню її здоров'я. Це ж саме є також основною метою одних з перших законів незалежної України «Про охорону навколишнього середовища», «Про охорону атмосферного повітря» та «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» [1].

Актуальність теми полягає в тому, що біометаногенез на основі органічних мультисубстратних сумішей надасть можливість суттєво знизити антропогенне навантаження на навколишнє середовище. Однак задля оптимізації технологічного процесу необхідно попередньо визначити фактори, що

впливають на перебіг біохімічних процесів у реакторі, а також з'ясувати ступінь їх впливу на загальний вихід біогазу і його якісні показники.

Питанню практичного визначення співвідношення компонентів мультисубстратних сумішей, що забезпечують максимальний вихід біогазу в результаті біоконверсії органічної речовини, був присвячений ряд досліджень проведених на базі лабораторій кафедри екології та біотехнологій Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

Так в ході експериментальних досліджень визначалося оптимальне співвідношення між такими складовими як фітомаса кукурудзи та міскантуса, а також свинячий гній. Результати експерименту впевнено доводять, що найбільший об'єм біогазу утворюється при співвідношенні гною свиней до фітомаси як 2:1, але при цьому гній з міскантусом дає вихід метановмісної суміші більший ніж з соломою кукурудзи.

Список використаних джерел:

1. Юридична енциклопедія [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. – Т.2; Д – Й. – 774 с.

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОКРЕМИХ ПОПУЛЯЦІЙ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН ХОТИНСЬКОГО ПРИРОДНОГО РАЙОНУ (ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ)

Літвіненко Світлана Григорівна

*кандидат біологічних наук, Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4141/>

У зв'язку з постійно зростаючим попитом на фітопрепарати чи лікарські засоби з участю біологічно активних сполук із рослин постає потреба у збільшенні обсягів заготівель лікарської рослинної сировини [6]. При цьому розширюється асортимент видів рослин, сировину яких використовують для виробництва лікарських засобів. За даними В. М. Мінарченко та А. Ю. Бутко [6], станом на 2017 р. в Україні заготовляли сировину 167 видів лікарських рослин і лишайників для потреб фармації; при цьому сировину більшості видів заготовляли із природного середовища. Інтенсивні щорічні заготівлі лікарської рослинної сировини неминуче призведуть до зниження її природних запасів. Невиснажливе використання популяцій лікарських рослин передбачає дотримання обсягів заготівлі лікарської сировини на такому рівні, який не перешкоджатиме природному відновленню популяцій цих видів. Виходячи з цього, актуальними завданнями ботанічного ресурсознавства є з'ясування видового багатства та облік ресурсів дикорослих лікарських рослин України. Такі дослідження здійснені, зокрема, для території західного Полісся [5], Українських Карпат [4, 7].

Особливості поширення видів, обсяги заготівлі та запасів лікарської рослинної сировини в межах Чернівецької області частково проаналізовані І. В. Кібич [9]. Станом на 2007 р. нею наведено для Чернівецької області 314 видів дикорослих лікарських рослин, серед яких запаси сировини 34 видів є достатніми, 220 видів – недостатніми і 60 видів – недоступними для централізованої заготівлі. Указано також, що у Чернівецькій області для потреб фармації заготовляють сировину 30-34 видів лікарських рослин.

Заслужують на увагу також дослідження видового складу потенційно сировинних лікарських рослин у мезогемеробних екотопах Чернівецької області О. Сметанюка та В. Пішака [10]. Ними виявлено у мезогемеробних екотопах Чернівецьчини 204 види лікарських рослин, із яких 60 є потенційно сировинними. Першочергової уваги щодо аналізу ресурсів, на думку авторів, потребують *Achillea submillefolium* L., *Agrimonia eupatoria* L., *Artemisia absinthium* L., *Bidens tripartita* L., *Hypericum perforatum* L., *Leonurus cardiaca* Gilib., *Persicaria hydropiper* Del., *Tussilago farfara* L., *Urtica dioica* L., *Thymus pulegioides* L.

Таким чином, з метою невиснажливого використання популяцій лікарських рослин, у першу чергу фармакопейних, необхідно регулярно досліджувати запаси їхньої сировини з прив'язкою до місць природного зростання і визначати величини обсягів допустимого щорічного використання популяцій.

Об'єкт наших досліджень – популяції *Hypericum perforatum* L., *Artemisia absinthium* L., *Tanacetum vulgare* L., виявлені на території Хотинського природного району широколистяних довкіль грядових височин. Територіально цей природний район простягається від р. Дністер до р. Прут у межах фізико-географічної області Прут-Дністровської лісостепової рівнини Чернівецької адміністративної області [1].

Оцінку запасів лікарської сировини (трави *Hypericum perforatum* L., суцвіть *Tanacetum vulgare* L., трави *Artemisia absinthium* L.) здійснювали за методикою В. М. Мінарченко, П. І. Середи [8]. При цьому вираховували величини біологічного запасу, експлуатаційного запасу та обсягу допустимого щорічного використання популяцій досліджуваних видів. Експлуатаційний запас оцінювали за нижньою межею врожайності: для трави звіробою звичайного – як 30 % від біологічного запасу, для суцвіть пижма звичайного і полину гіркого – як 90 % від біологічного запасу [8]. При розрахунку обсягу допустимого щорічного використання популяцій враховували період відновлення: для *Tanacetum vulgare* – 1 рік, для *Artemisia absinthium* – 1 рік, для *Hypericum perforatum* – 2 роки [8].

Звіробій звичайний (*Hypericum perforatum* L.) трапляється на відкритих сухих і сухуватих місцях, на схилах, по чагарниках, на молодих вирубках. Для виготовлення ліків використовують траву, зібрану на початку цвітіння рослини. Трава містить дубильні речовини, флавоноїди, сапоніни, барвники, ефірну олію (0,2-0,3 %), смолисті речовини (17 %), каротин і аскорбінову кислоту [3]. Біологічно активні речовини трави звіробою звичайного входять до складу 32 зареєстрованих в Україні лікарських засобів [6], зокрема антидепресантів рослинного походження «Деприм», «Депресил», «Нейроплант»,

«Лайф 900», «Седаристон»; антибактеріального препарату «Новоіманін» [2]. Сировина відпускається аптеками (*Herba Hyperici perforati*). При місцевому застосуванні звіробою особливо добре проявляється його протизапальна, в'язуча і бактеріостатична дія. Звіробійну олію з успіхом використовують при опіках, гінгівітах [3]. В Україні має значне поширення та достатні для заготівлі ресурси [5, 6].

Популяція *Hypericum perforatum* виявлена нами в окол. с. Топорівці Чернівецького району на схилі південно-східної експозиції у складі лучних угруповань. Площа популяції – 25 м². Урожайність свіжозібраної сировини – 93,33 г/м². Біологічний запас популяції – 2,33 кг. Експлуатаційний запас, тобто максимальна величина свіжої сировини (пагонів із суцвіттями), яку можливо зібрати з даної популяції, становить 2,10 кг. Проте обсяг допустимого щорічного використання популяції склав 1,05 кг, що необхідно для ефективного відновлення цієї популяції.

Пижмо звичайне (*Tanacetum vulgare* L.) росте на сухих і сухуватих луках, узліссях, просіках. Для виготовлення ліків використовують суцвіття із квітконосами до 4 см завдовжки, зібрані на початку цвітіння. Суцвіття містять лактон танацетин, флавоноїди (кверцитрин, лютеолін), леткі алкалоїди (0,04 %), галову, кавову, танацетову, хлорогенову кислоти, дубильні речовини та ефірну олію (0,1-0,3 %) [3]. У науковій медицині використовують як глистогінний засіб (лікарські засоби «Антипаразит», фітокомплекс «Антигельмінт», екстракт пижми «Танафлон»), при гастриті зі зниженою кислотністю, як жовчогінний засіб при хворобах печінки і жовчовивідних шляхів (лікарські засоби «Фітогепатол», «Суміш печіночна»). Сировина відпускається аптеками (*Flores Tanacetii*) [3].

Популяція *Tanacetum vulgare* виявлена нами в окол. с. Топорівці Чернівецького району в нижній частині схилу південно-східної експозиції. Площа популяції – 35 м². Урожайність свіжозібраної сировини – 166,6 ± 23,03 г/м². Біологічний запас популяції – 7,44 кг. Експлуатаційний запас 6,69 кг. Обрахування величин експлуатаційного запасу (який складає 90 % від біологічного [8]) та обсягу можливого щорічного використання сировини показало, що щороку з даної популяції без шкоди для неї можна заготовляти 6,69 кг суцвіть.

Полин гіркий (*Artemisia absinthium* L.) росте на пустищах, перелогах. Для виготовлення ліків використовують нездерев'янілі верхівки стебел завдовжки 20-25 см, зібрані під час цвітіння (*Herba Absinthii*) і листя (*Folia Absinthii*) рослини. Сировина має у своєму складі ефірну олію (0,5-2 %), флавоноїди, дубильні речовини, лігніни, органічні кислоти, каротин, вітаміни С, В6. Полин гіркий збуджує апетит, рефлекторно стимулює діяльність залоз травного каналу, підвищує секрецію жовчі, має протизапальні, антисептичні й глистогінні властивості [3]. Сировина або біологічно активні сполуки полину гіркого входять до складу 11 зареєстрованих в Україні лікарських засобів [2], інгредієнтів для виготовлення настоянки гіркої (*Tinctura amara*), шлункових таблеток («Холенорм»), апетитних чаїв та жовчогінних чаїв.

Популяція *Artemisia absinthium* виявлена нами в окол. с. Чорнівки Чернівецького району на сухуватих луках на площі 30 м². Урожайність свіжозібраної сировини склала 338,9 ± 30,96 г/м², біологічний запас свіжої сировини популяції – 7,49 кг. Обрахування величин експлуатаційного запасу та обсягу можливого щорічного використання сировини показало, що щороку з даної популяції без шкоди для неї можна заготовляти 6,66 кг суцвіть.

Таким чином, при заготівлі рослинної сировини із популяцій досліджуваних видів слід дотримуватися вирахованих нами величин обсягу допустимої щорічної заготівлі свіжозібраної сировини. Це сприятиме подальшому ефективному відтворенню популяцій і дасть можливість щороку використовувати їх для заготівлі лікарської сировини.

Список використаних джерел:

1. Географія Чернівецької області / за ред. Я. І. Жупанського. Чернівці, 1993. 192 с.
2. Державний реєстр лікарських засобів України (22/06/2016) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.drlz.com.ua/>
3. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник/відп. ред. А.М. Гродзінський. К.: Голов. ред. УРЕ, 1989. 544 с.
4. Мінарченко В. М. Лікарські і харчові рослини Українських Карпат: їх використання, ресурси та збереження. *Фітотерапія. Часопис*. 2013. № 3. С. 72-76.
5. Мінарченко В. М. Ресурси лікарських рослин Західного Полісся: стан, використання та тенденції динаміки. *Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць*. 2010. Вип. 13.5. С. 21-24.
6. Мінарченко В. М., Бутко А. Ю. Дослідження вітчизняного ринку лікарських засобів рослинного походження. *Фармацевтичний журнал*. 2017. № 1. С. 30-36.
7. Мінарченко В. М., Гончаренко В. І. Еколого-ценотична та ресурсна характеристика *Rubus hirtus* Waldst.et Kit. та *R. nessensis* W. Hall. (Rosaceae) в Українських Карпатах. *Наук. вісник Чернівецького ун-ту. Біологія (Біологічні системи)*. 2011. Вип. 3 (1). С. 46-50.
8. Мінарченко В. М., Середа П.І. Ресурсознавство. Лікарські рослини. Київ: Фітосоціоцентр, 2004. 68 с.
9. Кібич І. В. Обґрунтування потенціалу лікарської сировини Чернівецької області як важливої складової її природно-рекреаційних ресурсів. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту: Зб. наук. праць. Чернівці : Рута, 2007*. Вип. 361: Географія. С. 91-103.
10. Сметанюк О., Пішак В. Екологічний аспект потенційно сировинних видів лікарських рослин мезогемеробних екоотопів Чернівеччини. *Вісник Львівського ун-ту. Серія біологічна*. 2008. Вип. 47. С. 104-109.

ПЕРСПЕКТИВИ ОТРИМАННЯ БІООРГАНІЧНОГО ДОБРИВА НА ОСНОВІ ВІДПРАЦЬОВАНОГО МЕТАНОГЕННОГО СУБСТРАТУ

Цимбал Максим Євгенійович

студент, Кременчуцький національний
університет імені Михайла Остроградського
ORCID: 0000-0002-4917-4154

Науковий керівник: Дігтяр Сергій Вікторович

кандидат технічних наук, доцент,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
ORCID: 0000-0002-6872-2865

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4143/>

Жоден технологічний процес не може бути абсолютно безвідходним, а накопичення відходів може в свою чергу створювати загрозу для оточуючого середовища та здоров'я населення. Отже утилізація відходів є однією з важливих проблем сьогодення. Будь-які технології, що передбачають їх повторне безпечне використання, мають всебічно підтримуватися і мати переваги під час впровадження.

Традиційно сільськогосподарська галузь економіки крім основних цільових продуктів утворює також значну кількість органічних відходів як рослинного так і тваринного походження. Дана надлишкова органічна речовина в свою чергу може розглядатися як цінний субстрат для виробництва альтернативних видів палива, зокрема біогазу. Однак і ця біотехнологія передбачає регулярну заміну використаного субстрату (дигестату) свіжим. Таким чином питання ефективного поводження з відходами постає знов.

Пошуку можливих шляхів застосування відпрацьованого в процесі біометаногенезу органічного субстрату були присвячені дослідження фахівців кафедри екології та біотехнологій Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

Перш за все проводилося визначення ступеню токсичності дигестату, в тому числі із застосуванням уніфікованих методів біотестування. Так було використано стандартну методику, що передбачає використання в якості тест-об'єктів представників гіллястовусих рачків виду *Daphnia magna* Strauss [1]. Результати досліджень довели, що відпрацьований в ході метаногенного процесу субстрат не завдає токсичної дії на тест-об'єкти при розведенні концентрату у пропорції від 1:4 (дигестат: вода) і вище. Також з метою встановлення фітотоксичного ефекту було проведено ростовий тест [2] з використанням насіння типових сільськогосподарських культур рослин (*Triticum durum* L. та *Pisum sativum* L.).

Застосування біодобрива на основі дигестату в межах дослідної ділянки в цілому сприяло окультуренню ґрунту, що призвело до поліпшення його біологічних, фізичних та хімічних властивостей, водного та повітряного режимів. Кількісний та якісний аналіз хімічного складу біодобрива вказав на його здатність збагачувати ґрунт перегноєм, азотом, фосфором, калієм та іншими елементами. Головною особливістю дигестату є збагачення ґрунту органічними речовинами, які не були розкладені мікроорганізмами в ґрунті і можуть перетворюватися на гумус, збільшуючи поглинаючий комплекс і за рахунок цього забезпечувати більшу стабільність посівів за несприятливих погодних умов.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ 4173-2003. Якість води. Визначання гострої летальної токсичності на *Daphnia magna Strauss* та *Ceriodaphnia affinis Lilljeborg* (Cladocera, Crustacea) (ISO 6341:1996, MOD).
2. Губачов О. І. Особливості використання рослин для біотестування ґрунтів з метою визначення рівня екологічної безпеки промислових територій // Наук. вісн. КУЕІТУ. Нові технології. – 2010. – № 3 (29). – С. 164-171.

ANALYSIS OF APPROACHES IN ADAPTIVE WING DESIGN

Liliia Buival

*candidate of technical science (PhD), Department of
Airplanes and Helicopters Design, Faculty of Aircraft
Engineering, National Aerospace University
«Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-3374-7720*

Yixuan Cao

*masters' student, Department of
Airplanes and Helicopters Design, Faculty of Aircraft
Engineering, National Aerospace University
«Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-0717-1411*

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4170/>

At present, most of the research on adaptive wing is the trailing edge deformation of the wing. Because the trailing edge of the wing bears relatively small load, it is easier to achieve deformation in structure, and can also improve fuel efficiency, produce better aerodynamic performance.

An analysis of known approaches in the design of an adaptive wing was carried out. To do it modern publications with high data features and well-known data bases were used.

In the design process a high fidelity aerostructural model that enables the detailed optimization of wing shape and sizing using hundreds of design variables is used. A number of multipoint aerostructural optimizations can be performed. Multipoint analysis provides a better opportunity to deform trailing edges to improve performance.

The approaches to analyze were geometric parametrization, mesh deformation, CFD solver, structural solver, coupled aerostructural solver, optimization algorithm, problem formulation.

We should use some overview of numerical methods to achieve the best acceptable performances. Geometric shape changes are parametrized using a Free Form Deformation (FFD) approach [1]. An inverse-distance-weighting warping algorithm usually used in design process. The warping scheme interpolates both displacements and rotations of the surface into the volume mesh. It can preserve mesh perpendicularity near surfaces. The aerodynamic solver within the MACH framework is ADflow [1]. The structural solver in the MACH framework is the Toolkit for Analysis of Composite Structures (TACS) [1]. The main role of the

aerostructural solver is to couple the aerodynamic and structural solvers, ADflow and TACS. The optimizations are performed using SNOPT (Sparse Nonlinear OPTimizer), an optimization algorithm that uses a sequential quadratic programming (SQP) approach with a quasi-Newton approximation of the Hessian of the Lagrangian [1].

For the optimization method, morphing 3-point optimizations with varying lift coefficient and morphing 7-point optimizations with varying lift coefficient, Mach number, and altitude were considered [1]. Finally, comparison those results using a smaller morphing device and a configuration with a higher aspect ratio.

Needs to optimize the coupling of high-fidelity aerodynamic and structural models in a trade-off between structural weight and aerodynamic robustness is important in adaptive wing investigation. Adding adaptive deforming trailing edge device can reduce the weight of structure obviously morphing technology is more effective for higher aspect ratio wings.

Future more comprehensive studies should be carried out to optimize the deformation mechanism for more weight and flight conditions.

References:

1. David A. Burdette Joaquim R. R. A. Martins (2018). Design of a transonic wing with an adaptive morphing trailing edge via aerostructural optimization. *Aerospace Science and Technology*, (81), 192-203. <https://doi.org/10.1016/j.ast.2018.08.004>.

OVERVIEW OF TYPICAL MOBILE PLATFORMS WITH ROLLER WHEELS AND MOTION CONTROL METHODS

Olena Kosterna

Assistant, National Aerospace University

“Kharkiv Aviation Institute”, Kharkiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-7546-1616

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4173/>

Annotation. This article discusses different types of roller wheels, their location methods. There are two main types of roller wheels, such as omnidirectional and a mecanum wheels. The existing types of omnidirectional mobile platforms are indicated. The analysis of the scientific literature devoted to the study of control methods of mobile roller platforms, methods of dynamic description and control of the movement of platforms with roller wheels has been carried out. Maggi and Appel equations are used to describe the dynamics of the mobile platform. It is also noted that consideration of issues of mechanics and control of mobile platforms with roller bearing wheels, frictional forces acting on shafts and axles of mechanical wheel gears. Today, the most relevant area of research is the development and construction of mobile platform control systems using artificial intelligence methods. The control algorithm based on odd logic with slip detection for a mobile platform is proposed.

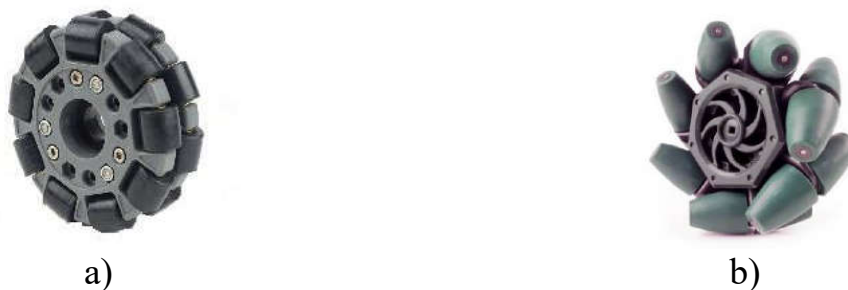
Thus, the use of information technology provides an expansion of the technological and functional capabilities of the mobile platform.

Keywords: mobile platform, roller wheels, mathematical model, control system, artificial intelligence, neural network.

Today, there are a large number of different design variants of mobile wheeled platforms, which are used to move cargo or survey the terrain, and are also widely used in limited conditions in warehouses or production facilities, etc. The most interesting is a mobile platform with roller wheels, the main feature of which is high manoeuvrability. A mobile platform with roller wheels can at any moment change the trajectory of its movement to a certain angle without turning or changing the direction of the wheels. To carry out manoeuvres, translational and rotational movements should be combined. The main element of such a platform is a roller wheel.

Wheel types. A roller wheel is a wheel with rollers installed around the circumference of the wheel at an angle of 90° or 45° to the direction of movement, with the help of which the mobile robot can move in any direction, combining linear and rotational movements. There are two main types of roller bearing wheels – an omni-wheel and a mecanum-wheel. (Fig. 1 a, b).

If the axes of the rollers located on the outer circle of the disk lie in the plane of the wheel, then this is an omni-wheel or a classical omnidirectional wheel. And if the axes of the rollers cross the axis of the wheel at an angle of 45° , then it is a mecanum-wheel or a Swedish wheel [1].

a) b)
Figure 1 – The main types of roller wheels:
omni-wheel (a) and mecanum-wheel (b)

The rollers of an omnidirectional wheel are located so that their axes of rotation are tangent to the wheel circle, so the movement of the wheel is the result of two movements – movement along the rotation of the disk and movement along the rotation of the passive roller. The design of such wheels allows the platform to rotate in place with minimal friction and low torque [2].

Platform types. Mobile platforms differ in the number of wheels and the way they are placed. The typical omni-wheel platform configuration is a three-wheeled platform, although other solutions are available. The most common are three- or six-wheeled platforms with omni-wheels (Fig. 2 a) and four-, six- or eight-wheeled platforms with mecanum wheels (Fig. 2 b).

Figure 2 – Mobile platforms with roller wheels

The use of omni-wheels results in each wheel developing a tractive force directed approximately along the axis of the roller in contact with the support. Thus, by changing the speed and direction of rotation of each wheel, it is possible to ensure that the platform moves like a typical four-wheeled platform. It also allows you to implement translational movement of the platform or its arbitrary rotation and turns. It is possible to implement, for example, the transverse movement of the platform, combinations of wheel movements allow you to build movement in any direction with any rotation. A significant number of omni- and mecanum-wheel platforms have already been developed [2-3].

Dynamic description methods. Papers [4-6] and others are devoted to the study of the dynamics and motion control of platforms with omnidirectional wheels. Rollers are fixed on the wheels of the platform of this design, the axes of rotation of which lie in the plane of the wheels, which allows movement in any direction without prior turning, which significantly increases the platform's manoeuvrability. The wheels are driven independently of the DC motors.

Maggi and Appel equations are used to describe the dynamics of the mobile platform. However, it should be noted that for the implementation of control algorithms, it is also necessary to identify the values of the coefficients for the components of the mobile platform. The paper [7] is dedicated to obtaining estimates of the parameters of real mechanical and mechatronic systems.

Many publications are devoted to the study of kinematics, dynamics, motion control algorithms and practical application of mobile platforms with roller wheels [8-14]. Publications [8-11] consider some features of the contact of roller wheels with the surface. In article [8], the dynamics of a platform with omni-wheels is considered, taking into account their slippage, and in article [9], the main attention is paid to the modelling of devices with omni-wheels, taking into account the visco-elastic properties of the roller material. The article [10] proposes a control algorithm based on odd logic with slip detection for a mobile platform with mecanum wheels. The paper [11] describes the development of an adaptive control system for an omnidirectional platform with mecanum wheels on a surface with unknown terrain.

Publications [12-14] are devoted to special issues of motion control of omnidirectional mobile platforms. The article [12] proposes an algorithm for suboptimal speed control of a mobile platform with omni-wheels that takes into account its dynamics and limited contact friction forces. The paper [13] is devoted

to the synthesis of the law of control of a mobile robot with omni-wheels with stabilization of the program trajectory by the method of Lyapunov functions, taking into account restrictions on the magnitude of angular velocities of the wheels. The paper [14] describes the problem of controlling a mobile platform with omni-wheels with stabilization of the program trajectory and heading angle is solved, taking into account the dynamics of the tracking drives and limitations on the angular velocity of the wheels. Identification of the parameters of the discrete mathematical model of the wheel drives was carried out.

In the mentioned publications, which deal with the mechanics and control of mobile platforms with roller wheels, the frictional forces acting on the shafts and axles of mechanical wheel gears are either ignored or grouped with control moments.

Artificial Intelligence. Artificial intelligence, namely the neural network, is becoming increasingly interesting. Of course, certain studies have already been carried out on this topic by foreign experts. It should be noted that in paper [15] was investigated how the development of dynamics in periodic neural networks is used to control a mobile platform. An approach to motion control based on a new recurrent neural network has been developed. The advantage of this approach is that it does not require any information about the dynamic model. The article [16] investigates the adaptive sliding mode using the radial basis of a functional neural network, and also proposes an online training algorithm for adjusting the controller parameters in accordance with the variation characteristics of nonlinear dynamics.

The self-learning ability of neural networks eliminates the need to use complex mathematical analysis. In recent years, much attention has been paid to the analytical study of an adaptive nonlinear control system using a radial basis function (RBF) neural network as a universal approximator. The RBF network is a special form of artificial neural network, the advantages of which are simple structure, faster algorithms and better approximation to the nonlinear system.

The structure of a typical three-level RBF neural network is shown in Fig. 3.

There is an input vector in the RBF neural network $x = x_i^T$. Assuming that there are neural networks m^{th} and the radial basis vector function in the hidden layer RBF is $h = h_i^T$, where h_i is the value of the Gaussian function for the neural network j in

the hidden layer, so

$$h_j = \exp\left(-\frac{|x - c_j|^2}{2b_j^2}\right).$$

The RBF weight value is: $w = w_1, \dots, w_m^T$. The output of the RBF neural network is:

$$y(k) = w_0 + w_1 h_1 + w_2 h_2 + \dots + w_m h_m = w_0 + \sum_{j=1}^m w_j h_j.$$

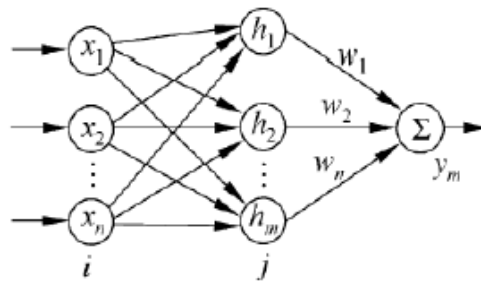

Figure 3 – Structure of RBF neural network

The article [17] demonstrates the performance of the main modules of the system in the computer vision field, a new colour calibration method based on the rapidly random-exploring tree (RRT) neural network algorithm, with additional rules that allow controlling the approach angle of the robot. In paper [18], a neural network with basic sigmoidal functions is used to compensate for nonlinearity and variable operating conditions of a mobile robot with mecanum wheels. The Lyapunov stability theory is used, including the Hamilton-Jacobi inequality.

Due to the nonlinearity, as well as the complexity of the structure of the dynamic equations of motion of mobile wheeled platforms and the need to include a mathematical model in the motion control algorithms for these objects, the application of the theory of artificial neural networks is an alternative approach to solving such problems. From the point of view of control theory, the ability to approximate nonlinear mappings is the most important property of neural networks. These properties will be used in the synthesis of control of neural networks for tracking the movement of the system.

Thus, the use of information technology provides the expansion of technological and functional capabilities of the mobile platform.

Reference:

1. The Old Stagehand Airtrax Sidewinder Forklift [Electronic resource] – Access mode: http://wn.com/Mecanum_wheel.
2. Hillery M. Omni-Directional Vehcile (ODV) by theU.S. Navy [Electronic resource] – Access mode: <http://www.arrickrobotics.com/robomenu/odv.html>.
3. Diegel O., Badve A.,Bright G., Podgieter J., Tlale S. Improved Mecanum Wheel Design for Omni-directional Robots. [http:// Proc. 2002 Australasian Conference on Robotics and Automation \(ARAA-2002\), Auckland, 27–29 November 2002. pp. 117-121](http:// Proc. 2002 Australasian Conference on Robotics and Automation (ARAA-2002), Auckland, 27–29 November 2002. pp. 117-121).
4. Liu Y., Zhu J.J., Williams II R.L., Wu J. Omni-directional mobile robot controller based on trajectory linearization // Robotics and Autonomous Systems. – 2008. – V. 56. – pp. 461-479.
5. Huang H. C., Tsai C. C. Adaptive Trajectory Tracking and Stabilization for Omnidirectional Mobile Robot with Dynamic Effect and Uncertainties // Proceedings of the 17th World Congress “The International Federation of Automatic Control”. Seoul, Korea, July 6-11, 2008. – pp. 5383–5388.

6. Vazques J. A., Velasco-Villa M. Path-Tracking Dynamical Model Based Control of an Omnidirectional Mobile Robot // Proceedings of the 17th World Congress “The International Federation of Automatic Control”. Seoul, Korea, July 6-11, 2008. – pp. 5365–5373.
7. Garcia-Alarcon, O. On parameter identification of the Furuta pendulum / O. Garcia-Alarcon, S. Puga-Guzman, J. Moreno-Valenzuela // Procedia Engineering. – 2012. – Vol. 35. – Pp. 77-84. 104. Mathematical Modelling and Parameter Identification of Quadrotor (a survey) / A. Chovancov’a, T. Fico, L. Chovanec, P. Hubinsk’y // Procedia Engineering. – 2014. – Vol. 96. – Pp. 172-181.
8. Nonlinear Slip Dynamics for an Omniwheel Mobile Robot Platform / D. Stonier, S.-H. Cho, S.-L. Choi et al. // IEEE International Conference on Robotics and Automation. – 2007. – Pp. 2367-2372.
9. K’alm’an, V. Omnidirectional Wheel Simulation – a Practical Approach / V. K’alm’an // Acta Technica Jaurinensis. – 2013. – Vol. 6, no. 2. – Pp. 73-90.
10. Tlale, N. S. Modeling and Adaptive Control of an Omni-Mecanum-Wheeled Robot / N. S. Tlale // Robotica. – 2005. – Vol. 23, no. 4. – Pp. 455-456.
11. Adaptive Controllability of Omnidirectional Vehicle over Unpredictable Terrain / K. C. Cheok, M. Radovnikivich, G. R Hudus et al. // Intelligent Sensing, Situation Management, Impact Assessment, and Cyber Sensing. 73520S. – 2009. – Pp. 1-12.
12. Purwin, O. Trajectory generation and control for four wheeled omnidirectional vehicles / O. Purwin, R. D’Andrea // Robotics and Autonomous Systems. – 2006. – no. 54. – Pp. 13-22.
13. Indivery, G. Motion Control of Swedish Wheeled Mobile Robot in the Presence of Actuator Saturation / G. Indivery, J. Paulus, P.-G. Pl..oger // RoboCup 2006: Robot Soccer World Cup X. – Berlin: Springer Berlin Heidelberg, 2007. – Vol. 4434 of Lecture Notes in Computer Science. — Pp. 29–44.
14. Li, X. Motion Control of an Omnidirectional Mobile Robot / X. Li, A. Zell // Informatics in Control, Automation and Robotics. Selected Papers from the International Conference on Informatics in Control, Automation and Robotics 2007. Part II. – Berlin: Springer Berlin Heidelberg, 2009. – Vol. 24 of Lecture Notes in Electrical Engineering. – Pp. 181-193.
15. Mohamed Oubbati. Neural Dynamics for Mobil Robot Adaptive Control: Dissertation of natural sciences candidate / Institute of Parallel and Distributed Systems. University of Stuttgart. – 2006. – 192 p.
16. Dinh Tu. Nguyen. Training the RBF Neural Network-Based Adaptive Sliding Mode Control by BFGS Algorithm for Omni-Directional Mobile Robot / Dinh Tu. Nguyen, Chi Cuong Tran, Hoang Dang Le, Thanh Tung Pham, Chi Ngon Nguyen / Can Tho University, Vinh Long University of Technology Education, Vietnam. International Journal of Mechanical Engineering and Robotics Research Vol. 7, No. 4, July. 2018. – 7 p.

17. Jose Angelo Gurzoni Jr. On the construction of a RoboCup small size league team / Jose Angelo Gurzoni Jr., Murilo Fernandes Martins, Flavio Tonidandel, Reinaldo A. C. Bianchi / Journal. The Brazilian Computer Society 17: 69-82, 2011. – 14 p. DOI 10.1007/s13173-011-0028-4.
18. Zenon Hendzel. Robust neural networks control of omni-mecanum wheeled robot with hamilton-jacobi inequality / Hendzel Zenon / Journal of Theoretical and Applied Mechanics 56, 4, pp. 1193-1204, Rzeszow University of Technology, Rzeszow, Poland, 2018. – 12 p. DOI: 10.15632/jtam-pl.56.4.1193.

АВТОКОЛИВАЛЬНИЙ ПРОЦЕС В ЗАРЯДНОМУ ПРИСТРОЇ

Павлов Леонід Миколайович

кандидат технічних наук, Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського
ORCID: 0000-0001-8273-9607

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4140/>

Зарядні пристрої – це чи не найпоширеніший засоби побутової електронної техніки. І саме ці пристрої характеризуються великою інтенсивністю потоку відмовлень. Мета даної роботи виявити деякі фактори, що впливають на надійність пристроїв.

В інтернеті можна знайти безліч прикладів схем електричних, наприклад [1]. Якщо дещо адаптувати найпростішу схему, аби дослідити її в системі ORCAD 9.3, аби змінювати в широких діапазонах номінальні значення компонентів, то можна отримати варіант, що наведено на рис.1.

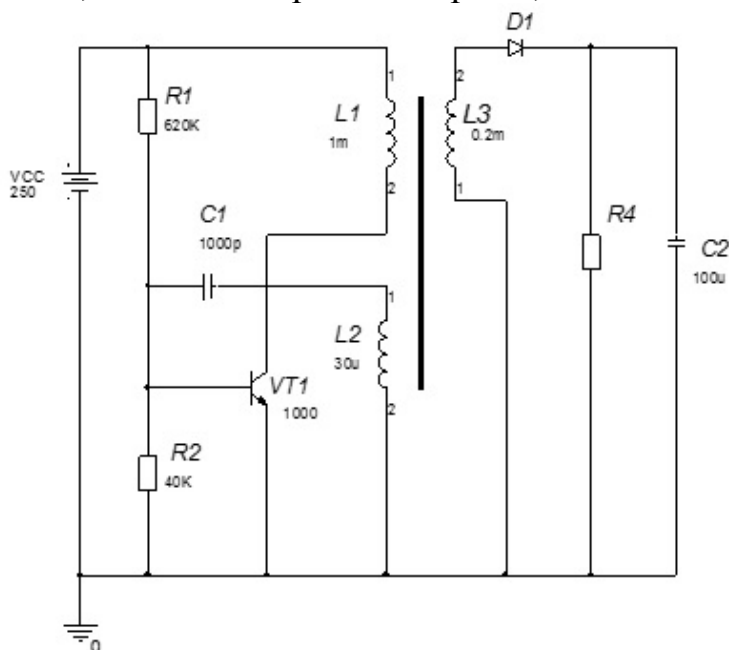

Рисунок 1. Схема зарядного пристрою

Ця схема виконана на основі блокінг-генератора, що імітує заряд акумулятора, модель якого виконують конденсатор C2 та резистор R4. Транзистор-ключ VT1 виконано як матрицю з 1000 комірок емітерів з площею 100 мкм², мінімальними площами бази в цих комірках та спільним колектором. Часова діаграма імпульсу, що проходить через ключ VT1, наведена на рис.2

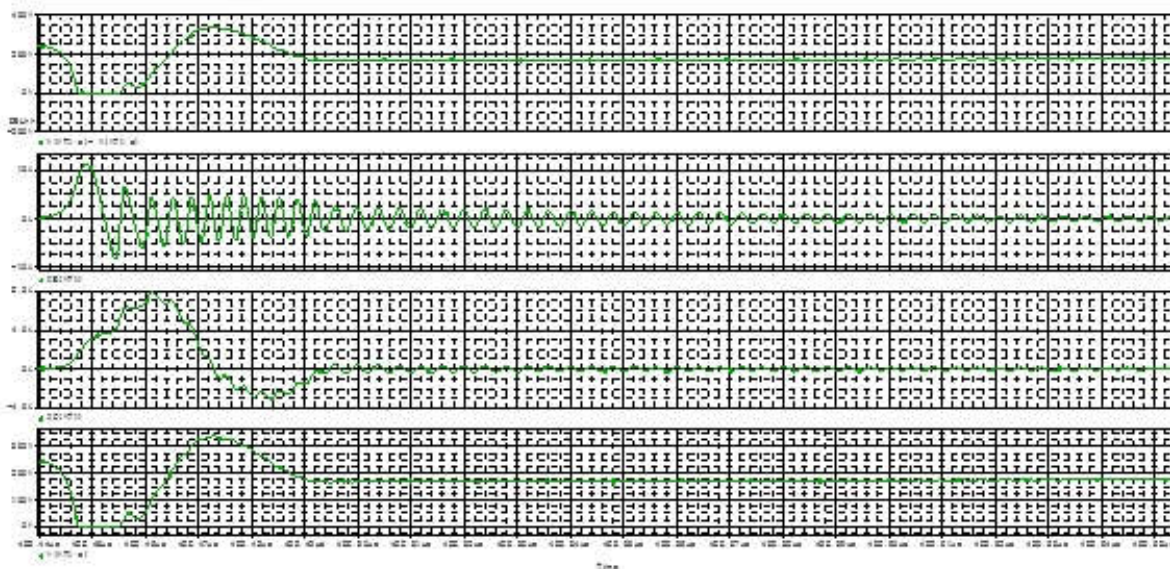

Рисунок 2. Часова діаграма імпульсу через ключ VT1

Звертають на себе увагу такі фактори:

1. Розвивається коливальний процес.
 2. Спостерігається інверсія напруги між емітером і колектором до -6,0 В.
- Жоден з цих факторів не сприяє безвідмовності роботи пристрою.

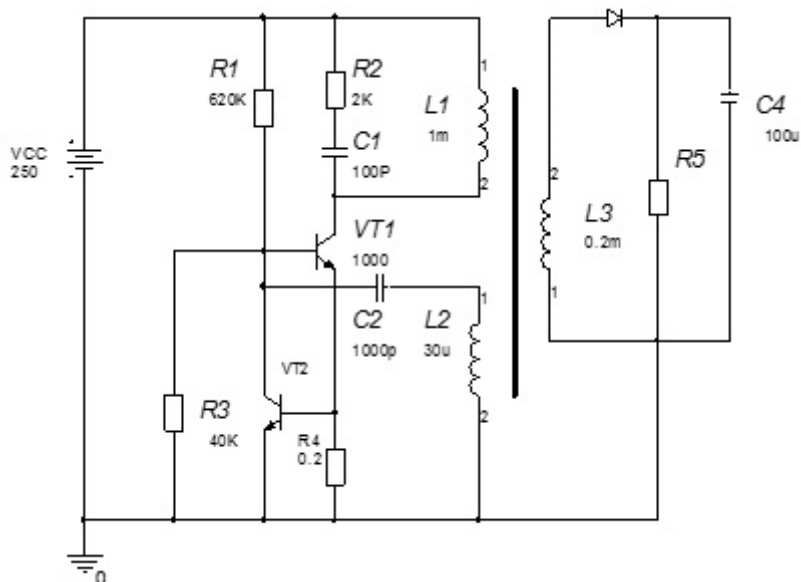

Рисунок 3. Удосконалена схема зарядного пристрою

Звернемося до удосконаленої схеми пристрою [1], рис.3. Тут вона також адаптована, для досліджень в системі ORCAD 9.3. Часова діаграма процесів в ключовому транзисторі VT1 наведена на рис.4.

В цьому варіанті схеми коливальний процес майже відсутній і напруга між емітером та колектором ключа в мінімумі дорівнює 2 В. Отже насичення транзистора відсутнє, а інверсія напруги колектор-емітер – тим паче.

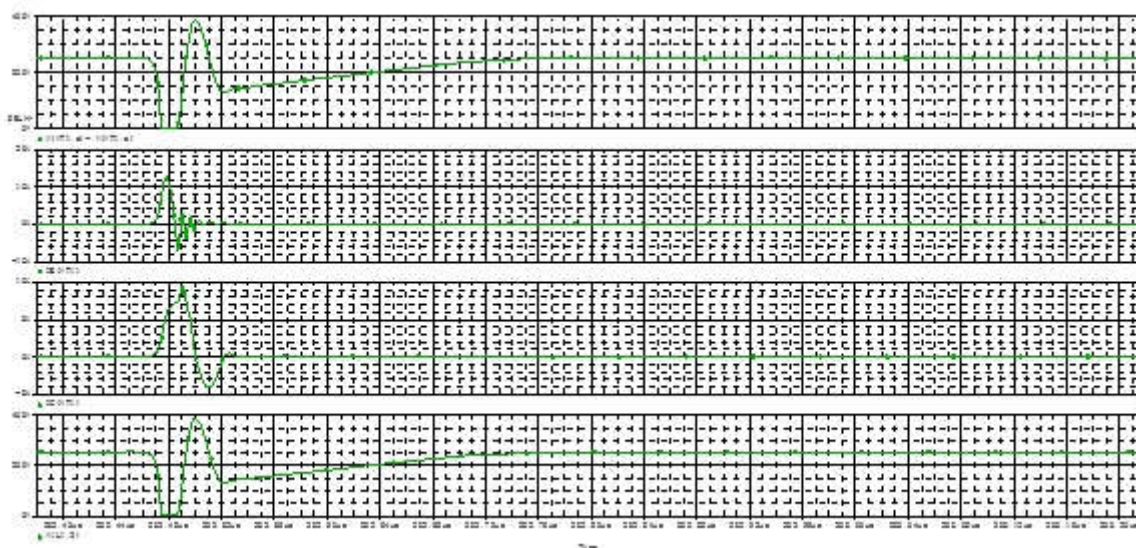

Рисунок 4. Часова діаграма імпульсу через захищений ключ VT1

Основним елементом захисту виступає транзистор VT2, що відкривається в момент проходження потужного імпульсу через резистор R4. Через цей транзистор надмірний струм, що міг би потрапити до бази транзистора VT1, надходить до землі. Такий від’ємний зворотний зв’язок надійно захищає ключ.

Більш досконалі схеми містять ще й додаткові елементи захисту. Захищаються переходи база-емітер транзисторів і т.і. Такі вдосконалення значно підвищують ціну пристрою. Отож співвідношення вартість-надійність залишається актуальним.

Список використаних джерел:

1. Портал. Електричні схеми заряджання для телефонів. Зарядний пристрій мобільного телефону LG (принципова схема та ремонт). Розпинування USB роз’ємів для Iphone. <https://steklo-servise.ru/elektricheskie-shemy-zaryadok-dlya-telefonov-zaryadnoe-ustroistvo.html>

ПОРОГОВИЙ СЕНСОР ТЕМПЕРАТУРИ

Павлов Леонід Миколайович

кандидат технічних наук, Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського

ORCID: 0000-0001-8273-9607

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4125/>

Порогові сенсори температури мають широке поле застосування в радіоелектронній апаратурі як у вигляді окремого виробу, так і в складі інтегральних мікросхем переважно для захисту від впливу надлишкової температури. В даній роботі розглядається модель сенсору у вигляді схеми електричної, що надана на рис.1. Потрібно визначити оптимальний вибір номінальних значень параметрів компонентів R4, R5 та R7, аби забезпечити точку спрацювання за температури 170 °С. В основі роботи цієї схеми покладено залежність напруги переходу база-емітер VSENS кремнієвого біполярного транзистора VT0 від температури при стабільному струмі ISTEP [1] у схемі вимірювання, рис.2.

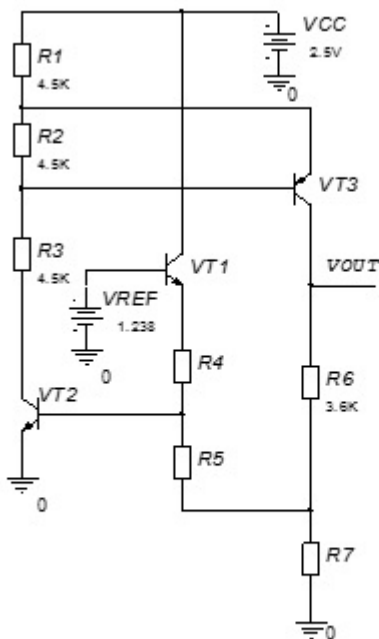

Рисунок 1. Схема порогового сенсора

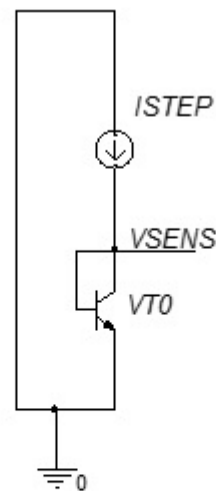

Рисунок 2. Схема вимірювання напруги база-емітер

Ця залежність має майже лінійний характер при варіації струму через транзистор від 5 до 100 мкА при площі емітера 100 мкм², що відображено на відповідному сімействі температурних характеристик, рис.3, отриманому розрахунком в системі ORCAD 9.2.

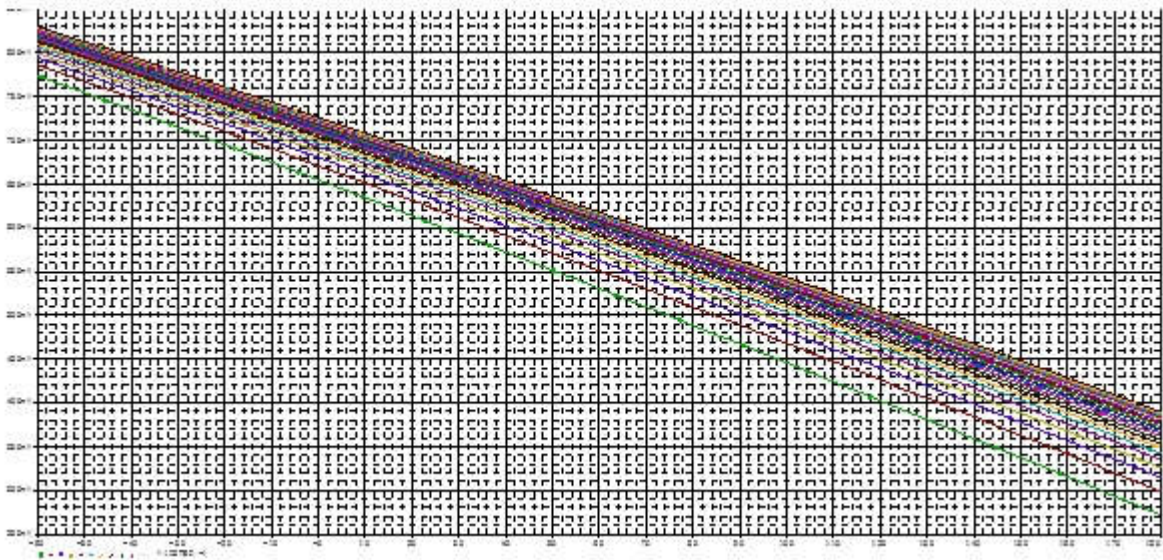

Рисунок 3. Сімейство залежностей напруги база-емітер від температури

Якщо зафіксувати номінальне значення резистора $R_5=4,3$ кОм, схема 2, рис.4, та провести параметричний аналіз напруги V_{OUT} при варіації номінальних значень резистора R_4 від 5 до 6 кОм з кроком 100 Ом, то отримаємо віяло характеристик температурної залежності, рис.5.

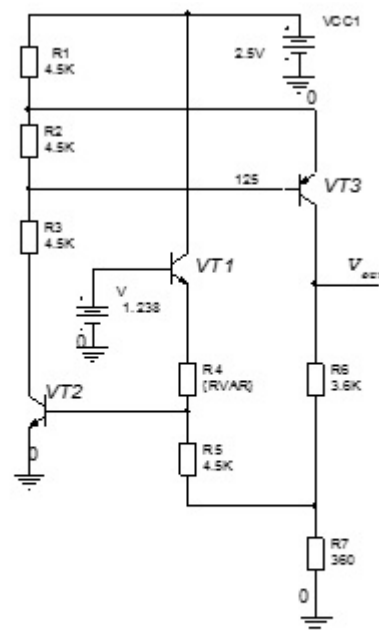

Рисунок 4. Схема 2 порогового сенсора

За аналізом цих результатів визначаємо проміжне значення резистора $R_4=5,5$ кОм, схема 3, рис.6, та проводимо аналіз для значень резистора R_5 в діапазоні $R_5=4...4,6$ кОм з кроком 10 Ом., та для резистора R_7 . Такий попередній аналіз дозволяє визначити найкращі початкові умови для проведення оптимізації схеми відносно точки спрацювання за температури 170 °C з

визначеними номінальними значеннями вектору змінних параметрів $\{R_4=5,6 \text{ кОм}, R_5= 4,23 \text{ кОм}, R_7=363 \text{ Ом}\}$. Фінальна залежність температурної характеристики порогового сенсора від температури наведена на рис. 6.

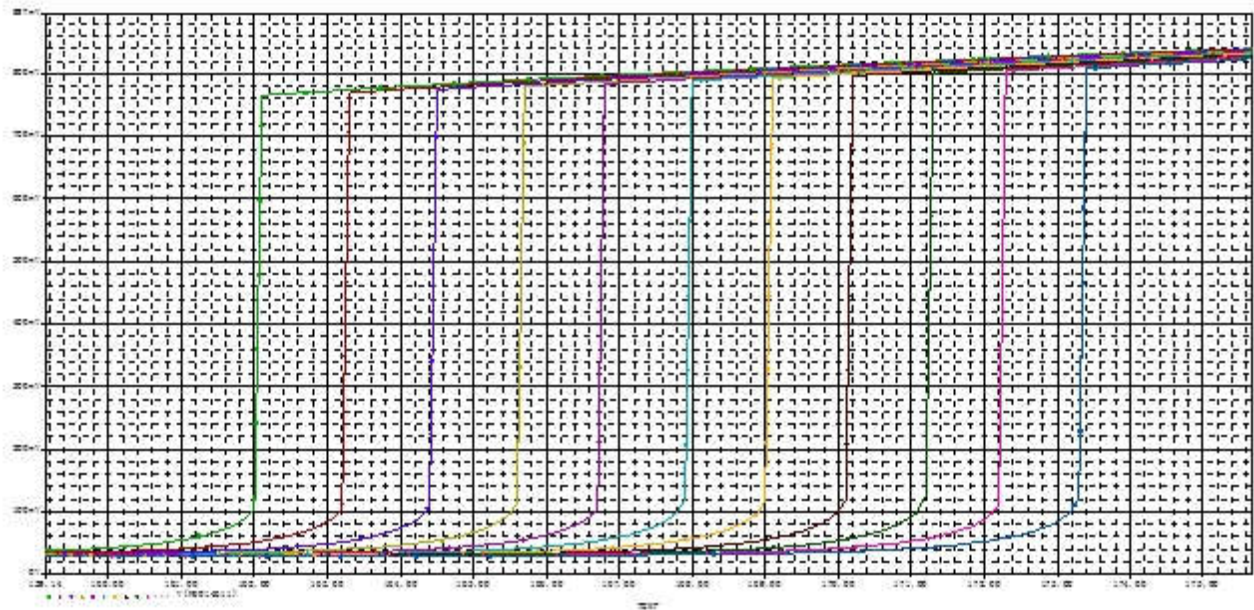

Рисунок 5. Віяло залежностей вихідної напруги порогового сенсора від температури

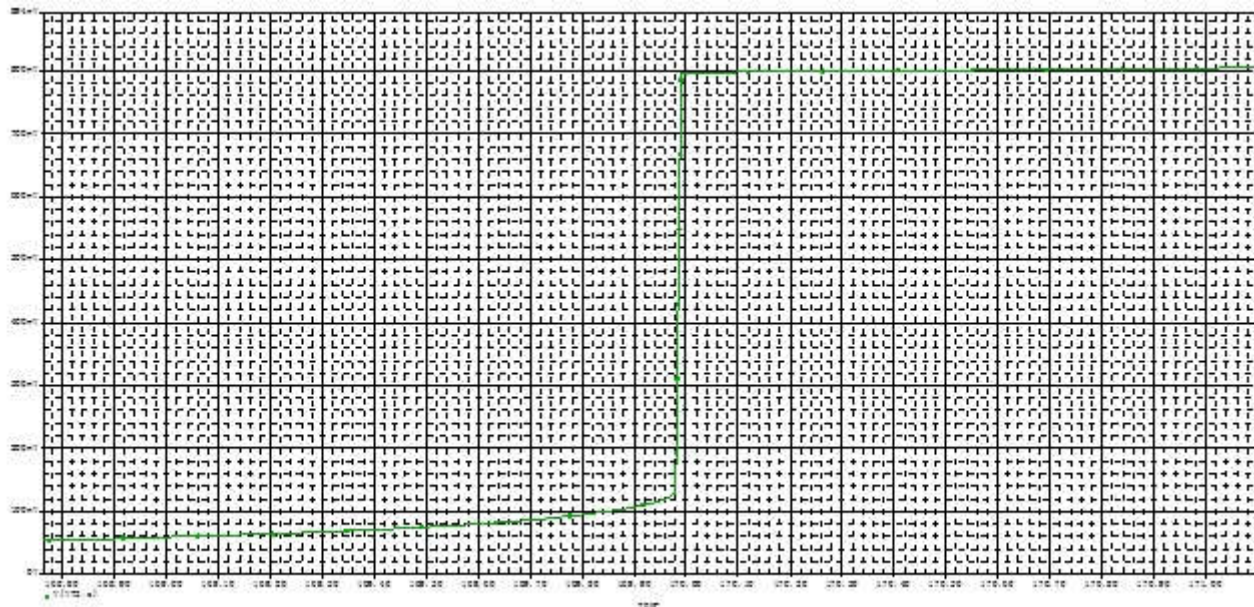

Рисунок 6. Оптимізована залежність температурної характеристики порогового сенсора

Список використаних джерел:

1. Borisov A. V., Pavlov L. N. Модифікація істочника опорного напруги // *Електроніка і зв'яз`*. – 2013. – с. 14-20.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ХАРЧУВАННЯ

Пересічна Світлана Михайлівна

кандидат технічних наук, Київський національний
університет культури і мистецтв
ORCID:0000-0003-2023-558X

Манойленко Юлія Василівна

здобувач IV курсу ОС «Бакалавр»,
Київський національний університет культури і мистецтв

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4149/>

Ресторанна індустрія є однією з тих галузей, що найшвидше адаптується до будь-яких змін, адже без стрімкого впровадження нововведень, підприємство починає відчувати труднощі. Багато інновацій, які ще вчора були винайдені, сьогодні вже є не просто можливістю для покращення, а необхідністю, без якої заклад навряд втримається серед потужної конкуренції, більше того, економія на цих технологіях є невиправданою, адже їхня вартість є прийнятною і відповідає інвестиційним цілям.

Лапін М. надав визначення терміну «інновація»: «Інновація – це процес, який уособлює в собі створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу, задля досягнення кращого результату та потреб людей; процес змін, що пов'язані з нововведенням у тому соціальному та матеріальному середовищі, у якому відбувається його життєвий цикл» [1].

Головними напрямками, що сприяють розвитку ресторанного бізнесу за умови, якісного та чіткого розуміння механізму впровадження, що сприяють збільшенню рентабельності та конкурентоспроможності закладу ресторанного господарства є інноваційні технології.

Метою роботи є визначення інновацій, дослідження інноваційних технологій в діяльності закладів ресторанного господарства.

У процесі дослідження застосовано методи логічного узагальнення – при визначенні сутності та необхідності впровадження інноваційних технологій в діяльність закладів ресторанного господарства; системний і системно-структурний аналіз – при аналізі напрямів інноваційних технологій в діяльності підприємств харчування.

Інновації – це фінальний результат інноваційної діяльності, який сформувався за рахунок впровадженого на ринок нового чи уже вдосконаленого продукту або процесу, що активно застосовується на практиці, або у соціальних послугах. Набутий досвід соціального і економічного розвитку суспільства доводить, що сталий розвиток усіх сфер, без виключення і ресторанний бізнес, прогресує завдяки інноваційним технологіям на макро-, мезо- та мікрорівнях, через те, що саме вони дають поштовх до структурного вдосконалення та перебудови економіки.

Узагальнюючи різні види інновацій в ресторанному бізнесі, можна звести їх до п'яти напрямів (рис.).

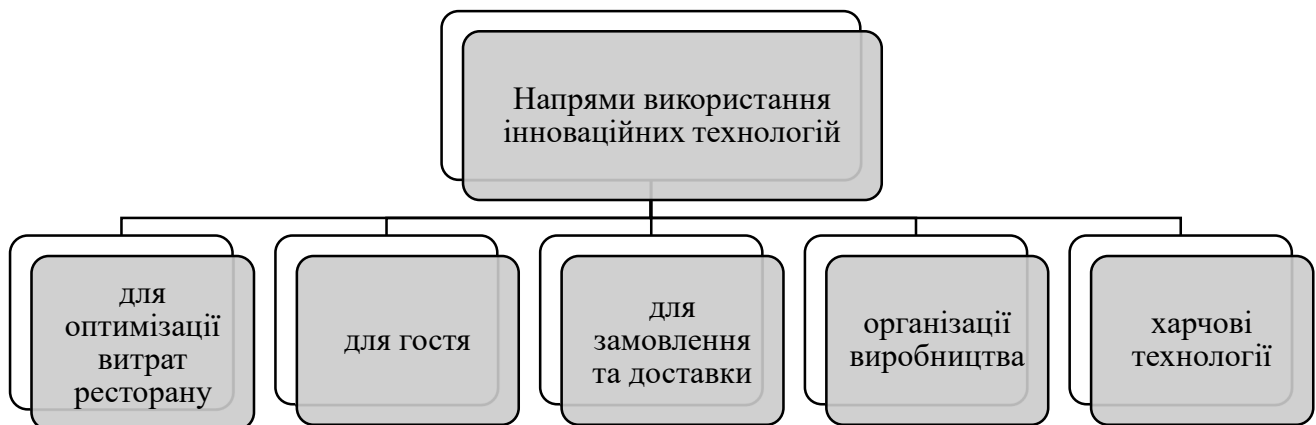

Рис. Напрями використання інноваційних технологій

До першого напрямку інноваційних технологій для оптимізації витрат ресторану можна віднести хмарні системи автоматизації. Незалежно від масштабу та спеціалізації ресторанного господарства, кожному підприємству необхідне обладнання для швидкого виконання таких завдань як: облік та фінансовий контроль; статистика продажу; розрахунок заробітної плати та премій; контроль товарообігу; маркетингові інструменти та клієнтська база; можливість прийому онлайн-замовлень, керування роботою кур'єрів.

На сьогодні користуються попитом хмарні системи POS, вони компактні, мають доступну ціну та зручні у використанні. Сучасна інформаційна система, розроблена спеціально для підприємств харчування, значно спрощує, оптимізує та прискорює щоденні операції, характерні для цієї галузі, дозволяє створювати меню та прайс-листи на барну продукцію, а також всю документацію та звітність [2].

Наступним елементом цього напрямку є сервіси, що допомагають управляти й оптимізувати графік співробітників. Таким сервісом є Hot Schedules – хмарна програма, інтегрована в систему касових терміналів, що здійснює управління персоналом та обробку документації, розробляє графіки працівників та розсилає його персоналу. При цьому будь-який співробітник може переставити свою зміну через мобільний додаток або онлайн.

На сьогоднішній день, успішним нововведенням в ресторанному бізнесі є впровадження інтерактивних ресторанных технологій для гостя. Вони пропонують відвідувачам найсучасніші системи замовлення, розваги та нові способи спілкування. Більш того, є економічно вигідними для підприємства, оскільки приносять високі прибутки. Гості отримують багато можливостей: скорочення часу обслуговування, отримання додаткових послуг, участь у приготуванні страв та багато іншого.

Все частіше заклади ресторанного господарства використовують інтерактивні столи, що представляють собою сенсорний дисплей, де гості можуть переглянути меню та зробити замовлення без допомоги офіціанта. Окрім столів можуть використовуватися планшети. Таке меню є досить зручним та цікавим у використанні, економить час гостей, а також має всю необхідну інформацію про ту чи іншу страву. До того ж споживач може слідкувати за технологією приготування, а також отримувати зворотній зв'язок.

Однією з сучасніших технологій в закладах ресторанного господарства є використання роботів-офіціантів, які отримуючи замовлення, швидко доставляють гостям страви на вбудованих полицях-ємностях завдяки 3D-датчикам і модульному шасі нового типу. Замовити страви роботу можна за допомогою сенсорного екрану.

QR-код, розміщений на чеку клієнта – ще один маркетинговий хід, що підвищує впізнаваність та популярність закладу. Він надає інформацію про історію закладу харчування, меню, персонал, розробників інтер'єру. Власники можуть поділитися з відвідувачами подробицями приготування страв, розповісти про майбутні акції у закладі харчування, отримати зворотній зв'язок.

Окрім інтерактивних технологій, часто використовують різні інноваційні методи обслуговування у закладах ресторанного господарства. До прикладу, такими методами є різноманітні кулінарні шоу, майстер-класи, воркшопи, де гості можуть не просто насолоджуватися стравами, а й взяти безпосередню участь в їхньому приготуванні [3].

До напряму інноваційних технологій для замовлення та доставки можна віднести різноманітні веб-сайти, вітрини, додатки, чат-боти, які допомагають зробити замовлення онлайн чи забронювати стіл у ресторані.

З кожним днем сегмент доставки активно зростає, у зв'язку з цим, щоб задовольняти запити гостей, відбувається запровадження нових технологій в сервіси доставки та спрощення механізму замовлення страв. Так, на сьогодні замовити доставку страв з закладів харчування можна за допомогою соціальних мереж, сервісів: Glovo, Bolt Food, Rocket, Delivery.com, Uber Eats, Mister.am, що знаходяться в різних містах України. Крім того, великою популярністю користуються віртуальні ресторани, що працюють виключно на доставку [4].

У закладах харчування великою популярністю користуються інноваційні технології організації виробництва страв, а саме:

- «Front cooking» – відкрита кухня, де кожен гість має змогу спостерігати за роботою кухарів при приготуванні страв;
- «теппан-шоу» – шеф-кухар готує страви на гарячій гладкій поверхні на очах у гостей, при цьому показуючи шоу з вогнем та розважаючи відвідувачів інтерактивом;
- «безвідходне меню» – комплексне використання сировини, з мінімізацією відходів.

Одним з найбільших популярних напрямів у закладах ресторанного господарства є використання інноваційних харчових технологій, обладнання, методів вдосконалення процесів приготування страв. До таких технологій відносяться: «Cookvak», «Sous-vide», «Cook-in», «Пакоджет».

Для приготування продуктів під вакуумом використовують «Cookvak» – обладнання, що складається з ємності з кошиком усередині, вакуумного насоса та теплової поверхні, що створює низький тиск та відсутність кисню і значно знижує температуру смажіння або гасіння, зберігаючи поживні речовини, текстуру та колір харчового продукту.

Користується популярністю в закладах ресторанного господарства приготування напівфабрикатів способом «Sous-vide», за допомогою якого напівфабрикати поміщають в герметичні вакуумні пакети і готують при низьких температурах на водяній бані за чітко визначений час, чи використовують занурювальний термостат циркулятор або конвекційну піч.

Технологія приготування способом «Sous-vide» дозволяє не руйнувати вітаміни та корисні мікроелементи у напівфабрикатах. За рахунок того, що продукти томляться у власному соку, вони мають ніжну текстуру, натуральний аромат та смак.

Сучасним способом теплової обробки напівфабрикатів є «Cook-in», що використовується у молекулярній кухні. Завдяки інноваційній технології продукт просмажується зсередини, а зовні зберігає чудову соковитість та ніжність.

Для приготування охолодженого мусу із природним смаком, відмінною консистенцією та ідеальною температурою подачі використовують апарат «Пакоджет», у якому глибоко заморожені продукти піддаються гомогенізації без попередньої розморозки.

Для приготування м'яса, риби та овочів застосовують «Хоспер» – універсальне обладнання, яке можна використовувати як гриль, мангал та піч, продукти в ньому одночасно запікаються та просмажуються. Головна особливість печі Хоспер – це можливість приготування якісних соковитих страв, з хрусткою скоринкою та ароматом [5].

Таким чином, використання інноваційного устаткування та технологій у виробничій діяльності закладів ресторанного господарства окрім можливостей, що створюють інновації споживачам, нововведення мають великий вплив на економію витрат ресурсів та найманих працівників, а також покращує організацію технологічного процесу закладу, забезпечує дотримання технології приготування страв, скорочує втрати поживних речовин у харчових продуктах.

Список використаних джерел:

1. Рассихіна В. Є. Теоретико-методологічні проблеми визначення інновацій на сучасному етапі розвитку економіки України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. Т. 3. № 4. С. 124-129.
2. Акакстелова А. Як вибрати POS систему для ресторану або кафе. URL: <https://joinposter.com/ua/post/pos-systema-dlya-restoranu> (дата звернення 28.11.22).

3. Матюшенко Р. В. Литвинець Л. Ф. Інноваційні технології обслуговування в ресторанах при готелях. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/28546/1/4.pdf> (дата звернення 01.12.22).
4. Ященко К. І. Інновації в діяльності підприємств ресторанного господарства. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/yaschenko.htm (дата звернення 01.12.22).
5. Пересічна С. М., Боденчук А. К. Сучасні технології виготовлення кулінарної продукції. *Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації*: зб. тез дод. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ 14-15 квіт. 2022 р. Київ : КНУКіМ, 2022. С. 306-309.

МОЖЛИВІ ШЛЯХИ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ ВУГЛЕВИДОБУВАННЯ

Токарчук Володимир Володимирович

кандидат технічних наук, доцент кафедри

хімічної технології композиційних матеріалів

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Духнівська Тетяна Олександрівна

магістрант кафедри хімічної технології композиційних

матеріалів Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4127/>

Усі існуючі способи підземного видобутку вугілля пов'язані з утворенням відвалів на землі. Кількість териконів постійно зростає. За різними оцінками лише Україні кількість відвальних порід щорічно збільшується на 30-40 млн. м³ [1, 2]. Ці відвали є конусоподібним пагорбом. Так як відвальна порода знаходиться на відкритому просторі і має значні розміри, це призводить до значних екологічних проблем: з обороту виводяться родючі землі, а в навколишнє середовище виділяються шкідливі речовини, особливо при природному займанні териконів [3, 4].

На даний момент у світі існує кілька варіантів використання відвальних порід як сировина та паливо для різних галузей промисловості, а також розроблені програми для їх утилізації [5, 6, 7]. Тим не менш, у світовій практиці найчастіше використовуються горілі породи, які утворюються в старих териконах внаслідок природного загоряння, з мінімальним вмістом вугільної частини та наявністю частково обпаленої глинистої складової.

Слід зазначити, що породна маса «свіжих» териконів не є «порожньою», як її іноді називають. Вона представлена в основному глинистими мінералами, крім того в ній міститься значна кількість вугілля (до 20-40 мас.%) та сполук заліза (не менше 7 мас.%). Діапазон концентрацій основних оксидів у відвальних породах наведено у табл.1.

Таблиця 1 – Діапазон коливань хімічного складу відходів вуглевидобування

Вміст основних оксидів, мас.%						
SiO ₂	Fe ₂ O ₃	Al ₂ O ₃	CaO	MgO	R ₂ O	Вугілля
50,6-61,3	7,2-16,1	18,0-25,7	0,1-2,1	1,3-2,6	2,4-5,1	9,1-24,7

Відходи вуглевидобування складаються переважно з силікатів та алюмосилікатів, карбонатів кальцію і магнію. Крім того, в цих відходах є певна кількість залишків вугілля (інколи до 25 мас.%).

Такий хімічний і мінералогічний склад характерний для глин (табл. 2), які використовуються в цементній промисловості в якості компонента сировинних сумішей.

Таблиця 2 – Хімічний склад глини та відходів вуглезбагачення

Компонент	Вміст оксидів, %								
	SiO ₂	Al ₂ O ₃	Fe ₂ O ₃	CaO	MgO	SO ₃	R ₂ O	в.п.п	Сума
Глина	62,94	8,92	3,29	9,31	1,57	0,14	1,22	12,61	100
Вуглевідходи	60,96	19,18	7,79	1,49	0,73	0,00	3,25	6,61	100

Якщо порівнювати між собою хімічний склад цих двох матеріалів, то можна зробити висновок про їх значну схожість. Слід відзначити дещо підвищений вміст оксидів алюмінію та лужних металів, при практично однаковій кількості оксиду кремнію. Все це свідчить про те, що відходи вуглевидобування можуть замінити частково, або повністю, глиняний компонент сировинної суміші для виробництва портландцементного клінкеру.

Розрахунки показують, що можна замінювати до 40 мас.% глиняного компонента відходами вуглевидобування.

Таким чином, використання відходів вуглевидобування в якості сировини при виробництві портландцементного клінкеру дозволяє: а) утилізувати промислові відходи; б) знизити витрати енергоносіїв на випал клінкеру за рахунок вмісту вугілля у відходах; в) запобігти утворенню нових териконів і звалищ і, відповідно, покращити екологічну ситуацію.

Список літератури

1. Бусыгин Б. С., Сергеева Е. Л. Мониторинг состояния терриконов Донбасса по данным мультиспектральных космических съемок / Научный вестник НГУ – 2011. – № 2. С. 39-44.
2. Панов Б. С., Проскурня Ю. А. О техногенной минерализации породных отвалов угольных шахт Донбасса // Межвуз. научн. тематич. сб. Геология угольных месторождений”. – Екатеринбург, 1999. – С. 241-249.

3. Алехин В. И., Мигуля П. С., Проскурня Ю. А. Минералого-петрографические и эколого-геохимические особенности пород терриконов Донбасса (на примере Донецко-Макеевского промышленного района) // Сб. Научн. тр. НГА Украины. – Днепропетровск, 1998. – Т. 5. – №3. – С. 35-39.
4. Busygin B. Using the space survey data for fire objects monitoring of the Donetsk coal basin / Busygin B., Garkusha I., Sergieieva K. // 12th International Symposium on Environmental Issues and Waste Management in Energy and Mineral Production SWEMP 2010. Prague. – P. 25-30.
5. Prakash A. Design and implementation of a dedicated prototype GIS for coal fire investigations in North China / Prakash A., Vekerdy Z. // International Journal of Coal Geology. – 2004. – 59. – P. 107-119.
6. Detecting unknown coal fires: synergy of automated coal fire risk area delineation and improved thermal anomaly extraction / Kuenzer C., Zhang., Li J., Voight S., Mehl H., Wagner W. // International Journal of Remote Sensing. – 2007. – Vol. 28. – No. 20. – P. 4561–4585.
7. Сокольников В. Ю., Токарчук В. В., Свідерський В. А. Використання термооброблених відвальних порід вуглевидобування у виробництві цементу / Технологический аудит и резервы производства. = 2015. – Том 6, № 4 (26). – С. 55-58.

Архітектура

ON THE ISSUE OF THE DEVELOPMENT OF TOURIST FACILITIES IN UKRAINE

Andriy Liutyi

student, Lviv National University of Nature Management

Iryna Berezovetska

candidate of architecture,

Lviv National University of Nature Management

ORCID: 0000-0001-9906-1871

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4164/>

One of the most attractive infrastructure base for investment in Ukraine is recreational and tourist facilities of our country. It has significant and positive consequences for the economic development of the entire country. A favorable climate and a wonderful environment, saturated with Hutsul traditions, encourage entrepreneurs to create new recreational facilities that not only meet the needs of local residents and tourists, but also bring good capital to the state treasury in the form of taxes.

In addition, the development of the tourist base will create opportunities to attract foreign investors and tourists to Ukraine, which, in turn, will provide the opportunity for favorable development of foreign capital investments. The prices increase for services and the insufficient level of service quality with low price elasticity of demand, the organizational conservatism of the management process creates an unfavorable environment for the existence of recreational and tourist complexes. Considering the listed features, we think that it is expedient to explore in detail the complex situation in the field of architectural design and to develop the construction of this type of structures for the further development of the tourism industry in west Ukraine.

The study is dedicated to the study of the state of recreational and tourist facilities in western Ukraine in order to determine the optimal options for the design and development of such facilities. For example, the city of Vorokhta was recognized as an attractive place for the construction of a tourist base for 100 tourists, taking into account all the characteristics that would affect the best way of operating the building. It is important to notice that modern entertainment facilities in near countries have a higher level of service among similar facilities. In this context, it is important to develop our own traditions and introduce entertainment not only for domestic tourists [1, 2], but also for foreign ones, in order to maximize tourist attraction, which will contribute to economic development and financial flows.

Nature endows our country with excellent resources and contributes to the successful development and construction of recreational and entertainment facilities. People's need for rest, especially in this difficult time, justifies the expediency of any research in this or that field. The modern way of life of people prompts changes in the usual environment in which people live and work. Traffic is active in large metropolises, ecology is bad, bad habits create popularity for tourist vacations. Noise encourages residents of megacities to look for quieter and greener places. Today, the Carpathians are a really good center of entertainment. Here you can not only see beautiful natural landscapes, but also feel a pleasant climate. Here you can enjoy local traditions that have been preserved for centuries. But the near countries, like Poland, Slovakia and Hungary, have much greater potential for the development of mountain recreation facilities. Therefore, there is a need and a question regarding the development of attractive centers to encourage tourists in Ukraine.

In recent years, the corporate loading of Ukrainian entertainment and tourism facilities has been low and does not exceed 25% of capacity. The number of unprofitable enterprises is about 30% of the total number of attractions. It was also found that the majority (nearly 80%) of buildings used for entertainment are in need of modernization, which includes automation and computerization of many processes. In order to ensure the effective operation of hotel companies, it is necessary to substantiate the strategy and directions of development of hotel companies scientifically, to correspond to the best global experience and successful practice of domestic leading enterprises of the recreation and entertainment industry.

References:

1. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 300 с.
2. Устименко Л. М. Історія туризму: Навчальний посібник / Л. М. Устименко, І. Ю. Афанасьєв. К.: Альтерпрес, 2008. 354 с.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КІНО ТА АРХІТЕКТУРИ

Мусієвська Вероніка Олегівна

аспірант, Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: 0000-0002-1214-6117

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4158/>

Взаємозв'язок кіно та архітектури є одним з найбільш наочних прикладів цього процесу. Його можна не лише легко уявити, але й досить просто знайти наочні приклади синтезу цих двох індустрій. Все стає зрозумілим одразу після порівняння понять “кіно” та “архітектура”, а також пошуку спільних рис. Так, наприклад, ключовою подібністю є їхня візуальність. Ні для кого не буде секретом те, що як у кіно, так і у архітектурі візуальна складова є однією

з головних. У більшості випадків саме естетика того чи іншого об'єкту окреслює і визначає те, як працюватимуть та діятимуть решта фонових процесів.

Говорячи ж конкретно про взаємозв'язок цих двох індустрій, неможливо не зробити ряд висновків, кожен з яких настільки простий і очевидний, що їх можна констатувати завчасно:

1. Кіно та архітектура провокують взаєморекламу одне одного. Іншими ж словами, він дають змогу популяризувати одну індустрію за рахунок іншої.

Очевидно, що такі масові і візуальні приклади мистецтва не можуть не спонукати поціновувачів до подальшого вивчення тієї чи іншої теми. Втім, справедливим було б визнати, що конкретно у цьому випадку саме кіно відіграє визначальну роль. Так, наприклад, фанати різних масових фільмів та серіалів неодноразово вирушали в пошуках культових місць з улюблених картин. У цього явища існує навіть власний термін – **кінотуризм**. Подібний феномен проявляється у різних кутках світу, куди кінопаломники вирушають аби побачити ці легендарні місця особисто, тим самим отримавши персональний і доволі унікальний естетичний досвід.

2. Взаємозв'язок кіномистецтва та архітектури не лише стимулює естетичне сприйняття, але й слугує відображенням тих чи інших процесів та явищ. Більше того, є нічим іншим, як метафоричністю і осмисленням навколишнього середовища.

Очевидно, що в усіх кінострічках, серіалах, мультфільмах, тощо, завжди є фон. Більшість з нас його ігнорує, хоча насправді саме він відіграє ледь не основну роль в усіх візуальних творах. Більше того, в більшості сучасних фільмів саме місто виступає фоном.

3. Врешті-решт, взаємозв'язок кіномистецтва та архітектури провокує взаємозапозичення. Ці дві індустрії, нерозривно пов'язані своєю естетичністю та масовістю, не можуть існувати, ігноруючи одна одну. Вони є джерелом натхнення одна для одної.

Відверто кажучи, факти запозичення візуальних ідей з кіно в архітектурі є очевидним явищем, яке, втім, практично неможливо довести. Проблема полягає у всюдисущістю кіно. Оператори, сценаристи, режисери та багато інших дотичних до зйомки людей запозичують архітектурні елементи з реальності і, видозмінюючи їх, творять нові. Втім, очевидно, реалістичністю споруд нерідко нехтують на користь їхньої візуальності. Тим не менш, саме ці переосмислення і переробки старого вкупі з популярністю і всюдисущістю кіно створюють нові візуальні образи та надихають дизайнерів та архітекторів на (не)свідоме формування та втілення, побаченого на екрані, у реальність. Втім, це несвідоме започення дуже важко прослідкувати в силу купи різних обставин, про нього можна лише здогадуватись.

Підсумовуючи усе вищесказане, можна сказати, що синтез кіно та архітектури може проявлятися у різний спосіб. Загалом, подібна тема є невичерпною. Втім, можна сказати, що взаємозв'язок цих двох дисциплін є нічим іншим як безперервним вирієм творчості, повторів, взаємопозичень та своєрідним “кривим дзеркалом”, яке завше відображає об'єкт, який перед ним, але робить це у дещо спотвореному (в позитивному значенні) вигляді.

Список використаних джерел:

1. Трошкіна О. А. Синтез візуальних видів мистецтва: архітектура, фотографія, кінематограф / О. А. Трошкіна // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2016. – Вип. 43(1). – С. 325-331. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spm_2016_43%281%29__48
2. Achkasova, V. (2019). Кінотуризм – інноваційний напрямок розвитку туризму в Україні. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм, (9), 164-172. <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2019-9-20>
3. Туризм та креативні індустрії: сучасні виклики : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 квіт. 2021 р. – Дніпро : Біла К. О., 2021. – 183 с.
4. Шульгіна А. Архітектура й український кінематограф 1920-х років [Електронний ресурс] / Ася Шульгіна // Mistosite. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/arkhitektura-i-ukrainskyi-kinematohraf-1920-kh-rokiv>

Наукове видання

«Світ наукових досліджень. Випуск 15»

Рік заснування – 2011

Видання виходить 10 разів на рік

Відповідальний за випуск *У.О. Русенко*
Комп'ютерне верстання *О.В. Ковальський*

Підписано до друку 27.12.2022
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 120 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. 0979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК№7599 від 10.02.2022р.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net